

ФОНОЛОШКИ ОПИСИ
НА МАКЕДОНСКИТЕ ГОВОРИ

СТАРТИВАЊЕ НА РЕДОВНИ
СВЕТСКИ ФОНОЛОШКИ САМПУЛІНГ

САНКТ ПЕТЕРБУРГ, 1999.

ВОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ПОДОВЕН МАКЕДОНСКИ ФОНОЛОШКИ СИСТЕМ

1. ИНВЕНТАР НА ФОНОЛОШКИТЕ ЕДИНИЦИ

1.1. Вокализам

i	u	ü
ъ	ъ	ъ
e	o	ö
ě	a	ä

1.11. Покрај вокалите сијабеми биле уште /ѓ!/.

1.2. Консонантизам

1.21. Сонанти

v	m
l	r
j	f

1.211. Фонемата /v/ во македонските дијалекти се реализира како звучен фрикативен консонант, но во повеќето дијалекти ги задржала дистрибуционите карактеристики на некогашниот сонант /w/.

1.212. Фонемата /j/ се реализира како [i].

1.22. Опструенти (шумни консонанти)

p	b	(f)
t	d	
c	z	s z
č		š ž
ť	đ	
k	g	x

- 1.221. Фонемата /f/ се јавува во неадаптирани заемки.
- 1.222. Фонемите /t̪ d̪/ за повеќето македонски дијалекти ги прифаќаме како преодна варијанта меѓу прасловенските /t d/ и подоцнежните двокомпонентни единици /ʃ t̪ ŋ d̪/.

1.3. Прозодија

- 1.31. За да се објаснат денешните прозодиски системи во македонските дијалекти доволно е да се тргне од прозодискиот систем во кој било релевантно само местото на акцентот.
- 1.32. Акцентот го задржал старото (прасловенското) место. Со губењето на крајните акцентирани ъ акцентот се поместил за еден слог кон почетокот на збороформите.
- 1.33. Старите интонацииски и квантитетски разлики не оставиле траги на квалитетот на вокалите.

2. ДИСТРИБУЦИЈА НА ФОНОЛОШКИТЕ ЕДИНИЦИ

- 2.0. Во врска со дистрибуцијата на фонемите ги даваме само следниве забелешки.
- 2.01. Фонемата /q/ зад палатален консонант се реализирала како назално [ö].
- 2.02. Силабичните /l t̪/ се јавуваат во меѓуконсонантска позиција, а /r/ и на почетокот пред консонант.
Несилабичните /l r/ се јавуваат исклучиво во соседство со вокал.
- 2.03. Фонемите /k g/ пред предните вокали се реализираат како [k' g'] и се јавуваат исклучиво во заемки од грчкиот јазик.

3. ПОТЕКЛОТО НА ФОНОЛОШКИТЕ ЕДИНИЦИ

3.1. Вокализам

i	← i
	← Ѣ њ њъ
	← ѕ
	← ъ ъ во групите Ѣ њ њъ под одредени услови
ь	← ь
е	← е
ě	← ё
	← со метатеза на (C)rC, (C)lC
у	← у
ъ	← ъ

a	\leftarrow	a
	\leftarrow	со метатеза на (C)orC, (C)oIC
u	\leftarrow	u
o	\leftarrow	o
ɛ	\leftarrow	ɛ
ɔ	\leftarrow	ɔ
ѓ	\leftarrow	ѓѓ ѓѓ
	\leftarrow	ѓѓ ѓѓ во СѓѓС СѓѓС и во иницијалните гѓС гѓС
!	\leftarrow	ѓѓ ѓѓ
	\leftarrow	ѓѓ ѓѓ во СѓѓС СѓѓС

3.2. Консонантизам

3.21. Сонанти

v	\leftarrow	w
j	\leftarrow	j
l	\leftarrow	l
	\leftarrow	tl dl
ѓ	\leftarrow	lj
	\leftarrow	j во групите pj, bj, mj, wj
r	\leftarrow	r
ѓ	\leftarrow	rj
m	\leftarrow	m
n	\leftarrow	n
ń	\leftarrow	nj

3.22. Опструенти (шумни)

p	\leftarrow	p
b	\leftarrow	b
f	\leftarrow	(туѓо)
t	\leftarrow	t
	\leftarrow	ѓ како компонента на ѕѓ \leftarrow stj, skj, sk+палатален вокал
d	\leftarrow	d
	\leftarrow	ѓ како компонента на ѕѓ \leftarrow zdj, zgj, zg+палатален вокал
c	\leftarrow	c
	\leftarrow	k во групата kw под познатите услови
з	\leftarrow	з
	\leftarrow	g во групата gw под познатите услови
s	\leftarrow	s
	\leftarrow	š

z	← z
č	← č
š	← š ← s во групата št ← stj,skj
ž	← ž ← z во групата žd ← zdj,zgj
t	← tj ← kt пред преден вокал
d	← dj
k	← k
g	← g
x	← x

- 3.221. Во групите СС ← СѣС, СѣС по губењето на слабите ъ се извршени регресивни асимилации по звучност.
- 3.222. По загубата на ъ звучните консонанти на крајот преминале во соодветните беззвучни парници.

3.3. Прозодија

Прасловенските интонациски и квантитетски опозиции се загубени.

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ЛАЗАРОПОЛЕ (ОЛА 90)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	u
e	o
a	

- 1.11. Функција на силабема вршат и /т!/ (в. 2.17, 2.18).

1.2. Консонантизам

- 1.21. Сонанти

		m
l	r	n
j		ń

- 1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d		
c		s	z
č		š	ž
k	g		
k	g		

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани.
- 1.32. Акцентот е фиксиран на третиот слог (мора) од крајот во трисложните и во повеќесложните збороформи, односно на вториот од крајот во двосложните збороформи.
- 1.33. Нема дистинктивни фонолошки признания.

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот на збороформите.
- 2.12. Сите вокали во принцип можат да стојат во група со секој, сп. /ai/ *v'lainka*, /oi/ *b'toиш*, *s'voina*, /ie/ *'pieñe*, /ae/ *'zaem*, /oe/ *b'toevi*, *'dostoen*, /ue/ *'čuet*, /ea/ *st'rea*, /oa/ *s'noa*, /io/ *'tiok*, /eo/ *g'reota*, *k'reok*, /ao/ *g'raor*, *p'raovi*, /eu/ *g'reum*, *'meur*.
- 2.13. Обични се во овој говор и секвенци од два исти вокали, сп. *z'mii*, *'čii*, *'reeñe*, *'čeel*, *'taat*, *'poodi*.
- 2.131. Секвенцата /ii/ кога не е акцентирана се контрактира во долго [i:] без фонолошка вредност, сп. *'kuti:* (*kutii*), *'šami:* (*šamii*).
- 2.14. Секвенци од три вокали се ретки.
- 2.15. Вокалот /i/ зад друг вокал на крајот најчесто се реализира како [i]: *moj* (*moi*), *p'risoј* (*prisoi*).
- 2.16. Вокалот /o/ во почетен затворен слог се реализира како затворено [ø], сп. *gøł*, *køn*, *'køga*, *'mølcí*, *'øgon*.
- 2.17. Силабичното /t/ се јавува во консонантските групи тС и СтC: *rga*, *řš*, *'c্঱no*, *'sčna*. Во соседство со вокал е можно само на морфемската граница со префикс во случаи како *'zařgat*, *p'rečti*, *p'rítška*.
- 2.18. Силабичното //|/ се реализира во групата C!C, сп. *'błva*, *'błskot*, *vłk*, *'dłgo*, *żłt*, *'jabłko*.
- 2.19. Зевот понекогаш се отклонува со вметнување на гласовите /j/ и /v/, сп. *'šejeset*, *g'ruvat*, *'muva*, *'pazuva*.

2.2. Консонантизам

- 2.21. Соанантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот на збороформите.
- 2.23. Освен тоа звучните не можат да стојат пред беззвучните, а беззвучните пред звучните опструенти.
- 2.231. Едначењето по звучност се врши и на составот на префикс со лексичка морфема, како и меѓу одделни збороформи во акцентски групи, сп. se *z'goi*, *ras'tovari*, *'nat-porti*, *'pod-voda*, *s'red-reka*.
- 2.24. Консонантски групи
- 2.241. Почетна група од два соананти е можна само ако е прв нејзин член /m/, сп. *m'jaukat*, *m'rak*, *m'nogu*, *m'lak*.
- 2.242. Соанантите /m n ň l j/ на почетокот не се јавуваат во група со опструент.

- 2.243. Од опструентите најмногу ограничувања во дистрибуцијата во консонантски групи покажуваат денталите.
Плозивите /t d/ не можат да стојат во секвенците št (\rightarrow šč) и žd (\rightarrow žž, \rightarrow ž), сп. 'veščica, 'guščer, k'lešči, 'piščit, ščo, 'dožot, 'dožovi.
Во група пред /s z/ на морфемската граница тие се слеваат во африкатите /c ȝ/, сп. 'ocoli (otsoli), 'oceče (otseče), 'opredeti (otspredi), 'poceti (potseti), s're-ceļo (sret selo), 'po-cenka (pot senka), 'požina (podzina), ka 'požemet (podzemet), а со /š ž/ во истата позиција даваат /č ž/: 'pečes (petšest), na'živeet (nadživeet).
- 2.244. Фрикативните /s š/ не се јавуваат во група зад /p/ на почетокот (ps \rightarrow pc, pš \rightarrow pč): pci, p'cuet, p'covisaj, p'całtir, p'čenica, p'čenka, p'čenkarno (brašno).
- 2.245. Исто така /s š/ не можат да стојат пред африкатите /c č/ на морфемската граница во вакви случаи: g'luſci, 'maſca, 'mefce, p'rafci (\leftarrow glusci, masca, prasci), 'vofče, 'moſče, 'kofče, 'obrafče, 'pojaſče, k'lafče, k'rufče, 'čaſče (\leftarrow vosče, mosče, obrasče, krušče, čaſče).
- 2.246. Согласката /v/ не може да стои во групата -vn- (\rightarrow mn), освен во одделни случаи поради фонетско-семантички пречки, сп. mnuk, g'lamna, g'lamnica, p'lemna, 'odamna, 'ramno, 'ramnica. Исто така и групата -bn- (\rightarrow mn) е необична, сп. 'demnet, 'zemnet, 'simnet.
- 2.247. Групите sr, zr, žr се отклонуваат со вметнување на соодветен дентален плозив, сп. st'reda, st'reka, st'rebro, zdreļ, zd'reet, 'nozdri, žd'rebe.
- 2.248. Од завршните консонантски групи не се можни -st и -št, сп. lis, mas, mos, pos, prs, čis, 'pakos, broš, doš, veš, priš.
- 2.249. Каде тричлените и повеќечлените консонантски групи, кои инаку не се бројни, се избегнуваат оние што се составени од фрикативните /s š/ + t + прераден опструент, како на пример: 'posno, 'radosni (:post, radost), 'mošne, потоа групите -zdn-, -ždn-, сп. 'nužno. Во 'lisje, g'rojze (\leftarrow grozje) се работи за понови преобразувања спрема lis, groz (gros).
- 2.24.10. Не се забележани секвенции од два еднакви консонанта.

2.25. Одделни консонанти

- 2.251. Сонантот /j/ не може да стои пред вокалот /e/ на почетокот на збороформите, сп. 'eden, 'elen, 'esen. Во интервокална позиција пред предните вокали може да се сртне факултативно, сп. 'mo(j)e, 'raki(j)a.
- 2.252. Назалното /ní/ не може да стои пред предните вокали на почетокот, сп. 'nego, 'niva.
- 2.253. Сонантот /l/ не може да се јави пред предните вокали и пред /j/, сп. 'beli : bel, 'beļa, 'beļo, 'beļko. Во овие позиции доаѓа до неутрализација со изговорот на фонемата /l/, сп. 'beli (пл. од 'bela) : 'beli (пл. од bel, -a, -o).
- 2.254. Сонантот /p/ се јавува во соседство бар со еден вокал.

- 2.255. Согласката /z/ во групата -dz- на морфемската граница се реализира како [ʒ], сп. 'po^džina||'požina (podzina).
- 2.256. Согласката /ž/ во групата -dž- на морфемската граница се реализира како [ž], сп. na^dživeet||na'živeet.
- 2.257. Секвенцата šč се реализира како [šč], сп. 'boš'č'a, 'leš'č'a, k'leš'č'i.

2.3. Прозодија

- 2.31. Правилото за третосложното акцентирање важи и за т. н. акцентски целости. Има две групи акцентски целости — со именка (зменка) и со глагол.
- 2.311. Именките акцентска група образуваат со атрибутските зборови (придаките, заменките, броевите, именките), сп. sta'ra-majka, praz'na-vreka, žens'ko-dete, segašno'vo-vreme, seko'ja-večer, naši've-luge, so dve'te-roci, bes 'pet-pari, потоа со предлозите: 'bes-pari, 'vo-voda, 'do-kučka, 'za-neško, 'zat-kučka, me'gu-nivje, 'na-voda, p'ri-roci, 'ot-crkof, pre'ku-reka. Од овој акцентски принцип се отстапува само кога се сака нешто посебно да се истакне, со што се нарушува природниот ритам, и во такви случаи акцентот не се пренесува од именките на претходниот збор, сп. (mi se rodi) 'žensko 'dete (ne moško), (kupif) d'va-'leba (ne t'ri), (te vika) na-'ruček (ne na 'večera). Акцентот не се префрла врз предлозите и кога е именката членувана, што само по себе подразбира и истакнување нејзино, сп. pot-'potot, vo-'viron, како и во оние случаи кога предлогот со именката не се во прилошка функција, сп. 'kučata е od-'drivo (: padna 'od-drivo — со прилошко значење).
- 2.312. Во глаголските синтагми со помошниот глагол ,sum', со партикулите ,ka', ,keša', ,bi', со кратките заменски форми во препозиција, како и со сврзниците, акцентот редовно паѓа врз глаголот, сп. si-'došoł, beše-'došle, ka-'nosit, keša-'kupef, me-'zede, go-'vikna, da-'nosit, или во комбинации: ka-im-'kaža, si-mu-go-'zeļa, da-beše-mu-go-'zeļ. Ова важи и за синтагми од типот: (toj) da-je-'žif. Меѓутоа, кога во ваков вид синтагми доаѓа негацијата ,ne' и/или прашален збор, тогаш важи правилото за третосложното акцентирање, што значи дека акцентот се префрла од глаголот на клитиката, ако е тој двосложен, сп. ne-'si-došoł, ne-be'še-došoł, ne-'me-zede, ne-'go-'vikna, ne-ste-mu-'go-zeļ, но и: ne-si-mu-'go-zeļ (кога е глаголскиот облик едносложен). Исто и во целости со прашален збор: koga-'si-došoł, koga-'ka-nosit, koga-ste-'mu-rekle.
- 2.313. Кога се наоѓаат клитиките зад глагол и зад именка, тогаш важи само правилото за третосложното акцентирање, сп. 'vikni-go, vik'nite-go, zemi'te-mu-go, nasmej'te-mu se, bra'tučed-mu, bratu'čedi-mu.
- 2.32. Посебно треба да се истакне во овој говор специјалната интонација на крајниот слог во прашални и извични реченици, сп. Kode-'ka-odí:š? Ne-ka-'go-zemé:t? E-da-'grdó:!

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: bik, sin
- e ← ę: 'vezden, len, 'tenok, 'kotel, 'jarem, 'ocet, s'vetec
← ē: 'oref, 'serka, ceł
← ę: g'reda, 'peda, 'čedo, v'reme
← секундарно во čere-: 'čerep, 'čerešna, 'čerevo
← a со преглас и со асимилација во: 'břšlen, 'grčlen, 'košere, e'rebica, 'čelet
- a ← q во суфиксни и флексивни морфеми: 'bera, 'seča (1 л. сг. през), 'padnat, 'legnat, во одделни случаи и во други позиции, сп. 'guļap, 'želat, 'poprak, nea, ja
- o ← ę: 'bočva, doš, 'zoīva, 'opinok, 'pesok, 'nizok
← q во лексичките морфеми: g'lobok, gnos, 'gebor, g'rodi, k'lopče, 'ločit, 'moka, 'motit, prot, 'toka
← ę во секвенцата je: 'jogula, 'jotro, 'jotka, 'jozik, 'jodro, 'jotrva, 'jočit, 'jočmen
← ę секундарно: 'bodnik, 'łoga, 'ložica, 'jagonca, 'mogła, 'moska, 'tošča; 'sedom, 'osom, 'ogon, 'bistor, 'vetor, 'Debor, 'dobor, 'itor, 'ostor, 'rekoł, 'pekoł
← a во секвенци со назален сонант: 'gomža, z'noet, 'momit, 'moščea, s'noga, s'noa, 'ombar, потоа во: 'zoek, 'poek, 'poraš, 'jogotka, 'łokot
- u ← q во одделни случаи: vruč, v'rūčina, 'guska, gu'senica, 'gusto, grup, 'žeļudec, kuča, 'ruček, 'sudija, sut, 'pupunec, s'kuden, 'utroba, 'čubrica
← vь во: da 'osunet, cut, 'cutit
← o во завршокот -ом кај прилозите: 'vikum, 'ničkum, z'bogum, na'zatgozum, 'nazorum, 'istum, k'večerum, на крајот: 'kolku, m'nogu, 'małku, и уште во ред случаи во други позиции, сп. 'varuš, 'guļap, 'guvea, 'dužańik, dur(i), 'jozuł, kun, 'pužder, ru'guzina, 'ulera, 'ušče
← ! во 'bugarin, bu'garija, 'bugarski
- ł ← l: 'bł̄va, 'bł̄skot, vłk, 'vłna, 'gł̄taj, 'dł̄go, 'dł̄żen, žł̄t, 'jabłko, kłk, 'kł̄cišča, 'kł̄net, 'mł̄zeš, 'mł̄nia, 'mł̄čit, 'mł̄knet, s'pł̄zna, 'pł̄žaj, pł̄n, 'sł̄za, 'sł̄nce, sł̄p
← oł (со редукција на o) во случаите: 'bł̄nica, 'dł̄nišče, ra'sł̄nica
- r ← r примарно и секундарно.

3.2. Консонантизам

Консонантите /m n ñ r p b v t d c s z č š k g/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← 1 епентетско во: d'ropja, 'zemja, 'sabja, s'tavjat
- ← i зад друг вокал во одделни случаи, сп. d'vejca, t'rojca, 'lojca (ložica), 'mojte, t'vojte (moite, twoite)
- ← Š (ко протеза) пред рефлексот на почетното о: 'joglen, 'jogula, 'jodro, 'jodica, 'jože, 'jotok, 'jotor
- ← секундарно (по асоцијација со други образувања) во: 'iljada, 'nevola, 'poljak, 'poljanka
- l ← l
- l ← ī: va'lavica, 'kodela, 'nedela, 'postela, 'selanin, 'kašla, 'fr̄la, k'luka, lut, 'luže, 'lušpa, 'bilka, 'želka, p'rijatel
- ← ī и/или аналошки: bol, žal, sol, 'žalba, 'molba, 'kolku, 'tolku
- m ← b во секвенцата bn: 'demnet, 'zemnet (2.246)
- ← v во секвенцата vn: mnuk, g'lamna, 'odamna, p'lemlna, 'ramno (2.246)
- n ← ñ во одделни случаи: 'nego, 'negova, 'višna, p'lemlna, 'pustina
- ← секундарно во třpenza
- ń ← n̄j: třñe, p'řaniňe, 'sireňe, mļňa, 'saňa, 'dečiňa
- ← jn во 'vuňia (vujna)
- f ← xv: 'falist, 'fakat, 'fr̄lat
- ← x на крајот и пред консонант: vřf, vřaf, vraf, graf, praf, 'siromaf, straf, nřf, gref, mřf, 'oref, 'zaduf, 'kožuf, 'očuf, 'rekof; 'buftat, 'kifna, 'mafna, 'nifni, 'pafti, 'tifko, 'rekofme, 'rekofte
- ← s, š пред африкатите /c č/ на морфемска граница: 'mafca, 'mefce, p'rafci, 'gufče (guska), 'mofče, k'rufče, 'pufče (puška) (2.245)
- ← v зад фрикативен безвучен консонант: sfat, sfaka, sfiňar, sfřšen
- ← tyřgo: fes, 'furna
- ← ономатопејско: 'fučit, 'fr̄kat
- v ← Š (ко протеза) во: 'vujko, 'vuňia
- ← хијатско во: 'muva, 'pazuva, 'ruvo, 'suvo, 'uvo (2.19)
- t ← секундарно во групата sr: st'račka, st'rebro, st'reda, st'reka (2.247)
- d ← секундарно во групите zr, žr: zdrak, zdreł, 'nozdri, 'nazdri, žd'rebe (2.247)
- c ← č во групите čř-, čvř-: čřn, 'čřven, c'vr̄sto
- ← s во групата ps: pci, p'cuet, ts: b'racki, st'receļo, 'ocpredi, 'po-cedļaj (2.244)
- z ← ȝ: z'vezda, 'nozi, b'łazi
- č ← š во секвенцата pš: p'čenka, p'čenica (2.244)
- ← t во групата št: 'guščer, k'lešči, ščo
- ← tš во 'pečes, pe'čestina (2.243)
- š ← ī во група со č (šč) во одделни лексеми: 'lešča, 'loščika, 'moščea, 'peščera, s'feščaňik, или само: 'gašnik, 'mošne, 'pešnici, p'leška, 'pomoš, po'mošnica, si'nošnica

ž	← ð во одделни лексеми: 'mežnik, po'naprežen, p'reža
	← во туѓи лексеми: 'ažija, a'žamija, žam, 'žamia, žep, 'žube, 'oža
k	← t: 'božik, 'veke, vruk, v'rukina, 'gaki, 'domačin, p'luča, 'mečava, mok, noč, 'noča, p'leki, s'faka, s'feka, st'reka, 'sinoken, 'kerka, 'ka, 'keša, 'vekavat, v'rakat, p'lakat, p'rakat, 'fakat, 'nekeš, se'deeki, so'počanec
	← tħj: b'raka, b'ruke, v'rake, p'roke, 'raboke, t'reki, c'veke
	← tyfo: 'bubak, 'šeker
g	← ð: 'vega, zg'raga, g'raga, g'raganin, 'međa, p'rega, 'rga, 'sagi, ta-'kogere, 'tugo, 'tuđina, 'vigat, 'gagat, 'pagat, 'ragat, 'dosagat, o(f)-riđanec
	← dħj: 'vođe, g'ređe, 'lađa, 'livage, 'lobođe, 'popađa
	← tyfo: gół, 'egupci, 'kauđer, 'magija, 'panađur
g	← d vo g'leto
	← x во 'čegli (čexli)

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добијат од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација.
- 3.22. Беззвучните се добиени од звучните и на крајот на збороформите, сп. lep (:lebot), lat (:ļadot), noš (:nožot) итн.

3.3. Прозодија

- 3.31. Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето негово описано во точката 2.3.
- 3.32. Нови фонетски должини настанале со контракција на вокалите (в. 2.131).

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Вокалите често се испуштаат во проклитичките зборови кога следната збороформа почнува со вокал, сп. j - 'otera (ja -), g - 'izede (go -), s - 'izmi (se -).
- 3.42. Фонемата /x/ наполно се загубила на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'arno, 'esap, 'odit, 'ulit, lep, ren, g'reota, 'lea, 'meur, 'moščea, 'raat, s'noa, st'rea, 'čeeł.
- 3.43. Сонантот /j/ редовно се губи пред /i/, сп. b'roiš, s'toit, p'risoi, 'nekoi, 'čiī, z'mii, зад /i/ во заповедниот начин: pi, spi, 'pite, 'sošite, пред суфиксот -ski во примери како: a'ramiski, is'toriski. Исто така тој се губи и пред вокалот /e/ на почетокот: e'rebica, a доста често и во интервокална позиција (пред e), сп. b'roevi, 'zaema, pe'eki, 'seeš, 'pieše.

- 3.44. Од опструентите во повеќе позиции се губи /v/: во групите -vsk- и -stv-, сп. Bra'dinoski, 'tetoski, 'kumsto, 'carsto покрај 'carsvo, s'tori (stvori), потоа зад /s/ во заменските облици 'siot, 'sekoj, 'seto, пред /t/ во 'tornik, во секвенцата vz- на почетокот во 'zede, 'zemat, на крајот во 'živ' во изразот 'ži — mi 'očive (živ — mi).
- 3.45. Согласката /t/ се губи на крајот во групите -st, -št, сп. mas, pos, 'rados, doš, priš, потоа во групата -stn-: 'radosno, 'posno, во -štn-: 'gašnik, 'mošne, po'mošnica, како и во секвенцата -stj-: 'lisje, 'rasje и пред /d/ во s'veden (svet den).
- 3.46. Во по неколку случаи се губат и консонантите /d ž/, сп. idi'naeset, dva'naeset, d'veaset, t'rieset, k'laenče, во глаголите сложени со ,ide': 'doješ, ka 'na(j)et, во лексемата 'Petroven (Petrovden); 'lojca (ložica), 'moeše (možeše).

3.5. Metatеза

Метатеза е извршена во заменскиот корен vѣs-, сп. 'siot, se, 'sevo, 'seto, 'site, 'sozima, 'sekoj, 'sekoga (ко загубено v), во групата -zj-: во 'lojze, g'rojze, потоа во лексемите: o'łomnani (onomlani), 'čepurka (pečurka), 'avjar (ajvar), z'borvit (zborvit).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ВРУТОК (ОЛА 92)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	ɛ	u
e	a	o

1.2. Консонантанизам

1.21. Сонанти

		m
ł	r	n
j		ń

1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d		
c	z	s	z
č	ž	š	ž
k	g		
k	g		

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани.
- 1.32. Нема дистинктивни прозодиски признания, освен ако му се признае на ку антитетот фонолошки статус (в. 2.14, 2.15).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Дистрибуцијата на вокалите е релативно слободна, со исклучок на /ɛ/. Фонемите /i/ е а о и/ можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти.
- 2.12. Фонемата /ɛ/ не може да се јави на апсолутниот крај, а во почетокот се јавува само во претконсонантната група єг, сп. 'ěrga, 'ětžit.
- 2.13. Сите вокали можат да стојат во група со секој, со некои ограничувања на фонемата /ɛ/.
- 2.14. Секвенци од два исти вокали се можни само на составот меѓу префикс и коренска морфема и во сложени зборови, сп. 'zaaka, 'poodi, pre'esapi, cəg'nooka.
- 2.141. Во другите позиции два исти вокали во непосреден контакт се стегаат во долг вокал, сп. g'laa → g'la:, 'gootoo (gotovo) → 'goto:, z'mii → z'mi:.
- 2.142. Овие должини би можело евентуално да се третираат како фонолошки квантитет, меѓутоа, бидејќи под истите услови не се јавуваат секвенци од два еднакви вокали, долгите вокали можат да се интерпретираат како такви секвенци. Во генеративната фонологија не доаѓа предвид прифаќање на фонолошки квантитет.
- 2.15. Вокалот /i/ како втора компонента во вокални групи се реализира како [i], при што доаѓа до удолжување на претходниот вокал, сп. s'na:i (← snai), 'vujče:i (← vujčei ← vujčevi), īas'to:ǐca (lastovica), 'mu:i (mui), 'ǐe:ǐca (lěžica).
 Оваа појава се врши редовно и во двочлени синтагми сврзани со вокалот /i/, ако се најде во позиција зад друг вокал, сп. ku'če:i-mače (kuče i mače), tat'ko:i-majka (tatko i majka).
 Исто и во состави со негацијата ne + глагол што почнува со вокалот /i/, сп. 'ne:ǐdi (ne idi), 'ne:ǐgraj (ne igraj).
- 2.151. Во фонолошката анализа овие должини не можат да се сведат на секвенци од два вокали, освен ако го примениме генеративниот метод кој овозможува да се тргне од основните форми со воспоставенето на /i/.
- 2.16. Зевот понекогаш се отклонува со вметнување на консонантите /j/ и /v/, сп. 'bijoǐ (← bioǐ ← bivoǐ), 'suvo покрај 'suo.
- 2.17. Во образувањата на -nica од типот vo'denica вокалот /i/ по правило се метатезира со /n/ и потоа, според правилото во точка 2.15, дава[i], сп. vo'de:ǐnca (← vodeinca ← vodenica).
- 2.18. Вокалот /a/ не се јавува во акцентиран слог ако не е на почетокот, сп. ma'gäreto, si'pə:ǐnca (sipanica).

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сите сонанти можат да стојат во почетна, средишна и крајна позиција, со некои ограничувања на фонемата /ń/ (2.274).
- 2.22. Безвучните опструенти исто така можат да стојат во сите позиции на зборот.
- 2.23. Звучните опструенти не можат да стојат на апсолутниот крај.
- 2.24. Нема консонантски групи во кои би се нашле и звучен и безвучен опструент, со исклучок на /v/ во некои случаи.
- 2.25. Пред /v/ безвучните опструенти не се озвучуваат, сп. 'nokvi, 'žetva.

2.26. Консонантски групи

- 2.261. Денталните плозиви не можат да стојат пред африкатите, сп. b'goče (: brod), 'žice (: žito).
- 2.262. Исто така не се можни пред африкатите /s č/ ни фрикативните опструенти /s š/, сп. 'mefce (: meso), 'pojafče (: pojas), k'rufče, 'puſče (: kruša, puška).
- 2.263. Согласките /s z/ не можат да стојат во група со /r/, сп. stram, st'reká, zdrač, zdreč (сп. 3.2).
- 2.264. Во групите од фрикативен безвучен опструент + v, согласката /v/ → /f/, сп. sfat, ſ'erkat.
- 2.265. Од завршните консонантски групи не се можни -st и -št, сп. mas, mos, 'boles, priš, peš (pešt) (3.43).
- 2.266. Нема секвенци од два еднакви консонанти.

2.27. Одделни консонанти

- 2.271. /j/ не може да стои пред преден вокал на почетокот. Во интервокална позиција во соседство со преден вокал се јавува факултативно, а често и наполно се губи.
- 2.272. /l/ не може да стои пред преден вокал и пред /j/.
- 2.273. /r/ не се јавува во групи CrC, rC.
- 2.274. /ń/ не се јавува на почетокот на збороформите пред преден вокал.
- 2.275. /ʒ/ се јавува најчесто во групите 3v, 3r, nʒ, поретко во други групи, сп. ʒver, 'jənpža, b'ronža, 'meʒge.

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот на двосложните збороформи е фиксиран на почетниот слог, а во трисложните и повеќесложните на третиот слог, односно третата мора од крајот, сп. 'noga, 'nogata, ra'botnici — rabot'nicite.

- 2.311. Истото правило важи и за случаите со долги вокали добиени со контракција или во дифтоншки секвенци со [i], бидејќи долгите вокали и дифтонзите имаат две мори, сп. pro'go:ri, vo'de:jnca, po'lo:jna; сп. и vi'ka:łki.
- 2.32. Акцентот паѓа врз третиот слог (мора) и во предлошките и атрибутските синтагми кога тие претставуваат единствена акцентска целост, сп. 'na-гка, 'pod-miška, pre'ku-reka; рəg'va-streka, məš'ko-dete, sto-'dinari.
- 2.33. Акцентски целости образуваат и глаголите со кратките заменски форми, помошните глаголи и партикули, со партикулите за негација и за прашања, како и со некои сврзници. Во целостите со кратка заменска форма, партикулите *ke* и *bi*, како и со формите на помошниот глагол 'sum' акцентот редовно паѓа врз глаголот, сп. go'-vide, mu'-reče, ke'-odi, bi'-odeł, sme'-rekle, beše'-došle. Меѓутоа, кога има негација или назален збор, целоста се акцентира по општото правило за третосложно акцентирање, сп. ne'-go-vide, ne-sum-'go videł, ne-sme-go-'videle, или: 'koj-dojde, ko'ga-beše, kəj-beše, kəj-o'tidoja, и сл.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: bik
- e ← ę: den, 'venec, 'tesen
 - ← ę: 'peda
 - ← ě: 'leto
 - ← секундарно ъ пред крајните г и н: 'veter, 'ogen
- ɛ ← ɔ во коренска морфема: pət, 'rəka
 - ← ę зад j: 'jəzik
 - ← секундарно ъ во почетен слог: 'məgla, 'ləjca
 - ← ɨ во група со ɿ: 'žəlto
 - ← ɨ во група со ɾ: 'sərce
 - ← а во соседство со назален сонант: 'məkea, s'nəga
 - ← турското ı: 'kəʃla
 - ← а во акцентиран непочетен слог: ma'gəreto
- a ← ɔ во суфиксни и флексивни морфеми: 'padnał, 'berat
 - ← ę зад ɾ во: 'oraf — 'orasi
- u ← ɔ во одделни лексеми, сп. 'guska, 'kuča, 'sudija
 - ← v во старата група ъ во губењето на слабиот ъ во примери од типот 'cutit, ke 'osunet
 - ← ъ секундарно пред m: 'osum, 'sedum
 - ← о во одделни случаи, сп. 'duri, uguł, 'vikum, 'ušte
- o ← ɔ: doś, 'petok, 'nožot
 - ← секундарно ъ пред крајното ɿ: 'pekoł, 'rekoł

3.2. Консонантизам

Консонантите /j l r m n ñ p b v t d c s z č ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← 1 епентетско: 'sabja
← со протеза, сп. 'jäglen, 'jätok
← i зад друг вокал: 'mo:i̯te, t'rojca
← e зад вокал во глаг. прилог: o'de:i̯ki (← odeečki)
← ġ во следниве примери: 'vajat (vaǵat), gajat (gaǵat), 'vijat, 'pajat (paǵat), 'rajat (raǵat), g'rajanin, 'popaja, k'raja (kražba), 'mejnik
- l ← l во група со ə: vělna
← l:
- l ← l: kluč
← lь: žal, sol, 'bolka
- r ← ŋ во група со ə: 'pərsti
← ŋ: 'more
- m ← b во групата bn: 'demnet, 'zemnet
← v во групата vn во одделни случаи: g'čamňa, 'ramno
- n ← ñ на почетокот пред преден вокал: 'nego
- ń ← nъj: d'reńe, p'łanińe
← n во групата nk: g'rańka, d'reńka, 'kačuńka
← n аналошки, сп. b'rańa, 'peńa, 'legińat, и на крајот: 'butiń, 'gavrań
← j во групата mj во случаи како 'zemńa, 'čamńa
- f ← xv: 'fakat
← ономатопејско: 'fučit
← туfo: 'feńer
- v ← x пред консонант и на крајот на збороформите, сп. 'mavna, 'evla, 'bevme, grev (→ греф, сп. греот)
← со протеза во 'vujko, 'vujna
- t ← t во секвенцата št: k'lešti, 'ognište
← t во група со š во одделни случаи: 'pašterka
← секундарно во групата sr: stram, st'reka
- d ← d во секвенцата žd: 'doždot, g'luzđot
← секундарно во групата zr: zdrak, zdreļ
- c ← č во групите čt, črě-, сп. 'cärvec, c'repna
← s во групата ps: pci, p'cuet, p'cojsan, s'tipca
← tsk: 'bracki
- z ← z во групите zv, zr, nz, lz, сп. žver, 'nožri, 'jénža, 'mæžet, и пред вокал во одделни случаи: 'živri, 'ževgar, 'ežero
- z ← ʒ
- č ← š во групата pš: p'če:jnca, p'čeńka

- ž ← туѓо: žam, bo'zažija
 ← ž пред деминутивниот суфикс -e, сп. 'nože, b'reže
 ← ž во групата žv: ž'vakat, ž'viždalen
- š ← í во група со t, сп. 'peštera, 'gorešto, 'pašterka, или само: 'mošne,
 ne'mošnica, sinošen, pleška
- ž ← á во група со d, сп. 'nužda
- ķ ← í во одделни лексеми и морфеми: ķe, 'veke, 'leķa, p'laķat, v'raķat,
 o'de:iķi, pi'roķanec
 ← tħj: c'veke, b'raka, b'ruke, p'rāķe, p'roleķe
 ← туŕo, сп. koš, ķef
- g ← á во одделни лексеми и морфеми, сп. 'vega, 'pagat, g'raga, 'meǵa,
 ərga, 'saǵi, 'tuǵo, preǵa
 ← dħj: 'livage, 'ograge
 ← туѓо, сп. 'gerdan, 'magija

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни,
 а беззвучните од соодветните звучни.
- 3.22. На крајот на збороформите беззвучните можеле да се добијат и од
 соодветните звучни опструенти (сп. 2.23).

3.3. Прозодија

- 3.31. Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето
 на акцентот описано во 2.3.
- 3.32. Нови (фонетски) должини се добиле со контракција на два еднакви
 вокали (2.141) и со компензација (2.15).

3.4. Губење на одделни їласови

- 3.41. Вокалите често се испуштаат во проклитичките зборови ако следната
 збороформа почнува со вокал, сп. d-'oime (da odime), k-'oime (ke-),
 m-'izede (me-), s-'utepał (se-), g-'udri.
- 3.42. Консонантот /v/ често се губи во интервокална позиција, сп. 'čoek
 (čovek), 'toar, 'osnoa, 'ne:sta, po'lo:ina, su'ro:ica, le'bo:ite (lebovite). Исто
 така тој се губи во групите -vsk(i), -stv(o): 'tetoski, 'carsto, во одделни
 случаи и пред r во почетокот, сп. 'rapče (vrapče).
- 3.43. Согласката /t/ редовно се губи пред африкатите /c č/, сп. 'bərce (: bərdo),
 'žice (: žito), пред n во групата stn, сп. 'žałosni, во групата stj: 'lisje,
 'rasje, и на крајот во секвенците -st, -št, сп. lis, pərs, płoš.
- 3.44. /d/ се губи доста често во интервокална позиција, сп. 'vo:ica (vodica),
 li'va:ica (livadica), g'leaš, 'oit (odit), d'vaeset, и пред n, сп. ke 'mənet,
 p'lane (pladne), 'nabona (nabodna).

- 3.45. Во одделни случаи во интервокална позиција се губи и /g/, сп. 'ko^a, 'neko^a.
- 3.46. Фонемата /x/ наполно се загубила во почетокот и во интервокална позиција, сп. lep, 'oro, s'na:, 'soa, st'rea.

3.5. *Метатеза*

Метатеза е извршена:

во заменскиот корен vѣs-, сп. s'vekoj, s'vete, s've,
во заменските облици 'ovja, 'onja,
во глаголот v'ja:t (← javat), v'jani go koňot,
во именските образувања на -nica од типот: vo'dejnca (← vodeinca
← vodenica), o'kajnca, ēr'žajnca, sne'žajnca, tu'pajnca,
во лексемите: b'rista (voda), k'rastit (kastrit), 'korela (kolera), 'levorver,
'lofka (lokva), o'lomnani (onomlani), 'pokirat (pokriat ← pokrivat), 'po-
kirač.

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ТЕАРИЦЕ (ОЛА 93)

1. ИНВЕНТАР

1.1. *Вокализам*

i	ɛ	u
e	a	o

- 1.11. Функција на силабема врши и /t/ (2.14).

1.2. *Консонантизам*

- 1.21. Сонанти

		m
	t	
l	r	n
j		ń

- 1.22. Опстрруенти

p	b	f	v
t	d		
c	č	s	z
č	ž	š	ž
k	g		
k	g		

1.3. *Прозодија*

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани и неакцентирани.
- 1.32. Нема дистинктивни прозодиски признания, освен ако му се признае на квантитетот фонолошки статус (в. 2.131).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Дистрибуцијата на вокалите е релативно слободна; секој вокал може да се јави во принцип во почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти, со исклучок на вокалот /ɛ/, кој не може да стои на почетокот и на крајот на збороформите.
- 2.12. Сите вокали можат да стојат во група со секој, со некои ограничувања на фонемата /ɛ/.
- 2.13. Секвенци од два исти вокали се можни на составот меѓу префикс и коренска морфема, како и во сложени зборови меѓу две коренски морфеми, сп. *ke'zaaka*, *'poodi*, *cr'nooka*.
- 2.13.1. Во другите позиции два исти вокали се стегаат во фонетски долг вокал, сп. *'ne:sta* (← *neesta* ← *nevesta*), *s'na:* (*snaa*), *'buko:* (← *bukoo* ← *bukovo*), *'šami:* (*šamii*).
- 2.14. Силабемата /ɪ/ обично се јавува во средишна позиција, поретко на почетокот. По правило таа се јавува во консонантско соседство (гC-, CгC). Во соседство со вокал може да се сртне само на морфемската граница кај префиксирани збороформи, сп. *'zaṛga*, во членувани збороформи од типот *'v'rot*, или во случаи како *'torṛva* (*toprva*).
- 2.15. Вокалот /i/ како втора компонента во вокални групи се реализира како [i], сп. *'jaļoīca* (*jalovica* ← *jalovica*), *'poļoīna* (*polovina* ← *polovina*), *b'radaīca* (*bradaica* ← *bradavica*), *'valaīca* (*valavica*). По тој начин [i] со претходниот вокал образува дифтонгоид (*ai* → *aɪ*, *oi* → *oɪ*, *ei* → *eɪ*).
- 2.16. Вокалот /a/ во соседство со /j/ во повеќесложни збороформи доста често се реализира како затворено напред повлечено [ɑ], сп. *'kukāīca*, *b'radaīca*, *jä'banžija*, *jäg'ličica*, *'jaļoīca*.
- 2.17. И вокалот /o/ пред /j/ во одделни случаи се реализира како затворено [ø], сп. *'častoīca*, *'gojdo*, *'čoīca*, *bo'goroīca*.
- 2.18. Зевот понекогаш се отклонува со вметнување на консонантите /j v/, сп. *'čujek* (*čovek*), *'juva*, *'suvo*.

2.2. Консонантлизам

- 2.21. Сите сонанти можат да стојат во почетна, средишна и крајна позиција.
- 2.22. Сите опструенти можат да стојат во почетна и во средишна позиција.
- 2.23. На крајот на збороформите можат да се јават само беззвучните опструенти.
- 2.24. Нема консонантски групи во кои би се нашле во непосреден контакт звучен и беззвучен опструент.

2.25. Консонантски групи

- 2.251. Почетна група од два сонанти е можна само кога е прв нејзин член /m/, сп. *m'jaukat*, *m'gado*, *m'leko*, *m'rava*.
- 2.252. Сонантите на почетокот на збороформите не се јавуваат во група со опструент, со исклучок на /r/.
- 2.253. Каде опструентите од дијалектен аспект интерес представуваат следните ограничувања.
На почетокот не можат да стојат групите ps и pš, одн. pč, сп. '*cojsa*, '*cojsan* (*psovisan*), '*caſtir* (*psaltir*), '*čenca* (*pčenica* ← *pšenica*). Групата ps се избегнува и во други позиции, сп. '*vapca*, *p'erpca*, '*rapca*, '*s'tipca*, '*tercija*, а во спује (← *psuje*) непосредноста на /p/ и /s/ се избегнува со метатеза (в. 3.5).
- 2.254. Согласката /s/ не може да се јави во група пред /č/ на морфемската граница, сп. '*vošče*, *k'vašče*, '*mošče* (*voz*, *kvas*, *most*), додека пред африкатот /c/ таа стои, сп. '*mesce*.
- 2.255. На почетокот се избегнува и групата zv, сп. *z'viska*, *z'vere*, *z'veni*. Освен тоа /z/ не може да се јави во група пред /r/ и зад /n/, сп. '*nažre*, '*obžre*, '*janža*, '*benžin*.
- 2.256. Во повеќе случаи се одбегнува и групата vn: '*ramno*, *p'lemná* (← *plemna*), додека групата bn се задржала, сп. '*debne*.
- 2.257. Од завршните консонантски групи не се можни -st, -št: '*boles*, *křs*, *pos*, *mas*, *mos*, děš (děžd), priš (prišt) (в. 3.461).
- 2.258. Каде трисложните и повеќесложните консонантски групи не се можни оние што се составени од фрикативните консонанти /s š/ + t + преграден консонант, сп. '*posna*, '*radosno* (:post, *radost*), во групите stj, zdj: '*lisje*, *g'rozje* (:list, *grozd*), како и -ždn- и -tstv-: '*nužno* (:nužda), *b'rasto* || *b'ractvo* || *b'ravco*.
- 2.259. Не можат да стојат исто така и тричлените групи str, zdr, ždr, сп. '*bisro*, '*osro*, '*sesra*, *s'rana*, *s'raža*, *zraf*, *z'ravje*, *ž'riga* (в. 3.46).
- 2.25.10. Секвенци од два еднакви консонанти овој говор не познава, сп. '*najak*, *o'sumina*.
- 2.25.11. Денталните плозиви, кои во многу македонски дијалекти пред африкатите /s č/ се загубиле, овде се пазат, но со ослабната артикулација, сп. '*ži'ce*, '*liva'če*.

2.26. Одделни консонанти

- 2.261. Сонантот /j/ во меѓувокална позиција не може да се јави во групата -oa-, сп. '*moa*, *t'voa*, '*koa*, '*poas*. Во вокалните групи со /e/ се јавува факултативно, сп. *z'na(j)eš*, '*po(j)e*, '*mo(j)e*. На почетокот пред /e/ поправило се јавува, сп. *ješ*, '*ječmen*, '*jegula*, '*jezik*, '*jetro*, '*ječi*, '*jetrva*, '*jepir*, '*jeļa*.

- 2.262. Латералот /l/ не може да се јави пред преден вокал и пред /j/. Во овие позиции доаѓа до неутрализација со изговорот на фонемата /l/, сп. 'kolje (: koł, kołot), 'beli (: bel, beła, beło, belko).
- 2.263. /r/ се реализира во соседство со вокал.
- 2.264. Опструентот /t/ пред /ń/ се реализира како [t'], сп. 'kut'ńi zubi.
- 2.265. Африкатот /z/ се јавува во групите 3v, 3г, n3 :z'viska, 'janża, 'nażre (в. 2.255), во ограничен број случаи и на почетокот пред вокал.
- 2.266. /ž/ се јавува, главно, во туѓи лексеми и во суфиксот -žija (žabe, žer, 'łowžija), секогаш пред вокал или во меѓувокална позиција.
- 2.267. Фонемата /k/ има доста ограничена дистрибуција по однос на консонантите. Може да стои во група со /j/ во глаголскиот прилог ('sedejki) и во 'pojke, со назалите /n/ и /ń/ на морфемската граница, сп. 'božikni, 'pomočnik, s'rekno, 'gačnik, и со /k/ во литературната форма s'rekka, меѓутоа: 'sinojka (: nok, sinok), 'ovojka.
- 2.268. Исто така и фонемата /g/ само во неколку случаи може да се јави во група со консонант, сп. 'meğník, 'dunger, 'sunger, 'tğa и изведенките 'zarga, 'tgosha, и во група со /v/ и /z/ во префиксирани глаголи v'ǵaoli, z'ǵaoli.
- 2.269. Заднонепчените /k g/ пред предните вокали се реализираат како [k' g'], сп. 'k'itka, 'sek'ira, 'jabuk'e, 'ruk'e, 'tak'e, 'og'in, 'nog'e.

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот на двосложните збороформи е фиксиран на почетниот слог, а во трисложните и повеќесложните на третиот слог, односно третата мора од крајот, сп. 'ruka, p'lanina, s'vektyva — sve'kryvata, u'denuaš, prok'leštiña.
- 2.311. Истото правило важи и за случаите со дифтонзи од типот: r'lačejki, 'sedejki, 'lastojca, b'tadajca, 'čenkojna, 'lebojte, 'ostajle.
- 2.32. Акцентот паѓа на третиот слог (мора) и во предлошките и атрибутските синтагми, кога тие претставуваат единствена (семантичка) акцентска целост, сп. 'pod-noga, 'za-ruka, na-'koliba, u sta'ro-vremę, i posle tri-'ne-dele, od dru'g'i-seła.
- 2.33. Правилото за третосложното акцентирање важи и за глаголските синтагми со негацијата 'не' и со прашален збор, сп. 'ne-odi, 'ne-nosi, ne-'no-simo, ne-'ga-vide, ne-smo-ga-'videle, или: 'koj-dojde? koga-'dojdoja? koga-ke-ra'botate?
- 2.331. Ова правило важи и за синтагмите кога кратките заменски форми се наоѓаат зад глаголот, сп. 'kupi-ga-ša'mijata, kupite g'i-'kuķete.

- 2.34. Во акцентските целости составени од кратка заменска форма, помошниот глагол ,сум', глаголските партикули ,ке' и ,би', некои сврзници + глаголска форма акцентот редовно паѓа на глаголската форма без оглед на бројот на слоговите на односната збороформа, сп. me-'vide, te-'odnese, smo-'rekle, ke-'dojde, da-'dojde.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: sin
- e ← Ѻ во некои суфиксни (-en, -ec) и во други одделни случаи, сп. 'jećmen, 'ražeń, 'konec, 'palec, 'jarem, 'oves, 'ocet, 'sega, 'penuška
← ё: 'jedro, 'ječi, 'jetřva, 'čedo
← ё: 'vera, 'leto, 'seno
- ə ← Ѱ најчесто во коренска морфема и префикси, поретко во суфиксни морфеми, сп. 'běčva, děš, 'zělva, sən, 'těga || 'těgaja, 'zěvre, 'sěrka, se 'sěbralo, 'šakət
← Ѱ најчесто во коренска морфема и во суфиксот -ěl: děn, ťen, 'iěko, 'rěkəl, 'pěsjo, 'těmnica, se s'těmni, 'opěnci, 'orěl, 'petěl
← секундарен Ѣ, сп. 'těnko, 'cěfti, 'bědník, 'iěže, 'měgla, 'měska
← ɔ во одделни случаи, сп. g'rědi, d'řeboko, g'něsno, 'kěde, da 'kěsne, sə (← sqřѣ)
← ! во групите əl || īe (зад дентален консонант), сп. vělk, 'vělna, 'gělta, 'kělne, 'mělze, 'žělto; d'řego, s'řeza, s'řenče, t'řečník
← турското i: 'azgən
- a ← ɔ во суфиксни и флексивни морфеми, сп. 'dignał, 'berat
← Ѻ во одделни суфиксни образувања, сп. 'bołan, 'ostań, 'udoac, 'mřtoac
← секундарниот Ѣ пред крајните /l r/, сп. 'rekał, 'dotekał, 'osar, 'vetar
← ё во случаите 'oraf, pl. 'orae, s'vaki
- u ← ɔ во коренска морфема: 'dubica, 'zubi, 'kupina, 'kut'ni 'zubi, 'kudela, 'mutno, rup, put, prut, 'ruka, 'rukaf, 'ponudje, 'obruč, 'subota, s'kupo, 'tuga, trut, 'ugleń, 'udica, 'juže, 'jutok
← ! зад лабијален консонант во одделни случаи, сп. 'buia, 'jabuka, puf
← vѣ/ѣ: uz, 'unuk, 'udoac, 'udojca, 'unes, u'denuaš
← o во одделни случаи, сп. 'guvec, 'kumita, ta'kugere, 'kuše, 'uguš, 'ušte, 'čuek

- o ← њ во членската морфема -от: 'čuekot, суфиксот -ok: 'orənok, s'nisok, 'tənok, 'četvətək, во предлогот so: so n̄ega, и во одделни случаи во коренска морфема: 'bozojna, 'sosema
- ← секундарно њ пред крајното /m/, сп. 'osom, 'sedom, som покрај səm.

3.2. Консонантизам

Консонантите /j t m n ñ v p b t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← i зад друг вокал: 'jojca, 'poļožna, t'rojca (в. 2.15)
 - ← e зад друг вокал во одделни случаи, сп. 'pojke, 'gojdar, 'vikajki
 - ← ŋ (со протеза) во одделни случаи: 'juže, 'južar, 'jutok, 'južica
 - ← хијатско: s'meja, s'reja
 - ← аналошко: 'vikaſa (3. л. пл. аор-имперфект)
- ł ← l
 - ← l во група со /ɛ/, сп. vělk, s'lęza (в. 3.1.)
- l ← ī: lut, 'ludi, 'polak, 'selanin, 'čeſel
- r ← ſ
- m ← v во секвенцата vn: 'odamna, 'ramno, g'lamňa
- ń ← n̄j: 'trńe, 'sireńe, 'pilińa
 - ← j во групата mj: 'zemńa, 'łamńa
 - ← n по аналогија во случаите како: trńi, 'koštań, 'ostań, (: trńe, koštańe)
- f ← xv: 'fača, 'fıla
 - ← ту́ро f: fes, 'faneļa
 - ← ономатопејско: 'fuči
- v ← x на крајот на збороформите и пред консонант, сп. 'duvna, 'mavna, 'vetvo, 'bevmo, vŷv, 'orav || 'oraf
 - ← со протеза во: 'vujko, 'vujna
 - ← хијатско во: 'suvo, 'juva
 - ← аналошко во: 'čivo, 'čivi
- t ← ī во секвенцата št: k'lešti, 'ogníšte
- d ← ð во секвенцата žd: 'dəždot, g'luždoj
- c ← č во групите čt, črě-: cřn, 'cřvec, c'repna
 - ← s во групата ps: 'cojsan ← psojsan)
 - ← tsk: b'racki (← bratski)
- ž ← z во групите zv, zr, nz, сп. žver, ž'vezda, 'nazre, 'janža, и пред вокал во одделни случаи: 'židar, 'ževgar

z	← Ž
č	← š во групата pš, сп. 'čenka, 'čenca (← pčenica ← pšenica, в. 2.253)
ž	← туѓо: žam, žer, 'žamija, bo'zažija ← ž во групата žv: ž'vaka, ž'viždalen
š	← s во секвенцата sc, сп. 'mošče (в. 2.254)
k	← t: v'reka, p'leki, vruč, 'sinoča, noč, 'božik, 'vikajki, 'čistoka, p'lača, 'faka ← tъj: b'raka, c'veke, 'raboke ← туѓо: kor, kup
g	← á: 'vega, 'međa, 'međnik, p'rega, 'rga, 'tugina, 'tuđo, 'sagi покрај 'čage, ta'kuđere, g'raganin, 'gaga, 'raga ← dъj: 'livage покрај 'livade, 'lag'a ← туѓо, сп. 'gerdan, 'magija, 'gaur.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни.
- 3.22. Беззвучните опструенти се добиле од звучните и на крајот на збороформите (в. 2.23).

3.3. Прозодија

- 3.31. Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето на акцентот описано во 2.3.
- 3.32. Нови фонетски должини се добиле со контракција на два еднакви вокали (в. 2.131).

3.4. Губење на одделни ласови

- 3.41. Вокалите често се испуштаат во проклитичките зборови ако следната збороформа почнува со вокал, сп. 'k-ideš (ke —), s-i'sušile (se —), 'm-ostaj (me —), 't-utera (te —), 'd-ide (da —).
- 3.42. Вокалот /i/ се испушта во суфиксот -nica во повеќесложни збороформи, сп. 'vodenca, 'lubenca, 'mukenca (vodenica, lubenica, mukenica).
- 3.43. Консонантот /p/ се губи во почетните групи pc, pč во одделни случаи, сп. 'cojsa (pcovisa), 'čenca, 'čenkojna (pčenica) (в. 2.253).
- 3.44. Консонантот /v/ често се губи во интервокална позиција, особено во повеќесложни зборови и во соседство со вокалот /o/, сп. 'udoac, 'toar, 'nego: (negovo), 'pojke (poveke), 'lastoјče (lastoviče), 'poљoјna (polovina), 'jaљoјna (jalovina), 'jaљoјca (jalovica), 'osnoa, 'ne:sta (nevesta), 'jazoec, 'čuek (čovek). Исто така /v/ се губи пред /č/ во почетокот, сп. 'čera (včera), во групата stv во суфиксот -stv(o), сп. 'bogatsto, 'junasto, како и во групата vsk во суфиксот -vsk(i): 'Markoski, 'tetoski.

- 3.45. Во интервокална позиција во одделни случаи се губат и други консонанти, но бројот на примерите е значително помал, сп. /ž/ во: 'lojča (ložica), 'lojčarnik (ložičarnik), 'ne-moeš (možeš), /g/ во: 'koā (koga), 'nekoǎš, /d/ во: bo'goročca (bogorodica), 'vočca (vodica), d'vaese, и др.
- 3.46. Плазивите /t d/ редовно се губат во групите str, zdr, сп. 'sesra, s'rana, s'rina (strana, strina), s'raža, 'jastep, zraf, z'ravec (в. 2.259).
- 3.461. Освен тоа /t/ редовно отсуствува на крајот во групите -st, -št, сп. 'bo-les, 'koris, g̃ts, prs, veš, dəš, priš (vešt, prišt), како и во броевите од 1 —19 и во десетиците, сп. dva'naese, d'vaese, t'riese, 'pedese, итн.
- 3.47. Фонемата /x/ наполно се загубила на почетокот на збороформите и во интервокална позиција, сп. lep, 'rana, s'na: (snaa), 'buā, 'mua, 'lea (покрај leja — со хијатско /j/), во одделни случаи и на крајот, сп. vra, gra, sra, 'siroma, понегде и пред консонант, сп. 'melem, 'muļosan, 'mana покрај 'mavna.

3.5. Metatæza

Метатеза е извршена во заменскиот корен vѣs-, сп. sve, s'vaki, s'vakakaf, како и во зборот s'puje (← psuje) (в. 2.253).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

РАКОТИНЦИ (ОЛА 94)

1. ИНВЕНТАР

1.1. *Вокализам*

i u
e o
 a

- 1.11. Функција на силабема врши и /ѓ/.

1.2. *Консонантизам*

- 1.21. Сонантни

v m
 ſ n
l r n
j ñ

- 1.22. Опструенти

p b
t d
c s z
č š ž
k g
k g

1.3. *Прозодија*

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани.
1.32. Во двосложните збороформи акцентот стои на почетниот слог, а во трисложните и во повеќесложните збороформи тој паѓа на третиот слог (мора) од крајот.

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

Дистрибуцијата на вокалите е иста како во пунктот бр. 97 (Звечан) во точките 2.11 — 2.151.

- .2.16. Во групите -ua- и -uo- зевот се отклонува со вметнување на /v/, сп. 'muva, 'suva, 'suvar, 'suvo, 'uvo.

2.2. Консонантизам

И за дистрибуцијата на консонантите важат констатациите исказани во пунктот 97 (Звечан), освен оние под број 2.274, 2.275, 2.284. За овој пункт важат следниве правила:

- .2.274. Групата bn овде се пази неизменета: 'zebne, 'sibne.
 .2.275. Групите s, z, ž+r се одбегнуваат со вметнување на денталните плозиви /t d/, сп. st'reda, st'reka, zdreł, žd'rebe.

2.3. Прозодија

Сè е исто како во пунктот 97.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Силабемите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: dim, sin
← секунд. ъ во 'ogin
- e ← ę: den, pes, 'ražen, 'oves
← ę: g'reda, 'peda, v'reme
← ě: 'leto, 'senka, 'celo, 'cedi
← секундарно ъ пред крајното /r/: 'bister, 'veper, 'veter, 'dober,
'iter, 'jader, 'muder, 'oster
- a ← ɔ: g'radi, g'nasen, 'gazer, ga'senica, dap, 'zabi, za'zabica, 'jatok,
'jadica, 'katnik, 'kadeła, 'kapina, 'maži, 'maten, 'papuk, 'raka,
'sadot
← ę во секвенцата je: 'jaguła, 'jader, 'jazik, 'janża, 'jatka, 'jatřva,
'jači, 'jačka, 'jačmen, 'jačmenik, 'zajak
← секундарното ъ во почетните слогови: 'badnik, 'łaga, 'łaže,
'łažica, 'łažička, 'magła, 'maska, 'tanok
← ě во 'orav — 'orasi

- o ← þ: 'bočva, doš, 'petok, k'ratak, 'doždot
 - ← ! во секвенцата /oł/: 'bolva, vołk, 'gołta, 'dolgo, żołt, 'żołčka, 'za-sołnam, kołk, 'kołne, 'kołcišta, 'mołze, 'mołznica, ke 'ołcne, 'poł-żaf, 'sołza, 'tołče, 'tołčnik, 'sončoglet
 - ← секунд. ъ пред крајното /i/: 'rekoł, 'sekoł
 - ← q во k'lopče
- u ← q во примерите: vruč, v'ruckina, 'golup, 'gužva, 'guska, 'gusto, 'żelut — 'żeludi, 'kučka, 'muder, 'muka, mu'kenica, 'mučuk, 'po-nuda, 'pupka, 'ruček, sut, 'sudija, 'sučka, 'čubrica
 - ← v во случаите како: cut||cuft, 'cuti||cufti, ke 'osunet
 - ← vþ/þ- во: 'udoec, u'dojca, u'natre, во предлозите: u, uz
 - ← ! во 'bugarin, 'jabuka, 'jabuče, 'vuna
 - ← секунд. ъ во: 'osum, 'sedum, sum
 - ← o во примерите: 'bumba, dur/duri, 'jagutka, 'prungut, 'pumpa, 'jačmenčuk, 'mukuk, 'kuše, 'ušte, во ред прилози од типот 'mału, m'nogu, 'ołku, 'onołku и др.

3.2. Консонантизам

Консонантите /j v r m n ñ p b t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← 1 епентетско: 'zemja, 'sabja
 - ← Q пред рефлексот на почетното q: 'jaglen, 'jažica, 'jatok, 'jadica, 'jazoł, 'jagłec
 - ← i зад вокал: 'vřvoj (vřvoi ← vřvovi), da'bojca (daboica ← dabovica), moj (moi), t'vojte (twoite)
 - ← e зад вокал во глаголскиот прилог и во други одделни случаи, сп. no'sejke, vi'kajke, 'pojke
 - ← хијатско: 'sakaja (3 л. пл. имперфект)
- ł ← l': łut, 'jaguła, 'nedeła, 'grķian, 'čełat, p'rijateł, 'češeł
 - ← ! во секвенцата /oł/: vołk, 'sołza (в. 3. 1.)
- l ← ī во коренот lub- и во неколку други одделни примери, сп. 'vola, 'nevola, 'dąłača
 - ← во туѓи зборови: 'vitil, 'lule, tel
- r ← ź: 'more
- m ← v во секвенцата /vn/: p'lemlna, 'ramno
- n ← ñ во почетокот пред преден вокал, сп. 'nego, 'niva
- ń ← nþ: 'godińe, 'sireńe, 'kameńe, 'trńia
 - ← n на крајот по аналогија: 'dřmuń, kluń, 'taruń
- v ← Q (со протеза) во: 'vujko, 'vujna
 - ← x на крајот и пред консонант, сп. vrap, vřv, grav, grev, głuv, 'zaduv, 'kožuv, mov, mev, 'bołva, 'mevlen, 'nivno, bev — 'bevme

- ← хијатско во: 'duva, 'muva, 'suvo, ki'vajca, 'čivo, g'ravot, 'zavoǵa
 ← туѓото f: 'vuta, 'vastan, ves, 'vaneła, 'vurna, 'vitil, 'kave, 'vinžał
- t ← секундарно во групата sr: st'reda, st'reka
 ← k со дисимилација во 'gatnik
- d ← секундарно во групите zr, žr: zdreł, žd'rebe
 ← g со дисимилација во 'mednik
- c ← č во групите čt-, čvr-, črě-: črn, 'črven, c'repna, c'reša, c'revo,
 c'vrsto
 ← s во групите /ps/: pci, p'cue, s'tipca, 'tepcija, и /tsk/: b'racki, 'go-ecko, 'ocpredi, se 'ockri
- ž ← z пред вокал во одделни случаи: 'žune, žer, žit, 'žira, 'žaden,
 'ežero, 'neže, 'nežin, и во групите zv, zr, nz: žver, ž'veči, ž'venče,
 'nažre, 'mežre, b'ronža, m'ranžuł
 ← dz: se 'oživa, 'ožadi, da 'požine
- č ← š во групите /pš/ и /šk/: p'čenka, p'čenica, č'kembe, č'kipci,
 č'kulav
- ž ← tyŕo: 'bažanak, 'vinžał, žam, žiger
 ← ž во групите žv, žb, žg: ž'vaka, ž'bara, ž'bura, ž'gura, и пред дем.
 суфикс -e: 'nože, 'połože, s'tože, поретко и во други случаи:
 'dołžina, s'tožar
- š ← t: p'leška, 'mošne, 'imašliv
- ž ← á: k'ražba, 'nužda, 'naprežen
- k ← t: 'božik, 'veke, v'rukina, 'vočnak, vruk, v'reka, 'gački, 'domačkin,
 'kučka, 'lečka, 'mekaa (mekava), mu'čenica, 'mukuk, noč, 'nokvi,
 p'raka, s'veka, st'reka, 'kerka, kut, ke, 'nejke, 'vača, p'laka, p'raka,
 o'dejke
 ← t̄j: b'raka, c'veke, t'reki
 ← tyŕo: 'dukan, 'kuše, kor, 'kełaf
- g ← á: 'vega, 'meǵa, 'meǵu, p'reǵe, p'reǵe, 'rga, 'rgosa, 'saǵi, 'tuǵo,
 'tuǵina, g'raganec, 'gaǵa, 'pogaǵa, 'raǵa, 'doaga, 'navoǵa
 ← d̄j: 'luǵe, 'laǵa
 ← d во: st'reǵe, st'reǵen
 ← tyŕo: 'gežve, 'gákon, 'gaoł, 'magija, 'gubre.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација.
- 3.22. Беззвучните опструенти и на крајот се добиени од звучните.

3.3. Прозодија

Како во пункtot 97.

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Каде вокалите елизија се јавува во проектичките зборови кога следната збороформа почнува со самогласка, сп. m-'izede (me-), t-'ostaj (te ostavi), g-'udri (go-), k-'igram (ke-), d-'ojme (da odime).
- 3.42. Фонемата /x/, која во системот на овој говор не егзистира, се загубила без трага во почетокот и во интервокална позиција, сп. ren, 'rana, lep, 'ladno, 'arno, 'oro, s'naa, st'rea, 'soa.
- 3.43. Од другите консонанти најчесто се губат во интервокална позиција /j/ и /v/, сп. z'mii, 'mie, 'pie, z'nae, 'kupue, 'pee, 'taa; 'bioł, 'vario, 'gaoł, 'jaor, na'koalno, 'osnoa, 'soałka, 'goedar, 'jazoec, 'udoec, 'čoek, 'leboj, 'vr̥voj.
- 3.44. Освен тоа /j/ редовно се губи на почетокот пред /e/: 'eden, 'esen и на крајот зад /i/ во императивот, сп. pi — 'pite, spi.
- 3.45. /v/ се губи редовно и во консонантската група -vsk- во суфиксот -vsk/i/: 'Markoski, 'tetoski, и во почетокот пред /č/ во 'чера и пред /t/ во 'tornik.
- 3.46. Во ред консонантски групи се губи и плозивот /t/ — пред африкатите /c č/ на морфемската граница како во случаите: 'bćce, 'žice (: brdo, žito), 'riče (: rid), во групите stn, stj, stv, сп. 'radosni, 'mesni (: mesto), 'lisja, 'bogasvo, и редовно на крајот во групите -st, -št: lis, mas, pŕs, gluš, doš, priš. Освен тоа /t/ се губи на крајот и зад вокал во броевите од 11—19 и во десетиците, сп. idi'naese, dva'naese, d'vaese, t'riese, 'pedese, итн.

3.5. Метатеза

Метатеза е извршена во заменскиот корен v̥s-: sve, s'vekoj, s'vete, во глаголот 'јава', сп. vja: (vjaa ← vjava), v'jani go końot, потоа во лексемите 'garvan (gavran), 'vinžał (vilžan), s'kavlica (skalvica).

СИГНАЛНИ СИСТЕМ

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ЉУБАНЦЕ (ОЛА 95)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	ɛ	u
e	a	o

1.11. Функција на силабема врши и /t/ (2.13).

1.2. Консонантизам

1.21. Сонанти

v	m
l	n
j	ń

1.22. Опструенти

p	b
t	d
c	z
č	ž
k	g
k	g

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани и неакцентирани.
- 1.32. Нема дистинктивни прозодиски признания.

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Дистрибуцијата на вокалите е релативно слободна: секој вокал може да се јави во принципи во почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти.
Од ова се исклучува вокалот /ə/, кој не може да стои на апсолутниот почеток и на крајот.
- 2.12. Сите вокали, освен /ə/, можат да стојат во група со секој, со исклучок на почетокот на збороформите.
- 2.13. Силабемата /ɪ/ обично се јавува во средишна позиција, поретко на почетокот и на крајот на збороформите, сп. ū'ga, ū'ti, vū'.
- 2.131. Силабемата /ʊ/ по правило се јавува во консонантско соседство (rC_1 -, CrC_1 , $-\text{C}_1\text{r}$). Во соседство со вокал може да се јави само на морфемската граница во случаи од типот 'zař̥ga, 'preřti, или 'vř̥et, 'vř̥en, 'vř̥ovi.
- 2.14. Во вокалските групи со /i/ како втора компонента понекогаш $/i/ \rightarrow [i]$ со удолжување на претходниот вокал, сп. d'va:jca, sa'ba:jl̥e, tru'do:jna. По тој начин [i] со претходниот вокал образува дифтонг (2.31).
- 2.15. Едносложна дифтоншка група од две мори со претходниот вокал образува и вокалот /u/ во 3.л. пл. на презентот и имперфектот, сп. 'víkau → 'víkau, vi'kašeu (2.31).
- 2.16. Хијатот во вокалските групи се отклонува најчесто со вметнување на /v/, сп. s'nava, 'savat, 'sova, st'reva, 'muva.

2.2. Консонантлизам

- 2.21. Сите сонанти можат да стојат во почетна, средишна и крајна позиција.
- 2.22. Сите опструенти можат да стојат во почетна и во средна позиција.
- 2.23. На крајот на збороформите можат да се јават само безвучните опструенти.
- 2.24. Звучните опструенти не можат да стојат и пред безвучните, а безвучните не можат да стојат пред звучните, со исклучок на /v/.

2.25. Консонантски групи

- 2.251. Денталните плозиви /t d/ не можат да стојат пред африкатите, сп. 'br̥ce, 'žice (: br̥do, žito) (3.44).
- 2.252. Опструентите /s z/ не можат да стојат пред палаталните консонанти (без j) и во таа позиција тие се асимилираат, сп. 'ugašn̥u, t'rešn̥u, səš-n̥ega, 'mirišliv, 'gošku, 'užn̥u, p'r̥ikažn̥ia (: ugasneš, rasneš, gostiš, uzneš) (3.2).

- 2.253. Консонантот */s/* не може да стои и во групата *sč*, сп. *'kṛšče*, *'lišče* (3.2).
- 2.254. Не се трпи ни групата *ps*: *p'ciјe*, *'lipcało*, *'tepcija* (3.2)
- 2.255. Во домашни зборови не се можни на крајот консонантските групи *-st*, *-št*, сп. *'boles*, *kṛs*, *priš* (3.44).
- 2.256. Група од два исти консонанти освен со */j/*, сп. *'najjak* → *'naj:ak*, не се констатирани.

2.26. Одделни консонанти

- 2.261. */j/* во интервокална позиција пред */e/* се јавува факултативно, а може и наполно да се загуби, сп. *'pi(j)e*, *za'kaču(j)e*, *z'na(j)e* *'po(j)e*, *z're(j)e*, но и: *iz'miena*, *se'deeki*.
- 2.262. */r/* се реализира во соседство со вокал.
- 2.263. Консонантот */ʒ/* не е чест; се јавува најчесто во група со */v/* и со сонантите */n/* и */r/* (3.2).
- 2.264. Консонантот */č/* пред предните вокали, особено пред */e/*, се изговара со значително намалена фрикација, сп. *'k'ętka*, *k'e*.

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот на двосложните збороформи паѓа на почетниот слог, а на трисложните и повеќесложните е фиксиран на третиот слог (мора) од крајот, со мали исклучоци, сп. *'košuła* — *ko'šułata*, *ku'kētina* — *ku'kētinava* — *ku'kētinete*, *se'deeki*.
И во случаите како: *tru'doјna* (*trudovina*), *og'luveć*, *nase'љueć* (3.л. пл. през.), *vi'kašeć*, *no'sešeć* (3.л. пл. импф.) акцентот стои на третата мора од крајот, бидејќи дифтонзите *oј* и *eć* содржат по две мори (2.14, 2.15).
- 2.32. Од претходното акцентско правило отстапуваат некои прилошки образувања и одделни заменски зборови, сп. *u'nutra*, *ov'dekac*, *tak'voja*, *ovo'liki* и др.
- 2.33. Правилото за третосложното акцентирање се однесува и за акцентските целости од атрибут+именка, сп. *go'lem-kožu*, *dru'ge-žene*, от *sta'ro-vreme*, *d'va-dëna*, но и: *timturu'zan-lep*, *ńo'jan-muž*, *sva'ki-dən* — кога е именката едносложна.
- 2.331. Во предлошките синтагми акцентот не преминува врз предлогот: *k'-ide* *na-'pazar*, *na-'gosti*.
- 2.332. Акцентско единство чинат и глаголите со клитичките зборови, сп. *do'nesi-ga*, *done'sete-gi*, *tu-'reče*, а кога се со негација и прашален збор акцентот се управува по правилото за третосложно акцентирање: *ne-'ga-vide*, *što-'mi-ideš?*

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Силабемите /i e a o u ɨ/ потекнуваат од соодветните силабеми во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: sin
- e ← ɛ: '(j)ezik
← ē: 'leto
- ə ← ɜ: dəš, 'petək, 'səšije
← ɜ: dən, 'ovəs
← секундарно ə во сите позиции: 'məgla, 'ostər, 'ogəń, 'sedəm,
'səmne
← турското i: 'məzdrak, 'kəna
- a ← ɔ во суфиксот -na-: 'sednat
← ě во 'ora, 'orasi
← ɔ во 'nojan, mu'muruzan
- u ← ʊ: gu'senica, 'udica, 'seču
← v̥/y: uz, 'uze, 'udovəc
← ɪ само или во група со ɿ: 'buva, 'vuna, s'ħuba, s'ħuza

3.2. Консонантлизам

Консонантите /j l ī r m n ñ p b v t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← ɿ во 'juže, 'južica, 'jutək, ju'čera
← i зад друг вокал (2.14)
- l ← ɻ во групата ɻu: s'ħuza, s'ħunce
- ī ← ɻj: 'zeié
- r ← f
- ñ ← nʒj: 'tʃíne
← n аналошки: 'sedňu, 'legňu
← n во групата nk: g'raňka, 'seňka
- v ← f: 'vača, 'vurna, 'vener
← u зад друг вокал во 3.л. пл. през. и импф.: 'vikav, vi'kašev
← ɿ во хијат, пред сè место некогашното /x/: s'nava, 'sova, 'čiva,
'ruvo, 'suvo, аналошки после и во suv
- c ← č во čr- и črě: črn, c'revo
← во групата ps: p'cuje, 'lipca (2.254)
← ts во групата tsk: b'racki, ar'naucki

- з ← z во групите zv, nz, zr: зver, 'најре, поретко и во други позиции:
 'зебе, 'зидар, о'зет, 'заган
- ž ← 3
- ž ← (во заемки): 'žade, 'оžа
- š ← s во групите s+палатален консонант: 'gašnu, 'mirišliv (2.252), и
 šč: b'rešče (2.253)
- ž ← z во група со палатален консонант: bež-'нега (2.252)
- ќ ← t:'kuka
- ← tъj: с'veke, b'raka
- ← t аналошки: 'meku, p'leku (: meteš, pleteš), како p'laču
- ← во заемки: ќор, 'куše
- ѓ ← đ: 'vega, 'mēga
- ← dъj: 'lađa
- ← d аналошки: 'igu (:ideš), како во 'vigú (: vidiš)
- ← во заемки: ғон, 'gerdan

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни, во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот на збороформите можеле да се добијат и од соодветните звучни опструенти.

3.3. Прозодија

- 3.31. Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето на акцентот описано во 2.3.
- 3.32. Нови должини настанале со контракција и со компензација (2.14).

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Вокалите често се испуштаат во проклитичките зборови ако следната збороформа почнува со вокал, сп. k-'ispeče, d-'idemo, s-'oženi, g-'udri (ke-, da-, se-, ga-).
- 3.411. Во брзиот говор кај службените зборови крајниот вокал се испушта и во други случаи, сп. keš -da- 'padňu (keše -), al -da- ga- 'užňu (ali -), 'zaš- 'ne-dojde.
- 3.412. И кај многу прилози последниот вокал може да се испушти, сп. 'jučer, těk, sěk, odo'vut, oz'doł, покрај ju'čera, 'sěga, oz'doła.
- 3.42. Фонемата /x/ се загубила наполно во сите позиции: gra, me, vr, 'nino, issə'naļo, 'uzomo. Зевот што настанал по губењето на /x/ во најголем број случаи е пополнет со вметнување на /v/, поретко со /j/, сп. 'leva, 'prvut, 'beva, di'janija (3.2).

- 3.43. Консонантот /v/ често се губи во почетната група vl-: 'ladiķa, īas, 'lakno, 'lači vupci, поретко и во групата stv: 'ubisto. Може да се сртне по некој пример и со загубено /v/ во интервокална позиција, сп. za'goorka, īas'tojca, što- 'da-praim, s'taeno и др.
- 3.44. Консонантот /t/ се губи редовно пред африкатите /c č/: 'brće (brdo), 'koriče (korito) (2.251),
во групите -st, -št: prs, mas, doš (2.255),
во консонантската група stn: 'radosna, 'posno,
и на крајот во десетичните броеви: dva'naese, d'vaese, 'pedese, de'vedese.
- 3.45. Консонантот /p/ се губи во почетната група pč: 'čenica.

3.5. Metatazeza

Метатеза е извршена во заменскиот корен vѣs-, сп. s'vaki, s'vakoj, s'vite, sve, s'vakakav,
во групата zj, сп. g'rojze, 'lojza,
како и во примерите: 'rila (lira), p'rokaj (pokraj), 'garvan, 'zěvla (zělva).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

РАДОЖДА (ОЛА 96)

1. ИНВЕНТАФ

1.1. Вокализам

i	u
e	o
ä	å
	a

1.2. Консонантизам

1.21. Сонанти

		m
	ł	
l	r	n
j		ń

1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d		
c	z	s	z
č	ž	š	ž
k	g		
k	g		

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите вокали можат да бидат акцентирани.
- 1.32. Акцентот е фиксиран на третиот слог (мора) од крајот во трисложните и повеќесложните збороформи, а на двосложните паѓа на почетниот (вториот од крајот) (в. 2.3).
Како дистинктивен признак акцентот се користи во неколку одделни случаи, сп. *zi'mava*, *godi'nava*, *nede'lava*, *le'tovo* (сè прилози): '*zimava*, *go'dinava*, *ne'delava*, '*letovo* (определени именки со членските морфеми -va, -vo).
- 1.33. Долгите вокали добиени со контракција (2.152) и со компензација (2.153) не се фонолошки релевантни.

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали можат да стојат во почетна, средишна и крајна позиција на збороформите, со исклучок на /ə/, кој не може да се јави на почетокот и на крајот.
- 2.12. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат пред и зад секој консонант.
Вокалот /a/ најчесто стои зад лабијалните консонанти, сп. *pat*, '*pårvo*, '*bådник*, '*bårgo*, '*vårba*, '*fårlat*, *måš*, '*måska*, ретко се јавува зад не-лабијален, сп. *žält*, '*läka*, *t'råba*.
Немаме потврда за /ə/ зад лабијалите /m p b f/, зад /l l/ и зад /č ţ š ž k g/.
- 2.13. Фонемите /a ə/ не можат да се јават во една иста збороформа.
- 2.14. Вокалите /i e a o u/ во принцип можат да стојат во група секој со сите. Вокални секвенции со /ə/ не се потврдени.
- 2.15. Вокални групи
- 2.151. Групи од два исти вокали се можни само на морфемската граница меѓу префикс и лексичката морфема, сп. '*naaka*, *pre'esapił*, '*dooden*, '*poostro*, и во сложенките од типот *cår'nooko* (*momiče*).
- 2.152. Во другите позиции на збороформите, особено на морфемската граница со флексивните морфеми, групите од два исти вокали се реализираат како соодветни фонетски долгги вокали, сп. *ii*→[i:] *z'mi:* (*zmii*), *z'mi:še* (*zmiiše*), '*cårvli:* (*cårvlii*←*cårvlivi*); *ee*→[e:] '*ne:sta* (←*neesta*←*nevesta*), *p're:ská* (←*preeska*←*pregeska*), *po'ne:lnik* (←*poneelnik*←*ponedelnik*), '*bele:* (*belee*), *se 'mole:* (*molee*), '*ze:no* (*zeeno*←*zemeno*); *aa*→[a:] *g'la:* (*glaa*←*glava*), *s'na:* (*snaa*), '*uba:* (*ubaa*←*ubava*), *nap'ra:ta* (*napraata*←*napravata*); *oo*→[o:] '*'buko:* (*bukoo*←*bukovo*), '*goto:* (*gootoo*←*gotovo*), *ne'go:to* (*negooto*←*negovoto*).

- 2.153. И вокалните секвенци од разнородни вокали најдобро се чуваат на морфемската граница со префикс и со партикулите 'не, ни, по', сп. 'neispran, pre'inači, 'nearen, ne'orana (niva), 'neuk, 'naučen, 'zaigra, se 'naeži, ke 'zaoit (zaodit), da go 'zauzdit, 'poigrat, 'poiter, 'poeftin, 'poaren, 'poubaſ, da 'poučit.
Во другите позиции на збороформите повеќето вокални групи се од-бегнуваат.
- 2.154. Секвенците со /i/ како втор член се реализираат како дифтонгоиди од по две мори [ei, ai, oi, ui], сп. 'bolejt, g'rejt (greit), ka'lejica (kaleinca ← kalenica), 'orej, st'rej (strei), 'zeigo (← zemi go), 'jaиш (jaиш ← jadiš), 'istaiš (istaviš), 'ozdrajt (ozdravite), ka'paica (kapavica), g'laј (glavi), b'rojt (broit), 'moit (možit), po'lojna (polovina), 'leboj (lebovi), bre'gojte (bregovite), 'bukoj (bukovi), 'pazuј (pazuvii), per'duite (perduite).
- 2.155. Како едносложни двоморни дифтоншки групи се реализираат и секвенците -ie-, -ia-, -io-, како и групите -ea, -eo-, бидејќи во тие позиции /i/ и /e/ → [i], до колку нема некоја фонетско-семантичка пречка. Сп. zg'rešje (zgrešie — 3. л. пл. имф.), 'mesje, go 'fatje, 'izmjen, 'ovje, da se na'pieme (napieme); 'kajšja (kajšia), 'koprja (kopriva), 'sudja, sk'a'potia (skapotia), ženš'turja, Ger'manja, I'talia, p'režiat (preživat), poč'jało (počialo ← počivalo), dob'jame (dobivame), bo'lezlia (bolezlia ← bolezliva), 'borčlia, но: 'zian, z'mija; 'beljot (beliot), ze'lenjon (zelenion), 'sečjo (sečio ← sečivo), 'zaviok — za'viokon (zaviokon), za'vioci (zavioci), но и: 'biol, bi'olica, z'mio; — ea → [ia]: lja (lea: пл. lej), nja (nea), sja (sea ← sega), st'rja (strea), 'maštja (maštea), glja (glea ← gleda 1. л. ср. през.), da 'popja (popea), g'ljaš (gleaš ← gledaš), pjač, p'jačka (peačka), piaf (peav), za'pjale (zapeale), imat živ'jano (živeano), carja'nestulka (careva nevestulka); -eo- ← [io] во неколку случаи: 'ljonka (leonka), 'njola (neola ← nevola), 'čerjo (čereo ← čerevo), 'Petroj (Petreo ← Petrevo), 'orjot (oreot: 'orej), но и: g'reota, g'reoј : 'mejot (: mef).
- 2.156. Вокалните групи -oa- и -oe- се реализираат како дифтонгоиди [ua, ue] или пак како /va, və/, сп. 'vołvar (voloar ← volovar), kva (koā ← koga), kvač (koāč ← kovač), k'vačnica, nak'valno (nakoalno ← nakovalno), 'ne-kvaš (nekogaš), sva (soa), s'valka (soalka ← sovalka), tva (toa), tvar (toar ← tovar), t'varit, 'gotva (gotoa ← gotova), se 'zastva (zastoa), 'negva (negova), 'vujkva (vujkova), 'bukva (bukova); g'vđdar (goedar ← govedar), čvek (čoek → čovek), dvec (vdoec ← vdovec: v'doјca), 'jazvec (jazovec), 'Borvec (Borovec), zgven (zgoen), p'veli (poeli ← poveli), kvet (koet, 3. л. пл. през.: koja—kojš), 'dojdve (dojdoe — 3. л. пл. aop.), 'rekve (rekoe). Кога се јавуваат фонетски пречки тогаш овие групи имаат поинаква реализација, сп. 'osna: (osnoa ← osnova), tro:, 'potro:, 'koja (koā ← kova — 1. л. ср. през.), b'rojet (broet — 3. л. пл. през.). Сп. уште: 'pazva ('pazua, пл. 'pazuј).
- 2.157. Не може да стои ни групата -ae-. Таа се реализира во едни случаи како дифтонгоид [ai], сп. d'vaiſet (dvaeset ← dvadeset), dva'naſet, и редовно така кaj броевите, или пак како /a/: 'zadno (zaedno), 'nadno (naedno), znat (znaet — 3. л. пл. през.), prat (praet ← pravet), tkaf (tkaef), tkat (tkaet), zabo'rano (zaboraeno ← zaboraveno).

- 2.158. Групата -ao- најчесто се реализира како [o:], сп. 'ubo: (uboo ← ubao ← ubavo), g'libo: (glibavo), 'pało: (pałavo), kło:f (kłaof ← kladof). Ретки се примери со неконтактирано -ao-: 'gãoł, p'rao (pravo), покрај 'gavoł, p'ravo, сп. и s'najo (вок.): sna: (snaa ← snaxa). Во случаите каде што се добила оваа група по губењето на /x/, најчесто се јавува хијатски глас, сп. v'ravot, g'ravot, p'ravot, siro'majon (: graf, praf, siro-maf).
- 2.159. Со хијатски гласови /v j/ се пополнуваат и групите -ua-, -uo-, -ue-, -ie-, до колку тие (групи) не се разбиени по друг начин (в. 2.155), сп. 'muva, g'luvo, 'suvo; 'dujet (veter).
- 2.159.10. Групата -au-, која е инаку ретка, обично се пази, сп. 'kaurin, 'paun, топ. 'Zaum, но и No:m, No:mče (Naum, Naumče), покрај 'Nāme, 'Nāmče. За групата -ou- нема потврда во материјалот.
- 2.16. Групи од три вокали во материјалот не се потврдени. Теориски тие би биле можни во 3. л. пл. на имперфектот, но се упростуваат со контракција, сп. z'næe (znaee), p'ræe (praee ← pravee), t'kæe (tkaee), 'læe (laee), 'pie: (piee), b'roe: (broee), ke 'cue: (čuee).
- 2.17. Одделни вокали
- 2.171. Вокалот /i/ во позиција зад друг вокал се реализира како [j], освен на морфемската граница со префикс (в. 2.152—3). Во таа позиција се неутрализира опозицијата /i/ : /j/. Исто така /i/ се реализира и пред вокалите /e a o/ (в. 2.155).
- 2.172. Вокалот /e/ во акцентиран слог пред /j/ се реализира малку позатворено [ɛ], сп. vo'dejnca, o'rejte, 'sejte.
Ако зад акцентираното /e/ има дифтонг, тогаш тоа се реализира поотворено [ɛ], сп. b'regoj (: bre'gojte), 'perduj, 'negva (: neg'vata), 'zədve, 'məsje, ze'lənjot.
Исто така се реализира /e/ и во случаи кога во следниот слог се извршила контракција: 'rəče: (rečee), 'sede: (sedee).
- 2.173. И вокалот /o/ пред /j/ се реализира малку позатворено [ø]: bogor'ođica (bogorodica), v'dođica (vdovica), 'vođica (vodica), 'pojas.
Кога се наоѓа, пак, во слог пред дифтонг и долг вокал, тогаш тој се реализира во нешто поотворен алофон [ɔ], сп. b'gəjoi, 'nɔse: (nosee).
- 2.174. Вокалот /a/ во својот основен алофон се реализира во акцентиран слог, сп. dąp, zap, kąt, sąk, trąt, g'nąsen, g'rądi, 'jątok, 'rąka, 'kątnik, 'tąga, 'ząbite, 'sąnce, 'kąklica, 'kąpinka, 'sąbota. Во неакцентиран слог неговиот изговор се изедначува со изговорот на неакцентираното /e/ и на тој начин се неутрализира опозицијата /a/ : /e/, сп. ke'delata (: 'kądela), ket'nicite (: 'kątnik), eč'mejnca (: 'jąćmen), 'po-zebi (: 'ząbi), 'na-reka (: 'rąka, 'rące).
- 2.175. И вокалот /a/ во својот основен алофон се реализира само во акцентиран слог, сп. mąš, pąt, 'bądnik, 'mąten, 'mąska, 'mąglia, 'pątnik, 'pądar, se 'mąčite, 'mąžište, 'pąrstite, додека во неакцентиран слог се неутрализира опозицијата /a/ : /o/, сп. po'tištata, mome'ležja (: 'mąmit), 'na-pot (: pąt).

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции — во иницијална, медијална и финална.
Звучните опструенти не можат да стојат на крајот на збороформите.
- 2.22. Консонантски групи
- 2.221. Групи од два исти консонанти се можни само на морфемската граница меѓу префикс и лексичката морфема, на границата со членските морфеми -ta, -to, -te, и во некои сложени состави. Во овој говор такви групи има со /j/, /m/ и со денталните плозиви /t d/ и тие се реализираат како долги гласови, сп. 'naj:unak, 'pod:avat, p'tolet:a.
- 2.222. Секвенци од звучен и беззвучен и од беззвучен и звучен консонант не се можни, освен со /v/ кога е втор член на групата, како во примерите: tvoj, s'vedok, cveke, čvek, kvač.
- 2.223. Почетна група од два сонанти е можна само со /m/ како прв сегмент, сп. m'ado, m'nogu, m'rava, m'jafkat, и секвенцата -lj-: lja (lea).
Почетна група од сонант и опструент нема.
- 2.224. Најмногу ограничувања во дистрибуцијата покажуваат групите составени од дентален плозив + фрикативен консонант и секвенците од фрикативните /s š/ + африкатите /c č/ кога се наоѓаат на морфемската граница. Така, во споменатата позиција не се можни групите -dž-, -dz- (\rightarrow dž, dz): 'nadžnet, 'nadživit, 'odžadi, 'nadžornik, ke 'podžinit; -ts-, -tš- (\rightarrow tc, tč): 'otcega, da 'otcejt (otseet), 'otcučit (otsučit), 'potcečit, 'otči (otši), 'potčiša (potšiša), da mu 'potčepnit (potšeepnit).
На подруг начин се отклонува групата -ts- на морфемската граница со суфиксот -ski (\rightarrow cki): 'argacki (argatski), 'decki (detski).
Наполно се исклучуваат на морфемската граница и групите s, š + c, č (\rightarrow f + c č): 'ifcedi, 'rafcepi, ke 'rafscutit (iscedi, rascutit) ili 'mefce, 'lifče (lisče : list), 'kofče (: koska), k'rufče (: kruša), 'pufče (: puška).
- 2.225. На морфемската граница со суфиксот -ski, ако му претходи консонант, групата -sk- се реализира како -ck-: a'rapckoto, 'bugarcki, 'sełcki, vo 'šarpcko, s'tarcki, vo 'turcko vreme, но: 'nebeski, 'kičeski, 'tetosko.
- 2.226. Во другите позиции на збороформите не се можни секвенците s, z, ž + г ако следи вокал (тогаш тие се пополнуваат со дентален плозив), сп. stram, st'rebro, st'reda, zdrak, zdreł, žd'rebe, пак дури и на морфемската граница: 'izdrečit (izrečit), 'izdriet (izriet), bezd'raben (bezraboten), како и групата ps (\rightarrow pc): pci, p'cojsan, 'vapcale, s'tipca, 'tepcja (psi, psovisan, tepsija).
На почетокот не се јавува секвенцата pš- (\rightarrow pč) p'čejnca.
- 2.227. Од другите консонантски групи ограничување во дистрибуцијата покажуваат: секвенците žb, žv (\rightarrow žb, žv) на почетокот: ž'barat, ž'vakat; групите žz (\rightarrow žž) и žž (\rightarrow žž): 'možit, 'sožza, 'olžica (lažica), 'požaf, и во ред случаи секвенците nz (\rightarrow nž) и zr: 'benžin, 'munža, 'munžosan, 'enža, 'enžaf, 'mežre, 'nažre, s'-obžre.

Во многу случаи се избегнува и групата *vn* ($\rightarrow mn$): *mnułk*, 'ogłamnik, 'ramno, *g'łamna*, но *p'levna*, и на морфемската граница: *v'nesit*.

- 2.228. Од дијалектен аспект е потребно да се истакне дека во овој говор плозивот */t/* пред африкатите */c č/* на морфемската граница се пази, сп. 'livatče, 'patče (: patka), 'paće (: pać), s'vetci.
Исто така овде се можни на крајот групите *-st* и *-št*, сп. *gust*, *list*, *łost*, *paſt*, *most*, *rast*, *veſt*, *doſt*, *gluſt*, *priſt*, покрај 'rados, 'boles (3. 46).

2.23. Одделни консонанти

- 2.231. Сонантот */j/* на почетокот не се јавува пред */i e/*. Во интервокална позиција не се јавува во групите со */i/* како втор сегмент и во секвенците */ee, ae/*. Во секвенците *-ie-*, *-ce-* се спрекава многу слабо */j/*, кое може лесно да се загуби, сп. 'pijet, 'šijet, 'čijet. На крајот не може да стои зад */i/*. Во група со консонанти во споредба со другите македонски дијалекти овде */j/* е пофrekventивно и има поширока дистрибуција, сп. *s'tavjat*, *s'lepjot*, 'kućja и др. (в. 2.154—5).
- 2.232. Сонантот */l/* се реализира пред заден вокал, пред консонант и на крајот. Пред предните вокали */i e/* и пред */j/* тој се неутрализира во корист на */l/*, сп. *doł*, 'dolu, 'dołno: 'dolen, *mał*, 'mała, 'mału, 'małku : 'mali, 'malečok, 'maļot.
- 2.233. Вибраントот */r/* не се јавува во позициите *rC-* и *CrC*.
- 2.234. Назалот */n/* пред */k g/* се реализира како *[ŋ]*: 'maŋgał, 'maŋgar, g'raŋka.
- 2.235. Назалниот палатал */ń/* не се јавува во почетокот пред предните вокали.
- 2.236. Согласката */v/* во група зад беззвучен консонант и ако следи вокал се реализира како полузвучно *[v]*: *s'virit*, *s'vetit*, *s'vari*, *tvoj*, *k'letva*.
- 2.237. Фонемите */k' g'/* се ретки.
- 2.238. Веларите */k g/* пред предните вокали */i e/* се реализираат како *[k' g']*, сп. 'k'iło, 'k'init, *k'i'selina*, 'k'isnit, *m'lak'i* (: *młak*, *młako*), не *'g'ibaj se*.

2.3. Прозодија

- 2.31. На двосложните збороформи акцентот паѓа на почетниот слог, а во трисложните и во повеќесложните е фиксиран на третиот (односно на третата мора) од крајот, сп. *p'lanina* — *pła'ninata* — *pła'nińeno*.
- 2.311. Во случаите како: *nap'ra:ta* (*napravata*), *ne'go:to* (*negovoto*), *I'li:ca* (*Ilija*), *o'de:štì* и слични акцентот исто така стои на третата мора, бидејќи секвенците од два исти вокали, кои се реализираат како долг вокал, ги задржале двете мори. Ова се однесува и за вокативните форми кај личните имиња од типот *Sta'meno:*, *Sto'janke:*, во кои крајниот вокал се удолжува.

- 2.312. По ист принцип се врши акцентирањето и на повеќесложните заборови форми во кои поодделни двочлени вокални групи се стегнале во едносложни дифтонзи (дифтоншки секвенци), но ја задржале должностната од две мори. Така се објаснува акцентирањето во следниве случаи: ko'lejnca (kolenica), i'kaјca (ikavica), bogo'rojca (bogorodica), po'lojna (polovina), bre'gojte (bregovite), per'duite (perduvite), iz'mjeni (izmieni), ku'misja (komisija), sud'iata (sudijata), kopr'jana (koprivana), poč'iało (počivalo), pe'soklia (pesokliva), ze'lenjot (zeleniot), zap'iale (zaapeale), čer'jata (čerevata), neg'vata (negovata), ded'vata (dedovata).
- 2.32. Акцентски целости се образуваат како и во другите западномакедонски пунктови на ОЛА (сп. во пунктовите 90—97, 99—101). Но треба да се истакне уште и следната констатација. Овде акцентот се пренесува врз предлогот и во предлошки синтагми со сопствено име како во случаите: (Dojde) 'ot-Strugaf, (g-opre) 'na-Višni. Овде е позначителен и бројот на примерите кога акцентот се пренесува и врз предлогот 'со', сп. 'so-ret 'seloto.
- Во целостите со глагол особено се чести составите од типот: ta'ka-beše, ni-be'še-straf, ne-'je-tuka, ne-'su-sedan 'ovde, и др.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: sin
- e ← ę: den, 'tesen, 'palec
 - ← ę: 'ledina, 'mesec, ret — 'redot, и во група со /n/ во den'telina
 - ← ę во сите позиции: 'begat, vek, ceł, 'cena
 - ← ъ секундарен пред крајното /r/: 'bister, 'veter, 'jäder, 'iter
 - ← секундарно во групата čere- во примери како 'čerep, 'čerešna, 'čerjō (čerevo)
 - ← a со асимилација во e'rebica, 'esen (jasen)
 - ← q во неакцентирана позиција: ke'delata, 'po-zebi (в. 2.174)
- ą ← q зад нелабијална согласка во коренска морфема под акцент:
 - g'rādi — g'rądite, g'nāsen, 'gazer, 'gažva, dąp, 'dąbot, drąk, 'zabi, 'jątka, 'jadica, 'jaže, 'jažica, 'jątok, se 'kāpit, ką, 'kądela, 'kąklica, 'kąpinka, 'kąsaj, 'kątnik, kąt, 'kąsat, 'sądoi, sąk — 'sąkot, 'sążen, s'tąpało, 'sąbota, st'rąga, 'rąka, 'rąkaf, 'rąkatka, trąt, 'tąga, 'tątnęś, 'tątnit (в. 2.174)
 - ← ę во секвенцата ję-: 'ąder, 'ązik, 'ąziče, 'ątarva, 'ątka, 'ąčmen, 'ąńza, 'ąčit
 - ← a зад /j/ во 'ağutka (jagotka)

- ← ŋ во секвенцата /ɑr/ во почетокот и зад нелабијален консонант
 'arga, arš, 'aržan, art, 'garlo, 'garne, 'därvo, 'żarno, 'sarcce, 'tarčit,
 'tarńie
- ← l во секвенцата /ał/ зад нелабијална согласка: 'kałk, 'kałnit,
 или само во 'sąnce
- ← турското i во одделни случаи: 'zabun, 'kaşmet
- ← вокалната група /ae/ со контракција: 'zadno (zaedno), ząk —
 'zaci (zaek), zabo'rąna (zaboraena), is'kano (istkaeno), znąt (znaet),
 'imąt (imaet), prąt (praet ← pravet) (в. 2.157).
- ← /oe/ во одделни случаи: g'vądo (goedo ← govedo), g'vąčko
 (в. 2.156)
- a ← q во суфиксни и флексивни морфеми: 'bera (1 л. сг. през.),
 'padnał, nja (nea), во неколку случаи и во друга позиција во
 неакцентиран слог: 'gołap — 'gołabi, 'ponada, 'obrač, 'poprak
 — 'poprazi, 'pajak
- ← секундарно ъ во 'ogan, 'mokar
- ← l во група со /ł/ во 'małčit
- ą ← q во акцентиран слог зад лабијален консонант во коренска
 морфема, сп. 'mąži, sedi 'mądrū, 'mąten, se 'mąčit, rąt, 'pałnik,
 pądar, 'ispądil, и во неколку примери зад нелабијален консо-
 нант: 'iąka, t'rąba (в. 2.175)
- ← секундарно ъ зад лабијален консонант: 'bądnik, 'mągla, 'mąglif,
 'mąska, 'mąfče
- ← ŋ зад лабијален консонант во секвенцата /ar/: 'bąrgu, 'mąrdat,
 'mąrtol, 'pąrstı, 'fąrlat
- ← l зад лабијален консонант редовно во секвенцата /ał/: 'małżit,
 'małżnica, vąlk, 'vąlnen, 'pałno, и во неколку примери зад не-
 лабијален консонант: żalt, 'żaltok, 'tałčit, 'tałčnik
- ← a во група зад /m/: 'mąmit, 'mąmec, 'mąstıja (maštea)
- o ← ź: došt, 'bočka, 'petok
- ← секундарното ъ пред крајните /m/ и /ł/: 'osom, 'sedom, se'dom-
 deset, 'pekoł, 'rekoł
- ← q, l во секвенцата /oł/, ŋ во секвенцата /or/ во неакцентиран слог,
 сп. moš'teincia, mo'žetina, 'poborgu, mołz'nicite (в. 2.175)
- u ← q во неколку одделни лексеми: 'guska, gust, 'kukę, 'oružje, 'ruček,
 sut, 'sudią
- ← v во групите cvy- и svy-: cut, 'cutje, 'cutit, ke 'osunit, 'osunvit
- ← sek. ъ во su (sum)
- ← o во одделни случаи: 'ubetka, 'ulera, u'marnina, 'ugrıja sąnce,
 'uvde, 'ušte, 'duri, 'doktur, 'jagutka, kun, многу често и на крајот
 во прилозите: m'nogu, 'bąrgu и др.

3.2. Консонантизам

Консонантите /j m n ñ r p b v t d c ȝ s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← 1 епентетско во одделни случаи: 'zemja, 'javyat, 'napravjat
 - ← i зад друг вокал: snai (snai), vo'deјnca (vodenica), t'roјca (troica), 'loјt (loit ← lovit (2.155))
 - ← i пред друг вокал како во: 'ovje (ovie), 'sudja (sudia), 'sečjo (sečio ← sečivo), 'lošjot (lošiot), 'mesje (mesie), 'izmjen (izmien) (в. 2.155)
 - ← e во групата -ae- кај броевите: edi'najset, d'vejset (2.157) и во групите -ea-, -eo-: strja (strea), drjo (dreo ← drevo), 'lionka (leonka) (в. 2.155)
 - ← хијатско во одделни случаи, сп. vi'julica, 'lijot (liot ← livot), p'reje (pree ← prege)
 - ← Q со протеза: 'jatok, 'jažica
 - ← аналошко кај глаголите од типот 'izdivjat, se g'lavjat, 'obuvjat, p'respivjat (: javyat, ozdravjat, ponavjat)
- l ← 1
 - ← l во група со /ɑ/, /ə/ и /a/: 'gältat, 'vaљna, 'małčit
- l ← ī: kluč, 'lutit
 - ← lъ: sol, žal, 'bolka, 'molba
- r ← ē: 'more
 - ← ŋ во група со /a/ и /ə/: tārn, 'pārsti (в. 2.174, 2.175)
- m ← b во секвенцата -bn-: 'demnit, 'zemnit
 - ← v во секвенцата -vn-: mnuk, 'ramno (2.229)
- n ← ñ пред преден вокал на почетокот: 'nego, 'niva
- ñ ← nъj: 'tarńe, 'jadeńe
 - ← jn во одделни случаи, сп. 'vuńa (vujna), ñia (← nja ← nea)
- f ← xv: 'faštat, 'färlat
 - ← x во одделни случаи: 'kožufi — kožuf, 'mafnit
 - ← tyŕo: 'furna, 'fitil
 - ← ономатопејско: 'fučit, 'färčit
- v ← Q (со протеза) во: 'vuјko, 'vuńa
 - ← x пред консонант: 'evla, z'divna, 'muvlā
 - ← хијатско во: 'muva, 'ruvo, 'suvar
 - ← o во секвенците -oa-, -oe-, сп. kvač (koǎč ← kovač), tva (toa), čvek (čoek ← čovek), g'vādo (goedo ← govedo), k'vefne (koefne) (в. 2.156)
- t ← ī во група со š (št): 'gorešta (voda), v'rešte, s'nošti, se'če:sti, p'laštat
 - ← со епентеза во групата sr: st'rebro, straf

- d ← ð во група со ž (žd) во одделни случаи: 'vežda, p'režda, 'viždat
 ← со епентеза во групите zd, žd, сп. zdrak, zdreł, žd'rebe, и на морфемската граница: 'izdrečit (izrečit), 'izdrjet (izriet), bezd'rabota (bez - rabota) (в. 2.226)
- c ← č во групите čr-, čvr-: 'čarno, c'varsto
 ← s во групата ps: pci, p'cojsan, p'cažit, 'vapcat, 'tepcja, како и место -ts- во примери од типот b'racki (bratski), 'bogactvo (bogatstvo) (в. 2.224)
- ž ← ʒ: 'nože, 'beleži, v'traži, d'truži
 ← z во групите zv, nz, zr, ɿz: ʒver, 'munža, 'munžosan, 'nažrit, 'sožza,
 'mažlit (в. 2.227) и во соседство со /d/ како во: 'ožadi, покрај
 'ožemi, se-'oživa (2.224), и во одделни случаи пред вокал:
 žist, 'žaden
- č ← š во групите pš: p'čežnica, p'čenka, šk: č'kärtat, и место -tš- во
 примери како 'pečes (petšest)
- ž ← ž пред деминутивниот суфикс -e: k'niže, 'nože, 'połože, 'rože,
 s'tože
 ← ž во групите ɿž: 'ołžica, 'połžaf, и žv, žg: ʒ'vakat, ʒ'gurat, и во одделни лексеми пред вокал, сп. m'nōžit, 'žežok
 ← туѓо: žam, 'oža
- š ← t̄ во група со t (št): v'rešte, 'gašti, 'lešta, 'mašťia, p'rašta, s'vešta,
 p'lešti, ja'dešti, 'faštat, или само: 'gašnik, 'mošne, 'nošvi, 'pešnik,
 s'veštaňnik
- ž ← ð во група со d (žd): 'vežda, 'mežda, p'režda, 'saždi, 'čuždi, 'viždat,
 'roždat, или само: 'mežnik
- k ← t̄ во одделни лексеми и морфеми: 'veke, 'nekit, nok, 'nokeska,
 'kuča, 'poke (poveke), ke, 'kerka, 'božik
 ← t̄j: b'raka, p'roleke, 'raboke, c'veke
 ← dj во вакви случаи: 'jakot (jaktot ← jakiot), 'raka (rakja ← rakia)
 ← туѓо: kef, 'koše, 'kotek, kor, 'kumur
- g ← ð во одделни лексеми: 'arga, 'argosa, 'megu, s'vegere, ta'kugere,
 g'ragani, o'ričane
 ← d̄j: 'laǵa, 'livage, 'luǵe, 'voǵe, 'viǵe
 ← dj во случаи од типот: b'laǵot (blagjot ← blagiot), s'maǵa (smardja
 ← smardea)
 ← туѓо: 'gákon, 'gerdan, gół

3.3. Прозодија

- 3.31. Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето на акцентот описано во 2.3, со исклучок на примерите приведени во 1.32.
- 3.32. Настанале нови фонетски должини со контракција (в. 2.152) и со компензација (в. 2.154—6).

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Вокалите во проклитичките зборови можат да се загубат ако следната збороформа почнува со вокал, сп. m - 'odnese (me -), t - 'udri (te -), g - 'odvede (go -), j - 'ostaј (je ostavi), s - 'udri, s - os'taile (se ostavile), како и во случаи од типот: ušt - 'edno (ušte -), dur - 'oit (duri odit), p - 'eden - zbor (po -), n - 'ugore (na -), n - 'udoļu (na -), k - 'oda, n - 'oraňe (ke oda na oraňe).
- 3.42. Од појдовниот консонантски систем се загубила фонемата /x/. Наполно таа се загубила на почетокот на збороформите и во интервокална позиција, сп. lep, ren, 'arno, 'oro, s'na: (snaa), strja (strea), tro: (troa).
- 3.43. Консонантот /j/ редовно се губи на почетокот пред вокалот /e/: 'eden, 'esen. Во интервокална позиција се загубил готово во сите случаи во соседство со предните вокали /i e/, сп. z'mi: (zmii), z'mio (zmijo), brojt (broit), 'izmjen (izmien), nap'jeme (napieme), pjač (piač), 'sudja (sudia ← sudija), pja//ńa (nea), 'pjē: (piece) и др.
- 3.44. Консонантот /v/ често се губи во интервокална позиција, особено во соседство со вокалот /o/, сп. 'leboj (lebovi), 'dabo: (dabovo), po'lojna (polovina), 'ozdrajt (ozdratit ← ozdravit), 'biol, 'čerjo (čerevo), kvač (kovač), čvek (čovek), и редовно се губи во суфиксите -vski и -stvo, сп. 'Petreski, 'tetoski, 'carstoto, d'rugarsto покрај d'rugarsvo, и во други одделни случаи, сп. 'šešto, 'telizj (tevlizi).
- 3.45. Во интервокална позиција во одделни случаи се губат и некои други консонанти (d, s, ž, g, m), сп. bogo'rojca (bogorodica), po'ne:lnik (pone-delnik), gljač (gledač), d'vejset (dvadeset), ką (kåde), 'dajt (dadit), 'jajt (jadit), 'oit (odit), p're:čit (presečit), 'ne - mojt (ne možit), sia (sega), 'nekvaš (nekogaš), p'reje (prege), p're:iska, p'rejeska (pregeska), 'zej - go (zemi go), t'rojčka (trošička).
- 3.46. Согласката /t/ се губи во групите -štn-, -stn-, сп. 'gašnik, 'noštvi, 'pešnik (gašti, pešt), 'posno (: post), поретко и во крајните групи -st, -št, на пр.: 'rados, 'boles.

3.5. Метатеза

Со извршена метатеза редовно се јавуваат следниве примери: sve, s'veedno, g'rojze, 'čojze, 'finžal, потоа именските образувања на -nica (→ inca → jnca) од типот vo'dejnca (vodenica), ka'lejnca (kalenica), o'rajnca (oranica), 'pajnca (panica), g'rajnca (granica), како и 'koiste (kozite), be'lejste (belezite).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ЗВЕЧАН (ОЛА 97)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i u
e o
 a

- 1.11. Функција на силабема врши и /r/ (2.13).

1.2. Консонантизам

- 1.21. Сонанти

 m
 ť
 l r n
j ñ

- 1.22. Опструенти

p b f v
t d
c ʒ s z
č ʒ š ž
k g
k g

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани.
1.32. Во повеќесложните збороформи акцентот е фиксиран на третиот слог (мора) од крајот (в. 2.31).

- 1.321. Дифтонишките секвенци со [i] како втора компонента имаат две мори и во повеќесложните збороформи во такви случаи акцентот не го менува местото, сп. su'ro:jca — su'ro:jcata, po'lo:jna — po'lo:jnata. Истото важи и за случаите со должините добиени со контракција, сп. pro'go:ri.
- 1.33. Нема дистинктивни прозодиски признаци, освен ако му се признае на квантитетот фонолошки статус (в. 2.14, 2.15).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти.
- 2.12. Сите вокали можат да стојат во група со секој, освен на почетокот.
- 2.13. Силабичното /t/ стои меѓу два консонанти и на почетокот на збороформите ако следи консонант, сп. t̪n, 'pr̪sti, 't̪gá, 't̪tit. Во соседство со вокал може да се јави само на морфемската граница во случаи од типот 'za:t̪gá, p'r̪e:t̪ti, или 'v̪rot, 'v̪ton, 'v̪r̪o:jne, поретко во друга позиција, сп. 'prot || 'pr̪ut. Од ова произлегува дека постои фонолошка опозиција меѓу /t/ и /r/.
- 2.14. Два исти вокали во непосреден контакт се контрактираат, освен на составот меѓу префикс и коренска морфема, сп. s'naa → s'na: 'maana → 'ma:na, 'kičeec → 'kiče:c, z'mii → z'mi:, 'uboo (← ubavo) → 'ubo:, 'bukoo → 'buko:, но: 'zaaka, 'poora, pre'esapi, p'riima.
- 2.141. Овие должини би можело евентуално да се третираат како фонолошки квантитет, меѓутоа, бидејќи под истите услови не се јавуваат секвенци од два еднакви вокали, долгите вокали можат да се интерпретираат како такви секвенци.
- 2.15. Во вокалски групи со /i/ како втора компонента вокалот /i/ → [i] при што доаѓа до удолжување на претходниот вокал, сп. g'la:i → g'la:j, r'tai (прави) → p'ra:j, 'leboi (lebovi) → 'lebo:j, las'to:jca (lastovica) → las'to:jca, 'vujčei → 'vujče:j, 'sui (sivi) → 'su:j.
- 2.151. Во фонолошката анализа овие должини не можат да се сведат на секвенци од два еднакви вокали, освен ако го примениме генеративниот метод кој овозможува да се тргне од основните форми со воспоставено /i/.
- 2.16. Зевот понекогаш се отклонува со вметнување на сонантите /j/ и /v/, сп. 'gojedo (← goedo ← govedo), 'bijoł (← bioł ← bivoł), 'lijot (← liot ← livot), 'muva покрај 'mua.

2.2. Консонантлизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните консонанти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот и пред беззвучни согласки, а беззвучните не можат да стојат пред звучните.
- 2.221. Едначењето по звучност се врши и на составот меѓу префикс и коренска морфема, како и меѓу одделни збороформи во една акцентска група, сп. 'pred - зори (zori), 'pret - кука, м'лат - Stojan.

2.23. Консонантски групи

- 2.231. Денталните плозиви /t d/ не можат да стојат пред африкатите, сп. 'b'fce, 'žice, 'riče (: brdo, žito, rid) (в. 3.44).
- 2.232. Необични се почетните групи рš (→ рč), сп. p'čenka, pčen'karište, p'čenica (v. 3.2), ps (→ pc), сп. pci, p'cojsan, p'cujet, и во средината: s'tipca, 'tercija.
- 2.233. Плозивите /t d/ се избегнуваат во групите sr, zr, žr, сп. 'sesra, s'rina, s'rana, s'rojnik, z'ravje, ž'rebe.
- 2.234. Фрикативните /s, š/ се одбегнуваат пред африкатите /c č/ на морфемската граница, сп. 'mefce, 'mafca, 'mofče, 'pojafče, 'fefče (: meso, pojas), 'rafcepi, 'ifčisti (rascepi, isčisti), k'rufče, 'pufče, 'opafče (: kruša, puška, opaška) (в. 3.2).
- 2.2341. Од завршните консонантски групи не се можни во овој говор -st, -št, сп. mas, grš, prš, 'tados, priš, p'loš (в. 3.44).
- 2.235. Нема секвенци од два еднакви консонанти. Во: 'najjak, 'najjunak /jj/ се реализираат како долго [j:], сп. 'naj:ak, 'naj:unak.

2.28. Одделни консонанти

- 2.281. /j/ не може да се јави пред преден вокал на почетокот. Во интервокална позиција во соседство со преден вокал се јавува факултативно, сп. z'na(j)et, 'se(j)et, se 'mi(j)et, neka 'ču(j)et, se 'mi(j)at, z'mi(j)a, z'mi(j)o, а често и наполно се губи (3.42).
Тоа не може да стои ни во група со /n/, сп. 'vuńa, 'vońik, st'rońik (3.2).
- 2.282. /l/ не може да се јави пред преден вокал и пред /j/, сп. 'telci: 'tele, mał — 'mało: 'mali, koł : 'kolje.
- 2.283. /r/ секогаш стои во контакт со вокал.
- 2.284. Консонантот /v/ зад фрикативен беззвучен опструент се реализира како /f/: s'fari, s'fetec, s'fińa, š'faler.
- 2.285. Консонантот /ʒ/ се јавува најчесто во група со /v/ и зад /r n/, сп. ʒ'venec, ʒ'vezda, 'janža, поретко во други позиции: 'živri, 'ževgar (3.2).
- 2.286. /ʒ/ се јавува, главно, во туѓи суфикси и лексеми, сп. bo'zaži(j)a, 'oža, како и во секвенците žg (< žg), žb (< žb): ž'gurat, ž'barat (3.2).

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот на двосложните збороформи е фиксиран на почетниот слог, а во трисложните и во повеќесложните на третиот слог (третата мора) од крајот, сп. 'majka, 'čoek, p'lanina, pla'nieto.
- 2.32. Во синтагматски групи се образуваат акцентски целости.
- 2.321. Именките (заменките) образуваат акцентски целости со кратките заменски форми употребени со посвојно значење, како и со предлозите и атрибутските зборови. Во групите од именка + кратка заменска форма акцентот паѓа на третиот слог по општото правило, сп. bra'tučed-mi : bratu'čedi-mi.
Во составите од предлог + именка, употребени со прилошко значење, исто така акцентот најчесто паѓа на третиот слог во целоста, сп. 'nadrvvo, 'po-reka, vi'se-sešo, preku-p'lanina, но: so-'noga.
Чести се и акцентски целости со атрибутски збор: cf'ni- slivi, presna-'pogača, sta'ra-kuča, maš'ko-dete.
- 2.322. Глаголите образуваат целости со кратките заменски форми употребени и во постпозиција и во препозиција, глаголските партикули, помошниот глагол ,сум’, некои сврзници. Во такви состави акцентот стои на глаголот без оглед на бројот на слоговите, сп. go-'vide, mu-'reče, si-'došoł, beše-'zeł, ke-'nosit, da-'nosit, или: ke-go-'zemet, da-mu-'rečet, beše-mu-'rekoł, ke-sve-mu-go-'zele.
Ако е составот негиран со партикулата ,не’, тогаш акцентот паѓа на третиот слог во целоста по општото правило, сп. 'ne-vide, ne-'go-vide, ne-mu-'go-dade, ne-beše-mu-'go-dale, ne-ke-ste-mu-'go-dale.
Ова правило важи и за акцентски целости со глагол и прашален збор: 'koj-dođe, koga-'ste-došle, koga- ste-'mu-rekle, koj-ke-'mu-rečet.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Силабемите /i e a u o ɔ/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: bik
- e ← ę: pes, 'oves
- ← ē: 'peda
- ← ě: 'senka, 'cena, 'oref
- ← a во t'reva
- a ← ɔ: 'raka, pat, 'bera, 'berat
- ← ę во групата ję: 'jazik, 'jačmen
- ← секундарно ъ во почетни слогови: 'jačca, 'magla
- u ← ɔ во повеќе одделни лексеми: 'guska, 'kuča, 'sudit
- ← v во случаите како 'cutit, 'žunit, 'osunet

- ← о во ред случаи, сп. 'ušte, 'uguł, 'guve(j)a, 'duri, ru'guzina, 'bumba, 'pumpra
 ← ъ сек. пред m: 'osum, 'sedum
- o ← Ѣ: doš, 'petok
 ← секундарно ъ пред крајните r, l, n: 'vetor, 'rekoł, 'ogon
 ← l во група со l: vołk, 'żołto, 'połno
 - r ← со редукција на групата /ra/ во случаи како s'tr̥na, 'gr̥mada, 'tr̥peza

3.2. Консонантизам

Консонантите /j ſ r m n ñ p b v t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← 1 епентетско: 'zemja
 ← ј пред рефлексот на почетното q: 'jaglen, 'jatok
 ← i зад друг вокал: 'mojte (moite), 'dabo:jk (2.15)
 ← e зад вокал во одделни случаи: 'gojdo (← goedo ← govedo), 'po:jke (poveke)
 ← хијатско: 'lijot (← liot ← livot)
- l ← ī: kluč, 'nedela
 ← l во група со o: 'połno (3.1.)
- ł ← ī во коренот īub-: 'Lube, 'Luba
 ← l во лични имиња: 'Milan, 'Milotin
 ← во заемки: 'bela, p'lačka, 'lule, tel
- r ← ſ
- m ← b во секвенцата bn: 'demnet, 'žemnet
 ← v во секвенцата vn: 'ramno, p'lemlna
- n ← ñ во почетокот пред преден вокал: 'nego
- ń ← n̄j: 'tr̄ne, 'sirene
 ← jn: 'vuńa, 'vońik, u'ba:ńa, S'tońa (vujna, ubajna, Stojna)
- f ← xv: 'faķat, 'foja
 ← x на крајот и пред консонант: graf, praf, gref, 'oref, mef, mof, vřf, gluf, suf, bef, 'vikaf, 'nifno, 'efla, z'difna, 'mafna, 'befne, 'rekofne, 'rekoftne
 ← v (со асимилација) во групата sv: sfat, sfet
 ← tyŕo: fes, 'feńer
 ← ономатопејско: 'fučit, 'fřčit
- v ← ј (со протеза) во: 'vujko, 'vuńa
- t ← ſ во група со š во одделни примери, сп. go'reština, 'pašterka, 'razgaſten
 ← t' во секвенцата št': š'tirka, k'lešti

- d ← d' во секвенцата žd': 'doždot, g'luždo:j
- c ← č во групите čt-, čvr-, črě-: crn, c'vrsto, crep, c'epna, c'reslo, c'rešna
 ← s во групата ps: pci (2.232)
 ← ts во примери како: g'racki, 'ocpredi, se 'ockri, 'ocvenat
- z ← z во групите zv, zr, nz, и пред вокал во одделни случаи: žver,
 ž'iska, 'nažre, 'mežre, 'janža, m'ranguł, žit, 'živri, 'zafir
 ← dz: 'oživaš, 'požemi
- ž ← ž: 'noze
- č ← š во групите pš, šk, сп. p'čenka, čk'ripci, č'kṛtat, č'kułaf, č'korka
- ž ← ž во групите žv, žb, žg, сп. ž'vakat, ž'barat, ž'burat, ž'gurat
 ← ʒ во žv: žvečan
 ← туѓо: žam, 'žiger, gaj'dažija
- š ← t: 'imašlif, 'mošne, ne'mošnica, p'leški, 'sinošen, s'pomoš, или во
 група со t: go'reština, 'pašterka, 'razgašten
- ž ← á во одделни лексеми, сп. 'mežnik, po'naprežen
- k ← t: 'božik, 'veke, v'reka, vruk, v'ruki, 'gaki, 'gaknik, 'kuķa, 'leķa,
 'make(j)a, ma'kenica, 'meka: || 'mekava, nok, 'nokvi, p'ļakat, p'rakat,
 p'leki, 'pomoķ, s'faka, s'feka, s'reka, 'sinoka покрај 'sinojka, 'kerka,
 ķut и др.
 ← tþj: b'rakā, c'veke, v'rake
 ← k во секвенцата jk (во суфиксот -ik): 'buko:jk, 'dabo:jk (← daboik
 ← dabovik)
 ← туѓо: 'ķese, ķor, 'ķuspe
- g ← á: 'vega, z'goǵa, 'meǵa, 'meǵu, p'reǵa, p'rege, 'ŕǵa, 'ŕǵosa, 'saǵi,
 ta'kuǵere, 'tuǵo, 'uǵe, 'gaǵat, 'dosáǵat, 'ráǵat, 'paǵat, 'naogat, b'roǵanec
 o'riǵanec
 ← dþj: 'voǵe, 'liváǵe, 'lobóǵe, 'laǵa, 'luǵe
 ← туѓо: 'geram, 'gákon, gák, 'maǵer, 'siǵa.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од беззвучните, а беззвучните од звучните во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот на збороформите се добиле и од соодветните звучни корелати.

3.3. Прозодија

- 3.31. Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето на акцентот описано во 2.3.
- 3.32. Нови (фонетски) должини настанале со контракција на вокалите (2.14) и со компензација во случаи од типот ro'lo:jna (2.15)

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Вокалите често се испуштаат во проклитичките зборови ако следната зброоформа почнува со вокал, сп. d-'ojme (da odime), k-'ojme, m-'ostaj (me ostavi), t-i'zedoa, g-'udri (go —), j-'utepa (je —), n-'umirat (ne —), z-'inaet (za —), n-'orañe (na —).
- 3.42. /j/ се губи пред /e/ во почетокот ('ezero, 'esen) и во групата /oa/, сп. 'moa, t'voa, 'nekoa, b'roat, но 'pojas.
- 3.43. Консонантот /v/ се губи многу често во интервокална позиција, особено во соседство со вокалот /o/ и во повеќесложни зборови, сп. 'toar, 'koac, 'goedar || 'gojdar, 'osnoa, po'lo:ina || po'lo:na, su'ro:jca. Редовно се губи во консонантските групи -vsk(i) и -stv(o), сп. 'kičeski, z'versto.
- 3.44. Во ред консонантски групи се губи опструентот /t/: пред африкатите c, č, сп. 'žice, 'riče (žitce, ritče), во групите stn, stj, str, сп. 'radosni, 'lisja, s'rina, 'sesra (sestra), како и во групите -st, -št, сп. lis, prš, doš, priš.
- 3.45. Консонантот /d/ во ред случаи се губи во интервокална позиција, сп. 'vojca (vodica), g'leaš, d'vaeset, 'zeof (zedov), k-'oít (ke odit), 'ize(j)eš, 'izvaiš (izvadiš), og'leało (ogledalo), и во групите jd: ke 'do(j)et, 'na(j)et, и zdr: z'ravje.
- 3.46. Од другите опструенти во меѓувокална позиција во одреден број примери се загубени уште:
- /s/: p'reečet,
 /ž/: 'lažica (lažica), 'lažarnik (lažičarnik), 'ne-mo(j)et,
 /g/: b'laosof (blagoslov), 'nekoǎš (nekogaš), 'nikoǎš, ko 'dojde (koga).
- 3.47. Иако во системот не егзистира фонемата /x/, да споменеме дека во некои позиции таа се загубила наполно; редовно се губи во почетокот и во интервокална позиција, сп. lep, 'rana, 'tasje, s'na:, 'ra:t, s'rea, 'soa, 'pazua, и др.

3.5. Метатеза

Метатеза е извршена:

во заменскиот корен v̢s-: sve, s'fekoj, s'fite, s'fekakof — s'fekakva, s'faden, s'fanoč,
 во заменските облици: 'ojva, 'ojna || 'oňa,
 во глаголот v'ja: (← java) и изведените форми,
 и во лексемите: 'devreňe (← derveňe), plo'kotarec (klopotarec), p'lokotit, at'lipatlak.

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ШЛЕГОВО (ОЛА 98)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	ɛ	u
e	a	o

- 1.11. Функција на силабема врши и /t/.

1.2. Консонантизам

- 1.21. Сонанти

v	m
l	r
j	n

- 1.22. Опструенти

p	b		
t	d		
c	z	s	z
č	ž	š	ž
k	g		
k	g		

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани.
1.32. Акцентот е слободен и морфолошки стабилизиран.
1.33. Како дистинктивен признак акцентот се користи кај глаголите во аористот и презентот, сп. (on) i'ma (3. л. сг. аор.); (on) 'ima (3. л. сг. през.).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот. Вокалот /ə/ не може да стои на почетокот и на крајот на збороформите.
- 2.12. Вокалите /i e a o u/ во принцип можат да стојат во група секој со сите, сп. s'nai, o'koi, 'mui, tru'ica, 'pie, d'vese, 'iae, s'toe, ku'pue, st'rea, vi'doa, do'aǵa, 'mua, s'viok, g'reove, 'buove, 'meur, la'usa. Вокалот /ə/ не се јавува во група со друг вокал.
- 2.13. Секвенци од два исти вокали не се контрактираат, сп. /ii/ z'mii, tep'sii, /ee/ s'mee se, se'deeke, /aa/ 'maa, vik'naa, /oo/ c̄tno'ok.
- 2.14. Долгите вокали добиени со компензација по загубата на /x/ пред консонант се расчленуваат на два кратки вокала, сп. mee'lem (\leftarrow me:lem \leftarrow mexlem), 'booča (\leftarrow bo:ča \leftarrow boxča), duu'na (\leftarrow du:na \leftarrow duxna).
- 2.15. Секвенци од три вокали во домашни зборови се необични. Во 3. л. пл. на имперфектот кај глаголите од типот ‘пие, сее, знае, броје, чује’ меѓу последните вокали има /j/, сп. 'pieja, 'seeja, z'naeja, b'roeja, 'čueja.
- 2.16. Силабичното /r/ се јавува во групите ţC, C ţC, сп. 'rǵa, 'ržan, 'c̄tno, 'prsti. Во соседство со вокал може да се сртне само во случај со загубено /x/, сп. 'v̄to, 'v̄troe, и на морфемската граница со префикс, сп. 'zárǵa. Во почетокот на збороформите /r/ се реализира како [r̄]: 'r̄ga, 'r̄tska.

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните консонанти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот и пред беззвучни согласки, а беззвучните не можат да стојат пред звучните.
- 2.221. Едначењето по звучност се врши и на составот меѓу префикс и коренска морфема, како и меѓу одделни збороформи во една акцентска единица.

2.23. Консонантски групи

- 2.231. Консонантски групи од два исти консонанти се ретки. На морфемската граница се констатирани само следниве геминати: /jj/ 'naj:ak (najjak), /tt/ p'rolet:a (proletta), od:e'lile se (oddelile).
- 2.232. Почетна група од два сонанта е можна само кога е прв нејзин член /m/, сп. m'šado, m'tamor.
- 2.233. Сонантите, со исклучок на /r/, на почетокот на збороформите не се јавуваат во група со опструент.

- 2.234. Од опструентите на почетокот се одбегнуваат групите: *pč-* во повеќесложни зборови, сп. *če'nica*, *če'ničen lep*, но: *p'čela*, *vč-* и *vn-* во одделни случаи, сп. *'čera*, *'nogu*. Групата *ps* се одбегнува во сите позиции на збороформите каде што нема фонетско-семантички пречки, сп. *pcí*, *p'ceto*, *p'cue*, *pco'visa*, *s'tipca*.
- 2.235. Согласката /s/ не може да стои исто така и пред /č/ на морфемската граница, сп. *k'lašče*, *'lišče*, *'mošče*, *ob'rašče*, *iš'češa*.
- 2.236. Групата *št* по правило не се јавува, место неа редовно стои *šč*, сп. *'guščer*, *k'lešči*, *'niščo*, *og'nišče*, *'pušča*, *š'čavej*.
- 2.237. Се одбегнува и секвенцата *vn*, до колку не се јават фонетско-семантички пречки, сп. *o'damna*, *'ramno*, *ram'nica*, *glaṁ'nica*, *osəm'naļo*.
- 2.238. На крајот на збороформите не може да стои /t/ зад /s š/, сп. *gos*, *lis*, *mas*, *'rados*, *dəš*, *veš*, *priš*.
- 2.239. Од трисложните и повеќесложните консонантски групи не се можни оние што се составени од фонемите /s š/ + плозив, сп. *oscp'redi*, *b'racki*, *'posno*.
- 2.23.10. Но исто така треба да истакнеме дека во овој говор се можни консонантските групи составени од плозивот /t/ и африкатите /c č/: *b'ratče*, *'žitce*, групата *-sc-* на морфемската граница во случаи како: *'masca*, *'mesce*, *p'rasci*, *is'cede*, како и групите *sr*, *zr* и *str*, *zdr*, сп. *s'reda*, *z'relo* — *st'raža*, *z'dravje*, но *žd'rebe*.

2.24. Одделни консонанти

- 2.241. Сонантот /j/ не се јавува пред преден вокал на почетокот на збороформите, сп. *'eden*, *'ezero*, *'esen*.
- 2.242. Фонемата /l/ не може да стои пред преден вокал и пред /j/. Во тие позиции нејзиниот изговор се неутрализира со изговорот на /l/, сп. *'koļa* — *'coli* (пл.), *'beļa* — *'beli* (пл.): *'beli* (пл. од *'beļa*, тур. ар. *belā*, 'беда'). Пред консонант и на крајот /l/ се реализира како билабијално [v], сп. *kaļu* — *'kaļta*, *'bivoļu* — *'bivoli*, *di'bēļu* — *di'bela*, *'zēļva*, *'zeļnik*, *'maļku*.
- 2.243. Сонантот /r/ секогаш има соседство со бар еден вокал.
- 2.244. Согласката /v/ на крајот, пред беззвучен плозив и зад /š/ се реализира како полузвучен фрикат, сп. *'mṛtəv*, *syat*, *sye*, *'oŷca*.
- 2.245. Фонемата /ʒ/ е ретка; се јавува најчесто во секвенцата *ʒv*: *ʒ'veno*, *ʒ'viska*, *ʒ'er*, поретко и во група со сонантите /n r/, сп. *'gənža*, *ob'ʒrnē*, и пред вокал: *ʒit*, *ʒe'gar*, *'žipnica*.
- 2.246. Фонемата /ʒ/ исто така не е честа и се среќава, главно, во туѓи лексеми и морфеми.

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот може да стои на сите слогови со некои ограничувања на последниот отворен слог, сп. *ka'zan*, *dř'var*, *o'rāč*, *ru'kav*, *słā'vej*, *slabu'-ńav*, *bratu'čet*, — *'kutníak*, *'mučnik*, *'utěš*, *'peteč*, *ro'diteč*, *u'dověc*, *e'trva*, *kop'riva*, *čub'rika*, *pe'lena*, *sle'poka*, *łę'žica*, *ko'leno*, *łoj'zína*, — *'jazověc*, *'zadruga*, *'łoboda*, *'babička*, *s'łebica*, *'južica*, *k'lěpało*, *'ezero*, — *'łaſtavička*, *'majkovina*, *'zaednica*, *'erebica*, *'cřkviče*, *'erebicite*, *'cřkvičeto*.
- 2.311. На последниот отворен слог во домашни зборови акцентот се јавува во еднинската форма на аористот, сп. (ја, ти, он) *ka'ža*, *kažu'va*, *no'si*, *um're*, (ја) *doj'do*, *re'ko*, во формите за женски и среден род од заменските ,кој, чиј, ка'кэв', сп. *ko'ja* ('žena uleg'na), *či'ja* (е o'vaj krava), *či'jo* (је o'voj dete), *kak'va*, *kak'vo*, *ed'na*, *ed'no*, во некои прилози, на пр. *bla'ze-ti*, *ov'vede*, како и кај именките од м. р. со загубено /x/: *o'ra*, *siro'ma*, *ko'žu*.
- 2.32. Друга особина на акцентот во овој говор е неговата парадигматичност (тој е морфолошки стабилизиран на еден слог во целата парадигма), сп. *e'zik* — *e'ziko* — *e'zici* — *e'zicite* — (dva) *e'zika*, *sin* — *'sino* — *'sinoveto*, *'ułav* — *'ułava* — *'ułavo* — *'ułavi* — *'ułavio* — *'ułavata* — *'ułavite*, *'torbička* — *'torbički* — *'torbičkata* — *'torbičkite*, кај глаголите: (през.) *'begam* — *'begaš* — *'begamo* — *'begate* — *'begat*, (аоп.) *be'ga* (1—3. л. ср.) — *be'gamo* — *be'gate* — *be'gaa*.
- 2.321. Од претходново правило отстапуваат само именките 'voʃ, pop' кои во мююжниските форми имаат акцент на флексивната морфема, сп. *voʊ* — *'voʃo* : *vo'love* — *vo'łoveto*, бројната именка *i'lado* : (tri) *'ładı*, заменските *koj*, *čij* : *ko'ja* — *ko'jo* — *ko'i*, *či'ja* — *či'jo*.
- 2.322. Тенденцијата за задржување на акцентот на еден ист слог во парадигмата е спроведена и во акцентските групи (целости). Така во именските синтагми со предлог предлогот е секогаш во енклиза, сп. (ide) *od 'doma*, (projde) *preko 'reka*, (*ostana*) *bez 'noga*. Во глаголските синтагми со кратка заменска форма и со глаголска партикула исто така акцентот редовно стои на глаголот, сп. *Ke 'pojdeš*, *Ke ga 'zemu*, (ја) *mu-te'ko*, *odne'so-si*. Ако е синтагмата негирана, тогаш и негацијата се акцентира, сп. *'ne-te-poz'nava*, *'ne-mi-se-s'pie*, но: *ne-vi'do*, *ne-'možu da-'idu*.
- 2.33. Степенуваните и негираните придавки имаат двоен акцент, сп. *'poví'sok*, *'najgo'lem*, *'neve'seč*, *'nerabot'liv*.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o ү/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

i ← y: *sin*, *sit*

← ъ секундарно во *'ogin*

← е во неакцентиран слог во неколку случаи: *di'beč*, *či'kija*, *ši'ker*

- e ← ё: e'zik, 'eza, e'trva, 'edər, eč'men, 'žetva
 ← ё: 'ceļo, 'celina
 ← а зад /j/ во e'rəm (јарем), ere'bica
 ← i (со асимилација) во če'terese
- ə ← ə: dən, lək, 'ləsən, sək, 'səga, 'tənak, o'pənci, 'kotəu, 'petəu, e'dən,
 'žedən, 'putəc, u'dovəc, o'cat, e'rəm
 ← ə: dəš, 'bəčva, 'bəzeu, 'vəška, 'zəuva, kət, 'səpka, ta'kəv, na'prstək,
 'rūčək, o'nəj
 ← ə секундарен: ja'gənca, 'bədnik, lə'žica, 'məgla, 'məska, osəm'nało,
 'cəvte; 'osəm, 'sedəm, se'dəmdese, 'bistər, 'dobər, 'edər, 'itər,
 'mokər, 'mudər, 'ostər, 'vetər, 'vepər
 ← ə во примерите: 'gəzečki, g'nəsen, 'gənja se, də'bok, 'ednaš,
 'kədrav
 ← ə во примерите: 'gəta, žə'tar, žə'tica, 'kəca или во група со /l/:
 z'ləčka, s'ləza, s'lənce, d'ləgi, 'ləcna
 ← турското i: baŋ'dəza, 'vəstan, 'zəmba, zə'ban
- a ← ə во: sa (sqtъ), суф. -na-: pad'nale, во наставките за 3. л. пл. през.
 и имперф.: 'berat, 'sečat, 'vikaa
 ← ə во: o'ra — o'rasi, s'vakakəv
 ← ə во 'zajak
- o ← ə во членската морфема за м. р.: 'lebo, čo'veko
 ← ə секундарно пред крајното /l/: 'rekou, 'sekou
- u ← ə: dup, 'zubi, go'luhi, guse'nica, gus'tak, že'luđec, 'juže, ju'žica,
 ku'deļa, k'lupe, 'mudər, 'muka, 'mužje, 'mutən, mu'kək и др.
 ← ə во одделни случаи: 'bugarin, vuk, 'vuna, 'jabuka, kuk, 'muze,
 muz'nica, pun, pu'žaļka, čun
 ← və/ə: u, uz, uđe'nue, u'dovəc, u'lagi, uleg'na, u'nuk, u'nutra
 ← o во одделни случаи: 'bumba, 'pumpa, 'pužder, ku'manda, ku'
 'misija, 'jaguda, 'duri, 'doktur, 'pampur, 'ušče покрај 'ošče
- ɪ ← ɪ примарно и секундарно
 ← секвенците ar, ra, re по редукцијата на вокалниот сегмент, сп.
 bṛ'daci (bardaci), bṛda'veica (bradavica), vṛ'teno (vreteno).

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n ñ p b t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← место епентетско ī: 'zemja
 ← i пред член. морф. за м. р. -o, сп. g'lujo (gluio ← gluxio), di'beljo
 (dibelio), ne'govjo (negovio), s'kupjo, 'celjo
 ← e зад вокал во броевите: idi'najse, dva'najse, и во глаг. прилог:
 se'dejke покрај se'deeke

- ← x во: *mēj'lem* покрај *mēe'lem*, 'nijni, 'zadij, 'kijne (најчесто во позиција зад вокалот i)
- ← Ø (со протеза) пред континуантот на почетното q во: 'juže, ju-žica, 'jutək покрај 'utək
- l ← l
 ← ī во ред случаи и во сите позиции, сп. kłun, ku'deła, 'češla se, pri'jateł, u'ćiteł, 'češę, ro'diuk, stu'pałka, и др.
 ← l во група со /ə/ во одделни случаи, сп. d'lęgi, s'lęza, s'ląnce, z'ląčka
- ł ← ī: ko'śula, ne'vola, 'gąklan, 'čelat, b'lue, kluč, vi'luška, vr'zalka, neves'tulka
 ← tyŕo: vi'til
- r ← ź: 'more
- v ← со протеза во: 'vujko, 'vujna
 ← хијатско во: 'pavuk, 'java, su'var, 'čiva, 'čivo
 ← x во: 'muvla, muv'łosan, 'ovtika, 'pavne, tav'taba
 ← tyŕo ź: vi'til, ves, 'vurna
- m ← v во секвенцата vn: o'damna, p'lemlna, 'ramno, o'səmna (2. 237)
- n ← ñ во одделни случаи, сп. 'negov, nin
- ń ← nѣj: ja'deńe, ko'reńa, 'trńia
 ← n по аналогија во одделни случаи, сп. dr'moń
- c ← č во групите čt-, čtě-, čvř-, сп. črn, 'črven, c'revo, crep, c'vrsto
 ← s во секвенцата ps: pci, p'cue (2.234)
 ← групата -ts- во случаи како: ospredi, bracki (2. 239)
- z ← z во групите zv, nz и пред вокал во одделни случаи, сп. ʒ'viska, ʒ'ver, 'gənʒa, ob'ʒtne, ʒit, 'ʒivri, ʒu'nica (2.245)
- č ← место t во секвенцата št (→ šč), сп. š'čukna, ščrk, 'guščer, 'niščo, že'nišče, a'lišča, og'nišče (2.236)
- ž ← tyŕo: ža'mija, žep, ži'ger
- š ← s во секвенцата -sc- на морфемската граница, сп. 'košče (: koska), k'vašče, 'lišče, po'jašče (2.235)
- k ← t: v'reka, 'veke, vruk, vru'kina, 'gaki, 'vokka, do'makin, 'kuķa, 'leka, mu'kēk, muke'nica, me'kava, moķ, nemoķan, 'nāķve, 'neku, noķ, o'bukā, p'leki, 'pomoķ, p'raka, p'laķa, s'veķa, s'vekñik, 'sinoķe, s'reķa, 'kerka, ke, kut, 'kute
 ← tѣj: b'raka, c'veke
 ← tyŕo: bu'baķ, du'ķan, ki'līm, 'koše, ķu'mur
 ← место č во pe'kurka
- ǵ ← d: 'vaga, 'vega, 'viǵa, g'rágá, 'gospoǵá, gra'ǵanin, do'aǵa, k'rágá, 'mégá, 'megník, p'reǵa, p'reǵe, 'rǵa, ta'kojǵere, 'čagi
 ← dѣj: 'laǵa, 'húge
 ← tyŕo: 'gávou, gér'dan, góń, 'gúbre, ma'ǵesnik

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација.
- 3.22. Беззвучните консонанти се добиени од звучните и на крајот.
- 3.23. Во одделни случаи (најчесто кај придавките) беззвучните се добиени и по аналогија, сп. 'nisək, s'nisək, 'retək, s'latək, 'tešək (: niska, retka, slatka, teška).

3.3. Прозодија

Појдовниот прозодиски систем не претрпел поголеми фонолошки промени, но се извршиле значителни морфолошки измени (в. 2.3).

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Од појдовниот консонантски систем овој говор не ја познава фонемата /x/. Таа се загубила наполно готово во сите позиции, сп. lep, 'rana, i'lado, s'naa, s'taor, 'lea, 'buove, 'muua, 'uo, 'sui, 'ela, nin, 'jane, oghu'na, vi'dote, vř, vla, vra, gra, o'ra, siro'ma, gre, me, 'oko, bu — 'buo, glu, ko'zu, su, vi'do.
- 3.42. Од другите консонанти во одделни позиции почесто се губи сонантот /j/. Редовно тој се губи на почетокот пред предните вокали, сп. 'ezero, 'ela, а доста често и во меѓувокална позиција исто така пред преден вокал, сп. ro'voi, 'razboi, 'moi, 'iae, 'rie.
- 3.43. Од опструентите во повеќе случаи се загубил плозивот /t/. Редовно тој се губи на крајот во членската морфема за м. р., сп. e'ziko, 'mužo, 'lebo, 'čošjo || 'čošio, во броевите од 11—19 и во десетиците, сп. idi'najse, d'vaese, 'peese, во конс. групи -stj-, -tstv-: 'křsje, 'lisja, bo'gastvo, и во крајните групи -st, -št, сп. křs, lis, 'boles, děš, priš, veš.
- 3.44. Согласката /d/ се загубила во десетиците од 20—90: d'vaese, 'peese, de'veese.
- 3.45. По неколку примери наоѓаме со загубени: m (nogu), v ('čera, 'tornik, 'site, 'zeme), g (p'reeska), p (če'nica, če'nička, če'ničen lep).

3.5. Метатеза

Метатеза е извршена во заменскиот корен vřs-: sve, svi, s'vakakəv, 'səvio, во групата -zj- (→ jz): g'tojze, 'čojze, и во неколку други одделни примери, сп. ta'run.

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ПЕШТАНИ (ОЛА 99)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i ə u
e a o

1.2. Консонантизам

1.21. Сонанти

m
ʃ
l r n
j

1.22. Опструенти

p b f v
t d
c ʒ s z
č ʒ š ž
k g
k g

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани.
- 1.32. Нема дистинктивни прозодиски признания, освен ако му се признае на квантитетот фонолошки статус (в. 2.13, 2.15).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали можат да стојат во почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти, со исклучок на /ə/, кој не може да се јави на крајот.
- 2.12. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат во група секој со сите, со некои ограничувања на /i/ и /o/ (в. 2.13, 2.14).
- 2.13. Вокалот /i/ во група со друг вокал како втор член се реализира како [j], при што претходниот вокал нешто се удолжува. На тој начин се образуваат дифтонгоиди, обично со должина од две мори, сп. 'le:j (lei), 'šure:j (surevi), 'guve:jt (guveit), s'na:j (snai), se'ka:jica (sekačica), 'mo:j (moi), ne'go:je (negovite), sne'go:jica (← snegoica ← snegovica), 'perdu:j (perduvi). Од ова правило се исклучуваат споменатите групи кога се наоѓаат на морфемската граница со префикс, сп. p'reigra, 'zaide, 'zaigngra, 'naide, 'doita, po'inaku.
- 2.14. Вокалот /o/ не може да стои во група пред /a/. Во таа позиција /o/ се реализира како [u] образувајќи дифтонгоид со следниот вокал, сп. t'dar (← toar ← tovar), t'ča-dete (toa), 'zatča:, 'tekča: (reko), 'dojdča: (dojdo), s'ča:lka (soalka ← sovalka), 'gotča: (gotoa ← gotova), 'bukča: škica (bukoa ← bukova). Во случаите каде што се јавуваат фонетски пречки вокалот /o/ во односнава позиција се испушта, сп. 'osna: (← osnoa ← osnova) или пак се развила група со хијатско /v/, сп. 'čova (čoa ← čoxa), 'sova (soa ← soxa), pre'vodnica (preodnica). Во многу случаи поради фонетските пречки во групата -ova- консонантот /v/ не се загубил (в. 3.4.), сп. 'Jovan, 'javor.
- 2.15. Два исти вокали во непосреден контакт по правило се контрактираат во еден долг вокал. сп. ii→i: (z'mi:←zmii, 'kuti:←kutii), ee→e: ('ne:sta←neesta←nevesta), aa→a: ('uba:←ubaa←ubava, 'ta:←taa, 'napra:←napraa←naprava), oo→o: ('buko:←bukoo←bukovo, 'nego:←nego←negovo). Контракцијата не се врши на составот меѓу префикс и коренска морфема, сп. 'zaaka, p'roodi, p'riide, pre'esapi.
- 2.151. Должината добиена на овој начин не може да се третира како фонолошки квантитет, бидејќи под истите услови не се јавуваат секвенци со два еднакви вокали.
- 2.16. Зевот понекогаш се отклонува со вметнување на гласот /v/, сп. 'suvo, 'čova, 'sova, pre'vodnica (в. 2.14).
- 2.17. Вокалот /ə/ позиционо е ограничен. Во домашни зборови се јавува само во коренска морфема.
- 2.18. Вокалот /o/ во акцентиран слог пред /j/ се реализира како [ø], сп. 'o:jte (odite), s'to:jte, po'čojna (polovina), t'ro:jca, 'gøjdo, 'køjnar.

2.2. Консонантлизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот на збороформите.
- 2.23. Звучните опструенти не можат да стојат пред беззвучните, а беззвучните не можат да стојат пред звучните.
- 2.231. Едначењето по звучност се врши и на составот на префикс со коренска морфема, сп. *se-z'debeli*, 'rastera, како и меѓу одделни збороформи во акцентска група, сп. '*pot-kuka*, '*nat-pət*, *p'red-nego*, '*pod-vir*, *m'jad-junak*: *m'lat-Stojan*.
- 2.24. Консонантски групи
- 2.241. Почетна група од два сонанти е можна само кога е прв нејзин член /m/, сп. *m'lado*, *m'leko*, *mras*, *m'jaukat*.
- 2.242. Сонантите, освен /t/, на почетокот не се јавуваат во група со опструент.
- 2.243. Од многубројните ограничувања кај опструентите од дијалектна гледна точка интересно е да одбележиме дека денталните плозиви /t d/ не можат да стојат пред /l/ на почетокот, сп. *k'lanik*, *k'lejt* (*tlee*), *g'lobok*, *glo'bočina*, *g'leto*.
- 2.244. Согласката /t/ освен тоа не може да се јави во почетокот пред /n/, сп. *k'noko*, *k'nočko* (← *tnoko* 'танко'), како и пред спирантите /s š/ на морфемската граница, сп. '*oceče* (*otseče*), *s-'ockri* (*otskri*), *b'racki* (*brat-ski*), '*pečes* (*petšest*).
- 2.245. Плозивот /p/ не може да стои во групата рč на почетокот, сп. '*čenka*, *čep'ko:jna*, '*čejnca* (*pčenka*, *pčenica*).
- 2.246. Согласката /s/ не се јавува во групата ps, сп. *pcí*, *p'cojsan*, '*vapca*, *s'tipca*, '*tercija*, во одделни случаи и во групата ks: '*Alekco* (*Alekso*), *se-'tak-cał* (*taksal*).
- 2.247. Исто така /s š/ не се јавуваат пред африкатите /c č/ на морфемската граница, сп. '*mafca*, '*mefce*, *p'rafci* (*masca*, *mesce*: *meso*), *lifče*, *k'vafče* (: *list*, *kvas*), *k'rufče* (: *kruša*), '*pufče* (: *puška*), '*opafče* (: *opaška*), '*čafče* (: *čaša*); кај префиксираните глаголи со *iz-*, *raz-*: *ke-'rafcutit*, *se-'if-čisti*.
- 2.248. Освен тоа /s š/ не можат да стојат и во група со /k/ на почетокот, сп. *c'kała*, *c'kara*, *c'kitat*, потоа во суфиксот -sk(i): '*bitolcki*, *p'rilepcki*, '*tur-cki*; *čkart* (*škart*), *č'kułaf*, *č'koło* (*školo*).
- 2.249. Фрикативните консонанти /š ž/ не можат да се јават во група со денталните плозиви /t d/, сп. *št* → *šč/šk*, *žd* → *žž/žg*: *ščo*, *ščerk*, '*guščer*, '*piščit*, '*ognišče* || *piškit*, '*ogniške*; '*dožžot*, '*dožžalnik*, '*rožžat* || *dožgot*, '*rož-gat*.

- 2.24.10. Согласката /z/ не може да стои на почетокот во групата zv, сп. *žver*, *ž'viska*, *ž'vezda*, и во група со сонантите — пред /r/: *'mežre*, *'nažre*, и зад /n/: *'janža*, *'menža*, *b'ronža*, и зад /l/: *'možlit*, *'požlit*, *'sožli*.
- 2.24.11. Опструентот /v/ не може да стои зад /s š/, сп. *sfat*, *s'fedok*, *s'firit*, *š'faler*, *šferc*.
- 2.24.12. По правило не се трпат и групите bn, vn, сп. *'demnit*, *'zemnit*, *da se 'simnime*, *mnuč*, *'nimno* (*nivno*), *'oglamnik*, *p'lemlna*, *'ramno*, но: *'natre* (*vnatre*).
- 2.24.13. Од завршните консонантски групи не се можни -st, -št (-šč), сп. *lis*, *mos*, *mas*, *pos*, *čis*, *'boles*, *'rados*, *doš* (*dožd*), *gluš* (*glužd*), *priš* (*prišt*), *noš* (*nošt*).
- 2.24.14. Кај тричлените и повеќечлените консонантски групи не се можни оние што се составени од спирантите /s š/+t+преградна согласка, сп. *'iskaf* (*istkav*), *p'leška*, *'posna* (*postna*), *'mošne* (*moštne*), потоа групите stj, zdj: *'liše*, *g'rozje*, *-zdn-*, *-ždn-:* *'nužno*, *-tstv:* *b'ractvo* || *b'racto*.
- 2.24.15. Необични се за овој говор групите str, zdr, ždr, сп. *sraf*, *s'taža*, *s'rižit*, *s'rela*, *'sestra*, *zraf*, *z'ravje*, *ž'rebe*, *ž'rebna*, *ž'riga*.
- 2.24.16. Меѓутоа, денталните плозиви, кои во многу наши говори не се јавуваат пред африкатите /c č/, овде се среќаваат, понекогаш со ослабната артикулација, сп. *'ritče*, *'livatče*, *'žitce*, *'sa:tče*.
- 2.24.17. Освен сонантите /j m/, сп. *'naj:ak*, *se'dum:ina*, нема други секвенци од два еднакви консонанти.

2.25. Одделни консонанти

- 2.251. Сонантот /j/ не може да стои пред преден вокал на почетокот, сп. *'elen*, *'eden*. Во интервокална позиција пред преден вокал исто така /j/ не се јавува, освен во случаи кога е потребно од фонетски или морфолошко-семантички причини да се попречи непосредноста на вокалите, сп. *t'rieset*, *k'ræšnik*, *'obuet*, *'čueš*, но: *'sejač*, *'šejeset*. Во групата -ia-/j/ се јавува факултативно, сп. *z'mi(j)a*, *'rak'i(j)a*.
- 2.252. Латералот /l/ не може да се јави пред преден вокал и пред /j/, сп. *'bile* (: *biło*, *biła*, *bił*), *'kolje* (: *kołot*). Во овие позиции доаѓа до неутрализација со изговорот на фонемата /l/, сп. *'beli* (: *bela*) ~ *'beli* (: *bel*, *beła*).
- 2.253. Фонемата /r/ редовно се јавува во соседство со бар еден вокал.
- 2.254. Консонантот /ʒ/ најчесто се јавува во група со /v/ и со сонантите /r n/, сп. *žver*, *ž'viska*, *'nažre*, *'mežre*, *'teržija*, *b'ronža*, *'možlit*, поретко и во други позиции: *žira*, *'zemnit*, и во множинските форми: *'nože*, *blaži*, *'požli*.
- 2.255. Фонемата /ʒ/ се јавува, главно, во туѓи лексеми и морфеми, сп. *žep*, *'oža*, *'lovžija*, како и во секвенците *žb*, *žv*, *žg*, сп. *ž'barat*, *ž'vakat*, *ž'gurat*.

- 2.256. Веларите /k g/ пред предните вокали, особено пред /i/, се реализираат како [k' g'], сп. 'k'isnit, 'k'iseł, s'k'inat, k'i'vajca, 'vošk'i, š'k'embe, s'k'e-par, ke-'zag'init.

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот на двосложните збороформи е фиксиран на почетниот слог, а во трисложните и во повеќесложните на третиот (одн. на третата мора) од крајот, сп. 'bigor, 'dolina, do'linata, suvo'dolina, suvodo'linata, vi'nožito.
- 2.311. Во случаите како: iz'bere:t (izbereet), po'seja: (poseja), pro'go:ri (pro-goori) и други слични, акцентот паѓа на третата мора од крајот, бидејќи долгите вокали имаат две мори. Ова важи и за вокативните форми кај личните имиња од типот 'Gorica, 'Zagorka, вок. Go'tico:, Za'gorko:, зашто последниот вокал при повикување се удолжува.
- 2.312. На ист начин се акцентираат и збороформите што содржат дифтонички секвенци од типот: ka'pa:čica, liz'ga:činca, po'lo:čina (karavica, polovina), бидејќи дифтонзите со [i] како втора компонента секогаш имаат две мори. Во такви случаи акцентот се задржува на истиот слог и во членуваната форма, зашто дифтонгот не може да се дели, сп. ka'pačata, po'lo:činata.
- 2.32. Бидејќи е акцентот и синтагматски, некои именски и глаголски синтагми можат да образуваат акцентски целини.
- 2.321. Именките (заменките) акцентски целости образуваат со кратките заменски форми употребени со посесивно значење, со предлозите и со атрибутските зборови. Во групите од именка+кратка заменска форма акцентот паѓа на третиот слог во целоста по генералното правило, сп. bra'tučed-mi, bratu'čedi-mu. Во составите од предлог+именка, употребени со прилошко значење, исто така акцентот се однесува по правилото за третосложното акцентирање, сп. 'na-rət, 'pod-təka, spro'ti-kuča, preku-'livada, po-'veligden. На овој начин можат да се акцентираат и атрибутски именски синтагми од типот: d:'ve-gubi, sto-'dinari, o'sum-oka, trie'set-duši (со број), 'moj-čoek, ti'ja-ženi, kol'ku-pari, pres'no-mleko, nestinska-'košula.
- 2.322. Глаголите образуваат акцентски целости со кратките заменски форми, глаголските партикули (ke, bi), со формите на пом. глагол 'сум' и некои сврзници. Во такви состави акцентот редовно паѓа на глаголскиот член во синтагмата, сп. go-'vide, mu-dəł, mu-'daofme, ke-'nosit, или во комбинации: mu-go-'dale, sfe-mu-'rekle, beše-sfe-mu-go-'dale, ke-si-'došoł, za-da-'nosit. Меѓутоа, ако е составот негиран со партикулата 'не' или ако е исказот прашален, акцентот се мести по правилото за третосложното акцентирање, сп. 'ne-vide, ne-'go-vide, ne-mu-'go-dade, ne-'ke-nosit, ne-mu-'go-dale, ne-sfe-mu-'go-dale; 'koj-vide, kogo-go-'vidofte, komu-sfe-'mu-rekle, koga-'ke-do:it, koga-ke-'dojdite. Според ова правило се акцентираат и синтагмите од глагол+кратка заменска форма, сп. 'zemi-go, ze'mite-go, zemi'te-mu-go.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: bił
- e ← ę: den, 'osten, 'ładen, 'konec
 - ← ę: 'mesec, 'peda
 - ← ē: ceļ, 'leto
 - ← секундарно во групата čere-: 'čeperek, 'čerešna
 - ← а со преглас зад палatalна согласка во одделни случаи: 'esrep (jastreb), 'esen (jasen), 'čelet, 'gərklen
- ɛ ← q во коренска морфема: dəp, 'zəbi, 'gəba, 'kətnici
 - ← ę во секвенцата ję: 'jəzik, 'jədro, 'jətərva
 - ← ę во лексемата 'čədo
 - ← секундарното ъ во почетните слогови: 'məgla, 'məska
 - ← ę во група со /r/: tərn, 'pərstı, 'sərce
 - ← ! во група со /l/ во одделни случаи: 'kəlňit, 'gəltat, kəlk, или без /l/: 'sənce, rəf
 - ← а во соседство со назален консонант: z'nəj̥it, 'məmit, 'məškeɑ, во одделни лексеми и зад други консонанти, сп. 'jəsika, zəš
 - ← место турското i: 'kəsmet, 'səndak
- a ← q во афиксни морфеми, сп. 'padnał, 'padnat, 'bera (1. л. сг. през.), и во други случаи: 'poprak, 'obrač, 'żelat, ponada
 - ← ъ секундарно пред крајните r, n: 'vetar, 'ogan
- u ← q во одделни случаи: 'guska, kuķa, 'sut, 'sudit
 - ← v во случаите како cut, 'cutit, 'zunit, da 'osunit
 - ← o во одделни случаи, сп. 'duri, 'ušće, 'guvejt, 'ugrea, 'rabuš, 'łas'tu:ica, 'məzułka, 'ubetk'i и др.
 - ← ъ секундарно пред крајното /m/: 'osum, 'sedum, sum
- o ← ę: 'bočka, doš, 'petok
 - ← секундарно ъ пред l: 'topoł, 'pekoł, 'rekoł
 - ← ! во група со /l/: vołk, 'połno, 'vołna, 'mołžit, 'dolgo, 'żołna, 'połžaf, 'sołza, 'jəqołka, 'bołvi.

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n p b t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← ī епентетско: 'zemja, čk'rapja
 - ← ɿ пред рефлексот на почетното q: 'jəglen, 'jətok, 'jətor, 'jəžica, 'jədica, 'jəgarec

- ← н со антиципација: kojn, 'sirejne, 'kamejna
 ← i зад друг вокал: b'rojt, jaít, 'moíte, po'lo:jna (в. 2.13)
 ← e зад друг вокал во случаи како: 'gojdo, 'pojké, edi'najset, d'vejset
 ← хијатско: 'sakaja
- ł ← l
 ← l во група со /ə/ или /o/: 'gáltat, kélk, volk, 'połno (в. 3.1)
- ł: ← í: kluč, 'lutit
 ← ł: sol, 'bolka, 'molba, 'želba
 ← во заемки: 'bela, p'lačka
- r ← ſ
 ← ſ во група со /ə/: 'dərvo, 'sərce
- m ← b во групата bn: 'demnít (в. 2.24.12)
 ← v во групата vn: mnuk, 'nimno (в. 2.24.12)
- n ← ñ: 'bana, pen, kojn, 'polina
- f ← xv: 'foja, se 'falit
 ← x на крајот: gref, mef, mof, sraf, и пред безвучен консонант: 'rekoſte, g'refče, 'kožufče
 ← ономатопејско: 'fučit
 ← туѓото f: fes, 'foduł, 'furna
 ← v со асимилација во групата sv: sfat, sfet (в. 2.24.11)
- v ← ꝑ со протеза: 'vujko, 'vujna, 'vizba
 ← x пред звучен консонант и сонант: z'divna, 'mavna, 'mevlen,
 'vikavme
 ← хијатско: 'muva, 'pazuva, 'uvo
 ← o во секвенцата -oa-: tvar (←toar), s'velka (soalka), 'rekva: (re-
 koa) (в. 2.14)
- c ← č во групата čř-: cěrn, 'cěrven, 'cěrvi
 ← s во групите ps, sk, ts: pci, s'tipca, s'fincko, 'goecko, g'racki, 'ocpredi,
 'ockrie (в. 2.246)
- z ← z во почетокот пред вокал во одделни случаи и во групите
 zv, zr, ɿz, nz, сп. se 'ganža, 'solži, 'možit, 'zemnit (в. 2.254)
 ← ȝ: 'noȝe, b'laȝi, 'poȝi
- z ← ȝ
- č ← š во групите pš: 'če:jnca, 'čenka (←pšenica), šk: čkart, č'krapat,
 tš: pečes (в. 2.245, 2.248)
 ← í во група со š: v'rešča, 'lešča
 ← t во секвенцата št: k'lešči, 'puščat

- ž ← во туѓи зборови и морфеми: žam, 'lovžija
 ← d во група со ž: 'vež̄a, 'mež̄a, 'saž̄i, 'čuž̄o
 ← d во секвенцата žd: 'dož̄o:j, g'luz̄žot
 ← ž во секвенците žv: ž'vakat, žg: ž'gurat, žž: 'pož̄af, место ž и во деминутивните образувања со -e : b'rež̄e, 'nož̄e (: noga)
- š ← t во група со č: v'rešča, 'gašči, 'lešča, p'lešči, s'fešča, 'məščea, или само во консонантска група: 'mošne, 'nošfi
- ž ← d во група со ž: 'vežži, 'mežža, 'sažži, 'čužžina, 'rožžat, или само во консонантска група: 'mežnik
- ķ ← t во одделни лексеми и морфеми: 'veke, 'domaķin, 'kuķa, s'reķa, 'kerķa, p'rīkerķa, kūt, ķe, vi'kaeki
 ← tħj: b'taķa, s'faķa, p'rēķe, c'veke
 ← tyŕo: 'koše, ķor, 'kelaf
- ǵ ← d во одделни зборови: p'reǵe, p'reǵeska, 'seǵere, ta'kugere, 'erǵa, 'uǵum
 ← dħj: 'gaoł, luǵe, 'livage, 'ogräge
 ← tyŕo: 'gákon, 'maǵer, 'geram
- k ← t во групите tn, tl: k'lanik, knok (в. 2.243, 2.244).

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација.
- 3.22. Беззвучните консонанти се добиени од звучните и на крајот.

3.3. Прозодија

- 3.31. Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето на акцентот описано во 2.3.
- 3.32. Нови фонетски должини настанале со контракција на вокалите (в. 2.15) и со компензација (в. 2.13, 2.14).

3.4. Губење на одделни ѹласови

- 3.41. Иако во системот не егзистира фонемата /x/, да спомнеме дека таа се загубила без трага на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'ładno, 'tana, s'na:, 'lea.
- 3.42. Вокалите често се испуштаат во проклитичките зборови ако следната збороформа почнува со вокал, сп. m-'otru (me-), s-'ockri (se-), zəš da n-'otvoram (ne-), d-'ojme (da odime).
- 3.43. /j/ се губи редовно во почетокот пред вокалот /e/, сп. 'esen, 'eden.

- 3.44. Консонантот /v/ се губи многу често во интервокална позиција, особено во соседство со вокалот /o/, до колку нема други фонетски пречки, сп. 'gojdo (говедо), 'poeli||'pojli (poveli), 'čoek||'čoječek (čovek), 'jazoec (jazovec), 'tərgoec, īas'to:čica, la'pačica (lapavica), 'bioł, 'napra: (naprava), 'uba: (ubava), 'ne:sta (nevesta), 'olo: (olovo), 'lejčar (levičar), 'lo:jt (lovit). Освен тоа /v/ се губи редовно во групата vsk во суфиксот -vsk(i): 'Dimoski, k'rūšeski, 'tetoski, на почетокот пред /n/ и /č/ во одделни случаи, сп. 'nətre (vnatre), 'čera (včera).
- 3.45. Во ред случаи се губи опстреутентот /t/ во интервокална позиција, сп. 'ojdva: (otidoa), 'ošoł (otišol), во групите str, stj, stn, štn, stk, сп. 'sesra, s'riko (в. 2.24.15), 'lisje, 'rasje, 'mošne, 'gašnik (в. 2.24.14), како и на крајот во групите -st, -št, сп. lis, priš (в. 2.24.13).
- 3.46. Консонантот /d/ исто така се губи во ред случаи во интервокална позиција, сп. 'jajt (jadit), 'sejt (sedit), g'leaš (gledaš), во броевите: pet'naeset, d'veaset, како и во групите zdr, ždr: zraf, z'ravje, ž'rebe (в. 2.24.15), zdj, zdn, ždn: g'rozje, 'nužno (в. 2.24.14).
- 3.47. Во поограничен број случаи се губат во интервокална позиција и некои други консонанти (g ž š ġ), сп. 'nikvaš (nikogaš), 'sea, ko 'ošoł (koga), 'lačica, 'ne-mojt (možit), p'la:čica (plašica), p're:ska (pregeska) и др.

3.5. Метатеза

Метатеза е извршена во заменскиот корен vѣs-: sfe, s'fekoj, и во глаголот 'java', сп. v'ja: (vjava), v'jani.

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ИЗВОР (ОЛА 100)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	ɛ	u
e	a	o

- 1.11. Функција на силабема врши и /t/ (в. 2.18).

1.2. Консонантизам

- 1.21. Сонанти

v	m
ʃ	
l	r
j	n
	ń

- 1.22. Опструенти

p	b
t	d
c	z
č	ž
ķ	g
k	g

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани.
- 1.32. Акцентот е фиксиран на третиот слог (мора) од крајот во трисложните и повеќесложните збороформи, а во двосложните стои на првиот (в. 2.3).
- 1.33. Нема дистинктивни фонолошки признаки.

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот. Вокалот /ə/ не може да стои на крајот, а не се констатирани примери ни на почетокот на збороформите.
- 2.12. Вокалите /i e a o u/ во принцип можат да стојат во група сите со секој, сп. 'pie, t'rieset, 'dobriot, 'čeis, 'scir, 'bea, 'seat, g'reota, 'meot, 'meur, 'air, k'raišta, s'nai, d'veaset, z'nae, 'mukaet, st'raot, g'raor, 'zauti, 'zauški, 'paun, b'roi, 'soi, S'toilko, 'moe, b'roevi, 'toa, 'muabet, 'kupue.
- 2.13. Обични се овде и групи од два исти вокали, сп. z'mii, 'sinii, покрај z'mi: (в. подолу), 'see, 'šeerset, 'raat, 'vikaat, 'vika, 'poora, čet'vorook, 'moot покрај 'movot; за /uu/ немаме пример.
- 2.131. Два исти вокали, кога не се на морфемската граница меѓу префикс и лексичка морфема, можат и да се контрактираат во еден долг вокал без фонолошка вредност, сп. z'mi:, 'či:, 'ra:t, s'na:, 'vika:t, 'vika:, 'ova: или 'va:.
- 2.14. Секвенци од три вокали во материјалот не се констатирани.
- 2.15. Вокалот /i/ зад друг вокал понекогаш се реализира како [j], сп. s'naj (snai), 'moj, 'soj (moi, soi).
- 2.16. Вокалните групи со /u/ како прв член често се пополнуваат со /v/ (в. 3.2).
- 2.17. Вокалот /ə/ е редок. Најчесто се јавува во секвенцата /əl/, ретко го наоѓаме во друга позиција, сп. 'bəlva, vəlk, 'vəlna, 'gəlta, dəlk, но и: žət, 'žəčka, 'sənce.
- 2.18. Силабемата /r/ се јавува во групите rC- и CrC; на почетокот пред консонант се реализира како [r̩], сп. 'r̩ga, 'r̩š, 'r̩'žanica, но: 'cr̩no, 'pr̩sti, sr̩p. Во соседство со вокал е можна само на границата со префикс што завршува на самогласка како во случаите: 'zarǵa, p'rerti.

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции на збороформите.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот (в. 3.22).
- 2.23. Нема секвенци од звучен и беззвучен, одн. од беззвучен и звучен опструент.
- 2.24. Консонантски групи

2.241. Почетна група од два сонанти е можна само во комбинација со /m/ како прв член на групата, сп. m'jauka, m'lako, m'tava.

2.242. Сонантите на почетокот не се јавуваат во група со опструент, со ис-клучок на /r/.

2.243. Од опструентите поголемо ограничување во дистрибуцијата во консо-нантски групи покажуваат денталите.

Плозивите /t d/ пред /s z/ на морфемската граница се слеваат во афри-кати /c ž/, сп. 'ocedne, 'ocoli, 'ospredi, 'po^d-cenka || 'po-cenka (ot-sedne, otsoli, otspredi, pot senka), go 'po^džede || 'požede, а во група со /š ž/ во истата позиција се реализираат како /č ţ/, сп. 'pečes (pet-šest), go na^d'živeał tatka si || na'živeał (nadživeal).

Сп. уште: g'racki (gratski), 'oricki (oritski ← oridski), 'ricko mesto (ridsko).

2.244. Фрикативните /s š/ не се јавуваат во група зад /p/ на почетокот, сп. pci, 'vapsue, 'tepcija, p'čenica.

2.245. /s š/ исто така не се јавуваат и пред африкатите /c č/ на морфемската граница со суфиксите -са, -се и -če, сп. 'mavca, 'mevce, 'movče, k'ruvče (: mas, meso, mos, kruša).

2.246. Согласките /s z ž/ не можат да стојат во група со /r/, сп. st'rebro, st'reda, stram, st'reka, zdreł, zd'ree, zdراك, zd'rači, žd'repče (секогаш пополнети со плозив).

2.247. /z/ никогаш не се јавува во групата /zv/, сп. žver, ž'vezda, ž'viska, ž'venče.

2.248. Во бројни случаи е ограничена дистрибуцијата на /v/ и /b/ во група со /n/, сп. 'demne, mi 'zemne, 'ramno, 'odamna, g'lamna.

2.249. На крајот овде не се можни групите -st и -št, сп. gros, mos, prš, čis, šes, doš, veš, priš.

2.24.10. Консонантите /j m t d/ на морфемската граница можат да се јават удвоено и се реализираат како [j: m: t: d:], сп. 'naj:ak (najjak), se'dum:i-na (sedummina), 'ot:uka (ottuka), 'zet:i (← zet ti), se 'od:eli (oddeli).

2.25. Одделни консонанти

2.251. Сонантот /v/ на крајот и пред беззвучен консонант се реализира како беззвучно [v] или во алофон [f], сп. 'ouça, m'tayka, 'młtof, 'błrif.

2.252. /j/ не може да стои пред преден вокал на почетокот, сп. 'esen, 'eden, а многу често отсуствува и во средината во интервокална позиција, сп. 'тое, 'cie, 'čii || či:, 'vee, 'pie.

2.253. /l/ не може да се јави пред предните вокали и пред /j/.

2.254. Пред предните вокали во почетокот не се јавува ни сонантот /ń/.

2.255. /r/ секогаш има соседство барем еден вокал.

2.256. Согласката /k/ пред /i/ се реализира како [k'], сп. 'k'iseł, 'k'ine, 'sek'ira, 'rak'ija.

2.3. Прозодија

- 2.31. Правилото за третосложното акцентирање важи и за акцентските целости.
Именките и заменките образуваат акцентски целини со атрибутските зборови и со предлогите, сп. maš'ko-dete, d'va-leba, tri-'nedeli, sto-'dinari, druzi'te-sela, koł'ku-pari, 'na-gosti, 'za-mene.

- 2.32. Во глаголските синтагми со помошниот глагол 'сум' со партикулите 'ке' и 'би', со кратките заменски форми и со сврзниците акцентот редовно паѓа на глаголот, сп. si-'zeł, ke-'nosi, bi-'rekoł, da-'reče, mu-'reče, da-mu-'reče.

Меѓутоа, кога пред глаголот доаѓа прашален збор или негацијата 'не', тогаш важи правилото за третосложното акцентирање, сп. koł'ku-może, 'ne-može, što-'se-pečeš, kako-'se-vikaš, ne-'se-vrati, но и: 'ne-se-v'rati. Ако се наоѓа кратката заменска форма зад глаголот, редовно се применува третосложното акцентирање, сп. puš'tete-go, 'pušti-go. Истиот принцип се применува и во вакви случаи: 'eve-go, e've-ti-go, e'ne-mu-se.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Силабемите /i e a o u ɔ/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: 'riba, sin
← ъ секундарен во 'ogin
- e ← ę: den, 'lesen, 'palec, 'oves, 'ocet
← ē: 'leto, ceł, 'cedi, 'cedilo, 'cena
← ę: 'peda, 'żetva, 'čedo, 'zaek, za'ečica, 'paek
← ъ секундарен пред крајното /r/: 'veter, 'iter, 'jader, 'moder, 'oster
- a ← o: 'gaba, 'gazer, ga'senica, 'gułap, 'daga, dap, d'łabi, 'zabi, 'żeladi,
'jaglen, 'jatok, 'kakoł, 'laka, 'obrač, 'otade, rap, 'raka, 'sadevi, 'sačka
← ję: 'jazik, 'jačmen, 'jader, 'jatřva, 'jaguła
← ъ секундарен: 'taga, 'taže, 'tažica, 'magla, 'tanko
← ē во 'oraf — 'oravi
- o ← ɔ: doś, 'bočva, 'nočvi, 'petok
← ъ секундарен пред крајното /l/: 'pekoł, 'rekoł
← ɔ во k'lopak, k'lopče
- u ← ɔ во одделни лексеми, сп. 'guska, 'gusak, 'żeludec, 'kuća, 'ruček,
s'kuden, sut, 'sudija, se sum'račilo, grup, 'łukav, tup
← ъ секундарен пред /m/: 'osum, 'sedum, sum
← о во одделни случаи, сп. 'gułap, dur, 'doktur, 'ušte, 'břgu, 'małku,
m'nogi и др.
- ɛ ← l: žet, 'žaćka, 'səza, 'sənce, i во група со /l/: 'bəłva, vəłk, 'vəłna,
'gəłta, dəłk, 'jabəłko, kəłk, 'kəłbasə, 'kəłne, 'məłči, 'məłze, 'təłče

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n ñ p b v t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← 1-епентетско во 'zemja, 'sabja
- ← i зад друг вокал во d'vejca, t'rojca, и во дифтонзите од типот s'naj, moj (в. 2.15)
- ← e зад вокал во глаг. прилог, сп. vi'kajki
- ← Ø (со протеза) пред континуантот на иницијалното q, сп. 'jaglen, 'jator, 'jatok, 'jažica
- ł ← l
- ← ī: kluč, 'kadeła, 'nedała, p'rijateł, 'češeł
- ← l во група со /ø/: vałk, 'vałna, 'pałno
- l ← ī во коренот īub-: 'Lube, 'lubi
- ← во туѓи зборови: 'bela, 'lule
- r ← f: 'more
- m ← b во групата bn: 'demne, 'žemne
- ← v во групата vn: 'tamno, 'odamna (в. 2. 248)
- n ← ñ пред предните вокали на почетокот: 'nego, 'niva
- ń ← n̄j: 'jadeńe, 'trńe, 'pilińa
- ← n по аналогија на крајот во одделни случаи, сп. kluń, 'dimoń
- v ← x на крајот и во средината пред консонант, сп. Vlav, vrap, mev — 'mevot, grev — g'revot, mov, głuv — g'luvi, 'evla, 'nivni, 'čevli
- ← Ø (со протеза) во: 'vujko, 'vujna
- ← f: 'vurna, ves, 'vížan
- ← хијатско: 'muva, 'pazuva, 'suvarka
- t ← ū во одделни примери, сп. 'pašterka, 'peštera
- ← секундарно во групата sr: st'rebro, st'reda, st'reka, stram
- d ← секундарно во групите zr, ūr: zdruk, zdreł, zd'ree, ūd'rebe
- c ← č во групите cr-, cvr-, crě-, сп. cr̄n, 'cr̄ven, 'cr̄pe, c'vrsto, c'repna, c'revo, c'reša
- ← s во групите ps: 'vapcue, pci, 'tepcija (в. 2.244), sk: b'racki, g'racki (2.243)
- z ← z во групите zv, zr, nz, сп. ȝver, b'ronza, 'naȝre, и пред вокал во одделни случаи, сп. ȝit, ȝer, 'ȝivri
- ȝ ← ȝ, сп. b'ȝazi, d'ruzzi, 'noze
- č ← š во групата pš: p'čenica (в. 2.244) и šk: č'kṛta
- ȝ ← ū во групата ūv: ȝ'vaka
- ← туѓо: ȝam, 'oȝa, 'penȝere, gaj'daȝija
- š ← ū во одделни лексеми, сп. 'mošne, p'leški, 'sinošen, и во група со /t/: 'pašterka, 'peštera
- ż ← d во одделни случаи, сп. 'mežnik, 'naprežen
- k ← t: 'božiķ, 'veķe, 'voķnak, 'kuķa, 'maķea, noķ, 'sinoķa, p'leki, s'veķa, 'kerķa, ke, 'kuti, no'sejķi
- ← t̄j: b'raka, t'reki, c'veķe
- ← туѓо: ȝef, 'kēlaf, koš, ȝurk

- g ← d: 'vegi, 'mēga, 'mēgu, p'rega, 'r̥ga, 'sagi, 'tugo, 'paga, 'dosaga,
 'r̥aga, b'roğanec
 ← dʒ: 'laǵa, 'luǵe
 ← tuǵo: 'gerdan, gón, 'gübre, güm.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација.
- 3.22. Беззвучните опструенти од звучните се добиени и на крајот на збороформите.

3.3. Прозодија

- 3.31. Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето негово опишано во точката 2.3.
- 3.32. Нови фонетски должини настанале со контракција на вокалите (сп. 2.131).

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Вокалите често се испуштаат во проклитичките зборови кога следната збороформа почнува со вокал, сп. d-'odime, k'-igrame, k'-odat, ke s-'oblečat, n-'idete (da-, ke-, se-, ne-).
- 3.42. Фонемата /x/ од појдовниот систем наполно се загубила на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'lađno, 'lebot, ren, 'oro, s'naa, 'lea, st'rea, 'soa.
- 3.43. Сонантот /j/ редовно се губи пред почетното /e/: 'eden, 'esen, 'ezero, во интервокална позиција пред /i/: b'roiš, s'toime, а често и меѓу други вокали, сп. 'ta: || 'taa, b'roevi, потоа во заповедниот начин зад i: pi (pij), 'napi se, 'pite, како и пред суфиксот -ski, сп. 'sudiski.
- 3.44. Од опструентите во повеќе случаи се загубило /t/: пред африкатите /c č/ во случаи како 'břce, 'žice, во групите -stj-, -stn-, -tstv-: 'lisja, 'radosni, 'bogastvo, на крајот во групите -st, -št: křs, lis, šes, 'boles, veš, priš, во броевите од 11—19 и во десетиците: dva'naese, d'vaese, t'riese.
- 3.45. Во по неколку примери се загубиле и консонантите: /d/ во групите -zdn-, -zdj-, -ždn-, сп. p'razno, 'nužno, во броевите d'vaese, t'riese, /v/ во 'tornik, 'site, 'zede, /g/ во 'koia (koga).

3.5. Метатеза

Метатеза е извршена во заменскиот корен vѣs-, сп. 'svite || 'site, s'vekoj покрај 'sekoj.

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ДИХОВО (ОЛА 101)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	ə	u
e	a	o

- 1.11. Функција на силабема врши и /ѓ/ (2.13).
- 1.12. Фонемата /ə/ е маргинална. Се јавува само во неколку примери (в. 3.1).

1.2. Консонантизам

1.21. Сонанти

		m
	ł	
l	r	n
j		ń

1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d		
c	ž	s	z
č	ž	š	ž
k	g		
k	g		

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани.
- 1.32. Должините добиени со контракција (2.1411) и со компензација (2.143) не се фонолошки релевантни.
- 1.33. Акцентот е фиксиран во двосложните на вториот слог, а во трисложните и во повеќесложните збороформи на третиот од крајот (в. 2.3).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат во почетна, средишна и крајна позиција.
- 2.111. Тие по правило можат да стојат и во групи секој со сите, со ограничувањата покажани во точката 2.14.
- 2.12. Вокалот /ə/ не може да стои на почетокот и на крајот на збороформите. Освен тоа тој не се јавува во група со друг вокал.
- 2.13. Силабемата /ɪ/ се јавува во почетна позиција пред консонант и во средината меѓу два консонанта, сп. 'rǵa, 'rǵan, 'pr̄sti, 's̄ce. Во соседство со вокал може да се сртне само на морфемската граница со префикс што завршува на вокал, сп. 'zařǵa, p'r̄ečka, 'zařža, и во збороформите 'vřto, 'vřon, 'vřof (членски облици од vřf), пл. 'vřoj, vř'ořte (vřovite).

2.14. Вокални групи

- 2.141. Групи од два исти вокали во овој говор се чести и се јавуваат главно на морфемска граница.

На морфемска граница со префикс тие се реализираат како два одделни гласа, сп. p'riima, ne'ednakvo, pre'esapi, 'zaaka, 'naaka, 'dooden, 'doora, p'rroodi.

- 2.1411. На составот со граматичките морфеми тие се реализираат како еден долг вокал, со некои ограничувања на вокалот /e/, сп.: ii → [i:] a'rami:, z'mi:, 'čini: (aramii, . . .), aa → [a:] g'la: (glaa ← glava), īas'ta:rka (lastaarika ← lastagarka), s'na: (snaa), 'ova: (ovaa), ta: (taa), t'ka:č (tkaač ← tkajač), 'gr̄ba: (grbaa ← grbava), p'r̄a:m (praam ← pravam), 'ima:t (imaat), 'ima: (imaa), oo → [o:] 'buko: (bukoo ← bukovo), 'nego: (negovo), ne'go:to (negovoto). Поретки се случаите со контрактирани две /e/, сп. 'pe:f (peef), 'se:f (seef) покрај 'peef, 'seef, но само 'leeše, 'peeše, или p'reeska (pregeska), 'šeese.

Примери со -uu- не се забележани.

- 2.142. Вокалните секвенци со /i/ како втор член, кога не се на морфемската граница со префикс, се реализираат како дифтонзи, сп.: -ei- → [eɪ] 'vujčej (vujcei), 'maškej (maškei), st'rej, 'zej-si-go (zemi-), 'vejš, 'vejme, vo'dejnca (vodeinca ← vodenica), -ai- → [aɪ] 'lišaj (cr. lišaj), g'la:j (glai ← glavi), 'ubaj (ubai ← ubavi), 'jaj (jadi), p'rajš (praiš ← praviš), 'odaj (odai), t'kajš, t'kajme, g'la:jca (glaica ← glavica), u'bajna (ubavina), -oi- → [oɪ] boj (boi), 'osnoj (osnoi ← osnovi), 'zavoj (cr. zavoj), moi (cr. moj), 'negoj (negoi ← negovi), b'rōjš, b'rōjme, 'leboj (lebovi), 'vetrojš (vetrovit), v'do:jca (vdovica), po'lo:jna (polovina), mo'to:lo (motovilo), -ui- → [uɪ] muj (muvi), 'kožuj (kožuvi), g'luj (gluvi), suj (suvi), но: 'neispan, pre'izberit, 'zaigra, se 'naigra, 'doigra — на границата со префикс, како и во случаи од типот: 'doilka, и сл.

- 2.143. Секвенците -ea- и -oa-, кога не се на морфемската граница со префикс, се реализираат како долги [e:], [o:]. Сп.: -ea- → [e:] 'maške: (maškea), 'le: (lea), 'pare: (parea), s'mrde: (smrdea), st're: (strea), 'uzdre: (uzdrea), 'žive:t (živeat), 'nose: (nosea), но: 'nearen, p'reaka; -oa- → [o:] ko: (koǎa ← koga), ko:č (koǎč ← kovač), ko:u (koǎł), 'ko:la (koǎla), na'ko:uно (nakovalno ← nakovalno), 'osno: (osnoa ← osnova), 'so:lka (soalka ← sovalka), 'to: (toa), 'zato: (zatoa), t'ro: (troa), 'nego: (negoa ← negova), ne'go:ta (negovata), 'to:r, ras'to:ri (rastovari), 'voło:r (vołoar ← vołovar), bro:m (broam ← brojam), b'ro:t (broat), 'o:t (oat ← odat), 'ko:f (koaf), s'no:f (snoaf ← snovav), 'dado: (dadoa), 'jado: (jadoa), но: 'doaga, 'poaren, p'roaga, 'nearen, p'reaka.
- 2.144. Од другите вокални секвенци извесно ограничување покажуваат уште групите -ao- и -io- во некои морфолошки позиции. Групата -ao- во формата за среден род кај придавките на -av се реализира како долго [o:], сп. 'gřbo: (grbao ← grbavo), 'křvo: (krvavo), 'lābo: (lābavo), 'ubō: (ubavo). Во другите позиции таа се пази неизменета, сп. b'rāo (bravo), g'rāo (членска форма од gra „грав“), s'nāo (вок. од snaa), st'rāoř (straovi), 'jaor (javor), 'daof (dadof). Групата -io- во членската форма за м. р. кај придавките зад друг вокал се реализира како [iɔ], сп. ne'gojo (negoio ← negovio), kras'tařo (krastavio), u'bajo (ubavio), g'lujo (glujo ← glúxio).
- 2.145. Сите други секвенци од по два вокали во сите позиции на збороформите се реализираат без измени. Сп.: -ie-: 'bie, s'pieš, se 'mief, t'riese; -ae-: 'zaedno, 'kabaet, p'raef (pravev), 'lepaec (leparvec), 'naem, 'naednaš; -oe-: 'čoek (čovek), 'koef, 'koeše (koveše), v'doec, 'voedno; -ue-: 'obueš, po-'dueme; -ia-: o'riani (ohričani), pi'ajca (pijavica); -ua-: 'muabet, 'suarka; -io-: 'dio: (Dihovo), p'rioča; -eo-: k'reok, 'leonka, 'oreof (чл. форма од „орев“), z'meoř (zmeovi), p'reora; -uo-: 'buon, 'buo (чл. ф.), 'duovden, g'luonem; -iu-: vi'ulica, p'riuči; -eu-: 'meur, pre'umori; -au-: 'kaurin, 'paun, 'Naum, 'naumi; -ou-: 'poubaf, p'roumre.
- 2.146. Групи од три вокали се ретки, сп. 'dioec (dixovec), o'reoec. Теориски тие се можни во 3. л. пл. на аористот и имперфектот кај глаголите што им завршува општиот дел на вокал (тип: tkaea, piea, broea, bluea) и во некои збороформи со загубени консонанти во интервокална позиција, како на пример во: vraoi (vraovi), greoi, zmeoi, или oreoa, oreoo, oreoi (← orehova, orehovo, orehovi) и др. слични. Поради измената на групите покажани во точките 2.141—2.143 тие се реализираат на следниов начин: t'kae:, p'rae:, 'pee:, b'roe:, 'čue:, o'bue:, o'reo:, или пак, поретко, се разбиваат со согласната /j/: t'kaje:, 'peje:, 'pije:, b'toje:.
- 2.147. Зевот во одделни случаи се отклонува со вметнување на /v/ и /j/, сп. 'muva, 'pazuva, 'uvø, 'bijøl покрај 'bioł.

2.15. Одделни вокали

- 2.151. Вокалот /i/ во позиција зад друг вокал се реализира како [i], сп. st'rej, s'nai, moi, g'luj (strei, snai, moi, glu) (в. 2.142).

- 2.152. Фонемата /ə/ се среќава само во неколку лексеми, сп. 'gəska, 'gəsak, 'kəsa, 'kəsn̩i, da 'potkəsn̩i, 'kəsm̩net, kəs'metlia, 'kəsm̩etlif, 'məska, 'məfče. Во повеќето случаи /ə/ се наоѓа пред /s/, а зад веларен консонант.
- 2.153. Вокалот /e/ во затворен слог пред /j/ се реализира позатворено [ɛ], а пред /a/ е нешто поотворено [ɛ̃], сп. 'pejte, 'nearen.
- 2.154. Вокалот /o/ исто така пред /j/ има позатворен алофон [ɔ̃], а пред /a/ се изговара нешто поотворено [ɔ̃], сп. ɔ̃j (odi), s'tɔ̃jite, 'dɔ̃aga, 'rɔ̃aren.
- 2.155. Пред /j/ позатворено се реализира и вокалот /a/, сп. prə̃i (pravi), tkai (tkai).
- 2.156. Силабичното /t̩/ на почетокот пред консонант се реализира како [t̩]: 't̩ga, 't̩t, 't̩zan, 't̩ži.

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот и пред беззвучните, а беззвучните не можат да стојат пред звучните.
- 2.221. Едначењето по звучност се врши и на составот на префикс со коренска морфема, сп. se z'debeli : 'rastera, 'podgori : 'potkači, како и меѓу одделни збороформи во една акцентска единица, сп. 'bez - nego, 'nad - grat, 'pod - vis : 'bes - pari, 'nat - pat, 'pot - kuki.
- 2.23. Консонантски групи
- 2.231. Почетна група од два сонанти е можна само кога е прв нејзин член /m/: m'lako, m'rak, m'jauka.
- 2.232. Сонантите /m n ñ l j/ на почетокот не се среќаваат во група со опструент.
- 2.233. Од опструентите најмногу ограничување во дистрибуцијата во консонантски групи покажуваат денталите.
Плозивите /t d/ не можат да стојат во секвенците št (\rightarrow šk) и žd (\rightarrow žg), сп. 'leška, 'gušker, 'ogniške, 'mežga, 'dožgoj.
На морфемската граница со фрикативните /s z/ тие се слеваат во африкатите /c č/, сп. 'poceči (potseči), 'ocpredi, s're - celo (sret sejo), 'nazemi (nadzemi) покрај 'potceči, 'nadžemi, а со /š ž/ се слеваат во /č ţ/: pe'čestina (pet - šestina), 'potčie (potšie), na'živej || nad'živej.
- 2.234. Фрикативните /s š/ не се јавуваат во секвенците ps (\rightarrow pc), pš (\rightarrow pč), сп. pci, (p)čejnca, како и пред африкатите /c č/ на морфемската граница во примери како: 'mafca, 'mefče (masca, mesce), 'mafče (: maska), 'mofče (: mos-t), k'rufče (: kruša).
- 2.235. Согласката /s/ не може да се јави и во секвенци -Csk- кога се наоѓа во состав на суфиксот -sk(i), сп. 'selcki, 'turcki, p'rilepcki, 'lerincki, но 'kičeski.

- 2.236. Почетната група рč- ($\rightarrow \emptyset$) исто така е необична, сп. 'čejnca, 'čenka, 'čela покрај p'čela.
- 2.237. Согласката /v/ во многу случаи се избегнува во секвенцата -vn- ($\rightarrow mn$) во средината на збороформите, сп. g'lamna, g'lamnica, p'lemlna, 'odamna, 'ramno.
- 2.238. Групите sr, zr, žg исто така не се можни, освен на морфемската граница; тие се пополнуваат со плозивите /t d/, сп. st'reda, st'rebro, st'reka, zdrež, žd'rebe.
- 2.239. На крајот не се можни групите -st, -št. Во таа позиција плозивот /t/ редовно се губи, сп. 'boles, lis, kſs, veš (: vešto), doš, 'pomoš.
- 2.23.10. Групи од две исти согласки се ретки. Констатирани се неколку примери со геминатите: -jj- (во суперлативната форма 'najjak), -tt- (на морфемската граница со префикс и на границата со членските морфеми -ta, -te): 'potturi, p'roletta, и -dd- (во префиксираните глаголи): 'oddeli. Сите овие геминати се реализираат како долги гласови, сп. 'naj:ak, p'rolet:a, 'od:eli.
- 2.23.11. Во тричлените и повеќечлените консонантски групи, кои инаку не се бројни, се избегнуваат оние што се составени од фрикативните /s ſ/ + t + преграден опструент како во случаите: 'posno (: posti), 'mošne, и групите -stj-, -zdj-: 'lisje, g'rozje.

2.24. Одделни консонанти

- 2.241. Соантот /j/ не може да стои пред /i/ во вокални секвенци, сп. b'goj, 'moj (moi), 'boj (boi и boja). По правило тој не се јавува и зад /i/ во императивот: spi — s'pite, izmi-se. Освен тоа во почетокот не може да стои пред /e/: 'eden, 'elen. Во интервокална позиција зад /i/ и пред /e/ може да се сртне само во одделни случаи, сп. a'ramija, 'mijeme, t'voje, и други слични, каде што фонетските услови не допуштаат поинаква елиминација на вокалните групи.
- 2.242. Латералното /l/ не може да стои пред преден вокал и пред /j/. Во тие позиции се неутрализира со фонемата /l/, сп. 'beli, 'beličes, 'beliš, 'beleef : bel, 'bela, belo, 'beqko; 'koia : 'kolii; koç : 'kolje. Пред консонант и на крајот на збороформите тоа се реализира како [u]: koçk, 'eçka, 'oreç, 'peteç.
- 2.243. Вибрантот /r/ редовно се јавува во соседство барем со еден вокал.
- 2.244. Назалот /n/ пред веларните /k g/ се реализира како [ŋ]: 'koraŋka, f'ranya.
- 2.245. Палаталниот назал /ń/ не се јавува на почетокот пред преден вокал, сп. 'nego, 'niva.
- 2.246. Фонемата /v/ се изговара во многу случаи во интервокална позиција слабо, а многу често, особено во соседство со вокалот /o/, и наполно се губи, сп. p'raovo покрај 'rgao (в. 3.44).

- 2.247. Фонема /ʒ/ е ретка и има ограничена дистрибуција. Се јавува во групите 3v, 3r, 13, n3 и пред вокал, сп. ʒ'viska, ʒ'venec, 'žrcało, 'sołża, 'janża, 'poprażi, 'žira.
- 2.248. Веларните /k g/ пред предните вокали се реализираат како [k' g']: 'rak'ija, 'sek'ira, k'i'selina, 'kalink'i, 'mečk'i, 'dałg'i (: mečka, dałga).

2.3. Прозодија

- 2.31. Општо е правило за домашните лексеми и во овој говор дека во двосложните збороформи акцентот е фиксиран на вториот слог, а во трисложните и во повеќесложните на третиот слог односно на третата мора од крајот, сп. 'dedo — 'dedofci — de'dofcite, 'nevesta — ne'vestava — ne'vestine, 'domazet — do'mazeton — doma'zefofci.
- 2.311. Во случаите каде што е извршена контракција на вокалите, како и во оние збороформи каде што секвенци од по два вокала образувале дифтонзи, акцентот исто така паѓа на третата мора, бидејќи долгите вокали и дифтонзите имаат две мори, сп. ara'mi:te (aramiite), u'ba:ta (ubaata ← ubavata), ne'go:to (negooto ← negovoto), ras'to:ri (rastoari ← rastovari), os'no:ta (osnoata ← osnovata), le'bojté (leboite ← lebovite), po'lojna (poloina ← polovina), per'dujte (perduite), u'bajte (ubaite ← ubavite), kras'stajo (krastaio ← krastavio), ke se na'pie: (napiea) (в. 2.141—2.144).
Оваа констатација важи и за глаголскиот прилог: o'dejki (odeeki), за броевите од типот dva'najse, pet'najse (dvanaese), како и за збороформите како za'pojla (zapoela ← zapovela) и сл.
- 2.312. Акцентот во зборовите: fi'lan, od'vaj, ta'man, o'damna, to'kaf (tolkav) е од подруг карактер. Се работи за емфатички акцент.
- 2.32. Акцентските единици можат да бидат составени и од повеќе збороформи (акцентски целости).
Една група целости образуваат именките со заменските клитики, со предпозите и со атрибутските зборови (придавките, прилозите, именките).
Во акцентските единици од именка и заменска клитика акцентот се однесува по правилото за третосложното акцентирање, сп. 'tatko-mi, tat'kofci-im, bra'tučet-mi, bratu'čedi-mi, že'nata-mu.
Во акцентските единици од предлог + именка (заменка) акцентот исто така се однесува според правилото за третосложното акцентирање ако е употребена синтагмата со прилошко значење, сп. 'bez-vreme (ostare), 'do-nego (sedeše), (sedna) 'na-kamen, (pomina) pre'ku-reka, (zamina) pok'raj-kučka. Ако е пак именката членувана или на друг начин истакната, тогаш акцентот паѓа на именката: na-'paton (stoeše), (fati) po'rido, od-'zbor (si e), za-'nas (rabotime, ne za drugi).
Ова важи и за атрибутските именски синтагми, сп. žoł'to-cveke, velig-dens'ki-posti, (vlezti) na-gorna'na-porta, ko'ku-pari (imaš), kak'vi-knigi (kupi), но: (naberi) ot-c'vekeno 'žołto (кога е именката членувана) или: (beręše) 'žołto c'veke (кога е атрибутот посебно истакнат).

Глаголите образуваат акцентски целости со заменска клитика, со заменските партикули (ке, би), со формите на помошниот глагол 'сум' и со некои сврзници.

Во единиците кога заменската клитика стои во постпозиција акцентирањето се врши по општото правило, сп. *po'moži-mu*, *'legni-si, leg'-nete-si, pose'dete-si, zeme'te-mu-go*. Кога клитиките стојат пред глаголот, без оглед на нивниот број, акцентот редовно паѓа на глаголската форма, сп. *ke-'ručaš, si-'ručał, si-go-'zela, ste-mu-go-'zele, beše-ste-mu-go-'zele, da-bi-ste-mu-go-'zele*.

Ако е изразот негиран со партикулата 'не' или ако е прашален, тогаш акцентот се мести според општото правило за третосложното акцентирање, сп. *'ne-saka, ne-'go-saka, ne-go-'sakafte, ne-mu-'se-sedi, ne-ste-mu-'go-dale, ne-beše-ste-'mu-rekle, ne-beše-ste-mu-'go-dale; 'koj-dojde, ko'ga-dojde, koga 'si-dojde, koga-si-'mu-rekla, koga-ste-mu-'go-dale*. Ограничување од ова има само кога е глаголската форма едносложна, сп. *ne-'si-zeu, ne-si-'go-zeu, ne-si-mu-'go-dau, koga-mu-'go-dau*.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Силабемите /i e a o u ɿ/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: *'bile, sin*
- e ← ȑ: *den, 'palec, 'tesen*
← ē: *'ceļo, 'cena, 'oref*
← ȑ: *g'reda, v'reme*
← a во неколку случаи: *st'režer* (со асимилација), *k're:šnik* (*krešnik*),
'češa
← секундарно ȑ пред крајниот r: *'veter, 'iter, 'jader*
← секундарно во групата *cere-/čere-*: *'cerepna, 'čerešna*
- ə ← q во: *'gəska, 'gəsak, 'kəsa, 'kəsni, 'potkəsni*
← ȑ секундарно во *'məska, 'məfče*
← i турско во: *'kəsmet, 'kəsmetlif*
- a ← q: *'gazer, 'guļap, ga'sainca (gasenica), 'dabje, d'laboko, 'zabi, 'jaglen, 'jadica, 'jaže, 'katnik, 'natre, 'obrač, 'popraži, pat, pa'jažina, 'sabota, 'sekade*
← ȑ во секвенцата jे: *'jagula, 'jader, 'janža, 'jatrva, 'jazik, 'jači, 'jač-men*
← ȑ секундарно: *'badnik, 'laga, 'lažiš, 'lačica (lažica), 'lačka, 'magļa, 'tanok, како и во 'ogan*
- o ← ȑ: *'bočva, doš*
← ȑ секундарно пред крајното l: *'pekoū, 'sekou*
← ȑ: *'žočka, 'žotnica, 'jaboka, kok, 'kofa, 'moňa, 'mokum, 'močiška, 'pošok, 'sonce, 'točnik, и во група со l (ol): 'voūna, voūk, 'goutame, žoūt, 'koūni, 'poūno*

- u ← q во примерите: 'gužva, 'gusto, sut, 'sudija, 'kučka, 'ruček, t'ruba
 ← v во случаите како: se 'osuni, se 'osuna, cut, 'cuti, ke 'rascuti
 ← ъ секундарно пред m во: 'osum, 'sedum, sum
 ← l во 'bugarin, bu'garija
 ← o во ред одделни примери, сп. 'bumba, 'gułabi, dur, 'duri, z'bo-gum, 'ku-znaj (koj znae), komi'nujca (kominovica), 'mokum, na-zumgazum, 'puzder, 'puzderka, 'pumpa, o'guł, 'siłum, ta'kugere, 'rabuš, 'ugreva, 'uler (kolera), 'uške

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n ñ p b v t d c ʒ s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← 1 епентетско: 'zemja, 'sabja
 ← Q (со протеза) пред континуантот на почетното q, сп. 'jaglen, 'jadica, 'jagorec, 'jažica, 'jaže, 'jazolec, 'jatok, 'jator
 ← i зад друг вокал, сп. vo'dejnca, p'čejnca (vodeinca ← vodenica), 'pejš, 'pejme (pejš, peime), s'naị (snai), 'sarai (sarai), t'kaiš (tkaiš), z'naime (znaime), p'taiš (praviš ← praviš), moi (moi), 'vroj (vroi), k'lucioj (klučoi ← klučovi), mojš (moiš ← možiš), brojš (broiš), 'kožui (kožui)
 ← e зад друг вокал во глаг. прилог: vi'kajki, o'dejki, во броевите од 11—19 и во десетиците 20—30: edi'najse, dva'najse, d'vejse, t'rejse, и во други одделни случаи, сп. 'gojdo (goedo ← govedo), 'gojdar, 'dojs of (donesof), 'lejne (leeńe), ke na'lejf (naleef), 'iskajn (istkaen), 'pojke (poeke ← poveke), 'pojla (poela ← povela), za'pojla (zapovela), 'pojndečnik (poendelnik ← ponedelnik)
 ← ñ во наставката -ija, сп. 'agnija, 'jarija, 'pilija, p'rasija, 'semija (piliña, semiña . . .)
 ← хијатско во неколку случаи: 'rajat, 'čojak (човек)
- ł ← l: stoł, g'la:
 ← ī во одделни случаи, сп. va'lajca (valavica), 'košuła
 ← l во група со o: 'vołna, vołk (B. 3.1)
- ł ← ī: kluč, lut, 'lušpa
 ← īl: žal, sol, 'želka
- r ← ź: 'more
- m ← b во секвенцата bn во: 'demni, 'žemni
 ← v во секвенцата vn во: 'odamna, p'lemlna, 'ramno
- n ← ñ во почетокот пред преден вокал: 'nego, nif, 'niva, и во други одделни случаи, сп. 'penuška
 ← ē (со декомпозиција) во група со e во g'rendel
 ← q (со декомпозиција) во група со a во: 'gangało, 'janża
 ← nkj: 'kameńe, p'łanińe, 'trńe, 'sireńe

- f ← xv: 'fati, 'fr̄la, 'foja
 ← x пред консонант и на крајот, сп. g'rofti, 'oftika, 'pafka, si'romačće, taf'tabica, pif, mef, gref, zmeф, 'oref, praf, straf, graf, gluf, 'zaduf, 'kožuf, 'očuf, 'perduf, suf, vr̄f
 ← место s пред c, č во случаи како: 'mesce, 'mofče (: meso, most) (в. 2.234)
 ← š пред č во случаи како: k'rufče, 'pufče, 'opafče (: kruša, puška, oраška) (в. 2.234)
 ← место j пред č во случаи од типот: 'šamifče, 'kutifče (← kutijče: kutija)
 ← v во примерите: fnuk, 'fr̄ba, 'fr̄bjak
 ← ономатопејско: 'fuči, 'fr̄či
 ← tyŕo: 'fener, fes, 'furna
- v ← Ø (со протеза) во одделни случаи: 'vuјko, 'vuњa
 ← x во одделни случаи, сп. 'bova (bolva), 'mavna
 ← хијатско зад u: g'luvo, 'ogluvi, 'muva, 'uvo
- t ← секундарно (со епентеза) во групата -sr-: stram, st'rebro, st'reda, st'reka
- d ← секундарно (со епентеза) во групите zr, žr, сп. zdrak, zdreū, 'uzdrej, p'rezdrej, 'naždri, žd'rebe, žd'rige
- c ← č во групите čř- и čře-: čřn, 'čřvec, 'cerepna, 'cereva
 ← s во секвенцата ps: 'vapca, p'cojsa, s'tipca, 'tepcija, całt (← psalt) 'cažva (← psalva)
 ← ts во примери како: b'racki, 'goecko, st're-ceło (stred selo),
 ← s во суф. -ski (→ cki): 'bitołcki, 'gorcki, 'połcki, s'tarcki, s'fincko
- ž ← ʒ: ʒ'vezda, ʒ'viždi, 'janža, m'nožina, v'raži, d'ruži, 'požazi, b'laže, 'nože
 ← z пред вокал во одделни случаи: žit, 'ževgar, и во секвенците zv, zr, žz, nz: žver, ʒ'viska, ʒ'veni, 'žrcało, b'ronža, и во групата -dz- на морфемската граница, сп. 'podžini, 'podžemi покрај 'požini, 'požemi
- č ← š во секвенцата pš во одделни случаи, сп. (p)'čeřnca
 ← t во 'čužgó
- š ← ž пред демин. суфикс -e: k'niže, 'nože, 'pajaže, 'rože, s'neže, s'tože, и во секвенцата žv: ž'vaka
 ← tyŕo: 'žabe, žam
- š ← í во група со ſk (šk) во: 'gaški, 'leška, 'maške: (maštea), 'paškerka, s'feška, или само: 'gašnik, 'ovoš, 'pešnik, p'leški, 'pomoš, 'pomošnik
- ž ← á во група со g во одделни случаи, сп. 'mežga, 'čužgó покрај 'čužžo, 'vežga, 'sažgi, или само: 'mežnik
- ň ← í во примерите: 'božik, 'veke, v'reka, v'rača, 'domakin, 'kučka, noč, 'noken, p'lača, po'kučnina, 'potfaka, p'raka, 'pojke (poveke), 'sanok, s'vaka, st'reka, ke, 'kerka, 'faka, во наставката за глаг. прилог -jki: vi'kajki

← ū во група со š (šk) во: 'gaški, 'leška, 'maške:, maš'kejnca, 'paškerka, 'peškera, s'feška

← tъj: b'raka, b'ruke, c'veke

← t во секвенцата št (→ šk): 'gušker, 'puška, 'buniške, k'rasiška

← туѓо: 'ekim, 'teneke

g ← d во примерите: 'graganec, p'rega, 'roga (raga), 'rga, 'rgosa, 'sagi, se s'figa, 'tuginec

← d во група со ž (žg): 'vežga, 'mežga, 'sažgi, 'čužgo

← dъj: 'voge, 'grimage, 'livage, 'ograge, 'lađa, 'luđe

← d во секвенцата žd (→ žg): 'dožgačnik, 'dožgoj

← туѓо: 'gaoł, güm, 'magęšnik

- .3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација.
- .3.22. Беззвучните опструенти од звучните се добиле и на крајот на збороформите.

3.3. Прозодија

- .3.31. Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето на акцентот описано во 2.3.
- .3.32. Нови должини настанале со контракција на вокалите (в. 2.1411).

3.4. Губење на одделни џасови

- .3.41. Вокалите често се испуштаат во проклитиките ако следната збороформа почнува со вокал, сп. m-'otru (me-), ke t-'izejt (te-), s-'objasni, и др.
- .3.42. Од консонантите во појдовниот систем наполно се загубила фонемата /x/ на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'ladno, 'rana, 'boa, v'raon, g'raor, 'dio: (Dihovo), 'maške:, le: (lea), 'orej, sna:, k'reok, 'meana, а во ред случаи и на крајот на збороформите, како и пред консонант, сп. gra, stra, vra, vla, 'siroma, 'mułosan, 'melem, čeđ — 'čeli, nin, i'zorame, izb'rikome, is'pekote (1. и 2. л. пл. аор.).
- .3.43. Сонантот /j/ редовно се губи пред почетното /e/: 'eden, 'esen, 'ezero, во вокалните секвенци -oa- во 1. сг. на презентот: bro:m, sto:m, kro:m (brojam, stojam, krojam), потоа во вокалните групи пред /i/: broj (broi), moi (moi), saj (sai), и на крајот зад /i/ во заповедната форма: spi, pi.
- .3.44. Консонантот /v/ често се губи во интервокална позиција, особено во соседство со вокалот /o/, ако нема други фонетски пречки, сп. b'lagoe, v'doec, va'lača, g'la: (glava), 'gojdo (govedo), 'jo:n (Jovan), 'jaor, 'leđčar (levičar), 'osno: (osnova), 'ko:č (kovač), 'to:r (tovar).

Освен тоа /v/ редовно се губи во суфиксот -vski: 'tetoski, 'kičeski, доста често и во суфиксот -stvo: 'carsto, 'ropsto покрај 'carsvo, и во други одделни случаи во секвенците vn, vt, vz, vč, сп. 'natre, 'tornik, 'zemi, 'čera.

- 3.45. Плозивот /t/ се губи на крајот кај броевите од 11—19 и во десетиците: idi'najse, dva'najse, d'vajse, во членската морфема за м. р.: 'listo, 'přsto, на крајот и во лексемата 'papra, потоа во консонантските групи -st, -št (на крајот): mos, lis, 'žašos, s'taros, veš, doš, gluš, и -stn-: 'posni, 'radosno.
- 3.46. Согласката /d/ се губи во повеќе случаи во интервокална позиција, сп. bogo'rojca, 'daof (:dade), jai (jadi), kłai (kladi), k'laof (kladov), o:m (odam), ojš (odiš), 'oeše (odeše), 'najai - se (najadi se), d'vajse (dvadese).
- 3.47. Во интервокална позиција во поодделни случаи се губат уште и /g ž g m n/, сп. ko: (koga), ła's'ta:rka (łastagarka), 'laica (łažica), o'rianec, o'riani (origani), 'zej-si-go (zemi si go), 'zaisi (zanesi).
- 3.48. Од другите консонанти во поодделни случаи во консонантски групи се загубиле уште /t/ во: 'koku, 'kokaf (kolku, kolkav), /p/ во почетната група pč-: 'čejnca (pčenica), 'čenka (pčenka), čen'karnica, 'čelar (pčelar).

3.5. Metatеза

Метатеза е извршена во заменскиот корен vhs-: 'sekoj || s'vekoj, 'site || (svite), во слогот ni (→ in) во повеќесложни збороформи, сп. vo'deјnca (vo-deinca ← vodenica), to'peјnca (topenica), и во други одделни примери, сп. 'garvan, z'dinva (zdivna), o'łomlani (onomłani), 'pojndeñnik (← poendeñnik ← ponedelnik), 'ałtica (łatica).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ВИТОЛИШТЕ (ОЛА 102)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i ə u
e a o

- 1.11. Функција на силабема врши и /r/ (2.15).

1.2. Консонантизам

- 1.21. Сонанти

		m
	ʃ	
	t	r
j		n
		ń

- 1.22. Опструенти

p	b	v
t	d	
c	z	s
č	ž	š
k	g	z
k	g	

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани. Неакцентираните вокали се изговараат нешто пократко од акцентираните.
1.32. Должините добиени со контракција (2.13) не се фонолошки релевантни.
1.33. Акцентот е ограничено слободен (в. 2.3). Како дистинктивен признак се користи кај глаголите за разликување на 1. и 2. л. пл. во презентот ('vikame, 'vigate) и имперфектот (vi'kame, vi'gate).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали можат да стојат во почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти, со исклучок на вокалот /e/, кој не може да се јави на крајот.
- 2.12. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат во група секој со сите, со некои ограничувања на /i/, сп. 'pieš, 'pia, su'dia, 'liot, 'peat, 'seač, 'meot, 'meur, 'iae, s'nao, b'roe, s'toat, 'roak, vu'išče, so'bue, 'čuat, du'ovden.
- 2.121. Вокалот /i/ во група со друг вокал како втор член, до колку не се јавува во функција на флексивна морфема, се реализира како [i], сп. 'seiš, osle'pejš, 'daiš (daiš), t'kajš, k'toime (kroime), s'tojš (stoiš), o'buiš (obuiš), 'čuime (čuime), и редовно така кај глаголите, но: ma'kei, st'rei, či'rei, s'nai, o'dai, 'mui.
На морфемската граница со префикс во споменатава позиција (како втор член во групата) исто така /i/ има нормална артикулација, сп. za'igra, na'ide.
- 2.13. Секвенци од два исти вокали на морфемската граница се многу чести, сп. su'dii, ter'cii, 'pee, se'eňe, o'daa, s'naa, 'kaa, g'noot (gnojot), 'razboot (razbojot), cno'ok. Само во ретки случаи се врши контракција; ги имам забележено примерите: ra'ki:če (rakiiče), z'mi:če (zmija), 'na:gá (naaga ← naoga).
- 2.14. Вокалот /ə/ има многу ограничена дистрибуција. Како што спомнавме, не може да се јави на крајот на збороформите, многу ретко се среќава во почетна позиција (сп. se 'есна), и во група со друг вокал, сп. 'væa (болва), пл. 'væi.
- 2.15. Силабемата /ɪ/ по правило се јавува во консонантско соседство (гC- , C_1C , $-\text{C}_2$). Во соседство со вокал може да се сртне само на морфемската граница во примери од типот za'ɪga, 'vɪtöt, vɪ'ovi.

2.2. Консонантлизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот на збороформите.
- 2.23. Звучните опструенти не можат да стојат пред беззвучните, а беззвучните не можат да стојат пред звучните. Од ова правило се исклучува само фонемата /v/, сп. tvoj, 'žetva, s'vedok, kvas, но и: fčas, 'dřfce, m'rafka.
- 2.231. Едначењето по звучност се врши и на составот на префикс и коренска морфема, како и меѓу одделни збороформи во акцентска група.
- 2.24. Консонантски групи
- 2.241. Почетна група од два сонанти е можна само кога е прв нејзин член /m/, сп. m'jadi, m'rak.

2.242. Сонантите, освен /r/, во почетокот не се јавуваат во група со опструент.

2.243. Од другите консонантски групи не се можни:

št (\rightarrow šč): 'guščer, k'lešči, piliš'čar, pa'sišče, og'nišče, 'niščo, ščo покрај
šo, š'čuka, š'čurec,
žd (\rightarrow žž): 'dožžot,
pš (\rightarrow pč) на почетокот: pče'nica,
sr, zr, žr, кои се пополнуваат со дентален плозив: stram, st'reka, stre-
da, st'rebro, zdruk, zdreļ, 'mezdre, žd'rebe,
žb, žv (\rightarrow žb, žv) на почетокот: ž'bara, ž'vaka,
ps (\rightarrow pc): 'vapca, pci, s'tipca, tep'cii,
sk (\rightarrow ck) во суфиксот -sk- кога му претходи консонант, сп. 'bitołcki,
z'mijcka koža, 'žencki, 'końcki, pri'lepcki, 'sełcki, s'kopcki,
потоа групите:

ts, tš (\rightarrow c, č) во случаи од типот: b'tacki, go'vecko, 'pečes.

Во бројни случаи се одбегнува и консонантската група sč (\rightarrow šč) на мор-
фемската граница во примери како 'vešče (\leftarrow fešče), k'vašče (: kvas),
'košče (: koska), 'pršče (: prs), но и: ne'vesče, 'masče (: maska), po'asče
(: poas).

Бо ред случаи се одбегнува и групата vn (\rightarrow mn): 'gumno, o'samne,
p'lemlna, 'tamno, 'temno, или 'natre (\leftarrow vnatre), но и: vnuik, 'bavno.

На крајот не можат да стојат групите -st и -št, сп. gros (grozd), lis, prs,
krs, veš, priš.

2.244. Секвенци од два исти консонанта можат да се сртнат само на морфем-
ската граница, и тоа -jj-, сп. 'najjak, -tt-: 'potta, 'otte, ot'tade.

2.25. Одделни консонанти

2.251. Сонантот /j/ не може да стои пред /i/ во сите позиции, пред /e/ на по-
четокот и во вокални групи, потоа во групите -oa-, -ia-, во ред случаи
и во групата -aa-, сп. 'elen, 'esen, 'see, s'pie, kra'išča, s'toat, 'moa, 'poas,
o'daa, 'vaa, su'dia.

2.252. Гласот /l/ не може да се јави пред преден вокал и пред /j/, сп. 'dale
(: dał, dała, dało), 'coli (: koła), 'kolje (: koł). Во споменатите позиции се
неутрализира изговорот на /l/ и /l/ во корист на второва фонема.

2.2521. Во неколку случаи /l/ \rightarrow [u]: 'voūkaf, 'noūkaf, 'toūkaf.

2.253. Назалот /n/ пред веларните консонанти се реализира како [ŋ], сп.
'baŋka, 'maŋgar.

2.254. /r/ секогаш стои во група со вокал.

2.255. Лабиоденталот /v/ пред безвучен опструент и на крајот на збороформите
се реализира како [f], сп. gluf (: g'luva, g'luvo), m'rafka (: mrava).

2.3. Прозодија

2.31. Зборовниот акцент има тенденција да се стабилизира на пенултима.
Таа тенденција најдобро може да се следи кај именските зборови во
нечленуваната форма, сп. le'bovi, 'ezik — e'zici, 'vřsnik — vřs-

'nici, 'razboj — raz'boi, 'kamen — ka'meňe, 'visok — vi'soka, s'tuden — stu'dena, 'počnat — poč'nato. Меѓутоа, во членуваните форми акцентот не се мести, сп. le'bovite, 'ezikot (':ezik), 'kamenot, vi'sokata. На последниот слог акцентот може да се сртне уште во некои изолирани случаи, главно сложени зборови од типот krivo'vrat, ctno'ok, и сл. Нема случај акцентот да паѓа на последниот отворен слог.

Бројот на примерите со акцент на третиот слог е исто така ограничен, ако ги исклучиме членуваните форми кај именските зборови. На антепенултима се акцентираат повеќе придавки што се образуваат со суфиксот -ov, сп. 'dabovo, ja'vorovo, 'jasnovo (← jasenovo), 'jaskovo (← jasikovo) dťvo, десетичните броеви од 40—90, сп. četi'rieset, 're-deset, se'dumdeset, o'sumdeset, de'vedeset, кај глаголите 1. и 2. л. мн. на презентот: 'vikame, 'vigate, 'nosime, 'sečime, 'nosite, 'sečite, повеќесложните облици на императивот, сп. 'izvadi, 'zapiši, 'kupite, 'iz-vajte, и уште неколку одделни случаи (сп. 'sabota, 'sekakof, na'istina, 'ołovo и др.)

- 2.32. Акцентски целости се образуваат во рамките на акцентскиот закон за второсложно акцентирање, сп. 'na-pat, 'pod-rit, 'na-glaš, sta'ri-svat. Во предлошките синтагми може да се сртне по некој пример со акцент и на третиот слог, сп. 'u-mene, 'nat-seļo, 'niz-vrata, p'ret-kuka. Во негираниите глаголски форми, ако меѓу глаголот и негацијата „не“ има кратка заменска форма или помошен глагол, редовно се акцентира и негацијата, сп. 'ne-go-'vide, 'ne-mu-'reče.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u ȿ/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: 'riba, 'kitka
← e во неколку одделни случаи: piš'čera, 'šiker
- e ← ȿ: den, 'oves, 'patec
← ē: g'reda, 'peda, 'ezik
← ě: 'beļo, bre'govи, lep — le'bovi, 'cefka, ceļ, 'cena
← секундарниот ъ пред крајните r, n: 'dober, 'eder, 'iter, 'moder,
'oster, 'veter, 'ogen
← a со преглас во неколку одделни случаи: 'eglen, 'raet
- ȿ ← ȿ: 'b  a, v  k, 'v  na, 'b  sna, 'g  ta, 'd  go, ja'b  ka, ž  t, ž  tica, 'ž  ška
(жолчка), (da) 'k  ne, 'm  na, 'm  či, 'm  zime, 'm  ska (молска),
r  n, 's  za, 's  nce, 't  če;
- a ← ȿ: gasa'nica, g'radi, 'zabi, ja'dica, 'jatok, ja'žička, 'gaba, 'gaļap,
'kakol, 'papok, pat, 'nea, 'bera, 'berat
← секундарниот ъ во почетните слогови, сп. 'laže, la'žica, 'magla,
'maska, 'tanok, ke o'samne

- ← є зад /c/ во неколку случаи, сп. 'cade, ca'dilo, ca'pina, p'rocap
 ← /e/ со асимилирање во неколку случаи: gasa'nica, 'gazar, ža'kadi, или ža'küdec (по аналогија)
- u ← q во неколку примери: 'gužva, 'kučka, po'nuda, 'pupka, su'devi, su'dia, türp
 ← секундарниот ъ пред крајното /m/: 'osum, 'sedum
 ← o (со редукција) во 1. л. сг. аор.: 'vidu, 'dojdu, 'reku, и во некои одделни случаи, сп. vu'išče (voište), ku'basi
- o ← ɔ: doš, son, 'petok, 'težok
 ← секундарниот ъ пред крајното /l/, сп. 'mogoł, 'pekoł, 'sekoł
 ← e пред крајното /l/ во одделни случаи: 'kotoł, 'kutoł, 'petoł, s'vṛdoł;
- r ← групата r + V по елизијата на вокалот во неколку случаи, сп. va'grci (← vagorci/vagarchi = јагорец — јагорци), r'seto (← rešeto), bṛ'nica (← brenica), 'tra (tria), brda'veica (brada'veica)

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n ñ p b v t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← ź (кој протеза пред рефлексот на иницијалното q): ja'dica, 'jadro, 'jatok, 'jator, ja'žička
 ← i зад друг вокал во одредени случаи, сп. bogo'rojca (bogorodica), s'meiš (smeiš), s'tojš (stoiš) (в. 2.121)
 ← e зад друг вокал кај броевите од типот idi'najset, d'vajset, и во други одделни случаи, на пр. zajk, pajk (← zaek, paek)
 ← x на крајот на зборот и пред консонант во одделни случаи, сп. 'nijno, 'čejli || 'čeli, grej, mej, 'orej, zmej, suj lep
 ← хијатско во 3. л. пл. през.: 'vikajat
- í ← ī
 ← ī во одделни примери, сп. ja'guła, sta'pałka, 'luđe
- l ← ī: kluč, 'lute
 ← ls: sol
- r ← ſ
- m ← v во секвенцата vn: o'damna, 'ramno (в. 2.243)
 ← b во групата bn: 'demne, 'simne
- n ← ñ на почетокот пред преден вокал, сп. 'nego, 'niva
- ń ← n̄j: 'třeňe
 ← n по аналогија во одделни лексеми, сп. gra'diňa, ka'piňa, 'peňa, 'sřňa

- v ← x во одделни случаи, сп. 'buвot : buf (<- buv), g'luva, g'luvi : gluf (<- глув), 'zaduvot : 'zaduf (<- задув), ko'žuvi : 'kožuf (коžuv), 'očuvot, o'čuvi : 'očuf, 'kiva
 ← f: 'vaka, ves, 'vurna, 'vuta, va'neла, 'vuduł
 ← Q (протетичко) во: va'gгci, 'vizba, 'vujko, 'vujna
- t ← секундарно во групата sr: stram, st'rebro, st'reka
- d ← секундарно во групите zr, žr: zdrak, zdreł, zd'reat, žd'rebe
- c ← č во групите čt- и čtě-: čtн, 'črven, 'črvi, c'revo, и во групата čvr-: c'vrsto
 ← s во групите ps: pci, s'tipca, sk: c'kała, 'łancki, ts: b'racki (в. 2.243);
- z ← z во групите zv, zr, nz: ʒ'vezda, ʒ'večka, ʒver, ʒ'ruki, 'żrcki, b'ronża, потоа во групите dz, zg: od'zadi, oʒ'gora, во одделни примери и пред вокал: 'żaden, 'živri, 'zevgar
- ż ← ʒ
- č ← š во групата pš: pče'nica
 ← t̄ во група со š во одделни лексеми, сп. paš'čerka
 ← t̄' во групата št̄: og'nišče, 'ušče, k'lešči
 ← t во групата št̄: ščo, 'niščo
- š ← ſ во туѓи зборови и морфеми: 'žade, ža'mia, łov'žia
 ← ž во групите žb, žv: ʒ'bara, ʒ'vaka
- ś ← ſ̄ во одделни лексеми во група со č: paš'čerka, s'nošči
 ← s во групата -sč- на морфемска граница во случаи како k'vašče (: kvas), 'košče (: koska), 'mošče (: mos) (в. 2.243)
- ż ← d̄ во група со ž во одделни примери, сп. 'nužža, или само: 'mežnik
- k ← ī: kēka, noķ, 'veķe, v'reķa, 'kuka, 'neķe, ma'ķea, p'leki, s'veķa, st'reķa, s'vakā, p'laķa, p'rakā, 'vakā, piro'ķani, o'deķe
 ← t̄b̄j: b'rakā, t'reki
 ← tyf̄o: 'duķan, koš
- g ← d̄: 'vega, 'megā, 'megu, p'regā, p'regē, 'tu gó, ta'kagere, b'rogani, 'saḡi, 'vaǵa, 'paǵa, 't̄ǵa
 ← d̄b̄j: 'ǵavoł, 'laḡa, 'luge
 ← tyf̄o: gół, góń, 'gúbre.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиле од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот на збороформите се добиени и од соодветните звучни опструенти.

3.3. Прозодија

Во однос на појдовниот прозодиски систем извршени се значителни морфолошки промени (в. 2.3).

3.4. Губење на одделни заслови

- 3.41. Вокалите во проклитичките зборови можат да се испуштаат ако следната збороформа почнува со вокал, сп. s- *iz'gore*, k- *'ima*, d- *'ode*, t- *'udri* (*se*, *ke*, *da*, *te*).
- 3.42. Вокалот /o/ се губи на почетокот во зборовите: *'paška* (*opaška*), *'pinci* (*opinci*), *voj*, *'naa* (*ovaa*, *onaa*).
- 3.43. Од консонантите во однос на појдовниот систем се загубила фонемата /x/. Наполно се загубила во почетокот и во интервокална позиција, сп. *lep*, *'rana*, *'tua*, *o'rei*, *s'naa*, *st'rea*, а доста често и во другите позиции на збороформите — на крајот: *vla*, *gra*, *pra*, *si'roma*, *ni*, пред консонант: *mu'čosan*, *'čeli*, *isa'nało*, *doj'dome*, *doj'dote*.
- 3.44. Кај сонантите забележливо е губењето на /j/ пред предните вокали во почетокот, сп. *'eden*, *'ečka*, *'esen*, и во интервокална позиција: *'jae*, *'pee*, *'šie*, *b'roe*, *'čue*. Освен тоа во интервокална позиција редовно се губи и во групата -oa-, сп. *'moa*, *t'voa*, *'sekoa*, *s'toa*, *s'toat*, *b'roat*, *b'roař*, *do'ačka*, *ro'aci*, *'poas*, *S'toan*, често и во други групи, сп. *g'noot* (: *gnoj*), *'moot koń*, *'razboot* (: *'razboj*), *'vaa*, *o'daa* (*odaja*), *'kaa* (*kaja*), *b'luá* - *b'luáš*, *'čuat* (*čujat*), *su'dia*.
- 3.45. Согласката /v/ редовно се губи во меѓувокална позиција кај глаголите со суфиксот -uva-, сп. *bak'nua*, *oble'kua*, во консонантските групи -vsk-, -stv- во суфиксите -vsk(i) и -stv(o): *'Markoski*, *ju'nasto*, во почетокот пред /n/ и пред /t/ во примерите *'natre* и *'tornik*, и во групата sv- кај заменките *se*, *'sekoj*.
- 3.46. Во повеќе случаи се загубил и консонантот /d/. Во меѓувокална позиција почесто се губи кај глаголите од типот *'jajme*, *'jajte* (: *'jada*, *'jade*, *'jadat*), *'ohte* (*odite*), *g'leš* || *gleš* (: *gledam*), *dajš* || *'dadiš*, *ze* || *zede*, во десетичните броеви, на пр. *d'vejset*, и во други одделни случаи, сп. *bogo'rojca* (*bogorodica*), *'voata* (*vodata*), *kaj* (*kade*).
- 3.47. Консонантот /t/ се губи редовно во групите -st, -št на крајот: *lis*, *mos*, *veš*, *doš*, во консонантската група -stj-: *'lisje*.

3.5. Метатеза

Со извршена метатеза забележани се збороформите: *ał'tica*, *v'java*, *v'jane*.

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

РАДОВИШ (ОЛА 103)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	ɛ	u
e	a	o

- 1.12. Функција на силабема врши и /r/ (2.15).

1.2. Консонантлизам

1.21. Сонанти

		m
ʃ		
l	r	n

j

1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d		
c	z	s	z
č	ž	š	ž
k	g		
k	g	x	

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани. Неакцентираните вокали се изговараат нешто пократко од акцентираните.
- 1.32. Акцентот е слободен и морфолошки стабилизиран во парадигмата.
- 1.33. Како дистинктивен признак акцентот се користи кај глаголите во аористот и презентот, сп. vi'ka (3. л. сг. аор.) : 'vika (3. л. сг. през.), и аор. и имперф. : vi'kax (1. л. сг. аор.) : 'vikax (1. л. сг. имперф.), vi'kaa (3. л. пл. аор.) : 'vikaa (3. л. пл. имперф.). Сп. уште: 'dr'ven (адј. од дрво): dr'ven (н - парт. = тепан со дрво), 'vide'o (суб.): vi'de'o (л - парт. с. р.).
- 1.34. Должините добиени со компензација по загубата на /x/ пред консонант не се фонолошки релевантни (2.131).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот на збороформите.
Вокалот /ə/ не може да се јави на крајот, а многу е редок и на почетокот, сп. ke 'эспе (<- x!cспе).
- 2.12. Вокалите /i e a o u/ во принцип можат да стојат во група секој со сите, сп. /ei/ d'rei, /ai/ 'kaiš, /oi/ 'moi, /ui/ 'bui; /ie/ 'pie, 'cie, /ae/ 'zaec, z'nae, /oe/ 'moe, s'toe, /ue/ ke 'čue; /ia/ z'mia, ž'niat, /ea/ 'seam, st'rea, 'bea, /oa/ 'moa, 'soa, b'roat, /ua/ 'buia, 'tua; /io/ 'niskio, /eo/ g'reove, /ao/ s'nao, /uo/ 'suo. Во материјалот нема примери со вокални секвенци со /u/, како втор член.
- 2.13. Обични се во овој говор и групи од по два исти вокали, сп. /ii/ z'mii, z'miička, 'čii, /ee/ z'ree, ke za'pee, 'neen, /aa/ 'jaa, s'naa, 'taa, ze'maa, /oo/ slepo'očnica, /uu/ 'juurt (јогурт).
- 2.131. Има тенденција да се разложат во групи од два вокала и оние вокали што се удолжиле во резултат на компензација по губењето на /x/ пред консонант, сп. 'beeme (<- be:me <- bexme), maa'na (<- ma:na <- maxna), tii'na (tixna), duu'na (duxna).
- 2.14. Вокалот /i/ во позиција зад друг вокал по правило се пази неизменет со исклучок во неколку случаи каде што може да се чуе и како [j], сп. 'mojte, t'vojte, s'vojte.
- 2.15. Силабемата /ɪ/ се јавува во секвенците ɪC-, CɪC, сп. 'ɪgá, cɪn. Во соседство со вокал може да се сртне само на морфемската граница со префикс: 'zaṛga, и во случаи каде што се загубило /x/ како во 'vɪo, 'vɪove.

2.2. Консонантлизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните консонанти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот и пред беззвучен опструент, а беззвучните не можат да стојат пред звучните.
- 2.221. Едначењето по звучност се врши и на составот меѓу префикс и коренска морфема, како и меѓу одделни збороформи во една акцентска единица, сп. z'bere-se, rasto'vare, pot'k'ine, pot-'pat, pod-b'rego.
- 2.23. Консонантски групи
- 2.231. Консонантски групи од два исти консонанти се ретки. Констатирани се -nn-, -tt-, -jj-, сп. posin'nik (posinenik), v'ratta (vratata), 'naj'jak.
- 2.232. Почетна група со два сонанта е можна само кога е прв нејзин член /m/: m'leko, m'rava.

- 2.233. Сонантите, со исклучок на /r/, на почетокот на збороформите не се јавуваат во група со опструент.
- 2.234. Од другите ограничувања во почетокот од дијалектен аспект треба да одбележиме дека плозивот /p/ не може да стои пред африкатите /c č/, сп. 'ceto, 'čela, če'čarnik, če'nica, či'nička (pceto, pčela, pčenica). Во одделни случаи се одбегнуваат и групите vd-, vč-, mn-: do'vec, 'čera, 'nogo (vdovec, včera, mnogo).
- 2.235. Дентално-алвеоларните плозиви /t d/ не можат да стојат во група зад /š ž/ (št, žd → šč, žž), сп. š'čica, š'čurec, š'čipka, 'guščer, k'lešči, 'niščo, ščo || šo, proščava, 'dožžo.
- 2.236. Согласката /s/ не се јавува во групата ps (→ pc): vap'cuva, tep'ci(j)a, s'tipca, сп. и 'ceta (← pceta ← pseta) (2.234).
Таа не може да стои и пред /č/ на морфемската граница во вакви случаи: 'lišče (lisče), 'nošče (: nos), ob'rašče, p'ršče (: prst), како и во групата -tsk- (→ ck): b'racki, go'vecko (meso).
- 2.237. Се одбегнуваат и групите /bn/, /vn/ до колку не се јават некои фонетско-семантички пречки, сп. 'demne, 'simni go, 'damna, o'damna, 'oglamnik, o'samne, 'ramno, — fnuk, f'nuci, — 'natre покрај u'natre, — p'lemja (← plemňa ← plevňa).
- 2.238. Од завршните консонантски групи не се можни -st, -št (-šč), сп. lis, mas, pos, šes, doš, priš.
- 2.239. Кaj тричлените и повеќечлените консонантски групи не се можни оние што се составени од фрикативните /s š/ + t + преграден опструент, како во случаите: p'leška, 'posno, 'radosno, потоа во групите -stj-: 'lisja, и -stv-: b'rastvo || b'ractvo.
- 2.23.10. Во врска со консонантските групи што имаат значење за дијалектната диференцијација на македонскиот јазик треба да истакнеме дека во овој говор се пазат плозивите /t d/ пред африкатите /c č/ на морфемската граница во случаи како b'ratče, 'žitce.
Сп. и: g'lusci, 'masca, 'mesce; 'bikče; f'tornik, ftor; 'sestra, zdraf : s'reda, zrež.
- 2.24. Одделни консонанти**
- 2.241. Сонантот /j/ не се јавува пред преден вокал на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'eden, 'ežove, 'ezero, 'čie, 'pee, z'nae, 'moe, 'čue, z'mii, po'voi. Во другите случаи во интервокална позиција тој се јавува само кога врши морфолошка функција и кога диктираат фонетски потреби, сп. se'jač (: 'seam, 'seat). Во групата -ia- (-ija-) /j/ се јавува фалтативно, но најчесто и тука отсуствува, сп. 'čia, 'k'ia, z'mia, ž'niat, но и: ku'ri(j)a, su'dija, pi'jan, pija'žek.
- 2.242. Фонемата /l/ се реализира како [l] пред заден вокал, пред консонант и на крајот, и како [l] пред преден вокал и пред /j/, сп. beł, 'beła, 'belo, 'beļčo : 'beli; zeł, 'zeła, 'zeļo : 'zele.

- 2.243. Вибрантот /r/ редовно се јавува во соседство барем со еден вокал.
- 2.244. Согласката /v/ зад беззвучен консонант се реализира како полузвучно [v]: sъoj, sъat, tъoj, s'mokъя.
- 2.245. Фонемата /ʒ/ е ретка и најчесто се јавува во група со /v/, сп. зver, з'viska, з'vono, з'vezda, поретко и во други групи (со n, r): b'tonža, 'janža, зг'caла.
- 2.246. Ретка е и фонемата /ʒ/; се јавува, главно, во туѓи лексеми и во морфемата -ži(j)a, сп. žam, o'žak, pen'žerka, lov'žija.
- 2.247. Беларното /k/ пред вокалот /i/ се реализира како [k']: 'k'ia, 'majk'i, ra'k'ija, se'k'ira, sm'rek'i.
- 2.248. Фонемата /x/ ограничена е, главно, на крајот на збороформите, каде што е секогаш зад вокал, сп. Vlax, vrax, o'rax, prax, siro'max, sto'max, grex, mex, tix, nix, pix, bux, glux, ko'žux, pas'tux, sux, v̥x, во 1. сг. аор.-имперф. bex, si'dex, pad'nax, и само во неколку одделни случаи и во друга позиција, сп. уште: xram, 'duxovden, glux'tar, tax'tava, Stra'xił (в. т. 3.48).

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот може да стои на сите слогови со некои ограничувања на последниот отворен слог, сп. sla'vej, kř'mak, po'tok, pr'žok, ra'sat, vi'sok, e'den, ze'len, ro'gat, doj'dox, 'orel, ja'sika, to'poła, jało'veica, se'dalko, ko'leno; 'imeла, 'jagoda, 'zagrada, 'ledina, 'makea, p'rikaska, 'sudija, 'užina, 'vilica, 'kašlica, 'matica, ko'vačnica, 'gorička, 'rekička, 'tegavec, 'ezero, 'olovo, 'sirišče, 'jaganca; 'tegaveco, 'jabukata, 'ezeroto, 'Vančovica, 'veščerica, 'katerica, 'kukavica, k'rastavica, 'məskavica, 'padavica; 'katericata, k'rastavicata и др.
- 2.311. На последниот отворен слог акцентот се јавува, главно, во туѓи лексеми, сп. duše'me, ža'de, а од домашните збороформи: во 2. и 3. л. сг. аор., сп. doj'de, vi'ka, re'če, во формите за ж. с. род кaj некои заменски збороформи, сп. ed'na, ed'no, tak'va, и некои прилози. Збороформите: visoč'i'na, dlaboč'i'na || divoč'i'na можат да се сретнат и со пренесен акцент: viso'čina, dlabo'čina.
- 2.32. Друга особина на акцентот во овој говор е неговата парадигматичност, сп. čo'vek — čo'veko — čo'veci — čo'vecite, ze'len — ze'lena — ze'leno — ze'lenio || ze'lenjo — ze'lenata — ze'lenoto — ze'leni — ze'lenite, k'ravička — k'ravičkata, k'rastavica — k'rastavickata, кај глаголите: 'vikam — 'vikaš — 'vika — 'vikame — 'vikate — 'vikat (през.), или: 'vikax — 'vikaše — 'vikaame — 'vikaate — 'vikaа, итн.
- 2.321. Од претходново правило отстапува местото на акцентот во збороформите: vo'lovi, po'povi, ro'govи : voł, pop, rog, и во императивот, каде што имаме подвижен акцент, сп. 'nosi : no'sejte, 'isperi : ispe'rejte, 'izedi : ize'dejte.

- 2.33. Парадигматичноста на акцентското место го ограничува префлацието на акцентот и во акцетските целини. Сп. во акцентски целини со именка и предлог: na-'voda, za-'raka, во целости со глагол: 'on-me-vik'na, 'ti-si-ze'mał, će-za'lese (ће зашуми).
Во негирните глаг. синтагми редовно се акцентира и партикулата 'не', сп. 'ne-se-p 'lašam od-'nego.
- 2.34. Двоен акцент имаат степенуваните придавки, сп. 'po'nov, 'povi'sok, 'najze'len, и во некои сложенки, на пр.: 'let'mara.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: 'riba, sin
← секунд. ъ во 'ogin
- e ← ę: den, 'lesen, 'palec
← ē: 'eza, 'eder, eč'men, e'trva, 'zaec, 'peda, 'seme
← ě: m'leko, 'senka, ceł, 'cena
← a (со преглас) во: k'rešnik, po'lena
- ə ← l: 'bəskovička, vək, 'vəna, 'gəta, 'dəga, 'žəto, 'žəčka, 'kəne, 'kəca,
'məze, 'məjna (молња), 'məska, 'səza, 'sənce
← q во одделни случаи: ga'lep, 'gənka, 'gəsto, gəs'tak, 'kədraf, ed'nəč
← место турското ı: aj'gər, bał'dəza, pija'lək, san'dək
- a ← q: 'vadica, 'vaglen, 'važe, va'tok, 'gaba, 'gaska, ga'zer, gase'nica,
g'radi, 'daga, dap, dła'bok || dli'bok, 'zabi, 'kade, ka'dela, ka'rina,
'mažja, pat, p'raćka, rap, 'raka, 'račka, sa (3. л. пл. од 'сум'), 'sa-dove,
'sabota, 'sačka, 'sekade, skap, st'raga, sta'pało, trat, (u)'natre,
'obrač, 'pajak, 'peram, 'perat, 'bea
← секундарен ъ: 'badnik, 'laže, la'žica, la'žička, 'magla, o'samne,
caf, 'cafte, 'osam, 'sedam, sam, 'nesam, 'bistar, 'vetar, 'dobar,
'edar, 'itar, 'modar, 'mokar, 'mudar, 'ostar
← ě во секвенцата je во: ja'zik
← ě во примерите: žla'bina, o'rax — o'rasi, 'calina, 'cade, ca'diško
покрај 'cede, ce'diško
- o ← ę: 'bočva, doš, ru'čok, va'tok
← q во: kłop, k'łopče, po'pok
← ъ секундарно пред /l/: 'rekoł, 'sekoł
- u ← q во одделни случаи, сп. g'rubo, že'łudnik, 'kuča, 'mudar, mu'čok,
pau'žina, po'nuda, 'pupka, prut — p'rudo, ru'čok, sut, su'dija
← l зад лабијален консонант во примерите: 'bua, 'Bugarin, 'jabuka,
jabu'kar, 'muče, mu'čat, pun, pux

- ← въ во предлогот 'и': и 'zimoto, и во примерите u'natre, u'dene
 ← о во неакцентиран слог во повеќе случаи, сп. dvu'ica, tru'ica,
 su'falka, ku'pito, ku'rito, ku'rija, uj'de || oj'de, 'doktur
 f ← f примарно и секундарно

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n p b t d c s č š k g x/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← место епентетското ī: 'zemja
 ← ñ со антиципација: 'bajna, 'dejna, kojn, 'sirejne, 'tjerna
 ← i пред членската морфема за м. р. -о кај придавките: zd'rafjo,
 m'latjo, s'tarjo, 'celjo (celio)
 ← e зад друг вокал во десетичните броеви, сп. d'vejse, de'vejse
 и во глаг. прилог: vi'kajki, no'sejki
 ← x во: 'k'ijni, 'nijno
- ł ← l
 ← ī во одделни случаи: 'vazeł, krał, pri'jateł, u'čiteł, ka'deła, do-'ilka, uči'telka, 'misłam, šk'rapla
- l ← ī: klun, kluč, 'češel
 ← lь: 'bolka, 'bilka, 'zelka
- r ← ź: 'more
- m ← b во секвенцата bn: 'simne
 ← v во секвенцата vn во одделни случаи: 'damna, o'damna, og-'lamnik, o'samne, 'ramno (2.237)
- n ← ñ: pen, tñ'nak, или во група со /j/: 'bajna, kojn
- f ← xv: 'falam, 'faka
 ← v во: fnuk, f'nuci, f'leze, f'leva, f'tornik
 ← ономатопејско: 'fuče
 ← туѓо: fes, 'furna
 ← x во 'okoʃ
- v ← Q (со протеза) во: 'vujko, 'vujna, и пред континуантот на почетното Q, сп. 'vagarec, 'vaglen, 'vadica, 'vazeł, va'tok, 'vator
 ← хијатско во: do'vaga, na'vaga, za'vaga
- c ← č во групите čr-, črě-, čvr-: črn, 'crven, crep, c'revo, c'reša, c'vrsto
 ← s во групата ps: vap'cuva, s'tipca (2.236)
 ← -ts- во примери како: b'racki, 'govecko (2.236)
- ž ← z во секвенцата zv: žver, žvono (2.245)
- z ← ž
- č ← t во групата št (→ šč): š'čurec, k'lešča, 'niščo, 'puščam, og'nišče,
 'sirišče (2.235)

- ž ← туѓо: јам, boza'žija
 š ← t во p'lëski
 ← s во групата -sc- на морфемската граница, сп. 'lišče, ob'rašče (2.236)
 ž ← d во секвенцата žž во: 'čužžo, 'čužži
 k ← t: 'veke, 'gaki, 'leka, ma'ke, mu'kok, noč, 'noke, 'nokvi, p'leki, s'veka, s'veknik, s'reka, ke, 'kerka, 'kute, v'raka, obe'kava, p'laka, 'faka, čis'toka, no'sejki
 ← tħj: b'raka, 'goske (gostje), t'reka (večer), c'veke
 ← туѓо: 'kelaf, 'koše, 'kumbe, beri'ket, še'ker
 g ← d: 'vegi, 'međa, 'među, 'rga, 'sagi, tu'gina, tu'ginec, 'paga, 'raga, do'vaga, za'vaga, na'vaga
 ← dħj: 'laġa, g'rozże (← g'rozdje), по аналогија после и 'lozże покрај 'loze
 ← туѓо: góñ, 'gubre.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација.
- 3.22. Беззвучните опструенти од звучните се добиени и на крајот.
- 3.23. Во одделни случаи кај придавките беззвучните консонанти се добиле и по аналогија, сп. s'latok (: slatka), zd'rafjo (: zdraf), m'latjo (: mlat), s'lapjo (: slap), 'tukjo (: tuk).

3.3. Прозодија

Појдовниот прозодиски систем не претрпел поголеми фонолошки промени, но се извршени значителни морфолошки промени (2.3).

3.4. Губење на одделни ѹласови

- 3.41. Неакцентираните вокали во повеќесложните збороформи во одделни случаи можат да се загубат, сп. 'borna (borina), v'ratta (vratata), 'jarbica (jarebica), 'pazva (pazuva), posin'nik (posinenik), vř'teno (vreteno).
- 3.42. Неакцентираното почетно /o/ се испушта во: 'paška, 'pinci (opinci), vaj, 'vaa, 'voa (ovaj, . . .).
- 3.43. Последниот вокал често се испушта кај повеќе прилози, сп. tam, o'vam, poło'vin.
- 3.44. Сонантот /j/ се губи редовно во почетокот пред /e/ : 'ežo, 'ezero, 'ela, и во многу случаи во интервокална позиција, сп. 'taa, o'naa, 'čii, 'lee, 'pie, s'toe, 'čue, z'mia, 'čia, 'moi, po'voi, 'moa, 'koia, 'nikoa, b'roat (2.241).

- 3.45. Консонантот /v/ се губи во одделни случаи во почетните групи vd-, vč-: do'vec, 'ćega, во групата sv во заменскиот облик 'site (2.234).
- 3.46. Плозивот /p/ се загубил во почетокот во групите ps-, pč-: 'ceto, 'čela, 'če'nica (2.234).
- 3.47. Согласката /t/ редовно се испушта на крајот во групите -st, -št: lis, mos, plas, čis, doš, priš, во членската морфема за м. р. -o: čo'veko, кај броевите од 11—19 и во десетиците: idi'naese, d'vajse, t'rijse, de'vejse, потоа во групата -tsk-: b'tacki.
- 3.48. Согласката /x/ се загубила на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'rana, ren, lep, 'aren, 'oro, gre'ota, g'reo, 'meo, 'meove, 'suo, 'sua, s'naa, 'soa, st'rea, а во ред случаи и пред консонант: mee'lem, 'muuła (muxla), 'veene, ke i'saane, одн. зад консонант: 'efə (elxa).
- 3.49. Во интервокална позиција во одделни случаи се губи и /d/, сп. во десетиците: d'vajse, t'rijse, 'pejse, de'vejse.

3.5. Metatañeza

Метатеза се извршила во заменскиот корен vъs-: sve, и во зборот 'zejle (zelje).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

БЕРОВО (ОЛА 104)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i e u
e a o

- 1.11. Функција на силабема врши и /ѓ/.

1.2. Консонантизам

- 1.21. Сонанти

m
ł
l r n
j ñ

- 1.22. Опструенти

p b f v
t d
c ʒ s z
č ž š ž
k g
k g x

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите силабеми можат да бидат акцентирани.

- 1.32. Акцентот е слободен и подвижен, сп. је'на — је'nata — је'nite : 'ženi.
Како дистинктивен признак акцентот се користи кај глаголите во
презентот, имперфектот и аористот, и кај некои именски форми, сп.
'vika (3. л. сг. през.): vi'ka (3. л. сг. аор.), 'vikax (1. л. ст. имперф.): vi'kax
(1. л. сг. аор.), dr'veare (членувана форма) : drva're (плурал).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот на збороформите.
Од ова правило се исклучува вокалот /ə/, кој не може да се јави на апсолутниот крај, а многу е редок и на почетокот.
- 2.12. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат во група секој со сите, освен на почетокот на збороформите.
- 2.13. Два исти вокали во непосреден контакт по правило не се контрактираат.
- 2.131. Има тенденција да се разложуваат и оние вокали што се удолжиле во резултат на компензација по губењето на консонантот /x/ во позиција пред консонант, сп. *buu'na* (←*bu*:'*na*←*bux*'*na*), *duu'na*, *maa'na* (←*maxna*), *tii'**na* (←*tixna*), *mee'lem* (←*mexlem*).
- 2.14. Вокалот /i/ во позиција зад друг вокал по правило се пази неизменет, освен во неколку случаи каде што се реализира како [i̯], сп. *s'nai̯* (*snai*), *moi̯*, *moite* (*moi*).
- 2.15. Силабемата /r/ по правило се јавува во консонантско соседство (rC, CrC). Во соседство со вокал може да се јави само на морфемска граница во примери од типот *za'ržža* или '*vřove* (: *vřx*).

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сите сонанти можат да стојат во почетна, средишна и крајна позиција, со исклучок на /ń/.
- 2.22. Сите опструенти можат да стојат во почетна и средишна позиција.
- 2.23. Звучните опструенти не можат да стојат на апсолутниот крај.
- 2.24. Звучните опструенти не можат да стојат пред беззвучните, а беззвучните не можат да стојат пред звучните.
- 2.241. Претходново правило важи и за меѓузборовна позиција, сп. *pred-v'rata* : *zat-'porta*.
- 2.25. Од консонантските групи не се можни: *jk* (→k), сп. '*mačka*, '*vukō* (*majka*, *vujko*), *lk* (→l^k) : '*bolčka*, *p'relčka* (*bolka*), *ps* (→pc) : *pci*, *p'ceta*, *p'cuva*, *s'tipca* (3.2), *pš* (→p^č) : *pčenica* (3.2), *št žd* (→ šč žž), сп. š'čica, ščo, 'řšča (*ržta* → *řsta*), *dož'že* (3.2), и крајните -st, -šč, сп. *lis*, *křs*, *priš*, *doš* (3.43).
- 2.26. Консонантски групи од два исти консонанта во материјалот не се забележани.
- 2.27. Одделни консонанти

- 2.271. /j/ не се јавува пред предните вокали на почетокот. Обично не се јавува пред /e i/ и во вокални секвенци, сп. 'zaedno, z'nae, 'vee, k'rie, 'moe, 'cue, b'roiš, č'i, како и на крајот зад /i/ во императивот: spí, ši.
- 2.272. /i/ не може да стои пред предните вокали и пред /j/.
- 2.273. /r/ не се јавува на почетокот пред консонант и во консонантска група.
- 2.274. /n/ пред консонантите /k g/ се реализира како [ŋ]: 'maŋgał, g'raŋka, 'teŋko.
- 2.275. /ń/ не се јавува на почетокот и на крајот на збороформите. Се среќава, главно, во состав на морфемите -ńe, -ńa, сп. ja'deńe, 'trńe, 'kameńe, 'prsteńa.
- 2.276. /ʒ/ се јавува најчесто во група со /v r n/, сп. ʒvez'da, ʒ'viska, naʒ're, b'ronža, поретко во друга позиција, сп. ʒi'dar, 'zevgar.
- 2.277. Консонантите /k g/ пред предните вокали се реализираат како [k' g'], сп. 'k'ita, k'i'ne, ra'k'ia, 'jabak'i, g'i'ne, 'og'in.
- 2.278. Консонантите /k g/ се ретки.
- 2.279. Фонемата /x/ не може да се јави на почетокот и многу е ретка во меѓувокална позиција, сп. 'suxo, g'toxot, но: ra'at, maa'la, so'a.
- 2.2791. Пред сонантите /l m n/ согласната /x/ се изговара како [ɣ], сп. buɣ'na, piɣ'na, 'eɣla, 'Meɣmet, покрај buu'na, pii'na.

2.3. Прозодија

- 2.31. Кaj зборовите со парадигма разликуваме два основни акцентски типа:
 а) парадигми со морфолошки утврден акцент: 'doł — 'doło — 'dołowe — 'dołoveto, 'bab — 'bab — 'babata — 'babite, 'vikam — 'vikaš — 'vi-kame, и б) парадигми со подвижен акцент.
- 2.311. Ги наоѓаме следниве акцентски типови со подвижен акцент:
 а) 'glas — g'lasove : gla'so — glaso'veto
 v'las : vla's'ta
 б) o'reł — o'reło : 'orli : or'lite
 ko'nec — ko'neco : 'konci : kon'cite
 в) of'čar — of'čare : ofča're — ofča'reto
 ob'ras — ob'rəzo : obra'ze — obraz'jeto
 г) b'rada — b'radi : bra'data — bra'dite
 'meso — 'mesa : me'soto — me'sata
 д) že'na — že'nata — že'nite : 'ženi
 ѕ) reb'ro — reb'roto : 'rebra — 'rebrata
 Kaj придавките: m'lat — m'łada — m'łado : mła'die — mła'data
 Kaj глаголите: 'reča : re'češ — re'če — re'čem(e) — re'čete; 'drža : dr'žiš — dr'ži итн.
- 2.32. Примери за акцентски целости: а) со именка: 'po-głava, 'za-raka, но: po-za'b'i, vres-'kameno; б) со глагол: re'kox-mu, doj'de-si, i'zeli-si-me, ne-'sam 'jał lep, ne-'si zna'ał za-to'va.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните силабеми во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: bik
- e ← ȑ: den, 'palec
← ȑ: g'reda, 'meso, 'seme
← ȑ: m'leko — mle'koto
- ← a зад 1, ȑ во одделни лексеми: 'čelet, 'břšlen, 'češa, čer'saf, če'k'ia
← секундарното ъ пред крајните r, m: 'bister, 'moder, 'oster, 've-ter, 'sedem, 'osem
← o во членската морфема зад палатален и некогашен палатален консонант, сп. 'kone, k'tae, g'roše
- ə ← ȑ: v k, 'v na, 'd go, d ži'na, m 'ze
← турското i: pi 'l k, san'd k, ka'd n ka
- a ←   во сите позиции: 'ka   a, 'gaba, 'gaska
← секундарно ъ во почетна позиција:    ica, mag' a, caf'tok, 'savne
←   зад c: ca , 'cadi, 'calina, 'capi
←   во секвенцата j  во одделни лексеми, сп. ja'zik, 'zajak, 'jagula, но и: e' i, e'črva
- u ← во одделни лексеми: sut, su'dia, 'gužva, ru' ok
← o во соседство со лабијален или веларен консонант во поголем број лексеми: 'vikum, 'ni kum (кај прилозите), 'jaguda, gu'lem, ku'ga, gu'vee, puz'der (внесени од говорите што ја познаваат редукцијата на неакцентираниите вокали)
- o ← ȑ: do , son, ru' ok
← секундарното ъ пред крајното  : 'reko , 'peko 
- r ←   примарно и секундарно.

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n p b v t d c s z     k g x/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← x во одделни лексеми: 'nijno
← l — епентетско: 'zemja
- ← i зад вокал во ограничен број случаи: p'ra  (прави), pri'voj, 'mo 
← протетичко: 'jadica, 'jator, 'ju ina
-   ← l во одделни примери на крајот: 'vazo , pri'jate , ro'dite , u'cite 

r	← ſ
n	← ñ: kon, 'bana, pe'nuga
ń	← n̄j: ja'deňe, 'kameňe
f	← xv: 'fali, 'fane ← v во секвенците со l, n во одделни случаи: f'netri, f'leze, f'nese ← x во одделни случаи: 'noftok, 'pafta, k'refko ← во заемки: fes, 'fira, ka'fe
v	← со протеза: 'vaglen, 'vazoł ← m во групата mn: 'gumno, tev'nica, o'savne, głav'na ← хијатско во одделни случаи: 'ruvo, 'pazva (← 'pazuva)
c	← č во групите čt, črě-: c̄tn, 'crven, cren, c'revo ← s во секвенцата ps: p'ceta, pcovi'sa (2.25) ← секвенцата ts: b'tacki
z	← z во група со v, r, n и во одделни случаи пред вокал, сп. ȝvez'da, naȝ're, b'ronža, 'žirka
z	← ȝ: 'noze, bla'ze
č	← ſ во секвенцата št: 'kašča, 'lešča ← t во секвенцата št: ščo, 'guščer, š'čica ← š во групата pš, сп. pčenica (2.25)
ž	← d̄ во секвенцата žd: mež'ža, tž'ža, 'nužža ← туѓо: žam, sin'žir, 'manža ← ž во групата žg: žgan
š	← ſ во секвенцата št: p'lešči, sveš'ča
ž	← d̄ во секвенцата žd: 'vežža, mež'ža, или само: mež'nik
k	← ſ во одделни случаи: 'veke, ke, bo'žik, v'rečka ← туѓо: kef ← jk во 'mača ← k зад l: su'kalka (2.25)
g	← туѓо: 'gubre ← место d̄ во неколку примери: 'među, p'rege ← dž во случаите како 'gavoł, 'lagá
x	← s во групата sc на морфемска граница: p'raxci, 'niaxca, 'mexce ← k во групата kt во одделни случаи: 'łaxti, 'noxti — 'nofti.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти настанале од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни опструенти во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот на збороформите исто така можеле да се добијат од звучните.

3.3. Прозодија

Појдовниот систем не претрпел потемелни фонолошки промени, но се извршени значителни морфолошки промени (в. 2.3).

3.4. Губење на одделни ѹласови

- 3.41. /j/ се губи редовно во почетокот пред /e/, многу често во интервокална позиција пред предните вокали, поретко и во соседство со други вокали, сп. 'ezero, e'len, t'rae, pi'e, ko'e, mo'i, či'i (2.271).
- 3.42. /v/ се губи редовно во суфиксот -vski: 'beroski, и во одделни случаи во групите vd-: do'vec, do'vica, vt-: 'tornik, понекогаш и во интервокална позиција, сп. p'raa, 'ostaa.
- 3.43. Консонантот /t/ се губи во членската форма за машки род, сп. 'lebo, bre'go, 'kone, во броевите од 11—19 и во десетиците, п. pede'se, šee'se, и во крајната група -st: mas, šes, 'rados.
- 3.44. Согласката /x/ се губи редовно на почетокот на збороформите, сп. lep, 'rana, an, 'oža, во интервокална позиција, сп. mu'a, st'rea, s'naa, во некои случаи и пред консонант, сп. mu'la (muxla), 'tuła, duu'na.

ОЖИДАР ВИДОЕСКИ И КОСТА ПЕЕВ

ФУРКА (ОЛА 105)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	ɛ	u
e	a	o

1.2. Консонантлизам

1.21. Сонанти

			m
ł		r	n
j			

1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d		
c	z	s	z
č	ž	š	ž
k	g		
k	g	x	

1.3. Прозодија

- Сите силабеми можат да бидат акцентирани. Неакцентираните вокали се изговараат пократко од акцентираните и подлежат на редукција.
- Акцентот е слободен и морфолошки стабилизиран во парадигмата (парадигматски). Како дистинктивен признак се користи кај глаголите во презентот и аористот, сп. 'vərte (3. л. сг. през.): vər'te (3. л. сг. аор.), како и во аористот и имперфектот, сп. tər'čax (1. л. сг. аор.): 'tərčax (1. л. сг. имперф.).
- Должините добиени со контракција и со компензација не се фонолошки релевантни (в. 2.12).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Вокалите /i e a o u/ во принцип можат да стојат во сите позиции на заброформите — во почетокот, во средината и на крајот, пред и зад сите консонанти.
Вокалот /ə/ не може да стои на почетокот и на крајот.
- 2.12. Два исти вокали во непосреден контакт, ако не се на морфемската граница меѓу префикс и коренска морфема или меѓу две лексички морфеми, често се контрактираат во еден фонетски долг вокал, сп. 'mī:š (mīiš ← mieš), u'da: (udaa ← odaja), 'ru:nto (← ruunto ← runuto ← runoto).
- 2.13. Вокалот /i/ зад друг вокал во неакцентиран слог, ако не е на крајот на заброформите во морфемска функција и на морфемската граница меѓу префикс и лексичка морфема, се реализира како [i], при што се образуваат дифтонзи, сп. g'reiš (greiš), t'kaiše (tkaiše ← tkaeše), duš'mainito (← dušmanito ← dušmaneto), s'to:ite (stoite), pu'lojste (← puloizte ← pulozite), d'ruijste (druizte ← druzite), u'bujme (ubuime ← obuime). Сп. уште: 'mu:ite, s'nai:te, но: 'mui, s'nai (на крајот во функција на наставка).
- 2.131. Понекогаш /i/ → [i] и во позиција зад /i/, сп. 'vi:j (vidi), ž'nijš, Kir'mijte (← Kirmiite ← Kirimidite ← Keramidite).
- 2.14. Вокалот /ə/ во секвенцата /ər/ на почетокот секогаш стои зад /r/, сп. rəš, 'rənk'i, rə'gesən (rgesan), додека во средината /ə/ по правило се наоѓа пред /r/, до колку не се јават некои фонетски пречки, сп. 'sərce, tərnu'res, gərk'lan, дури и: 'gərdi (grədi), s'tərga (strəga), 'tərba (trəba), bər'čet (← bračet, bratučed), vər'teno (← vreteno), pər'toka (← protoka), prə'žive (← prežive), но: 'obrəč, grə'jał (grejal).
- 2.15. Вокалите /e a o/ во неакцентиран слог, со исклучок на крајот каде што се јавуваат во морфолошка функција, се реализираат како [ɛ ʌ ɔ] или пак нивната опозиција се неутрализира спрема /i ə u/ во корист на последниве. Степенот на редукцијата особено е силен во слоговите непосредно до акцентираниот слог, сп. mle'kar, pleš'kat, g'er'dan, 'za-ęcko, nl'oge, s'tojam, uzdrə'vee, 'nivata, но и: di'bəlo, diti'lina, ni'vesta, ni'dela, pi'teł, pi'tok, 'mesic, 'devit, pə'zar, šə'ren, ku'leno, u'da: (odaja), u'deki, bu'žik, 'jaguda, 'łakut, 'mozuk, 'pomuš.

2.2. Консонантизам

- 2.21. Соантните и беззвучните опструенти можат да стојат во почетна, во средишна позиција и на крајот. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот.
- 2.22. Нема секвенци од беззвучен и звучен, одн. од звучен и беззвучен опструент, со некои ограничувања на фонемата /v/. (в. 2.233)

2.23. Консонантски групи

- 2.231. Групите sr, zr, žr редовно се пополнуваат со соодветен дентален плюзив, сп. st'rebro, strə'mota, zdراك, žd'rebe.
- 2.232. Фрикативните /s š/ не можат да стојат пред африкатите /c č/ на морфемската граница во вакви случаи: 'moxče (← mosče), 'mexce (mesce), ub'raxče (:obras), 'mixče (: miš).
- 2.233. Опиструентот /v/ во секвенците /sv, šv/ преминува во /f/, сп. sfat, sfoj, s'fatəfci, š'fajser, š'fərka.
- 2.24. Согласката /p/ не може да стои на почетокот пред /č/, сп. 'čeła, če'lar-nik, či'nica.
- 2.25. Необична е за овој говор и секвенцата /ps/ (→ pc), сп. p'cale, s'tipca, tip'cia.
- 2.26. Од завршните консонантски групи не се можни -st и -št, сп. gəs (gust), pərs, 'radius, priš, veš.
- 2.27. Консонантски групи од два исти консонанти можни се на морфемската граница и во такви случаи нивната артикулација се слева во еден долг глас, сп. 'naj:ako, 'det:o (detto ← deteto), 'vot:a (vodata), 'pet:i, u'd:amna, 'len:o seme (leneno).
- 2.28. Одделни консонанти
- 2.281. Сонантот /j/ не може да стои пред преден вокал на почетокот и во интервокална позиција.
- 2.282. Латералот /l/ не може да стои пред преден вокал и пред /j/.
- 2.283. /r/ секогаш стои во група со вокал.
- 2.284. Консонантот /ʒ/ се јавува во група со /v/ и зад сонантите /n r/, многу ретко во друга позиција, сп. ʒ'ver, ʒ'viska, 'naʒre, 'munʒa, на почетокот пред вокал: ʒə'gar, ʒəv'gar, ʒəmba.
- 2.285. Веларите /k g/ пред /i/ се реализираат како [k' g'], сп. 'vak'i, mu'tik'i, p'leš'ki, pəs'tirk'i, 'og'in, 'tog'i (togaš).
- 2.286. Гласот /x/ се јавува по правило пред консонант и на крајот на забороформите, многу ретко во меѓувокална позиција, никогаш не на почетокот, сп. mox -'moxta, ugļuχ'nee, ub'raxče, 'uxce, 'zadix, strax, sux, grex, но: g'reeve, 'sua, 'suo, 'meut, 'mua, st'rea.

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот може да стои на сите слогови со некои ограничувања на последниот отворен слог, сп. bu'žik, pi'sok, ni'vesta, si'delko, 'tatkuſci, 'bivulica.

- 2.311. На последниот отворен слог во домашни зборови акцентот се јавува само во 2. и 3.л. сг. на аористот, сп. *duj'de*, *ka'ža*, во заменските облици: *kék'va*, *ték'va*, *ed'na*, и во неколку одделни лексеми, сп. *vuj'na*, *dělbuč'i'na*, *słubu'da*.
- 2.32. Друга важна карактеристика на акцентот е неговата парадигматичност, сп. '*žena* — '*ženlta* || '*ženta*, '*nosum* — '*nosiš* — '*nose*, *nu'six* — *nu'si* — *nu'sime* итн.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: *bil*, *sin*
← e со редукција, сп. *ni'dela*, *pi'tok* (в. 2.15)
- e ← ę: *den*, 'leko
← ę: 'peda, 'čedo
← ě: 'vera, ż'vezda, v'reme
- ə ← ə во кореновите слогови, сп. 'gəba, 'gəska, 'rəka
← ə секундарен: 'bədnik, 'məska, 'məglə, 'cəfte
← ə во секвенците ə́ — ə́, сп. rəš, 'rəga, 'sərce, 'pərstı (в. 2.14)
← l во секвенците ə́l — ə́l, сп. 'vəlna, s'lənce
← турското i: 'kəšla, 'kəna
← a со редукција, сп. zəj'čica, mə'lečko (в. 2.15)
← e неакцентирано (со редукција) во соседство со сонант, сп. və'javica, zəj'tin, məj'lem, 'guštər, 'devar, 'gəzər, s'tožər, krə'vet, pər'žive (← prezive), 'kisəlo, 'orəl, 'pepəl, 'petəl, u'çitəl, ugla'dało, 'pałec, 'moləc, 'arən, g'nəsən, 'žedən, 'ženən, 'kamən, 'kanən, mətə'nica, vudə'nica, k'linəc, 'məməc, grəž'danəc, 'mačənce, g'rebənci, и со согласката /v/: guvə'dar, zəv'gar, 'tegəvəc
← o во неакцентиран слог исто така во соседство со сонант и со /v/, сп. 'vujkəfci (vujkovci), 'zetəfci, 'tatkəfci, rə'gove (rogove), 'lebəve, 'kočəve, k'rapəve, 'negəf, rə'mole doš (romole), 'sedləto, 'ostrəf, 'pinək (o-pinok), sırə'max, 'dedə-mu, 'tatkə-mu
- a ← ə во суфиксни и флексивни морфеми, сп. pəd'nał, 'vikət (← 'vi-kat)
← ě во групата cě, сп. 'cava, 'capəve, cap, 'calina
- o ← ę: doš, 'vonka, pi'sok
- u ← неакцентирано /o/ со редукција, сп. u'rex, ku'leno, 'jaguda, bu-žik (в. 2.15)

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n p b v t d c s z č š ž k g x/ потекнуваат од соодветните фонеми во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← ñ во група со /n/, сп. kojn, 'bajna, 'pejna
 - ← i зад вокал, сп. g'lejše (glediše), 'viyte (vidite), 'jařš (jadiš), 'ijš (idiš), s'naička (snaička) (в. 2.13), и пред вокал во членската морфема за м. р. кaj придавките, сп. g'luхjo, 'nemjo (gluxio, nemio), но: 'čuždio (поради фонетски пречки)
- ł ← l
 - ← l во група со /ə/, сп. vělk, 'vělna, s'ěnce
 - ← ī во одделни случаи, сп. pri'jatěl, ru'ditěl
- l ← ī: kluč, lut, ni'dela
- r ← ſ
 - ← ſ во група со /ə/, сп. 'gérlo, 'rěga
- m ← v во секвенцата vn, сп. 'ramno, u'sémne
- n ← ñ во група со /j/, сп. kojn, 'bajna (в. кaj j)
- f ← xv: 'fale, 'fáke
 - ← v во случаи како fnuk, f'nuka, f'leze, и во секвенците sv, šv: sfat, š'férka (в. 2.233)
 - ← туѓо: 'fuska, 'furka
 - ← ономатопејско: 'fuče
- v ← Ŧ (со протеза) пред континуантот на почетното q, сп. 'větuk, 'věže, 'vědica, 'věgérěc, и во случаите како 'vujko, vuj'čina
- t ← ſ во секвенцата št во одделни случаи, сп. 'gaſti
 - ← секундарно во групата sr, сп. st'reda, str'a'mota (в. 2.231)
- d ← ď во секвенцата žd во одделни случаи, сп. 'nužda
 - ← секундарно во групите zr, žr, сп. zdrak, žd'rebe (в. 2.231)
- c ← č во групите čt-, čvř-, čře-, сп. 'cérén, 'cérpe, c'versto, c'revo, c'reša
 - ← s во групите ps, сп. s'típca, p'cale (в. 2.25), sk зад консонант: 'žencki, и tsk во случаи како g'racki, 'sopocki
- ž ← z во групите zv, zr, nz, во одделни случаи и во други позиции, сп. ž'viska, žver, 'nažre, 'munža, или žl'gar, 'žaděn (в. 2.284)
- z ← ȝ
 - ← туѓо: žam, mə'žun
 - ← ž во групата žv: ž'vake, и во други одделни случаи, сп. ži'lezo, ži'let
- š ← ſ во секвенцата št во одделни случаи, сп. 'gaſti

- ž ← ď во секвенцата žd во одделни случаи, сп. 'nužda
 k ← t: ke, 'kerka, p'lačka, 'fake, s'faka
 ← tčj во b'račka покрај b'ratčka и b'ratja
 ← туѓо: bu'bač, kar, kef
 ← k на крајот во одделни случаи, сп. i'zik
 ← kj во членската форма за м. р. кај придавките од типот 'jakut
 (← jakjut ← jakiot), 'niskut, vi'sokut
- g ← d: 'mēga, 'megu || 'migū
 ← dčj во 'luđe
 ← туѓо: gół, góń, gó'r'dan
- x ← s, š пред африкатите /s č/ во случаи како: 'mexce, 'moxče, 'mixče
 (v. 2.232).

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиле од соодветните беззвучни во резултат на регресивна асимилација, а беззвучните опструенти од звучните во резултат на регресивна асимилација и на крајот (в. 2.21 —22).

3.3. Прозодија

- 3.31. Појдовниот прозодиски систем не претрпел поголеми фонолошки промени, но се извршиле значителни морфолошки промени (в. 2.3).
- 3.32. Нови фонетски должини настанале со контракција на секвенци од исти вокали (в. 2.12) и со компензација.

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Неакцентираните вокали во повеќесложните збороформи често се губат пред членската морфема, сп. 'zorta (zorata), 'lo:sto (lozeto), 'zimta (zimata), 'ust:a (ustata), 'det:o (deteto), и во други случаи, сп. bi'volca (bivolica), 'jarbica, 'kijvica, 'kolde (koledе), 'maturca, pun'deňnik, sur'-vatka, 'vikše, ud'nesme и др.
- 3.42. Вокалите понекогаш се губат во пројлитичките зборови кога следната збороформа почнува со вокал, сп. k'-odum (ke-), k'-ode, g-u'tera (go-).
- 3.43. Вокалот /o/ се губи во неакцентиран слог на почетокот во лексемите: 'voa, 'paška, 'pinci.
- 3.44. Сонантот /j/ се губи редовно на почетокот пред /e/, и многу често во интервокална позиција, сп. 'čuam (: ču'jař), s'toam, s'toat (: stu'jař), ru'-voe (: ru'voj), u'daa.
- 3.45. Консонантот /x/ се губи редовно на почетокот и во интервокална позиција, сп. lep, 'rana, ren, 'itər, s'naa, st'rea, st'raut, 'meut, 'uo, 'sua, 'suo, а во одделни случаи и пред консонант, сп. 'tuļa, mij'lem, 'muļa, 'běļa, во 2. и 3. л. пл. аорист: nu'sime, nu'site.

- 3.46. Во интервокална позиција се губат и други консонанти, а особено се бројни примерите со загубено /d/, сп. k'lanče (kladenče), m'laička (mladička), во глаголите како: vij (vidi), viite (vidite), g'lejše (gledaše), 'dojš (dojdiš), 'jaž (jadiš), 'jaime (jadime), 'iž (idiš), 'ož (odiš), 'rož (rodiš), во броевите како d'vejse, 'peøse (pedese).
Сп. и: iz'lejš (izlezish), 'možš (možiš), 'kojčka (kozečka).
- 3.47. Консонантот /t/ редовно се губи во крајните групи -st, -št: lis, 'radus, ves (в. 2.26) и на крајот во броевите од 11—19 и во десетиците, сп. tri'najse, t'riise, 'peøse.
- 3.48. Согласката /p/ се испушта на почетокот во групата pč-: 'čeļa, či'nička (в. 2.24).

3.5. Metatæza

Метатеза е извршена:

во заменскиот корен vѣs-: s(v)e, s(v)ički,
во секвенците r+вокал, сп. kur'mit (krumit ← kromit), bər'čet (bračet ← bratučed), vər'teno (vreteno), pər'toka (protoka), pər'žive (prežive), 'gərdi (grədi), s'tərga (strəga), 'tərba (trəba),
во бројни случаи пред членските морфеми кај именките и придавките, сп. 'kojste (koizte ← kozite), 'lojsto (loizto ← lozito ← lozeto).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

БОБОШЧИЦА (BOBOSHTICA; ОЛА 106)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	и	u
e	э	o
ə	a	

1.2. Консонантазам

1.21. Сонанти

		m
ʃ		
l	r	n
j		

1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d	θ	ð
c	z	s	z
č	ž	š	ž
k'	g'		
k	g	x	

1.3. Прозодија

- 1.31. Нема прозодиски дистинктивни признания.
- 1.32. Акцентот е фиксиран на пенултима, сп. 'raka — ra'kata, lјap — l'јabo — le'bovi — lebo'vete (в. 2.3).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти. Освен тоа тие можат да стојат во група секој со сите.
- 2.12. Ако се најдат во непосреден контакт два исти вокали, тие по правило се контрактираат, со исклучок на составот меѓу префикс и коренска морфема, сп. k'lam (← klaam ← klavam), da t-us'tam (← ostaam ← os-tavam), viš (← viiš ← vidiš), ara'mite (← aramiite), tep'sička (tepsička), ša'mička (← šamiička), z'mička (← zmiička).
- 2.13. Во вокални групи со /u/ како прв член хијатот се отклонува со вметнување на /v/, сп. 'muva, pa'zuva, 'suvar, 'uvo, а во соседство со /i/ и со /e/ често се јавува /j/, сп. 'lijot, st'reja, pa'naje, no'sije, 'pije, re'koje, pi'jaje, nos'jaje.
- 2.14. Вокалот /i/ во позиција зад друг вокал, ако не е на морфемската граница меѓу префикс и коренска морфема, се реализира како [i], сп. grjai (← grjai ← grjadi), sjaj (sjadi), oj (odi), klij (kladi), 'ne-ime (ne ime).
- 2.15. Вокалот /i/ пред /o/ во членската морфема за машки род се реализира исто така како [i] = /j/, сп. tat'kovjo, sa'katjo, e'denjo, b'jaljo, 'čarnjo, 'gorkjo, k'rekjo.
- 2.16. Вокалот /a/ се реализира само под акцент, не се јавува на апсолутниот почеток и на крајот на збороформите, и секогаш се јавува во секвенцата /ja/, сп. jas, 'jajce, na-'jave, lјat, l'jato, r'jaka, fčjas, v'jara, sel'janin, ž'jaba, ž'jalba, ž'jantar (žetvar), kla'janec (kladenec), но: le'toto, re'kata, ve'rata, že'bata, je'ceto, и редовно така во неакцентиран слог.
- 2.17. Фонемата /u/ се јавува како маргинална во туѓи, главно турски и албански лексеми, сп. 'dulber, du'semë, 'kumur, 'muftar (т. muxtar и müfti), mi'rafet (т. marifet, алб. myrafet), kurk (т. kürk), и само во неколку словенски збора, сп. ju, klič.
- 2.18. И фонемата /ə/ се среќава само во заемки од турскиот јазик, сп. 'kəsmet (т. kismet), fət (т. firt), kala'bələk.
- 2.19. Вокалите /a ə e/ пред назален сонант често се реализираат како [a ə e], сп. dəmp, 'gəmba, g'rəndi, drənk, zjənc, pjənk, čəmb'rīca, jənd'roto, ta'panža, 'šəndan, ko'panka, fəmb'rīka, F'rəncko, но и: f'rənck'e, gr'janda, v'janec, r'jant, len'dina.

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот на зборот.

- 2.22. Нема секвенци од звучен и беззвучен опструент.
- 2.23. Не се забележани секвенци од два еднакви консонанти.
- 2.24. Консонантски групи
- 2.241. Секвенци од два сонанти се можни на почетокот само со /m/ како прв член, сп. *m'lat*, *m'nogu*, *m'ramor*, и со /j/ како втор член: *m'jaso*, *njam*, *ljap*, *r'jaka*.
- 2.242. На почетокот на збороформите од сонантите во група со опструент може да се јави само /m/, сп. *mb'lado d'jate*, *mb'ramor*, *mb'ravja*, покрај *m'ramor*, *m'tavje*.
- 2.243. Сонантот /j/ во група со /n/ има тенденција да се задржи зад назалот, сп. '*ban'ja*', '*den'ja*', *ka'men'ja*, *je'den'je*, дури и '*vun'ja* (\leftarrow *vujna*), или *pob'jan'ja* (\leftarrow *pobjajna* \leftarrow *pobjaxna*), *s'man'ja* (\leftarrow *smajna* \leftarrow *smaxna*), *v'jan'ja* (\leftarrow *vjajna* \leftarrow *vjaxna*).
- 2.244. Во групите со плизив како прв член се јавуваат следниве ограничувања:
На почетокот не може да стои групата *pš* (\rightarrow *pč*): *pče'nica*, а е ретка и групата *ps* (\rightarrow *pc*): *p'cofni*, *pco'visa*, но *p'saltir*.
Плизивите /t d/ не можат да стојат во група со /n/: '*seni* (*setni*), '*eno* (*edno*), '*pana* (*padna*), '*s'jana* (*sedna*), '*novi* (*dnovi* 'деноови').
Групата *rv* не може да се јави ниту во една позиција на зборот, сп. '*kufa* (*kupva*), *ra'sifa* (*rasipva*), *rajc'jafa* (\leftarrow *rajcjapva* \leftarrow *razcjapva*).
- 2.245. Не се можни исто така и групите *št*, *žd* (\rightarrow *šč*, *žž*), сп. *ščo*, *š'čica*, *og'nišče*, '*gorešč*', '*dožžo* (: *došč*), '*čužži* (3.2).
- 2.246. Од групите со фрикативен опструент не се можни: *sl*, *zl* (\rightarrow *šl*, *žl*): *šljap*, *šljat*, *šl'jazi*, *šl'jaci*, *š'liva*, *š'litni*, *'mišli*, *maš'lini*, *žljja*, *ižl'jaza*, *sk* во суфиксот *-sk(i)*: '*seleck'i*, '*carck'i* (*selski*, *carski*) и редовно кај придавките што им завршува основата на *-n-*, сп. *ž'janck'i*, *is'tinck'i*, *f'ranck'i*, *sv* (\rightarrow *sf*): *s'feto* '*sarce*, *s'fetec*, *s'fičk'i*, но *svjat*, *sv'jašča*.
- 2.247. Звучните фрикативни дентали и алвеолари /z ž/ покажуваат ограничување во група со некои сонанти, и тоа: /ž/ не може да се јави во група зад /l r/, сп. *al'žica* (*lažica*), *'dalži*, *'darži* (*drži*), а /z/ во група со /l r n/, сп. *'małži*, *'saži*, *'varži*, *'zeržel*. Освен тоа /z/ не може да се јави и во групата *zv*: *3v'jazda*, *3'veonec*.
- 2.248. Во многу случаи се избегнуваат и групите *-sc-*, *-sč-* на границата меѓу коренската морфема и суфиксите *-ce*, *-ci*, *-če*, и префиксите што завршуваат на /z/ со коренска морфема којашто почнува со африкат /c č/, сп. *g'lujci* (: *glušec*), *g'lujče*, *koj'čica* (: *koska*), *tej'čina*, *p'rajci* (: *prase*), *rajc'japi* (\leftarrow *razcjapi*), *rajc'jafi*. Меѓутоа, не се непознати и случаи во кои споменативе групи се задржани, сп. '*fesče*', *k'vasče*, *k'lasče*, '*nosče* (: *nos*), *po'jasče* и *po'jašče*.
- 2.249. Од друга страна, пак, овде се задржале некои консонантски групи коишто во ред други македонски говори се измениле и не се можни,

како што се, на пример, групите составени од дентален плозив (t, d)+африкат (c, č), сп. 'žitce, 'žitče, 'ritče, дури и во групата stč: br-'jastče, 'listče, 'mostče. Сп. и: 'jastje (јадење).

2.24. 10. Редовно овде се пополнуваат со плозив групите sr, zr, žr, сп. stram, str'jada, str'jabro, strjat, ždr'jabe.

2.24.11. Овде се јавуваат и ред консонантски групи во финална позиција кои во повеќето македонски дијалекти денеска се необични. Сп.:

- st: brjast, list, glist, žaſt, groſt,
- šč: 'gorešč, došč, nošč, prišč, čušč,
- sk: vosk, disk, mosk (: moz'govi), musk, nisk, stisk,
- šk: mušk, tjašk, košk,
- sp: gosp (господ),
- pc: stipc (стипса),
- nk: pjānk (пајак), trunk (: trungo 'стебло'), frank,
- mp: damp, zamp (: zambi), plump.

2.25. Одделни консонанти

- 2.251. Соанантот /j/ во почетокот на збороформите пред /e/ не се јавува, сп. 'esen, 'esti, eš — e'žovi, e'zero. Во интервокална позиција се среќава во групата -ia-, сп. z'mija, ra'k'ija, ša'mija, и пред /e/: vije'nica, pi'jen'je, 'pije, 'mijem, t'rije, 'nije, k'roje, 'moje, 'koje.
- 2.252. Фонемата /l/ не може да стои пред преден вокал и пред /j/, сп. bjał, b'jała, b'jało, b'jałko : b'jałi, koł : 'kolje.
- 2.253. Назалот /n/ пред /j/ се реализира како [n'], сп. je'den'je, u'men'je, ka'men'ja, pła'men'ja, 'tarn'ja, 'den'ja, 'višn'ja, 'ban'ja, пак и 'vun'ja (← vuj-na), но: si'rejne, ku'pejne.
- 2.254. Опструентите /t d/ пред /j/ се реализираат како [t' d'] сп. t'jamen, b'rąt'ja, s'vat'ja, 'jast'je, d'jado, d'jate, покрај b'rak'ja, s'vak'ja.
- 2.255. Фонемите (θ ð) се многу ретки. Се јавуваат, главно, во албански и грчки заемки, поретко и во некој словенски збор, сп. li'vađa, t'varđo m'jaso, vađjaše, 'marđa.
- 2.256. Фонемите /k' g'/ исто така се многу ретки. И тие се јавуваат, главно, во туѓи збороформи, сп. k'ar (т. kâr), 'k'eder (т. keder), k'ef (т. keyif), 'k'era (алб. qerre), 'k'ilim (т. kilim), kek' (алб. keq); g'oks (т. qögüs, алб. qjoks), g'ol (т. göl), g'um (т. gügüm, güüm), g'al (алб. gjallë), me'rug'ja (гр. μερωδία). Само во неколку случаи /k/ се среќава во словенски зборови, сп. 'vek'e, po'vek'e, b'rak'ja, s'vak'ja, t'rek'ja, trek'jata, t'rek'i (в. 2.254).
- 2.257. Фонемите /k g/ не можат да се јават пред вокалите /i e/ и во таа позиција нивниот изговор се неутрализира со изговорот на /k' g'/, сп. k'ise'linia, 'k'iska, 'k'isni, bi'tolck'i, s'k'eła, s'k'epar, š'čerk'e, vi'sok'e; 'g'imni, iz'g'imni.

- 2.258. Фонемата /x/ е ретка. Се јавува, главно, во туѓи зборови на почетокот, поретко во друга позиција на зборот, сп. 'xair, 'xałał, 'xoža, ax'čija, ix'tibar, spa'xija, s'tomax, и само во два словенски примера е забележана: xrjan, dux.

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот е фиксиран на вториот слог од крајот (пенултима) во двосложните и во повеќесложните зборови, сп. 'kamen — ka'meno — ka'men'ja — kamen'jata, 'pole — pole'nišča, si'roma — siro'masi — siro'ma'siti.
- 2.32. Клитичките зборови со акцентирани образуваат акцентски целиости, во кои акцентот исто така доследно стои на пенултима, сп. b'rat-mi, maj'ka-mi, mu'-rekoj de'du-mi, kurtuli'saj-me, do'ma-e, varni'te-se, ni'koj-pat, 'koj 'ne-zne 'za-nij. Во негираните синтагми со глагол и кратка заменска форма во препозиција редовно се акцентира и партикулата за негација, сп. 'ne-mu puš'čime k'niga, 'ne-jo 'bije, 'ne-se gri'žeje, 'ne-ni go-p'rosvi.

Во контрактирани збороформи местото на акцентот не се менува, сп. us'tam (← ustavem), za'veš (← zavediš).

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: sin, sit
- e ← ę: den, s'tarec, t'jasen
 - ← ę во неакцентиран слог, сп. 'čovek, ve'rata, re'kata, gre'ovi, 'orej (в. 2.16)
 - ← ę во неакцентиран слог: 'devet, vr'jame, или во група со /m/ (пред лабијална преградна согласка): čemb'rica, и со /n/ (пред дентална и веларна согласка): bra'tučent, en'darva, len'dina, pen'dese, en'gula, uglen'dało (в. 2.16)
 - ← а зад палатален консонант во неакцентиран слог: je'remče, 'pojes, 'čelet, be'ličef, 'kočen
 - ← секундарно во групата čere: čer'jasło, čer'javо, čer'jašna
- ą ← а во секвенцата ja во акцентиран слог: 'jagne, 'jajce, jas, 'jaskaj, 'jastje, jašli, ž'jaba, ž'jalen, žjar
 - ← ę во акцентиран слог: bjał, djął, rjać, n'jaščo, n'jakoj, t'jamen (нивни), vid'jano, im'jaše, bјaj, žlјa, žen'jatuј (дат. ср.), seb'jası, dvјa, dv'jaste, vid'jajte
 - ← ę во акцентиран слог: 'jazik, ž'jatva, č'jasto, tjąšk, или во група со /n/ (пред нелабијален преграден консонант): 'jądro, rjant, gr'jandel, gr'janda, p'janda, zjant

- и ← во туѓи зборови: 'duk'an, 'dulber, du'šeme (в. 2.17)
 ← со контракција: da t-i-s'pera (da ti jo ispera), da t-i-'suša (da ti jo isuša), 'jäskaj 'j-i-ta ('jaskaj jo ita) (в. 3.41)
- ə ← во туѓи зборови: 'azər (т. hazır), 'kəsмет (т. kismet) (в. 2.18)
- a ← o: gase'nica, g'nasen, ka'pina, 'kašča, 'maka, maš, 'raka, 'vaglen,
 v'natri, и во група со /m/ (пред преградна лабијална согласка):
 'gamba, 'dambo, 'zambi, sam'bota, go'łambi, g'łambok, и со /n/:
 (ža) 'bandi (ке биде), g'randi, kan'dela, 'mandar, 'pandi, 'sandi,
 'sandač, že'łandi, 'kankol, k'rango, van'gorec
 ← секундарно ъ во сите позиции, сп. 'mangla (со секундарно n),
 'ogan, 'sedam, 'osam, v'jatar, 'ostar
 ← ŋ во група со r: 'barguj, 'darvo, 'garmi, sarp, 'čarno
 ← l во група со ž: ał'žica (lažica), 'bała (bolva), 'dałgo, kałk, 'pałno,
 'sałża, 'sałce (сонце), 'małči, 'małżi, żałt
- u ← vѣ во случаи како: 'cuti, da u'suni
 ← o во неакцентирана позиција во одделни случаи, сп. ub'jasvi,
 (da) ubl'jači, (da) u'buvi, (da) pugl'jąnda, u'pinci, u'puta, ubu-
 'vejne, u'paši, u'betk'e, ku'šula, uglen'dało, pu'lica, su'velka, 'kunup
 (konop), ub'razi (после и: 'ubras)
- o ← ɔ: son, došč, p'jasok, p'jatok

3.2. Консонантизам

Консонантите /j l r m n p b v t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← i зад друг вокал во одделни случаи: 'dojdi, oj (odi), moj (moži), grjaj (grjadi)
 ← e зад вокал кај броевите од 11—19 и во десетиците: idi'najse, d'vejse (← dvaeset)
 ← ě во акцентиран слог: bjał, djał, rjać (в. 3.1)
 ← ē во акцентиран слог: žyatva, tjaško, rjant, zjant (в. 3.1)
 ← ñ со декомпозиција на мекоста: ku'pejne, pe'ajne
 ← x на крајот и пред консонант во одделни случаи и во наставките
 за аорист и имперфект: 'orej, kaj'tica, g'hujci, 'rekoj, te'kojme,
 re'kojte
 ← хијатско: kła'janec, 'lijot (ливот), vi'kaje, doj'doje
 ← аналошко: 'barguj (брого), 'tiskaj (ти)
- ł ← l
 ← l во група со a: valk, 'vaļna, 'pałno (в. 3.1)
- r ← ŋ
 ← ŋ во група со a: 'parsti, 'sarce, var (врв)

- m ← ё во група со /e/ пред лабијална согласка: čemb'rica
 ← ɔ во група со /a/ пред лабијална согласка: 'zambi, 'gamba, sam-'bota (в. 3.1)
 ← b во групата bn: g'remni (grebni), d'remno (drebno), iz'gimna (izgibna)
 ← v во групата vn: 'ramno
 ← со епентеза пред n во одделни случаи: da p'rimni, da s'jamni
- n ← ñ : kon
 ← ё во група со /e/ и /a/ пред нелабијална преградна согласка: bra'tucent — bratuč'jandi, len'dina, deven'dese, č'jando — čen-'doto, pr'jandi, pren'deno, zjant — zen'tovi
 ← ɔ во група со /a/ пред нелабијална преградна согласка: g'randi, 'sandi, že'landi, drank, 'kankol, krank, lank, van'gorec
- b ← секундарно во групата mb +r, 1 во одделни случаи, сп. mb'la-do, mb'ramor, mb'ravja, m'borje, 'umbri, umbr'jan'je, покрај: m'lado, mramor, mravja, umri
- f ← xv: 'farla, 'fašča, (da) 'fati, 'foja
 ← v во групата sv (→ sf): s'feto, sfoj, s'fite (в. 2.246)
 ← rv во случаи како: 'kufa (← kupva), ra'sifa (rasipva, в. 2.244)
 ← ономатопејско: 'fuči
 ← во туѓи зборови: 'fajda, fam'brika, fa'risej
- v ← со протеза: 'vaglen, van'gorec
 ← хијатско: 'muva, pa'zuva, 'suvar, 'uvo (в. 2.13)
 ← u каде глаголите во примери од типот 'kupvi (→ kufi), so'bervi
- t ← секундарно во групата sr (→ str): stram, str'jada, str'jabro (в. 2.24.10)
- d ← секундарно во групите zr, žr (→ zdr, ždr): zdrak, ždr'jabe (в. 2.24.10)
- θ ← во туѓи лексеми, сп. 'θaros (θαρρος), θi'ria (θηριον)
 ð ← во туѓи зборови: ðas'kaļa, ðias'tima
 ← d во неколку збора: 'varði, 'marða (vardi, marda)
- c ← s во групата sk: ne'becki, 'carck'i (в. 2.246), ps (→ pc, в. 2.244), ts: (da) oc'vije, o'camo (otsamo)
- ž ← ʒ: b'laže, 'nože
 ← z во групите zv, žv, rz, nz, и во одделни случаи пред вокал, сп. 'maži, 'saža, 'varžom (в. 2.247), 'žirkā, 'ževgar
- z ← ʒ
- č ← š во групата pš: pče'nica (в. 2.244)
 ← ī во група со š: 'gašče, 'kašča, l'jašča, maš'čeja, nošč, 'ovošč, 'pešča, p'lašča, p'lešči, sv'jašča, vr'jašče, 'gorešč, š'čerka
 ← ī во секвенцата št, сп. og'nišče, k'lešči, š'čipa

- ž ← во туѓи зборови и морфеми, сп. žam, že'latin, 'xoža, bostan'žija (т. bostanci)
- ← á во група со ž, сп. v'jažža, 'mežža, na'mežžu, 'sažža, čužžinec
- ← á во секвенцата žd: 'dožžo, dožžovi
- ← ž зад t, r: 'dałži, al'žica, 'darži (в. 2.247)
- š ← í во група со č: 'gašče, 'kašča, p'lešči (в. други примери кај č)
- ← s во групата sl, сп. 'jašli, 'mišli, šljap, mašlina (в. 2.246)
- ž ← á во група со ž: 'mežža, 'sažža, 'čužžo (в. кај ž)
- ← z пред l: ižl'jazi, žljä (в. 2.246)
- k' ← во туѓи зборови: 'bek'ar, k'ar, 'duk'an (в. 2.256)
- ← место í во неколку одделни лексеми: po'vek'e, s'vak'ja
- ← tъj во некои случаи, сп. b'rak'ja, t'rek'i (в. 2.256)
- g' ← во туѓи зборови: g'ol, g'um (в. 2.257)

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиле од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот на збороформите се добиле и од соодветните звучни опструенти.

3.3. Прозодија

Дистинктивната функција на акцентот е отклонета со фиксирањето на акцентот описано во 2.3.

3.4. Губење на одделни џасови

- 3.41. Вокалите често се испуштаат во проклитичките зборови ако следните збороформи почнуваат со вокал, сп. ž-'oda (ža-), d-'oda (da-), n-'esti (ne-), n-'utri'nata (na-), m-'ize (me-), g-u'pita (go-), j-u'pita (jo-), da t-и-s'pera (da ti jo ispera). Поретко и во други комбинации, сп. najd-ena sta'rica, da t-и-'suša (da ti jo isuša), 'jåskaj 'j-и-ta (jåskaj jo 'ita).
- 3.42. Назалот /n/ се губи во групата ĩnc, сп. 'sałce (sałnce).
- 3.43. Фонемата /v/ се губи во одделни случаи во интервокална позиција, сп. 'lijot (liot ← livot), kłam (klavam), ne t-us'tam (ostavam), pljä (pleva) и во групата ntv: ž'jantar (žetvar).
- 3.44. Опструентот /t/ редовно се губи во членската морфема за машки род, сп. 'deno, čov'jako, на апсолутниот крај и во броевите од 11—19 и во десетиците, сп. dva'najse, d'vajse, četir'jese, pen'dese, како и во примерите 'gospo, 'napre, во одделни случаи на крајот во групата -st: 'rados, 'žałos, потоа во групите tn ('seni ← setne) и tk ('okam ← otkam).

- 3.45. Фонемата /d/ во ред случаи се загубила во интервокална позиција, сп. gos'poin (gospodin), g'ran'ja (gradina), za'veš (zavediš), ako go 'viš (vidiš), da oš (odiš), grjaj (grjadi), kla'janec (kladenec), tri'jese (trideset), и во групата dn: 'ena, 'eni (edni), 'enaš (ednaš), da 'pani (padni), s'jana (sedna), 'novi (dnovi) (в. 2.244).
- 3.46. Фонемата /x/ се загубила во ред случаи на почетокот на збороформите, сп. lјap, 'odi, регуларно во интервокална позиција, сп. duo'viti, g'rota (greota), 'reat (алб. rehat), maš'čeja (maščexa), и многу често на крајот на збороформите и пред консонант, сп. gra, grjā (грев), mja (мев), pra, 'upla, 'iti (← ixti ,сака'), 'duni и др.

3.5. Metatеза

Метатеза е извршена: во заменскиот корен vьs-, сп. sve, s'večko, sveč-'kavo, во глаголот ,java', сп. v'jan'ji, vje'jina, како и во зборовите 'laro-(ralo), 'lurče (rulče), zve, 'sana (snaa), ał'tica (latica), 'zegvar (ževgar)-

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ВАМБЕЛ (Мостхоров; ОЛА 107)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	ɛ	u
e	a	o

1.2. Консонантизам

1.21. Сонанти

		m
ʃ		
l	r	n
j		

1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d		
c		s	z
č		š	ž
k	g		
k	g		

- 1.221. Консонантите /č š ž/ се изговараат помеко отколку во литературниот јазик.

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите вокали можат да бидат акцентирани. Акцентираните вокали по правило се изговараат нешто подолго од неакцентираните.
- 1.32. Должините добиени со контракција (в. 2.13) и со компензација (в. 2.15) не се фонолошки редевантни.
- 1.33. Акцентот е ограничено слободен (в. 2.3).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Дистрибуцијата на вокалите е релативно слободна, со некои ограничувања на фонемата /ə/. Фонемите /i/ и /u/ можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти.
- 2.12. Фонемата /ə/ не може да стои на апсолутниот крај на збороформите, а во почетокот се јавува само пред консонантската група со /r/, сп. 'эрža, эрš. И секвенцата $\text{rə} \rightarrow \text{ər}$, сп. 'рəгčka, kərsta'vica (\leftarrow prəčka, krəstavica), освен кога е во група со назал: krənk, grəndi.
- 2.13. Сите вокали можат да стојат во група со секој освен на почетокот и со некои ограничувања на вокалот /ə/.
- 2.14. Два исти вокали во непосреден контакт, ако не се на составот меѓу префикс и коренска морфема, во одделни случаи се контрактираат.
- 2.15. Вокалот /i/ во неакцентиран слог зад друг вокал се реализира често како [i], при што претходниот вокал нешто малку се удолжува, сп. 'mo:jte.
- 2.16. Во вокалните групи со /u/ како прва компонента зевот често се отклонува со вметнување на /v/, сп. 'muva, per'duvi, pa'zuva.

2.2. Консонантлизам

- 2.21. Сите сонанти можат да стојат во почетна, средишна и крајна позиција, со некои ограничувања на фонемата /ń/.
- 2.22. Беззвучните опструенти исто така можат да стојат во сите позиции на зборот.
- 2.23. Звучните опструенти не можат да се јават на апсолутниот крај.
- 2.24. Нема консонантски групи во кои би се нашле и звучен и беззвучен опструент, со исклучок на фонемата /v/ во некои случаи.

2.26. Консонантски групи

- 2.261. Денталните плозиви /t̪, d/ не можат да стојат пред африкатите, сп. 'žice, 'riče (žitce, ritče).
- 2.262. Исто така /t̪ d/ не можат да стојат во група со /š ž/, сп. 'neščo, š'čica, do'žovi, glu'žovi (: doš, glus).
- 2.263. Консонантот /s/ не може да стои во група со /č/, сп. po'jašće (: pojas).
- 2.264. Не се трпат ни групите -sk- (во суфиксот -ski) и -tsk-, сп. 'kosturcki, 'łancki, 'oricki.

- 2.265. Групите sr, zr секогаш се пополнуваат со соодветен дентален плозив, сп. st'ram, st'reda, zd'rak.
- 2.266. Крајните групи -st, -šč најчесто се пазат неизменети, но не се непознати и примери со загубен крајниот глас, сп. most, čist, 'gorešč, но и 'rados, 'boles (3.43).
- 2.267. Групи од два исти консонанти се ретки. Имаме примери за удвоени /j/ и /l/, сп. 'najjak, 'kallif || 'kal:if.

2.27. Одделни консонанти

- 2.271. Фонемата /j/ не може да стои: пред /i/ во сите позиции на збороформите, зад /i/ на крајот, и пред /e/ на почетокот. Во интервокална позиција во соседство со преден вокал се јавува факултативно, а не ретко и наполно се губи (3.42), сп. z'mi:, pi (pij), 'ezik, eš, erem'bica, 'reje//ree.
- 2.272. /l/ не може да стои пред преден вокал и пред /j/.
- 2.273. /ń/ не може да стои пред преден вокал на почетокот на збороформите.
- 2.274. /r/ не се јавува во групите rC, CrC.
- 2.275. Консонантот /v/ не може да стои во групата sv, сп. s'fatja, s'fekor.
- 2.276. Консонантите /k g/ се многу ретки; се јавуваат, главно, во туѓи зборови (3.2).
- 2.277. Согласката /k/ пред /i/ се реализира како [k'], сп. 'k'itka, 'k'iseł.

2.3. Прозодија

- 2.31. Зборовниот акцент има тенденција да се стабилизира на вториот слог, односно на втората мора од крајот, сп. brek — bre'govi, 'dever — de'veri, 'elen — e'leni, 'zelen — ze'lena — ze'leni, vi'kaščem, že'netje. Од ова правило се исклучуваат членските морфеми, сп. 'devero, bre'govite, ze'lenata. Поограничен е бројот на случаите со акцент на третиот и на четвртиот слог. Редовно таков акцент имаат деминуттивните именки на -ička, сп. 'babička, 'babičkata, десетичните броеви, сп. 'pendese, de'vendese, презентските и имперфектните облици: 'igrame, 'igratе, и некои одделни лексеми. Ограничено е исто така и бројот на случаите со акцент на последниот слог. Тие се, главно, некои сложенки и повеќеложни суфиксни образувања од типот aste'lit, pesno'roj и др.
- 2.32. Акцентски целости се образуваат во рамките на акцентскиот закон за второсложниот акцент, сп. 'na-ni.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: sin
- e ← ȑ: den, 'venec, 'oves
 - ← ȑ: 'ezik, 'ečmen, или во група со m (пред лабијален консонант), сп. erem'bica, или со n: go'vendo, 'čendo
 - ← ē: 'leto
 - ← а зад палатален консонант во одделни случаи, сп. 'češa, 'kăšej, dăr'želje, 'esen (jasen), čelet, e'zovec
 - ← секундарно во групата čere-: če'revo, če'rešna
- ə ← q: 'kăšča, 'răka, или во група со m (пред лабијален консонант) и со n, сп. dămp, gă'kămbi, 'gămba, krănk, kăndela
 - ← секундарно ȇ, сп. 'măngla
 - ← l во група со l: vălk, 'želto
 - ← r во група со r: 'părsti, 'sărce
 - ← а во соседство со назален сонант, сп. z'năe, 'săna
 - ← турското i: 'kăna, 'azăr
- a ← q во флексивни морфеми и во одделни лексеми во други позиции само или во група со назален сонант, сп. 'obrač, 'poprak
 - ← секундарно ȇ пред сонантите l, n, r, сп. 'topał, 'ogan, 'vetar, ve'tarče, 'itar
- u ← v во случаи како 'cuti, ke-'osuni
 - ← о најчесто со редукција во одделни лексеми, сп. kuko'šarnik, kuku'vica, 'oju, pre'seku (1. л. аорист)
- o ← ȑ: doš, son
 - ← секундарно ȇ пред m: 'sedom, 'osom
 - ← q во одделни лексеми: 'oglen, vo'žica, 'popok, 'potec и со m: k'lomko

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n p b v t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← ñ со декомпозиција на палаталниот елемент, сп. sa'dejne
 - ← x на крајот зад преден вокал во одделни лексеми, сп. mej, zmej, 'orej
- ł ← l во група со ə: vălk, 'pălno

l	← ī: lut ← īb: sol
r	← ē ← ē во група со ē: 'čärvec, 'čärgi, särg
m	← q пред преграден лабијален консонант: 'gämba, 'dämbya ← ē во група со e пред преграден лабијален консонант, сп. етем- 'bica ← v во секвенцата vn: mnuk, og'lämnik
n	← ñ: kon, 'nego, 'bana ← q во група со ē пред нелабијален преграден опструент: kränk, kän'dela ← ē пред нелабијален преграден опструент, исто така во група со вокал (en), сп. len'dina, 'cendo
f	← xv: 'fala, 'fatva ← x во одделни лексеми: 'nofti, g'rofti, g'lufci, па после и во g'lufec- ← туѓо: 'fasul, fes
v	← со протеза пред рефлексот на почетното q во одделни случаи: 'vëtok, vo'žica (но: 'oglen) ← хијатско: 'muva, pa'zuva, per'duvi ← x во одделни лексеми: 'bälva
t	← секундарно во групата sr: st'rea
d	← секундарно во групата zr: zdrak
c	← s во групите sk(i) и ps: 'läncki, 'vapca
č	← š во групата pš, сп. pče'nica ← t во секвенцата št, сп. og'nišče ← ī во група со š, сп. 'käšča, p'lešči, š'čerka
š	← ī во група со č, сп. 'lešča, или само: 'nošvi
ž	← ð, сп. 'meža, 'veži, 'ärža ← групата žð: do'žovi ← туѓото ţ, сп. žam, žep, 'ožak
k	← туѓо, сп. koš, kor, 'kelaf ← внесено во партикулата ke
g	← туѓо: góñ, gół, 'geris

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни консонанти во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот на збороформите се добиени од соодветните звучни опструенти.

3.3. Прозодија

- 3.31. Во однос на појдовниот прозодиски систем извршени се значителни морфолошки промени (в. 2.3).
- 3.32. Нови фонетски должини настанале со контракција и со компензација (в. 2.14, 2.15).

3.4. Губење на одделни ласови

- 3.41. Вокалите поретко се испуштаат во проектичките зборови, ако следната збороформа почнува со вокал, сп. k-'oјme (ke odime).
- 3.42. /j/ се губи пред почетното /e/ и во вокални групи, сп. eš, 'eљa, z'mia, на крајот зад /i/ во императивот: spi (spij), понекогаш и на почетокот пред /a/: 'asli, aste'lit, дури и во одделни случаи и во некои завршиоци, сп. 'zema (zemja), 'loze, zd'rave.
- 3.43. Консонантот /t/ редовно се губи во членската морфема за машки род, сп. 'čoveko, 'mojo sin, во броевите од 11—19 и во десетиците, сп. dva-'najše, во групите stn, stj, сп. 'radosni, 'lisja, во одделни случаи и во групата -st: 'rados, и во одделни лексеми во разни позиции, сп. 'oјdi-si (otidi).
- 3.44. /d/ се губи често пред n, сп. 'ena žena, 'pana (padna), ke-'sene (sedne), во одделни случаи и во интервокална позиција, главно кај глаголите, сп. k-'oјme (ke odime), da-'jaјme (jadime).
- 3.45. /x/ се губи редовно на почетокот и во интервокална позиција, сп. lep, 'rana, 'oro, 'oža, st'rea, често и во други позиции, сп. si'roma, gre — gre'ovi, vər — və'rovi, ni (nix), Vla, 'dojdu, doj'dome, 'čeli.

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

НЕСТРАМ (Несториев; ОЛА 108)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	u
e	o
a	ä

- 1.11. Функција на силабема врши и /ѓ/, кое фонетски се реализира како [ɔѓ].

1.2. Консонантлизам

- 1.21. Сонанти

		m
ł	r	n
j		

- 1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d		
c		s	z
č		š	ž
k'	g'		
g	g		

- 1.221. Консонантите /č š ž/ се изговараат помеко отколку во литературниот јазик.

3.1. Прозодија

- 1.31. Сите вокали можат да бидат акцентирани. Неакцентираните вокали се изговараат пократко од акцентираните.

- 1.32. Должините добиени со контракција (в. 2.13) и со компензација (в. 2.15) не се фонолошки релевантни.
- 1.33. Акцентот е ограничено слободен (в. 2.3). Како дистинктивен признак се јавува во аористот, сп. *te'če* (3. л. сг. аор.): *'teče* (3. л. сг. през.).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали во принцип можат да стојат во почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти, со исклучок на вокалот /ə/, кој не може да стои на почетокот и на крајот.
- 2.12. Вокалите /i e a ɔ o/ можат да стојат во група со секој, освен со некои ограничувања на почетокот на збороформите.
- 2.13. Два исти вокали во непосреден контакт, ако не се на составот меѓу префикс и коренска морфема, во одделни случаи се контрактираат.
- 2.14. Вокалот /i/ во неакцентиран слог зад друг вокал се реализира често како [i] при што претходниот вокал нешто малку се удолжува, сп. *g're:ì* (*gredi*), *'se:jme* (*sedime*), *'ja:jme* (*jadime*), *'mo:j* (*moi*).
- 2.15. Во вокалните групи со /u/ како прва компонента зевот често се отклонува со вметнување на /v/, сп. *'muva*, *'uvo*, *g'luvač*, *g'luvi*, *'suvo*.
- 2.16. Фонемата /o/ во акцентиран слог се дифтонгизира [“o], сп. *“obet*, *“ogan*, *“odi*, *“oko*, *“ofca*, *k“oska*, *m“oži*.
- 2.17. Силабичното /t/ стои меѓу два консонанти и во почетокот на збороформите ако следи консонант, сп. *'vřba*, *'grči*, *'řža*, *ržo'sano*. Во соседство со вокал може да стои на морфемската граница во случаи од типот *za'řža*.

2.2. Консонантанизам

- 2.21. Сите сонанти можат да стојат во почетна, средишна и крајна позиција.
- 2.22. Сите опструенти можат да стојат во почетна и средишна позиција.
- 2.23. На крајот на збороформите можат да стојат само беззвучните опструенти.
- 2.24. Звучните опструенти не можат да стојат пред беззвучните, а беззвучните не можат да стојат пред звучните, освен во некои случаи пред /v/.
- 2.25. Консонантски групи
 - 2.251. Консонантот /v/ во почетната група *vñ-* најчесто преминува во /m/, а поретко се губи, сп. *mňuk*, но *'nätra* (внатре).
 - 2.252. Денталните плозиви /t d/ не можат да стојат пред африкатите /c č/, сп. *'žice*, *'riče* покрај *'ri'če*.

- 2.253. Консонантите /t d/ не можат да стојат во група со /š ž/. Групата št → šč: ščrk, ščica, 'niščo, а žd → žž → ž: do'žovi, 'čužo.
- 2.254. Опструентите /s z/ не можат да стојат пред /l/ и во таа позиција s → š, z → ž, сп. šlep, šlet, š'liva, maš'lina, se-'mišli, iž'leva, iž'legva (3.2).
- 2.255. Консонантот /s/ не може да стои во група со /č/ и со /k/; групата sč → šč: po'jašče (:pojas), групата sk → ck во суфиксот -ski ако не претходи вокал, сп. 'vołcki, 'żencki, 'zimcko žito (3.2).
- 2.256. Групите sr, zr секогаш се пополнуваат со соодветен дентален плозив, сп. st'reda, zdrak (3.2).
- 2.257. Крајните групи -st, -šč најчесто се пазат во овој говор, сп. brest, čist, gost, 'gorešč, но не се непознати и случаи со загубен крајниот консонант, сп. 'boles, mos (3.45).
- 2.258. Групите од два исти консонанти се ретки. Имаме пример само за сонантите /j/ и /l/, сп. 'naj'junak, kal'livo mesto.

2.26. Одделни консонанти

- 2.261. /j/ не може да стои пред преден вокал на почетокот на збороформите, сп. e'žovi, 'elen, 'ečmen, исто и зад /i/ на крајот во императивот, сп. pi (pij), 'izmi-se (3.42). Во интервокална позиција пред /e/, како и во групите -ia-, -ea- се јавува факултативно, а често и наполно се губи, сп. z'na(j)e, 'mo(j)e, z've(j)e, 'ti(j)a, но и: za'pee, pi'ene, pose'ena niva.
- 2.262. /l/ не може да стои пред преден вокал и пред /j/.
- 2.263. Консонантот /v/ пред почетното /o/ се реализира како [w], сп. 'woda, wo'žica, 'wosok, 'woška.
- 2.264. Зад фрикативен беззвучен опструент /v/ се изговара како /f/: s'fekni, s'fesča, tfoj.
- 2.265. /z/ → /ʒ/ во групата ž: 'mołži, 'sołža.
- 2.266. Консонантите /k'/ и /g'/ се многу ретки; се јавуваат главно во туѓи збороформи, сп. k'ar, k'up, 'k'elaf, g'on, g'um (3.2).

2.3. Прозодија

- 2.31. Зборовниот акцент има тенденција да се стабилизира на вториот слог (мора) од крајот, сп. 'pajak — pa'jaci, 'gołup — gu'lombi, 'orej — o'resi, 'čovek — čo'veci, eš — e'žovi, 'pile — pile'nišča, 'zelen — ze'lena — ze'leni, 'dojde — doj'dome, 'nosen — no'sena, vi'kaščem, ja'denje, osu'natje. Од ова правило се исклучуваат членските морфеми, сп. 'čovek : 'čovekot, čo'veci : čo'vecite, ze'lena : ze'lenata.
- 2.32. Има, меѓутоа, уште ред зборови што не подлежат на ова правило и се акцентираат поинаку.

- 2.321. На последниот слог се акцентираат една група повеќесложни именки и придавки од машки род, претежно што завршуваат на -nik, -ok, -ač, -ar, -liv, сп. *armas'nik*, *pija'nik*, *mača'rok*, *guven'dar*, *voden'ičer*, *želond'tec*, *bratu'čet*, *rabut'lif*, *pesuk'lif*, и други одделни лексеми.
- 2.322. На третиот слог акцентот се задржал кај еден број придавски образувања на -ov, сп. *'očovo meso*, *'dambova ku'rija*, потоа кај броевите од типот *dva'naeset*, *'pendeset*, кај глаголите во презентот и имперфектот, сп. *'vikame*, *'nosite*, *'noseme*, *'peešiš*, императив: *'jadite*, *'tastite*.
- 2.33. Акцентски целиости се образуваат во рамките на акцентскиот закон за второсложниот акцент, сп. *ot-'koza m'leko*, *na-'petuk oti'doe*, *za-'nego*, *'na-ni*, *mu-'reče*.
- 2.331. Во негираните акцентски групи со кратка заменска форма и пом. глагол+глагол акцентот паѓа и на партикулата за негација, сп. *'ne-go-'imum vi'deno*.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Силабемите /i e a u o ū/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y
← е во неакцентиран слог во ред случаи: *di'beļo*, *ži'lezo*, *i'zero*, *ni'vesta*, *ni'dela*
- e ← ū: *den*
← ē: *'cena*, *ceļ*
← ё само или во група со m (пред звучен лабијален опструент) и со n (пред звучен нелабијален преграден опструент): *'ečmen*, *'jagne*, *bratu'čet* — *bratu'čendi*, *'endro*, *p'rendi*, *erem'bica*
← а зад палатален консонант во одделни случаи: *'žeba*, *'želna* (*žalna*), *'kāšej*, *'šeren*, *'češa*, *'esen* (*jasen*), *e'sika* (*jasika*)
← секундарно во групата čere-: *'četep*, *če'revo*, *če'reša*
- a ← ō во флексивни морфеми и во одделни лексеми во други позиции само или во група со назален сонант: *'obrač*, *'pajak*, *kak'lica*, *kan'dela*
← секундарно ъ пред n, во одделни случаи и пред r: *"ogan*, *'dobar*, *'vetar*
- u ← o во неакцентиран слог доста често, но не регуларно: *b'rakut*, *'petuk*, *p'lituk*, *ku'pito*, *su'jovi*, *gu'dina*, *puļu'vina*, *'izvur*
← v во случаите како *'cutja*, *osu'natje*
- o ← ū: *doš*, *son*
← секундарно ъ пред крајното m: *'sedom*, *'osom*

- ← ! во група со l: 'bołta, volk, 'vołna, 'gołta, połn
 ← q во повеќе одделни случаи: go'lombi, k'lomko, želond'rec
- a ← q само или во група со m (пред лабијален звучен опструент) и n (пред нелабијален преграден звучен опструент): važica, 'kašni, 'kašča, pat, p'rątja, 'rąka, 'gąmba, 'ząmbi : zap, g'rąndi, že'łandi, kąn'dela
 ← секундарно ź во коренска морфема во група со n: 'mągła
 ← a во група со назален сонант: maš'če(j)a, 'sąna (← snaa)

3.2. Консонантизам

Консонантите /j l r m n p b v t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← n со декомпозиција во група со n: 'denja
 ← x во одделни случаи: 'orej — 'orejut, kaj'tica, 'łapuj, 'nejti
- ł ← ! во група со o: 'połno, 'żółto (3.2)
- l ← l: kluč, kąn'dela
- r ← ſ
- m ← v во групата vn: p'lemlna, mnuk
 ← q со декомпозиција пред звучен лабијален опструент во група со a, o: 'gąmba, dąmbo'vica, gu'łombi (3.1)
 ← e со декомпозиција пред звучен нелабијален преграден опструент во група со e: elem'bica
- n ← n: kon, 'pena, 'denja
 ← q со декомпозиција пред звучен преграден нелабијален опструент во група со a: g'rąndi, že'łandi, kąn'dela
 ← e со декомпозиција пред звучен нелабијален преграден опструент во група со e: g'rendi, len'dina
- f ← xv: 'fjli, 'fatvi
 ← x во одделни случаи: 'noftuk
 ← туѓо: 'fasuł, f'lorin
 ← ономатопејско: 'fući
- v ← Ø (со протеза) пред континуантот на q во почетокот на збороформите: važica, 'vątuk, 'voglen
 ← хијатско во вокални групи со /u/ како прва компонента: 'muva, 'uvo
 ← x на крајот во повеќе одделни случаи: g'łuf — g'łuvi, gref — gre'ovi (← grev), mef — meut (← mev), praf (← prav), suf — 'suvo
- t ← секундарно во групата sr: stram, st'rebro
- d ← секундарно во групата zr: zdruk
- c ← s во групата ps во одделни збороформи: pci, 'vapcyi
 ← s во групата sk во суфиксот -ski: 'żencki, al'bancki и во други одделни случаи: ckło (staklo), 'cenka (senka), 'cekna 'vodata
- z ← ȝ: 'noze
- č ← ſ во група со š: š'čerka, 'kašča
 ← š во групата pš: pče'nica

- š ← ſ само или во група со č: 'pešník, 'nošja, 'nošvite, ſ'fešča, 'kaſča
 ← ſ во групата sl: 'aſli (jasli), ſ'liva, če'reſla, ſe-ſ'lekvi, ſlet, meriſ'liſ,
 maſ'lina (2.254)
 ← ſ во групата ſč во примери како pu'jaſče (2.255)
- ž ← d: 'meža, 'veža, 'saži, 'čužo
 ← tyŕo ž: žam, žep, 'ožak, tutun'žija
 ← z во групата zl: iž'legva, iž'leva
- k' ← tyŕo: k'oše, k'or
 g' ← tyŕo: g'on, g'ol.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот на збороформите се добиени од соодветните звучни опструенти.

3.3. Прозодија

- 3.31. Во однос на појдовниот прозодиски систем извршени се значителни морфолошки промени (в. 2.3).
- 3.32. Нови фонетски должини настанале со контракција и со компензација (2.13, 2.14).

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Вокалот /o/ се губи во почетен неакцентиран слог во некои повеќесложни зборови, сп. 'paška, 'pinci.
- 3.42. Вокалите поретко се испуштаат во проклитичките зборови, особено во брзиот говор, ако следната збороформа почнува со вокал, сп. da s- iz'mie.
- 3.43. /j/ се губи пред /e/ во почетокот и во вокални групи, сп. e'žovi, pose'ena, pi'lena, на крајот зад /i/ во заповедниот начин, сп. 'mi-se, 'napi-se.
- 3.44. /v/ се губи во групата -stv(o), сп. ju'nasto.
- 3.45. /t/ се губи во одделни случаи во секвенцата -st, сп. mas, pos, tes (2.257).
- 3.46. /d/ се губи пред п: 'pani, 'ena gu'dina, e'noš, p'lažna (pladnina), во одделни случаи и во интервокална позиција: g'rež (gredi), 'sež (sedi), во броевите од типот d'vejset (dvadeset).
- 3.47. /x/ се губи редовно на почетокот на збороформите, сп. lep, 'rana, 'oro, во меѓувокална позиција: st'rea, g'raut, често и на крајот на зборовите и пред консонант: si'roma, vla, vla'inka, gra, 'čele, tata'bita, 'ela, done'some (aor.).

3.5. Метатеза

Метатеза е извршена:

во заменскиот корен vѣs-, сп. sfe, s'fekoj,

во vѣz-: zve (zede),

и во примерите: v'jani (javni), al'tica (latica), z'vegar (zevgar), 'laro (ralo).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ТИОЛИШТА (Тојчев; ОЛА 109)

1. ИНВЕНТАР

1.1. *Вокализам*

i ē u
e a o

1.2. *Консонантлизам*

1.21. Сонанти

m
ѣ
l r n
j

1.22. Опструенти

p b f v
t d
c չ s z
č ڇ š ž
k' g'
k g

- 1.221. Опструентите /č չ š ž/ се изговараат помеко отколку во литературниот јазик.

1.3. *Прозодија*

- 1.31. Сите вокали можат да бидат акцентирани. Неакцентираните вокали се изговараат нешто пократко од акцентираните.
1.32. Должините добиени со контракција (2.15) и со компензација (2.13) не се фонолошки релевантни.
1.33. Акцентот е ограничено слободен (в. 2.3). Како дистинктивен признак се јавува во аористот, сп. re'če (3. л. сг. аор.) : 'reče (3. л. сг. през.).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали можат да стојат во почетокот, во средината и на крајот на збороформите, пред и зад поодделни консонанти, со исклучок на фонемата /ə/, која не може да се јави на крајот.
- 2.12. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат во група секој со сите, со некои ограничувања на /i/ (в. 2.13).
- 2.13. Вокалот /i/ во група со друг вокал како втор член се реализира како [i], при што претходниот вокал нешто малку се удолжува. На тој начин се образуваат дифтонзи по должина од две мори, сп. 'le:i̯ (← lei), maš'če:i̯, st're:i̯, o're:i̯ (: orej), sla've:i̯ (: slavej), 'mo:i̯ (: moj), no'žo:i̯ (← ноžoi ← ноžovi), raz'bo:i̯ (:'razboj), gno'jo:i̯, pra'o:i̯, kla'so:i̯. Ова правило не важи за споменативе групи кога се наоѓаат на морфемската граница меѓу префикс и коренска морфема, сп. na'ide, po'igra.
- 2.14. На овој начин се реализира /i/ и кога се наоѓа пред /o/ во определените форми кај придавките во машки род, сп. s'lepio, 'čošio, s'tarjo, go'le-mio, ki'seljo, 'petjo (← slepio, čošio, stario ...). Во случаите како 'jakio, 'niskio, vi'sokio, g'ladnio, cəg'venio, 'cərgnio, /i/ се задржало поради фонетски пречки сврзани со дистрибуцијата на /j/ зад консонантите /p, k/.
- 2.15. Два исти вокали во непосреден контакт најчесто се контрактираат во еден долг вокал, освен кога се наоѓаат на морфемската граница меѓу префикс и коренска морфема, сп. ta: (taa), su'di: (sudii), či: (čii), ča'ki: (čakii), ča'ki:če (čakiče), ra'ki:čka (rakiička), но: po'odi, za'arni, исто и кај глаголите: 'pee, g'reeš, gre'eje.
- 2.151. Должината добиена на овој начин не може да се третира како фонолошки квантитет, бидејќи под истите услови не се јавуваат секвенци од две /a/ и две /i/.
- 2.16. Зевот понекогаш се отклонува со вметнување на консонантите /v/ и /j/, сп. 'muva, pa'zuva, per'duvi, 'suvo, 'leja, maš'čeja, st'reja.

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот на збороформите.
- 2.23. Звучните опструенти не можат да стојат пред беззвучните, а беззвучните не можат да стојат пред звучните.
- 2.231. Едначењето по звучност се врши и на составот на префикс и коренска морфема, како и меѓу одделни збороформи во акцентска група.

2.24. Консонантски групи

- 2.241. Почетна група од два сонанти е можна само кога е прв нејзин член /m/, сп. *m'läk*, *m'leko*, *m'rava*.
- 2.242. Сонантите, освен /r/, во почетокот не се јавуваат во група со опструент.
- 2.243. Од многубројните ограничувања кај опструентите од дијалектен аспект интересни се за одбележување следните групи.
 Плозивите /t d/ во ред случаи не можат да стојат во група пред /n/, сп. (*tn* → *kn*) *k'nočko*, *k'nočok*, (*dn* → *n*) *'eno*, *'ena* *ne'dela*, *'enaš*, *'pana*. Согласката /t/ по правило не може да стои во групите stv: *bo'gasvo*, *prija'telsvo*, stn: *'radosna*, *'posno*.
 Тие исто така не можат да се јават зад /š/ и /ž/, сп. *št* → *šč*: *'gašči*, *'lešča*, *s'fesča*, *s'čica*, *k'lešči*, *'niščo*, *'ošče* покрај *'oše*, *ščo* покрај *šo*; *žd* → *ž*: *'veža*, *'meža*, *'dožo*, *dožovi*, *glužovi*. Согласката /t/ освен тоа не се јавува во групите stv, сп. *bo'gasvo*, *prija'telsvo*, stn: *'radosno*, *'posno*, stn: *'gašnik*, stv: *'nošvi*, štj: *'nošja*.
- 2.244. Од фрикативните консонанти позабележителни ограничувања покажуваат /s z v/.
 Согласката /s/ не може да стои во групата *sč* (→ *šč*), сп. *b'rešče*, *'lišče*, *'mašče*, *ob'räšče*, *p'lašče*, *po'jašče* (: *brest*, *list*, *płast*, *pojas*), *ps* (→ *pc*), сп. *ap'ca:na*, *p'całva*, *tep'cija*, како и пред /k/ во суфиксот *-sk(i)* кај придавките, сп. *bi'vołcko*, *'vołcka koža*, *e'sencko*, *'zimcko žito*, *kos'turcko*, *ku'čefcki zəp*, *s'kopcki*.
 Согласката /z/ во некои случаи се избегнува во групата *łz* (→ *łż*), сп. *'sałża*.
 Опструентот /š/ не може да се најде во група зад /p/ на почетокот, сп. *pče'nica*.
 Согласката /v/ не се јавува во групата *vn* (→ *mn*), сп. *mnułk*, *ug'lamnik*, како и во *sv* (→ *sf*): *sfat*, *sfet*.
- 2.245. Од завршните консонантски групи не е можна групата *-šč* (→ *š*), сп. *gluš*, *doš*, *'poļnoš*, *'pomoš*, *čuš*, и во ограничен број случаи групата *-st*, сп. *płas*, *cvěrs*, *'žałos*, *'rados* (и така најчесто во двосложните и повеќесложните зборови), но и: *brest*, *gərst*, *list*, *most*, *pərst*, *čist*.
- 2.246. Од друга страна, пак, во овој говор се јавуваат некои консонантски групи, коишто во ред други македонски дијалекти денеска не се можни. Такви се групите:
 str: *'sestra*, *st'rina*, *st'rana*, *st'rəŋga*, дури и: *st'reda*, *st'rebro*, *st'reti*,
 zdr: *zdraf*, *uzd'rave*, и со секундарно /d/: *zdrak*, *zdręł*,
 ždr: *žd'rebe*, *žd'repna* (овде е можен непосредниот контакт и на *žd*, в. 2.243);
 sc на морфемската граница во случаи како *'mesce*, *'masca*, или кај префиксираните збороформи од типот *ras'cuti*;
 tl: *t'lee*;
 tc, tc на морфемската граница во случаи како: *g'ratče*, *'pətče*, *'ritče*, *'žitce*.
- 2.247. Групи од два исти консонанти се ретки. Имаме примери само за геминатата *jj* на морфемската граница во *'najjak*, *naj'junak*.

2.25. Одделни консонанти

- 2.251. Фонемата /j/ не може да стои: пред /i/ во сите позиции на збороформите: 'sabi (: sabja), 'noši (: nošja), пред /e/ на почетокот и во интервокална позиција, сп. eš, e'žovi, g'reeš, gre'eme, ro'evi, 'pieš, но: se'eje, gre'eje и редовно така кога имаме секвенци од три вокали.
- 2.252. /i/ не може да се јави пред преден вокал и пред /j/, сп. beł, beła, beło (: beli), koł (: kolja).
- 2.253. /r/ не се јавува во групите rC, CrC.
- 2.254. /ʒ/ е ретка фонема. Се јавува по правило во групата ʒv, сп. ʒ'vezda, ʒ'vizar, зад п: 'benʒin, во множинските форми во алтернација со /g/, сп. 'noʒi, bub'reʒite, di'reʒi, v'taʒi, pa'eʒi, po'ioʒi (: noga, vrag, połog i dr.), во одделни случаи и пред вокал во почетокот или во друга позиција, сп. 'zevgar, 'biʒa и др.
- 2.255. И фонемата /ʒ/ е исто така ретка. Освен во туѓи лексеми и во суфиксот -žija, се среќава пред деминутивниот суфикс -e кај именките како алтернант со g, сп. 'nože, po'lože, 'rože, s'tože, k'niže (: noga, polog, rog, stog, kniga), и во некои одделни случаи на почетокот пред вокал, сп. žał'bini, že'lezo, и во група со r, сп. 'ərža, ər'žosa, ər'žosva.
- 2.256. Фонемите /k' g'/ исто така се ретки во овој говор. Се јавуваат, главно, во туѓи лексеми, сп. 'k'elaf, 'k'ilim, be'k'arče, 'duk'an, k'or, k'oš, 'k'umur, g'ol, g'oks, ma'g'osnik, и во неколку словенски збороформи: k'e, 'vek'e.

2.3. Прозодија

- 2.31. Зборовниот акцент е ограничено слободен, но има тенденција да се стабилизира на пенултима, односно на втората мора од крајот. Таа тенденција најдобро може да се следи кај именските зборови во неопределената форма, сп. 'dever — de'veri, 'kožuf — ko'žufi, si'roma — si-ro'masi, z'mej — zme'jovi, eš — e'žovi, 'pejač — pe'jaći, 'zelen — ze'lena — ze'leni, 'visok — vi'soko, 'gərbaf — gər'bava, 'łakom — ła'komi, и готово редовно така кај двосложните збороформи. Меѓутоа, во определените форми такво поместување на акцентот не се врши, сп. 'kožuf : 'kožufo, ko'žufi : ko'žufite, e'žovi : e'žovite, 'zelen : 'zelenio || 'ze-'lenjo, ze'leni : ze'lenite. На последниот слог акцентот уште се задржал кај некои повеќесложни збороформи — именки и придавки што завршуваат на -ar: voļo'var, goven'dar, -ok: čepe'rok, -nik: armas'nik, -av: bołni'čaf, beli'čaf, zelen'kaf, -liv: rabot'lif, kamen'lif, gorč'lif, -it: zboro'vit 'čovek, aste'lit, leko'vit, и во сложени зборови, сп. doma'zet, cęrno'ok, tvara'gaf. Нема случај акцентот да стои на последниот отворен слог.

Бројот на примерите со акцент на третиот слог од крајот е исто така ограничен, ако ги исклучиме членуваните форми кај именките и придавките. Кај именките акцент на антепенултима имаат деминутивните образувања со суфиксот -ička, сп. 'babička, g'ħavička, кај придавките

образувањата на -ov и -in, сп. ko'koškino 'meso, 'bipkino 'meso, кај десетичните броеви, сп. 'pendese, 'šeese, o'somdese, de'vendese, и кај глаголите во презентот, императивот: 'igrame, 'igratе, 'puli — 'pulite.

- 2.311. Во случаите како no'žo:j, raz'bo:j (: сг. 'razboj), sła've:j (: сг. s'łavej), и сл. акцентот паѓа на втората мора, бидејќи долгите вокали настанати со компензација во вакви групи имаат две мори.
- 2.32. Акцентски целости се образуваат во рамките на акцентскиот закон за второсложно акцентирање, сп. 'na-ni, na-'měš-mi, mu-se-'kara, b'rąt-mi : bra'ta-mi, и др.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: sin, 'riba
 - ← e со редукција во неакцентиран слог во одделни случаи, сп. vija'vica, i'zero, si'delo
- e ← ę: den, 'palec, 'tesen
 - ← ě: 'leto, 'seńka, 'ceł
 - ← ę: 'ezik, 'zaek, или во група со m (пред b), сп. erem'bica, и со n (пред d), сп. go'vendo, oglen'dało, pren'deno, len'dina
 - ← a зад палатален консонант во одделни случаи, сп. e'zovec (ja-zovec), e'rica (jarica), 'esen (jasen), eseno'vica, 'kěšej, 'lišej, mra'velnik (mravjałnik), t'kaeč (: tka'jačka), 'češa, ščef — šče'vo:j, 'šaek (т. şayak)
 - ← секундарно во групата čere-: če'revo, če'reša
- ə ← q: 'kěšča, 'měka, rət, 'rěka, и во група со m (пред лабијален преграден консонант), сп. 'gəmba, gə'łəmbi, dəmp, и со n (пред нелабијален преграден консонант), сп. kən'dela, krəŋk
 - ← секундарно ъ, сп. 'məŋglä, 'mëska
 - ← l во група со l: vělk, 'vělna, 'žělna, 'žělta, 'rělno
 - ← ŋ во група со r: 'pěrsti, 'särce, 'cärno
 - ← a во соседство со назален сонант, сп. z'nœe, 'səna
 - ← турското ı, сп. 'azər, 'kəsimeť
- a ← q во флексивни морфеми и во одделни лексеми во други позиции, сп. 'bera (1. л. през.), 'padnat; 'obrač, 'poprak
 - ← секундарното ъ пред сонантите l, n, r на крајот на збороформите, сп. 'topał, 'ogan, 'vetar, ve'tarče, 'itar
- u ← v во случаи како 'cuti, ke 'osuni
 - ← o во одделни лексеми како резултат на редукција во неакцентиран слог, сп. bu'rija, 'konup (: ko'porja), 'nadvur, 'vidu, 'dojdu (1. сг. аорист)

- o ← ꙗ: doš, son, 'petok
 - ← секундарно ъ пред м: 'sedom, 'osom
 - ← q во одделни лексеми, сп. 'voglen, vogle'nar, 'popok, или во група со м: k'gomko

3.2. Консонантизам

Консонантите /j g m n p b v t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Освен тоа:

- j ← í со декомпозиција на палаталниот елемент, сп. si'rejne, ja'dejne, i'majne
 - ← x во одделни случаи на крајот зад /e/, сп. mej, zmej, 'orej
 - ← i зад вокал, сп. o're:j (orei), pra'o:j (praovi), gra'do:j (gradovi) (в. 2.13), како и во позиција пред вокалот /o/ во членската форма за машки род кај придавките, сп. go'lemjo (← golemio), 'čošjo, s'lepjo (в. 2.14)
 - ← e зад друг вокал во броевите од типот pet'najse, d'vejse (dvaese ← dvadeset)
 - ← хијатско во одделни лексеми, сп. 'leja, st'reja, g'reeje, 'seeje, ž'nieje
- ł ← l
 - ← l во група со ə: vělk, 'žěltnik, pěln, 'ělska
- l ← í: lut, kluč, ne'dela
 - ← ī: 'molba, žal, sol
- r ← ſ: 'more
 - ← ſ во група со ə: 'pěrsti, 'särce, 'cerno
- m ← q во група со ə и o пред преграден лабијален консонант, сп. 'gěmba, 'děmbja, t'rěmba, zěm'bica, k'čombe
 - ← e во група со e пред преграден лабијален консонант, сп. erem-'bica, čemb'rica
 - ← v во секвенцата vn: mnuk, ug'lamnik
- n ← í: kon, pen, se k'čani
 - ← q во група со ə пред преграден нелабијален консонант, сп. d'rěnqo, g'rěndi, 'měndro, sěn'dovi, 'pěndar
 - ← ě во група со e пред преграден нелабијален консонант, сп. len'dina, go'vendo, oglen'dało, pren'deno
- f ← xv: 'fatva, 'falčo, (se) 'fali
 - ← x на крајот на збороформите и пред консонант во одделни лексеми, сп. buf — bu'fo:j, 'kožuf — ko'žufi, kaf'tica, 'nofti
 - ← tyřo: 'fasul, fes, 'furna
- v ← со протеза пред рефлексот на почетното q, сп. vě'žica || ve'žica, 'voglen, 'větok
 - ← хијатско: g'luvo, 'muva, pa'zuva, 'suvo, 'uvo
 - ← x во одделни случаи, сп. 'kiva

- t ← секундарно во групата sr: st'rebro, st'reda
d ← секундарно во групите zr, žr: zdrak, žd'rebe
c ← s во групата ps, сп. p'całva, tep'cija, како и во групата -sk- кaj придавките: bi'vołcko, e'sencko, s'kopcki (в. 2.244)
← č во групата čg- и во čere- во одделни примери, сп. cərn, ce'revo покрај če'revo, ce'repna
- z ← ʒ: 'noži, po'łozí
← z во групите zv, nz, ʐ, во одделни лексеми и пред вокал, сп. ʒ'vezda, 'məłʒi, 'benʒin, 'żevgar (в. 2.243, 2.254)
- ż ← ʒ
- č ← š во групата pš: pče'nica (в. 2.244)
← t во група со š, сп. 'kěšča, p'lešči, s'fesča, s'nošči, v'rešče, 'gašči, 'lešča
← t во секвенцата št, сп. k'lešči, og'nišče
- ź ← wo туѓи зборови и во морфемата -žija, сп. žer, 'žabe, 'žade
← ž пред деминутивниот суфикс -e кај именките, сп. 'nože, s'tože, k'niže, 'rože (в. 2.255), и зад r: 'erža, ər'žosa
- ś ← t во група со č, сп. 'gašči, p'lešči, s'nošči
← s пред č во примери како: k'vašče, 'košče (: koska), ob'rašče (в. 2.244) и во групата sl во одделни лексеми, сп. š'lapej, šlep, š'liva покрај s'liva, но редовно slep
- ż ← d: 'veža, 'meža, 'saži, и од секвенцата žd: do'žovi, g'lužo
- k' ← wo туѓи зборови, сп. k'ef, k'or, k'up, 'k'umur
← t во одделни лексеми, сп. k'e, 'vek'e, do'mak'in
- g' ← wo туѓи зборови, сп. g'ol, g'oks, 'g'akon, 'g'eris

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиле од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот на збороформите се добиени и од соодветните звучни опструенти.

3.3. Прозодија

- 3.31. Во однос на појдовниот прозодиски систем извршени се значителни морфолошки промени (в. 2.3).
- 3.32. Нови фонетски должини се добиени со контракција на вокалите (2.15) и со компензација (в. 2.13).

3.4. Губење на одделни iласови

- 3.41. Вокалите /i e a o/ понекогаш се испуштаат пред членската морфема во повеќесложни збороформи, сп. aj'vente (ajvanite), 'çelte (çelite), b'ranta (branata), 'rost (rosata), v'remto (vremeto). Поретко може да

се сртне испуштањето и во други случаи, сп. bogor'dica (bogorodica), Kol'tomu (←Koletomu).

- 3.411. Вокалите понекогаш се испуштаат и во проклитичките зборови, кога следната збороформа почнува со вокал, сп. s-is'kači (se-), g-'ubi (go-), g-od'nese (go-).
- 3.42. Од консонантите на прво место да истакнеме дека фонемата /x/, иако во денешниот систем не егзистира, се загубила без трага на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'oro, 'oža, lep, 'rana, ren, 'leja ← lea ← lexa), st'reja (← strea), gre'ota, s'na:||'səna (snaa), а во бројни примери и на крајот на збороформите и во средината пред консонант, сп. vra — vra'ovi, vla (пл. vlasti), stra, si'roma, vər — və'to:j, gre — gre'ovi, 'ela (← exla), 'melem, og'luna, 'tuša, 'čeli.
- 3.43. Сонантот /j/ се загубил пред почетното /e/, сп. 'eno || 'edno, 'elen, 'esen, потоа во вокални групи исто така пред /e/, сп. 'seeš, 'pieš, на крајот зад /j/ во императивот: spi, 'izmi sa, понекогаш на почетокот и пред /a/: 'asli (jasli), aste'lit (jastelit), во одделни случаи и во некои суфикси, сп. 'zema (zemja), 'loze (lozje), 'sabi (: sabja), 'noši (: nošja).
- 3.431. Во примерите 'lapka (← bałka ← jabałka), go'rida (jagorida) се загубил почетниот слог ja-.
- 3.44. Консонантот /t/ редовно се губи во членската морфема за машки род, сп. 'mozoko, do'mak'ino, go'lemio, vi'sokio, кај броевите од 11—19 и во десетиците: dva'naese, pet'naise, sedom'najse, d'vejse, 'pendese, 'še-eße, во групите stn, stj: 'tadosni, 'žałosno, 'lisja, b'resja, bo'gasvo, во одделни случаи и во групата -st на крајот, сп. 'žałos, 'rados, и најчесто така во повеќесложните збороформи, cvərs, plas, но: gərst, pərst, list, čist (в. 2.245).
- 3.45. Согласката /d/ често се губи пред /n/: 'ena ne'dela, 'pana (deteto), во одделни случаи и во интервокална позиција, главно кај глаголите, сп. 'jałš (jadiš), 'sejš (sediš), g'rejš (grediš), кај десетичните броеви: d'vejse, t'riese.
- 3.46. Во примерите како 'veža, 'meža, 'saži, или g'lužo, glu'žovi, 'dožo — do'žovi треба да се претположи упростување на групата žž (mežža → mežža → meža).
- 3.47. Во случаите, пак, како gluš, doš, 'pomoš, 'poļnoš, čuš, се разбила групата šč со губење на č.

3.5. Metatеза

Метатеза е извршена во заменскиот корен všs-, сп. sfe, s'fekoj, s'fički, во vþz-, сп. zve ,зеде', потоа во примерите v'jani, k'e v'jane, v'ja: (←java), ał'tica, ał'tišče (← laktišče ,дел на тркалото од кола').

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ТРЕМНО (Кафдика; ОЛА 110)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

i	ɛ	u
e	a	o

1.2. Консонантизам

1.21. Сонанти

		m
ʃ		
l	r	n
j		

1.22. Опструенти

p	b	f	v
t	d		
c	z	s	z
č	ž	š	ž
k'	g'		
k	g		

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите вокали можат да бидат акцентирани. Неакцентираните вокали се изговараат пократко од акцентираните и се подложни на квалитативна редукција.
- 1.32. Акцентот е ограничено слободен (в. 2.3). Како дистинктивен признак се користи во презентот и имперфектот кај некои глаголи, сп. 'vika (3. сг. през.): vi'ka (1. сг. имперф.)

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат во сите позиции на збороформите. Вокалот /ə/ не се спрекава на почетокот и на крајот на збороформите.
- 2.12. Вокалите /i ə u/ се јавуваат и во акцентиран, и во неакцентиран слог, сп. 'ezik, i'zici, 'obərč-o'bərči, rə'ženo, ʃə'žica, bu'nışče, 'uši.
- Вокалите /e a o/ во неакцентиран слог во почетокот и во средината на збороформите се изговараат позатворено [e ~ ə] или пак нивната опозиција се неутрализира со /i ə u/ во корист на последниве. Степенот на редукцијата е посилен во слоговите што се наоѓаат непосредно до акцентираниот слог.
- На апсолутниот крај, каде што споменативе вокали се јавуваат во функција на флексивна морфема, тие не подлежат на квалитативна редукција, сп. i'ziče, u'sence, 'sərce, g'ree, ʃə'žička, 'məska, z'mia, 'gərlo, ku'ləno, 'gusto, s'nao (вок.).
- 2.121. Вокалот /e/ во неакцентиран слог се реализира како [e] или преминува во /i/, сп. gusə'nica, ləku'veta (voda), 'elen, 'devət, — di'vojka, di'tence, ži'lezo, i'lensi, ni'dela, ti'lence, či'reša.
- Пред сонантите /l r n/ на крајот во завршоците -el, -er, -en, и во некои случаи во завршокот -ec, редукцијата на /e/ оди накај /ə/ и се неутрализира опозицијата /ə/ : /e/, сп. 'vitəl, 'orəl, 'petəl, 'vetər (: vi'teri), 'gabər (: gl'beri), s'težər (: sti'žeri), g'lađən, g'nusən, 'esən, 'korən, 'ostən, k'linəc, 'mesəc, 'tanəc, но и: g'lufic, и редовно во кратките заменски форми: mə-'vika, tə-'češe, sə-s'mee.
- 2.122. Неакцентираното /a/ се реализира како [ʌ], сп. sfə'toi, sɬə'ninta, или се неутрализира неговата опозиција со /ə/, сп. zə'pułe, kə'leša, krə'vička, mə'gare, nə'pase, pərəb'rət, 'paјek, pə'jacı, rə'bota, tupa'nica, prə'sina, 'pəndəlr.
- 2.123. Вокалот /o/ во неакцентиран слог најчесто се изедначува со /u/, сп. 'biuł (bivoł), vu'loj, gu'vedo, ug'nišče, u'paše, 'vətuk, 'dobriut, 'ručuk, 'sekuj, 'rebruto (: 'rebro), и во акцентски групи: 'tatku-mu (: tatko), ud-id'no v'reme, поретко се реализира како [ɔ]: po'jašče, čo'rapi, čo'veče (: 'čoek), покрај pu'jašče, ču'rapi.
- 2.13. Во непосредна врска со редукцијата на неакцентираните вокали стои елизијата на вокалите (в. 3.41) и метатезата (в. 3.5).
- 2.14. Сите вокали можат да стојат во група со секој, сп. mi'eše, pi'eno, 'via, ni'olta (nevoluta), 'biuł, 'dobriut, st'rei, st'rea, məš'čea, s'mełt, lę'oňka, lę'narče, 'bairut, p'rae, t'kae, s'nao, rəz'boe, 'čoek, t'rée, sə'ir, vrə'ovi, v'raut, и др.
- 2.15. Секвенци од два исти вокали не се ретки; најчесто се јавуваат на морфемската граница, сп. z'mii, 'see, s'naa, cərnq'ok.
- 2.151. Поретко секвенци од два исти вокали се реализираат како еден долг вокал, сп. s'na:, покрај s'naa, 'či:(čii).

- 2.16. Вокалот /i/ во секвенци зад друг вокал во неакцентиран слог се реализира како [i], освен на морфемската граница меѓу префикс и коренска морфема. По овој начин се образуваат дифтонзите [i:i, e:i, æ:i, a:i, o:i, u:i]. Како компензација од девокализацијата на /i/ вокалната компонента во дифтонзите се изговара нешто подолго, така што целиот дифтонг ги задржува двете мори. Сп. či'ki:i, pi:š, g're:š, st're:i, 'sa:i, покрај 'sai, bu'ko:i, k'r'o:š, и др.
- 2.17. Вокалот /ə/ во група со /r/ во почетокот на збороформите секогаш стои зад сонантот, сп. rəš, 'rəže, rəženo, rəži'nica, 'rəte. Во средината на збороформите ако зад /r/ има група од два или повеќе консонанти, исто така /ə/ редовно се наоѓа зад /r/, сп. trən'livo, t'rəska, c'rəjka, но: tərn, 'vərba, 'sərce.

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции на збороформите (на почетокот, во средината и на крајот).
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот.
- 2.23. Нема секвенци од звучен и беззвучен консонант, вклучувајќи ја тутка и фонемата /v/, сп. 'ofca, 'cefka, или: kfas, sfat, tfoj (со прогресивна асимилација).
- 2.24. Консонантски групи
- 2.241. Почетна група од два сонанти е можна кога е прв нејзин член /m/, сп. mras, m'leko.
- 2.242. Сонантите на почетокот на збороформите не се јавуваат во група со опструент.
- 2.243. Од другите консонантски групи релевантни во дијалектната диференцијација на македонските дијалекти ги одбележуваме следните:

а) не се можни во овој говор:
 sr, zr, žr (→ str, zdr, ždr): stram, st'reda, st'rebro, zdراك, zdrel, žd'rebe;
 št, žd (→ šč, žž): p'lešči, bu'nišče, 'niščo, ščica, k'lešči, dož'žovi;
 sk (→ ck) зад преграден консонант: vo'dencko, 'žencki, s'tarcki, s'kopcki, 'morcko,
 zv (→ ʒv): zver, ʒ'vezda, ʒ'veiska, ʒ'veone.

б) Позиционо или на одделни примери се ограничени групите:

mn- (→ ən): 'nogu,
 bn, vn (→ mn) во: 'demne, g'lamna, 'gomno, 'ramno, mnuk,
 ps (→ pc → əc): ci (pci), cu'visa,
 pš (→ pč → əč): 'čenka, činič'keno,
 ts (→ c) на морфемската граница: gu'vecko (meso), bu'gacvo,
 sč (→ šč) на морфемската граница со суф. -če: po'jašče, 'fešče, 'mošče.

2.244. Поради метатезата и елизијата на неакцентираните вокали пред член. морфема и во други случаи овде се чести случаи со геминатата -tt-, сп. 'petto, 'detto (deteto), 'vo:tta (vodata), ut'tuka, ut'tamo. Има по некој пример и со удвоено /d/: ud'deka, udde'lil sə.

2.55. Одделни консонанти

- 2.251. По однос на вокалите ограничување во дистрибуцијата покажува глајдот /j/. Тој не може да стои пред предните вокали на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'elçen, 'edno, b'roe, 'see, z'nae, 'šie; пред /e/ дури и во суфиксот -je: zd'rave, s'nope.
- 2.252. Сонантот /l/ не може да стои пред предните вокали и пред /j/. Во таа позиција се неутрализира опозицијата со /l/ во корист на вторава фонема, сп. 'beli (:bel, bela, beło) ~ 'beli (пл. од именката bela ‘беда, пакост’).
- 2.253. Назалот /n/ пред веларните /k g/ се реализира како [ŋ]: 'seŋka, f'raŋga.
- 2.254. Сонантот /r/ секогаш се јавува во соседство со вокал, сп. rəš, 'rəte, 'sərce, prəs.
- 2.255. Фонемите /k' g'/ се ретки и имаат многу ограничена дистрибуција. Во група со други консонанти не се јавуваат, освен со /j/, сп. 'kujk'a, 'lujg'a, покрај 'lug'a.

2.3. Прозодија

- 2.31. Кај парадигматските зборови акцентот не се јавува на последниот отворен слог, освен во 1. л. сг. на имперфектот, каде што тој врши морфолошка функција (в. 1.3) и во случаи како siru'ma (← siromax), каде што се загубило /x/.
- 2.32. Кај двосложните именки акцентот по правило паѓа на пенултима. На ултима (во затворен слог) тој се задржал кај еден број повеќесложни именки (на -ag, -čan) и во сложенките, сп. vudini'čar, lipi'čan, bratu'čet, listu'pat, и др. Кај придавските суфиксни образувања бројот на случаите со акцент на ултима е значително поголем, сп. kašli'čaf, pisuk'lič, pi'jan, vi'sok, итн.
- 2.33. По однос на местото на акцентот во парадигмата овој говор познава два модела: а) со парадигматски (морфолошки утврден) акцент, сп. vi'sok — vi'soka — vi'soki — vi'sokite, 'nosam — 'nosiš — 'nose — 'nosime — 'nosat, и б) со стабилизиран акцент на пенултима во неопределена форма кај именските зборови и во некои глаг. форми. Стабилизиран двосложен акцент имаат, главно, именките што во основната форма се акцентираат на претпоследниот слог, сп. 'petuk — ri'toci, p'raznik — praz'nici, 'vetər — vi'teri, 'majstor — mlajs'tori, 'təkaf — rə'kai, потоа во множинските форми на -ovi од едносложните именки, сп. ze'to(v)i, sfa'to(v)i, k'ur'kovi, а кај глаголите во парадигмата на аористот, сп. v'legu — vle'gome — vle'gote — vle'goa.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: sin
 - ← е со редукција во неакцентиран слог: di'beł, ži'lezo, i'leni (в. 2.21)
- e ← ę: den
 - ← ę: 'ezik, 'peda, во неколку примери и во група со назалот /n/: 'endro
 - ← є во сите позиции: ceł, 'cediš
 - ← ъ секундарно пред /r/: vi'teri
 - ← а во: 'češa, 'češka, pu'lenka (poljanka)
 - ← секундарно во групата čere-: či'reša || če'reša
- ə ← q во коренска морфема: 'zəbi, pət, 'təka, и во неколку случаи пред звучните оклузиви во група со назал, сп. krəŋk, 'pəndər, 'gəmba, t'rəmba
 - ← ъ секундарно во случаи како: 'bədnik, 'ləže, lə'žica, 'məska, 'məŋglia (со секундарно n)
 - ← ə во секвенцата /ər/, одн. /ə/: 'dərvo, tərn, trən'livo
 - ← l во група со /l/: vəlk, 'žəlto, 'səlza
 - ← а со редукција: sɬə'bina, mə'gare (в. 2.122)
 - ← е во неакцентиран слог во случаи како: 'petəł, 'vetər, 'ostən (в. 2.121)
 - ← место турското i: 'zəmba, 'səkəs, 'kəna
- a ← q во суфиксни и флексивни морфеми: 'beram, 'berat, plə'nat, sa (3. пл. през. од ,сум')
 - ← ъ секундарно во 'organ
- u ← v во случаите: 'cute, u'sune
 - ← Q во: 'kujk'a, sut, su'dia
 - ← ъ секундарно во: 'sedum, 'osum, sum
 - ← o во неакцентиран слог: gu'lem, ku'leno (в. 2.123)
- o ← ɔ: doš, son.

3.2. Консонантизам

Консонантите /j r m n p b v t d c s z č š ž k g/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- m ← v во групата vn: 'ramno, ug'lamnik (в. 2.243)
 - ← b во групата bn: 'simne (в. 2.243)
 - ← q во група со /ə/ пред звучен лабијал во одделни лексеми: 'gəmbaf, t'rəmba, и во група со /o/ во k'łomko

- n ← ñ: 'bana, 'luna и во група со /j/: kojn, 'dejne
 ← q во група со /ə/ во одделни случаи: krəŋk, 'pəndər, že'łəndręk
 ← ę во група со /e/ во 'endro, и во група со /a/ во ʌŋ'gula
- ł ←
 ← в^n група со /ə/: vəłk, 'pəłno (в. 3.1)
- ł ← í: kluč, ni'dela
 ← łs: sol, 'żalba
- r ← f: 'more
 ← ғ во група со /ə/: 'sərce, tərn, trən'lif
- j ← i зад вокал: g'reiš, 'pejš, p'reite (predite)
 ← i пред членската морфема кај придавките во м. р.: 'beljut, zd'ravjut
 ← e кај броевите од 11—19 и во десетиците, сп. dva'najset, d'vejset
 ← ñ со декомпозиција: kojn, vəg'lejna, si'rejne
 ← x пред консонант во одделни лексеми, сп. 'nijno, 'čejli
 ← секундарно во група со /k'/ и со /ʒ/ во одделни случаи, сп. v'rejk'a, 'vejža
 ← секундарно во 3. л. пл. аор. имперф.: vi'kaja, u'raja
- f ← xv: 'fane, 'fašča
 ← x на крајот и пред консонант во одделни лексеми, сп. mef, moʃ,
 'oref, buf, 'łopuf, 'očuf, 'perduʃ — per'dufi, 'nofti, piʃ'tia
 ← туʃo: fes, 'furna
 ← ономатопејско: 'fərka
- v ← ɿ (со протеза) пред континуантот на иницијалното q: 'vətuk,
 'vəglin, и во: 'vuјko, 'vuјna, 'vosa
 ← хијатско во вокални секвенци зад /u/: 'muva, 'suvo
- t ← секундарно во групата sr: st'rebro, st'reda, st'rek'a (в. 2.243)
- d ← секундарно во групата zd: zdrak, zdreł, и во žd: žd'rebe (в. 2.243)
- c ← č во групите čr-, čvr-, črě-, сп. cərn, c'versto, c'revo
 ← s во групата ps: p'caʃa, tip'cia (в. 2.243)
 ← s во суфиксот -sk(i) зад консонант, сп. 'vołcko, vo'dencki, vilig-'dencki (posti), 'morcko (в. 2.243)
- z ← ʒ: 'noʒi, pu'ʃɔzi
 ← z во секвенците ɿz, nz, dz, zv, сп. 'məłʒe, 'səłʒa, sə-'gənʒa, ud-'ʒadi, ʒ'viska, ʒver, и во одделни случаи пред вокал, сп. 'zeg-var, ʒər'caʃa, 'buʒa и др.
- č ← t во група со š: 'lešča, 'gašči, 'nošča, p'ešča, s'fešča, sfiš'čełnik,
 s'nošči, 'fašča, vi'kaščem
 ← t во групата št: ščo, k'lešči, 'niščo, š'čica

- ž ← đ во група со /j/ во одделни лексеми, сп. 'vejža, 'mejža, 'sajži, 'čujžo, čuj'žina, 'bijža (бидува), 'vijža, 'rojža
 ← d во групата žd: dōž'žovi || dōj'žovno (врeme)
 ← место ž во одделни случаи, сп. dər'žava, dər'žale, 'dərže, du-'vajža (← dovaža), dəl'žina, pu'lože
 ← туѓо: žam, 'oža
- š ← t̄ во групата št̄: p'lašča, 'fašča, p'lešči (в. кај č), или без č: 'gaš-nik, 'mošne, noš, 'noška, 'nošfi, 'pešnik, 'pomuš
 ← s пред č во случаи како: k'lašče, 'lišče, 'mošče (в. 2.243)
- k' ← t̄ во одделни лексеми, сп. k'e || k'i, 'nejk'iš, v'rek'e, 'pojk'e, 'kujk'a, 'k'erka, s'fajk'a || s'fak'a
 ← k во одделни лексеми, сп. 'majk'a (зад j), 'jak'ut, vi'sok'ut (jakjot)
 ← туѓо: 'k'oše, 'k'urk, 'šek'er, 'k'erał
- g' ← đ во одделни случаи, сп. 'rəg'a, rəg'ə'sano
 ← dļj во одделни случаи: 'lug'a || 'lujg'a
 ← туѓо: 'g'ozmo, 'g'ubre.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација.
- 3.22. Беззвучните опструенти се добиени од звучните и на крајот на збороформите.

3.3. Прозодија

Појдовниот прозодиски систем не претрпел поголеми фонолошки промени, но се извршиле значителни морфолошки промени (в. 2.3).

3.4. Губење на одделни iласови

- 3.41. Неакцентираните вокали во повеќесложните збороформи често се испуштаат, особено пред членските морфеми кај именските зборови, сп. 'žente, mi'surte, 'belte, 'pulme (pulime), 'de:tto, 'kolda (koleda), 'gumto (gumno), 'pilto (pileto), 'polto, 'semto, c'refto (crevoto), kə'dijta (kadijata), mu'tikta, ni'olta (neolata), 'rəkta, 'čupta, bugur'dica (bogorodica), 'oklu (okolu).
- 3.42. Елизајата на неакцентираните вокали се врши и во проклитичките зборови кога следната збороформа почнува со вокал, сп. k'—'ojme (ke odime), d—iz'mie (mi'surte).
- 3.43. Неакцентираното /o/ се губи во почетокот во примерите: vo, va: (ova), 'paška, pinci.
- 3.44. Фонемата /j/ редовно се испушта пред предните вокали, сп. 'ezik, 'pee, 'foze, zd'rave и др. (в. 2.251).

- 3.45. Фонемата /x/ наполно се загубила на почетокот и во интервокална позиција, а во ред случаи и во други позиции на збороформите (на крајот, пред консонант), сп. 'arno, 'oro, lep, 'tana, s'na:, st'rea, məš-'cea, vla'inka, grę'ota, 'meut, vra, siru'ma, stra, gre, ni, vi'ka (1. сг. имперф.), sti'du (sveti dux), 'bəla, 'ma:ne, 'me:lem.
- 3.46. Од другите опструенти во повеќе примери се загубиле /v d t/. Согласката /v/ најчесто се испушта во множинската наставка -ovi кај именките, сп. sfa'toi, ru'goi, и во неколку други лексеми во интервокална позиција, сп. 'biu!, d'jau! (gavol), rə'kai (rakavi), 'čočk, а во консонантско соседство во групите vč- ('čera), vs- во заменските облици: 'sekuj, 'səto i dr.

Плозивот /d/ во бројни случаи се загубил во интервокална позиција кај глаголите (и тоа по правило се губи во 2. л. сг. и 1. и 2. пл. през.), сп. vijš (vidiš), jajš (: jadat), sejš, 'sejme, 'sejte (: sedat), p'rejte (: predi), g'rejme (: grede), 'ojme (: ode), p'rejte (: predat), како и во десетичните броеви: d'vejsət, 'pejsət и др. Во консонантски групи, сп. i'no (edno) s'fərlé (svärdle).

Согласката /t/ почесто се испушта на крајот во групите -st, -št, одн. -šč, сп. buža'res (čoek), 'radəs, tes, šes, čuš (: čužžo, čujžo), но и: gost, list; редовно се губи во групите -štn-, -štk-, -štv- -sln-, сп. 'pešnik, 'nošfi, 'radusno.

Во почетна позиција се губат и: /m/ во 'nogu, /n/ пред африкатите /c č/: ci (pci), cu'visa, 'čenka, čin'keno.

3.5. Метатеза

Метатезата е честа појава во секвенците од r+вокал, како во: bərdə-'vica (bradavica), gər'sina, 'gərdi (grədi), o'bərči, pərt, s'tərga, vər'teno (vreteno), rər'deno (predeno), pur'dava (prodava), во повеќесложните именски образувања, сп. 'vo:ta (← voadta ← vodata), 'ma:ište (məžite), 'de:tto (deteto), и во други одделни лексеми, сп. 'zegvar (zevgar), 'pojur (poroj), nərkə'vica (narəkvica).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ И КОСТА ПЕЕВ

КРОНЦЕЛЕВО (Керасеа; ОЛА 111)

1. ИНВЕНТАР

1.1. *Вокализам*

i ə u
e a o

1.2. *Консонантлизам*

1.21. Сонанти

m
ʃ
l r n
j

1.22. Опструенти

p b f v
t d
c ʒ s z
č ڇ š ž
k g
k g x

1.3. *Прозодија*

- 1.31. Сите вокали можат да бидат акцентирани. Неакцентираните вокали фонетски се пократки од акцентираните и се подложни на редукција.
- 1.32. Должините добиени со контракција и со компензација не се фонолошки релевантни (в. 2.121).
- 1.33. Акцентот е слободен и морфолошки стабилизиран во парадигмата. Како дистинктивен признак се користи кај глаголите во аористот и имперфектот, сп. ig'tax (1. л. сг. аор.): 'igtax (1. л. сг. имперфект).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Вокалите /i e a o u/ можат да стојат во сите позиции на збороформите — и на почетокот, и во средината, и на крајот. Вокалот /ə/ не се јавува на крајот, а на почетокот е редок.
- 2.12. Вокалите /i ə u/ се јавуваат и во акцентиран, и во неакцентиран слог. Вокалите /e a o/ во неакцентиран слог, со некои ограничувања на /e/, се изговараат позатворено [ɛ ʌ ɔ] или пак нивната опозиција се неутрализира спрема /i ə u/ во корист на последниве. Степенот на редукцијата особено е силен во слоговите што се наоѓаат непосредно пред и зад акцентираниот слог.
- 2.121. Вокалот /e/ во неакцентиран слог се реализира како [ɛ] → /i/, освен на крајот каде што се јавува во морфолошка функција, сп. *vərvi'rīca, ərim'bīca*, или: *i'zīk, ič'i'mēn* (*ećmen*), *iv'dovic* (← *evdovec=ьдовец*), *gəsi'nīca, di'beli, ždri'bak, pi'nuška, si'deļu* (*sedelo*), — *'jarim, 'vəg-lin* (*јаглен*), *g'rozin, 'jasin, 'gabir, 'guščir, 'devir, li'gavic* (*гол polyжав*), *'cərvic, 'divič* (← *diveč=dívjač*). Пред сонантот /l/, во одделни случаи и пред /r/, затворениот изговор на /e/ клони кон /ə/ или се неутрализира со изговорот на /ə/, сп. *'vəzə̄n* (← *vəzeł=jazol*), *'detə̄c* (*клукаjdrveč*), *'kotə̄c, 'ogə̄c, 'petə̄c, u'čitə̄c*, *'češčə̄c, 'veččə̄c*, и редовно во кратките заменски форми *tə̄, tə̄, sə̄, sə̄*, како и во партикулата *nə̄*, сп. *tə̄-'kanə̄t, sə̄-s'me(j)e, nə̄-mu'žax*. На крајот /e/ не подлежи на редукција, сп. *v'reme, 'ime, 'jagne, 'pole, 'seme, 'kojnče, ku'čence, 'perce, z'drave, 'liste* (*лисце*), *'zəbe, 'rəce, 'la(j)e, 'pe(j)e, 'bile, 'nosime*.
- 2.122. Вокалот /a/ во неакцентиран слог се редуцира во сите позиции, со тоа што е степенот на редукцијата најслаб на крајот, сп. *'vodə, və'dica, 'kujčə, ku'bīl, tə̄'linl*, но: *əgə'tijl, zə'o'jgl, lə'ruj, 'nazət, 'sakət, 'sekəc*.*
- 2.123. Неакцентираното /o/ исто така во сите позиции се редуцира и се изедначува со /u/, сп. *u'lovu* (← *o'lovo*), *u'rex, vu'lovi, ku'bīla, ku'žux, ru'lījna* (← *po'lījna* : *'pole*), *'vosuk, 'tonuk* (*танок*), *'mačur, 'jałuf, 'medut, 'sokułut, g'letu, ku'pitu, 'peru, 'situ, 'rałtu* (*raloto*), *'dougu* (*dolgo*), *suu* (*suo*), *sm'rekuvu 'dərvu*.
- 2.13. Во непосредна врска со редукцијата на неакцентираните вокали стои елизијата на вокалите (в. 3.41) и метатезата (в. 3.5).
- 2.14. Сите вокали можат да стојат во група со секој.
- 2.15. Секвенци од два исти вокали најчесто се јавуваат на морфемската граница, сп. *z'mii, sə-s'mee, s'naa* → *s'nal, 'suu* (← *suo*), *'luutu* (*ludoto*), *słəbu'utmnu* (*slaboumno*).
- 2.16. Вокалот /i/ зад друг вокал во неакцентиран слог се реализира како [i], освен на морфемската граница меѓу префикс и коренска морфема. На тој начин се образува цела серија надолни дифтонзи [i:i, ej, əj, aj, oj, uj]. Како компензација од девокализацијата на /i/, вокалната ком-

* Полуредукцијата на /a/ во понатамошните примери не ја предаваме од технички причини.

понента од дифтонгот нешто малку се уドルжува, така што целиот дифтонг ги задржува двете мори. Сп. 'vi:jiš (< viiš < vidiš), st'r'i:jiš (< striiš < striziš), u're:jiš (< urei=опреи), 've:jiš (veiš), iz'le:jiš (< izleis < izležiš), 'le:jiš (ležiš), 'pe:jiš (peiš < peeš), 'se:jiš (< seiš < seeš), или 'se:jiš (< sediš), z'nə:jiš (znaiš), d'va:jsit (dvaeset), 'za:ic (zaec), s'na:jiš (< snai), b'la:jiš (blažiš), 'da:jiš (dadiš), iz'va:jiš (izvadiš), 'ja:jiš (jadiš), 'za:idnu (< za-idnu < zaedno), p'ra:istu (praistu < praseto), 'mu:ji (mui=муви), 'mo:ite, 'mo:itu (moeto), 'lo:istu (loistu < lozeto), 'ko:iste (< koizte < kozite), 'o:jiš (odiš).

- 2.161. Исто така /i/ → [i] и пред /o/ во членската форма за машки род кај придавките, но без компензациона должина на вокалната компонента, сп. 'beljut (< beliot), zi'lenjut (< zeleniot), 'lošjut (lošiot).
- 2.17. Вокалот /ə/ во група со /r/ во почетокот на збороформите секогаш стои зад сонантот, сп. rəš, 'rəžin, rəži'nica, 'rəjgə. Во средишна позиција ако зад /r/ има група од два или повеќе консонанти, /ə/ стои зад /r/, сп. k'rəmnək, p'rəstɪn, p'rəšče, t'rəska. Така се јавила групата гə и во grəs (< grəst), prəs (< prəst). Во другите случаи /ə/ се јавува пред сонантот, сп. vərf, tərn, sərp, 'dərvu, 'zərnu, па дури и gər'dina (< grə'dina), s'tərga (< strəga), pərt (< prət).

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот на збороформите.
- 2.22. Звучните опструенти не можат да стојат на крајот.
- 2.23. Нема секвенци од звучен и беззвучен консонант, со некои ограничувања на фонемата /v/.

2.24. Консонантски групи

- 2.241. Почетна група од два сонанта е можна само кога е прв нејзин член /m/, сп. m'laku (mlako), m'rava.
- 2.242. Сонантите на почетокот на збороформите не се јавуваат во група со опструент.
- 2.243. Од другите консонантски групи не се можни воопшто или само во некои позиции во збороформите:

mn (→ Qn) на почетокот во 'nogu (mnogu);

bn, vn (→ mn): 'demne, 'zemne, g'rimna, g'lamna, 'gomnu, p'lemna, 'ramnu, ug'lamnik, usəm'na, no: fnuk, f'nuka;

sr, zr, žr (→ str, zdr, ždr): st'rebru, stram, st'rednu, zdrak, zd're(j)e, zdreu, žd'rebe, žd'rebna ku'bila, ždri'bak;

št, žd (→ šč, žž): 'guščir, guriš'čina, k'lešči, 'puščiš, š'čica, 'našče (< našte < našite), но: 'češte (< češite=чашите), каде што асимилацијата е запрена поради почетното /č/, duž'žovi;

ps (→ pc): p'cuje, 'vapca, s'tipca, tip'cija, но cu'visa (psovisa);
 pš- (→ pč → Øč): či'nica, či'nička;
 ts (→ c) на морфемската граница: u'ceče (otseče), uc'krije (otskrije), uc-p'redi (otspredi), gu'vecku (govedsko), b'racki (bratski);
 ns (→ nc) во одделни случаи: 'donci-gu (donsi gu ← donesi go), zən'-cex (← zansex ← zanesex);
 sk (→ ck) зад преграден консонант, сп. 'gúpcki (← gúpski), s'kopcki (skopski), 'zimcki, 'dencki, 'žencki, 'kojncki, 'lancki, s'tarcki;
 zv (→ ʒv): ʒver, ʒ'viska, ʒ'venče, но raz'vije (на морфемската граница), и зад /d/ на морфемската граница, сп. udža'ran (odzaran), ud'žat (od-zad), də sə ud'žeme, ki pud'žine;
 -st, -št (→ -s, -š) на крајот: mos, prəs, čis, 'radus, 'boles, veš, doš (most, bolest, vešt, dožd).

- 2.244. Се забележува тенденција за ограничување на дистрибуцијата на /j/ во однос на консонантите. Се одбегнуваат консонантски групи со /j/ како втор член, сп. i'lada, s'nope (snopje), zd'rave (zdravje), ži'nefte (žinetje), pəd'najte, 'sijnut (← sinjut ← siniut), 'nejnut (← nejnijut ← nej-niut).
- 2.245. Од друга страна, поради елизијата на неакцентираниите вокали пред членските морфеми, овде се создале ред консонантски групи кои во другите македонски говори во таа позиција не се обични, сп. st'rej-kta, 'nojkte, 'koskte, 'nejnte (nojkite, koskite, nejnite).
- 2.246. Елизијата на неакцентираниите вокали придонесла и да се зголеми бројот на случаите со удвоен консонант, особено на примерите со удвоено /t/, сп. v'ratta → v'rat:a, 'detto (deteto), 'letto → 'let:o (letoto), ut-'tede, ut'tedin, 'imme (imame), 'zimme (zimame), 'naj'jak.

2.25. Одделни консонанти

- 2.251. Соантот /j/ не може да стои пред преден вокал во почетокот на збороформите, сп. eš, 'edin, 'esin. Во меѓувокална позиција пред /e/ се јавува факултативно, сп. 'bi(j)e, 'či(j)e, zd're(j)e, 'pe(j)e, 'la(j)e, z'na(j)e, 'ču(j)e, но и: u'mee. Факултативно /j/ се јавува и во групите -iə-, -ia-, -ea- (-eə), сп. z'mi(j)a, ku'ri(j)a, puš'či(j)a, 'mi(j)əm, 'se(j)əm, 'ne(j)a. Има тенденција да се јавува и зад консонант (и во таа позиција доколку не се губи, тоа се метатезира): ži'nefte (← ženetje), st'a'njte (stanatje), 'lošut покрај 'lošjut.
- 2.252. Латералот /l/ не може да се јави пред преден вокал и пред /j/, сп. vi'kale (: vikał, vikała, vikało), 'coli (: kola). Во споменатава позиција тоа се неутрализира со /l/, сп. 'beli (: bel, beł) ~ 'beli (: bela=пакост).
- 2.2521. На крајот на збороформите и пред консонант /l/ се реализира како [u], сп. dou (: du'łovi), dału (: dała, dało), 'vołna, k'rążce (: krilo).

- 2.253. Назалот /n/ пред веларните /k g/ се реализира како [ŋ]: 'baŋka, 'seŋka, f'raŋga, 'maŋgar.
- 2.254. /t/ не може да се јави меѓу два консонанта и на почетокот пред консонант.
- 2.255. Опструентите /t d/ не можат да стојат во група со /š ž/, сп. k'lešči, ug'nišče, duž'žovi.
- 2.256. Консонантот /z/ има доста ограничена дистрибуција. Се јавува редовно во група пред /v/, zver, z'venče, и зад /n/: 'enža.
- 2.257. Ограничена дистрибуција имаат и опструентите /č ġ/. Најчесто тие се јавуваат во група со /j/, сп. 'kujčka, nojčk, 'nojkni, 'nojkvi, p'lejčki, s'fejčka, 'vejčga, zə'ojčga, iz'vajčga, 'mejčga, 'rəjčga, 'sajčgi, но: ki, 'kerčka, gół, 'gúbre (во почетна позиција) или i'zíčk (← ezik), dručk (← druk ← drug) (в. 3.2).
- 2.258. Консонантите /k g/ пред вокалот /i/ се реализираат како [k' g']: 'k'itka, rə'k'ija.
- 2.259. Гласот /x/ не се јавува на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'arnu, 'oru (oro), lep, 'rana, s'naa — s'na:j, st'rea, 'mua (в. 3.44).

2.3. Прозодија

- 2.31. Акцентот по местото е слободен со следните ограничувања: не може да стои на последниот отворен слог со исклучок во 2. и 3. л. сг. на аористот, каде што се јавува со морфолошка функција, сп. pli'te, no'si, и во некои одделни заменски збороформи, сп. kæk'vi, tæk'va, əd'no, можеби и уште во некој прилошки збор. Сп. ju'nak, ču'vek, i'zíčk, vi'sok, uf'čar, zi'len, — 'pesuk, 'əndər, 'korin, 'razum, ug'lamnik, — 'babička, 'majčini, 'sekuja, 'sekəde, 'vikəme, 'učite.
- 2.32. Друга особина на акцентот е неговата парадигматичност (морфолошка стабилизираност), сп. 'žen-a, 'žen-i, 'žen-ta, 'žen-te; vi'sok-Ø, vi'sok-a, vi'sok-u, vi'sok-i, vi'sok-j-ut, vi'sok-te; p'let-əm, p'let-iš, p'let-e, p'let-me, p'let-te p'let-ət; pli'tex, pli'te, pli'te, pli'teme, pli'tete, pli'tea.
- 2.321. Од претходново правило отстапуваат следниве збороформи: (кај именките) множинските форми со двосложните наставки -ovi, -išča, -ijna, сп. stu'lovi, ru'govи, ri'dovi, ri'dišča, rə'tišča, tə'ljina, pi'ljina. Во членските форми акцентот го задржува местото од неопределените облици, сп. 'rətut : pət, rə'tiščəta : rə'tišča, 'selto : 'selo, ti'ljinta : ti'ljina; (кај глаголите) императивот, сп. 'kaži : kə'žeje, 'nosi — nu'sejte, и со префикс: 'rasklži — rəskə'žeje.
- 2.33. Акцентски целости образуваат именките со предлозите и бројот 'еден' во функција на неопределен член, сп. nə-'rəka, pud-'miška, kətu-ku'koška, ədnu-'žena, ədnu-ču'vek, и акцентот секогаш паѓа врз имен-

ката. Исто така акцентот се задржува на глаголскиот дел и во акцентските целости со глагол од типот *mə-'nose*, *sə-utki'na*, *də-'vika*, *kɪ-'nose*, дури и во целости со партикулата *,ne'*: *nə-mu'ža*, и така е најчесто, и многу ретко со пренесен акцентот врз негацијата: *'ne-znəm*, *'ne-pra:ž*, покрај: *nə-z'nəm*, *nə-p'ram*.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: *bik*, *sin*
 - ← e со редукција во неакцентиран слог: *i'len*, *di'beu*, *ri'men*, *ni-'vesta*, *'jasin* (в. 2.121);
- e ← ȳ: *den*, *pen*
 - ← ē: *g'reda*, *'peda*, и во група со /n/ во одделни случаи: *'enža*, *'endər*
 - ← ē: *'letu*, *'sen̩ka*;
- ə ← ȶ во кореновите слогови: *'gəska*, *gə'ʃəp*, *'gəba*, и во група со /n/ во одделни случаи: *b'ʃəndi*, *gəŋg'lif*, *'gəngəm*, *ʒə'ʃəndruk* (желудец), *'məndət*, или со /m/ пред лабијален плозив во *t'rəmba* (траба платно)
 - ← секундарното ȶ во сите позиции, сп. *'ʃəga*, *'ʃəže*, *ʃə'žica*, *'məgla*, *'məska*, *'cəfte*, *'vetər*, *'itər*, *'ogən*
 - ← ȶ во групите ȶ/ȶ: *'dərvu*, *'zərnu*, *kրəf*, *pրəs*, *rəš*, *t'rəska*
 - ← ȶ во групите ȶ/ȶ ȶ во одделни случаи, сп. *'bəla*, *'kəvne*, *pəy'šok*, *'təyče*, *s'ʃənce*
 - ← турското 1: *'kəna* (т. *kına*)
 - ← a со редукција во неакцентиран слог, сп. *ʃə'ruj* (лопух), *mə-'lina*, *'naʒət* (в. 2.122)
 - ← e со редукција во неакцентиран слог во фонетските услови описаны во 2.121, сп. *sə s'mee*, *nə mu'žax*, *'ogəç* (орел), *'večər*;
- a ← ȶ во суфиксите, флексивните морфеми и во други одделни случаи, сп. *pad'naq*, *'berat* (→'berət), *sa* (3. л. пл.),
 - ← ē зад /c/ во одделни случаи: *caq* — *'cała*, *'cape*, *'cava*, *ca'lina* (→ *cə'lina*);
- o ← ȶ: *doš*, *pi'tok*
 - ← ȶ во група со /i/ во одделни случаи, сп. *'voŋna*, *'gou̯ta*, *'dou̯gu*, *žou̯t*, *'soŋza*;
- u ← ȶ во одделни случаи, сп. *'kujka*, *sut*, *su'dija*, *pu'nuda*
 - ← o со редукција во неакцентиран слог: *u'rex*, *vu'lovi*, *ku'žux*, *'vosuk*, *'medut*, *'seltu* (seloto), *'čestu* (često).

3.2. Консонантни зам

Консонантите /j r m n p b v t d c s z č š ž k g x/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот македонски систем. Освен тоа:

- j ← н со декомпозиција на мекоста, сп. kojn, 'bajna
- ← x во одделни зборови: 'nijni, 'čeјli, ё'puј
- ← во група со k, g (со антиципација на мекоста), сп. 'kujčka, s'fejčka, 'mejčga, 'røjča
- ← i зад друг вокал, сп. zaјc, 'moi̯te, 'mu:či, s'na:či, u're:či (в. 2.16), и кога се наоѓа /i/ пред вокалот /u/ во членската форма за м. п.: 'beljut (в. 2.161);
- č ← ĥ во група со /ə/ или со /o/, сп. 'kəmne (колне), rək'šok (полжав), 'təçče, s'kənce, kočk, 'močče, 'sočza
- ← ī во одделни случаи: 'vəzəč (јазел), u'čitəč, 'češčəč, ən'guča (јагула);
- l ← ī: 'luti, kluč, ni'dela
- ← lъ: sol, žal, 'žalba;
- r ← ř: 'more
- ← ţ во група со /ə/: sərp, rəš;
- m ← v во групите bn, vn: 'simne, g'rimna, ug'lamnik, 'ramni, usəm'na (в. 2.243)
- ← q пред лабијален опструент во група со /ə/ во t'rəmba и изведенките;
- n ← n: pen, и во група со /j/: kojn, 'bajna
- ← q во група со /ə/ во одделни случаи, сп. b'kəndi, 'gəngəm, gəng'lif, žə'kəndruk, 'məndər (в. 3.1)
- ← e во група со /e ə/ во одделни случаи: 'enža, 'endər, ən'guča (в. 3.1);
- f ← xv: 'fajčam, sə 'fale
- ← v во случаите fnuk, f'leze
- ← x на крајот на збороформите и пред консонант во одделни случаи, сп. 'bafča, 'pafka, 'noftuk, vərf, 'očuf
- ← туѓо f: 'futa, 'furna, fes
- ← ономатопејско: 'fərče, 'fuče;
- v ← Q пред континуантот на почетното q-: və'dica (јадица), 'vəzəč (јазел), пред u: 'vujku, 'vujna, и пред o во 'vosa (оса);
- l ← секундарно во групата sr: stram, st'rebru (в. 2.243);

- d ← секундарно во секвенците zr, žr: zdrak, zd'reje, zdreū, žd'rebe, ždri'bak (в. 2.243);
- c ← č во групите čt- и črě-: 'cërvin, c'revu
← s во групите ps, ns, ts, sk, сп. 'vapca, zən'cex (← zən'sex ← zani-'sex), b'racki, 'žencki, 'čancki (в. 2.243);
- z ← ž
- č ← t во групата št: k'lešči, ug'nišče, 'našče (← našte ← našite)
- ž ← туѓо: žam, ža'mija
← ž во групите žb, žv, сп. ž'bara, ž'vaka;
- š ← í во група со č, сп. 'gašči, или само: 'gašnik, 'nošnu v'reme, 'mošne, p'leški, pumuš'nica, s'fešnik
← s во групата sc на морфемската граница, сп. k'vašče (: kvas), 'məšče (: məska);
- ž ← d во група со d или ž, сп. 'čuždi || 'čužži, дури и 'čuzdi;
- k ← í: ke/kí, 'kerka, и во група со j: 'kujča, məj'ke, nojk, 'nojkni, p'lejk, 'pomujk, st'rejk, s'fejk, 'fajča
← t̄j во група со t: b'ratk
← k на крајот во одделни случаи, сп. druk/drujk (друг), i'zik (← izik=јазитк);
- g ← d: miǵu, p'rege, и во група со j: 'vejǵa, 'mejǵa, 'rəjǵa, 'sajǵi, iz-'vajǵa, zə'oјǵa
← туѓо: gół, 'gubre;
- k ← x во 1. л. сг. аор. импф.: či'tak, vi'dek, bek;
- g ← d во g'letu;
- x ← s, š пред африкатите c, č во одделни случаи, сп. 'noxče (: nos), ub'raxče (: obraz).

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиле од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни опструенти во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот се добиле од соодветните звучни опструенти.

3.3. Прозодија

Појдовниот прозодиски систем не претрпел поголеми фонолошки промени, но се извршиле значителни морфолошки промени (в. 2.3).

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Неакцентираните вокали во повеќесложните збороформи често се губат, особено пред членските морфеми, сп. grə'dinta (gradinata), ku'sulta (košulata), 'našča (našata), 'nifta (nivata), st'ranta (stranata), v'remtu (vremeto), 'imtu (imeto), 'piltu (pileto), 'rəcte (rəcete), 'raſtu (raloto), 'arntu (arnoto), 'loſtu (lošoto), 'žente (ženite), zi'lente (zelenite), или 'peskut (pesokot).
- 3.411. Елизијата на неакцентираните вокали се врши и во проклитичките зборови кога следниот збор почнува со вокал, сп. z-'arnu (za arno), nə-d'nəš (na ednaš), d-uf'čarut (du uf'čarut ← do ofčarot).
- 3.42. Неакцентираното /o/ се губи на почетокот во примерите: 'paška (opaška), 'pinci (opinci), voj, 'vaa (ovoj, ovaa).
- 3.43. Сонантот /j/ се губи на почетокот пред /e/: eš, 'esin (в. 2.251), во суфиксот -је во зборовите како g'rozde, 'loze, 'liste, c'vete, zd'rave, и во неколку случаи во почетокот пред /a/ во повеќесложни збороформи: ə'vočku (jabolko), ə'genca (jaganca): 'jagne.
- 3.44. Од опструентите во повеќе позиции се губи фонемата /x/. Наполно се загубила на почетокот и во интервокална позиција, сп. 'arnu, 'oru, lep, 'rana, s'naa, st'rea, 'buæç (buxal), 'muia, 'sua, и во ред одделни случаи и во други фонетски позиции, сп. 'bəla, 'beme (bexme), u'čime (učixme) (в. 2.259).
- 3.45. Од другите консонанти во ред случаи се загубиле /v ž z d/. Најчесто тие се губат во интервокална позиција, сп. /v/ v'leäm (vlevam), 'daäm (davam), 'ze:m (zevam), k'reäm (krevam), p'ra:m (pravam); /ž/ b'la:jiš (blažiš), 'ka:jiš (kažiš), 'le:jiš (ležiš), 'mo:jiš (možiš), 'ni:jiš (nižiš), st'rijiš (strižiš); /z/ 've:jiš (veziš), v'le:jiš (vlezhiš), iz'le:jiš (izlezhiš), /d/ b'raəta (bradata), li'vaəta (livadata), i'laəta (iladata), 'voəta (vodata), g'reət:a (gredata), g'raut (gradut), 'leut || 'ledut (ledot), gu'veut:u (govedoto), 'deut:o (dedoto), 'luju (ludeto), m'lautu (mladoto), d'vajisit (dvadeset), и особено често кај глаголите: 'vi:jiš (vidiš), 'da:jiš (dadiš), iz'va:jiš (izvadiš), 'ja:jiš (jadiš), 'ja:jme (jadime), 'ja:st (jadat), o:m (odam), 'o:jme (odime), 'o:ət (odat), 're:jiš (rediš), 'se:jiš (sediš).
- 3.46. Во консонантски групи редовно се губи /t/ во групите -st, -št на крајот: mos, lis, mas, čis, 'radus, čuš (: čužšo), потоа во групите -štn-, -štk-, -stn-, сп. s'fešnik, s'nošni, p'leški, 'radusni; а во одделни случаи се губат и /v/ во групите vt-: 'tornik, vč: 'čera, sv: кај заменките 'sekuj, 'sekuya, sət, -a, -e, и во други образувања од коренот s̯v-, сп. 'sənojk; /p/ се загубило во некои случаи во групите pč: či'nička (pčenička), pc: cu'visa (pcovisa), и /m/ во групата mn- во 'nogu (mnogu).

3.5. *Метатеза*

Метатезата во овој говор е честа појава. Најчесто таа се јавува во повеќесложните членувани именски образувања, сп. '*lo:js*tu (← *loizetu*), '*no:iste* (← *noizte* ← *nozite*=нозете), *p'ra:js*tu (← *praistu* ← *prasitu*=прашето), во секвенци од г+вокал: *gər'dina* (*gradina*), '*pərčka* (*пречка*), *pirpi'lica* (← *pripilica* ← *prepelica*), *tri'zija* (← *tirzija* ← *terzija*). Освен тоа со метатеза редовно се јавуваат образувањата со коренот *jav-*: *vjəj'na*, во зборот *zeg'var* (← *zevgar*), во *ejnu'ari* (*јануари*, со преглас на *ја* → *je*).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ВИСОКА (Оσσα; ОЛА 112)

1. ИНВЕНТАР

1.1. Вокализам

1.11. Во акцентирана позиција

i	u
e	ə
ä	a

1.12. Во неакцентирана позиција

i	u
ɛ	

1.121. Вокалот /ɛ/ во неакцентирана позиција се изговара пониско од акцентираното /ə/, како среден глас меѓу /a/ и /ə/, но поблиску до /a/ — [ʌ].

1.2. Консонантизам

1.21. Сонанти

		m
		m'
ʃ	r	n
l'	r'	n'
j		

1.22. Опструенти

p	b	f	v
p'	b'	f'	v'
t	d		
t'	d'		
c	ʒ	s	z
c'	ʒ'	s'	z'

č	ž	š	ž
k	g	x	
k'	g'	(x')	

- 1.221. Фонемите /v v'/ се изговараат билабијално [w w'].
- 1.222. Фонемите /č չ š ž/ фонетски се палатализирани [č' չ' š' ž'].
- 1.223. Немаме потврда за палатализирано [x'].

1.3. Прозодија

- 1.31. Акцентот е слободен и подвижен, сп. *glas* — *gla'sot*, *b'rada* — *bra'data*, *'bera* — *bi'reš*.
- 1.32. Како дистинктивен признак акцентот се користи, главно, кај глаголите за разликување на несвршените и свршените форми од типот *pru'mina* (несвршен) : *p'romina* (свршен), потоа за разликување на аористот и имперфектот и аористот и презентот кај некои глаголи, сп. *subi'rax* (1. л. аор.) : *su'birax* (1. л. сг. имперф.), *subi'ra*, *pumi'na* (3. л. сг. аор.) : *su'bira*, *pu'mina* (3. л. сг. през.).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали во неакцентирана позиција подлежат на квантитетска редукција; тие се изговараат нешто пократко во споредба со соодветните акцентирани вокали, а понекогаш во средните слогови пред консонант и наполно се губат (сп. 3.41).
- 2.12. Вокалите /e o/ во неакцентиран слог во сите позиции на заброформите подлежат и на квалитетска редукција и по правило преминуваат во соодветните високи корелати. По тој начин се елиминира опозицијата *e:i* и *o:u*. Сп. *'mori* : *mu'r'etu*, *'poli* : *pu'l'etu*, *čin'da* : *'čendu*, *'d'e've'ir* : *d'iv'i'rot*, *'d'era* : *d'i'r'eš*, *'gab'ir*, *g'r'eb'in*, *g'r'endə* : *gr'in'datə*, *bu'jot* : *boj*, *du'fot* : *doł*, *ku'zata* : *'koza*, *kuj'narin* : *kon'*, *udə'ja*, *ugl'in'dalu*, *du'b'ituk*, *lu'z'e*, *'mozuk*, *'s'chu*.
- 2.13. Неакцентираните /a ə ɛ/ се реализираат како среден глас *me'y* /ə/ и /a/, но поблизок до вториот [ʌ]. Тоа значи во неакцентиран слог се изедначил изговорот на споменативе три фонеми и се укинува опозицијата *me'y* /a/ и /ə/, одн. *me'y* /a/ и /ɛ/. Сп. *ʌ'tap*, *bał'ča*, *bał'ratə* (: 'barə), *mən'ʃot* : *mənč* (маж), *bał'ʃot* : *bənc*, *łan'žicə* (лајцица), *dał'dot* : *dəš*, *rał'sta* : *rəš*, *dls'katə* : *dəskə*, *člr'ven*, *dał'd'i*, *'jabł'katə*; — *c'ʌ'diš* : *'c'ad'la*, *m'ʌ'sa* : *'m'ąsu*, *g'ʌ'katə* : *'t'ąka*, *s'ʌ'češ* : *'s'ačla*, *sf'ʌ's'ta* : *sf'ąš*, *sf'ʌ'tot* : *sf'ąt*, *sn'ʌ'got* : *sn'ąk*, *śl'ʌ'zot* : *śl'ąš*, *I'ʌ'ta* : *I'ątu*.
- 2.14. Од претходново излагање произлегува следното:
фонемите /i u/ можат да стојат и во акцентиран и во неакцентиран слог;

фонемата /ə/ во основниот алофон се реализира во акцентиран слог, додека во неакцентирана позиција таа звучи поблиску до /a/; фонемите /e o/ во неакцентиран слог се неутрализираат со /i u/; во одделни случаи можат да се сретнат и затворени алофони [ɛ ɔ] и тоа претежно во туѓи збороформи, сп. bər'berin, də'mek, rər'de покрај pɪr'de, tɔk'mak;

фонемата /a/ се реализира само под акцент, а во неакцентиран слог има алофон [ʌ] со различни степени на редукција;

фонемата /a/ исто така во својот основен алофон се јавува само под акцент, а во неакцентиран слог се реализира нешто повисоко, позатворено [ʌ].*

- 2.15. По однос на консонантите пограничена дистрибуција покажуваат само фонемите /ə/ и /ə/. Првата и со двата свои алофони [ə ʌ] го палатализира претходниот консонант и се јавува само зад палатализиран консонант, сп. b'əł, 'v'əgl, d'əł, z'əš, 'nozʌ, 'Tətu, 'n'əʃtu, 'p'ən, 'r'əpl, 's'ənka, s'ət. Фонемата /ə/ по правило се јавува само зад тврд консонант.
- 2.151. Во група со ликвидите /r l/ вокалот /ə/ на почетокот редовно стои зад ликвидот, сп. 'čəska, gl'ži, rəš, 'rəžda. Во средните слогови може да стои и зад и пред ликвидите, зависно од бројот на консонантите и карактерот на консонантската група, сп. 'gərlu, 'kərlıš, 'zərnu — grən'čarin, trən, v'rəba, или: 'rəlin, 'vəlna — d'fəŋgu, s'fənce, s'fəba.
- 2.16. Групи од два вокали не се многу чести, и тие што ги најдовме во материјалот се претежно во туѓи лексеми, а во домашните само во случаи каде што се загубил некој консонант во интервокална позиција и на морфемската граница со предлог, сп. 'paręa, 'neuk, 'baiš, 'zainc, zl'i'noš, pl'i'noš (naednaš), p'raiš (praviš), pl'okuł, pl'orłki, pl'os-trin, čl'ušin, 'g'aur, p'rau (pravo), ja'urt (jogurt), m'l'uk'a, 'nou (novo), bru'iš, pui'din, tru'ica, z'aiš||z'əš, bu'as (bogaz).
- 2.17. Групи од два исти вокали се исто така ретки. Во материјалот најдовме само неколку примери, сп. kaba'at.
- 2.18. Групи од по три вокали во материјалот не се потврдени.
- 2.19. Ретки се случаите со извршена контракција на два вокала. Ги најдовме само следниве примери: 'sa:t покрај 'saxat, len' (← leen ← legen), v'əš (v'qəš), z'əš покрај z'aiš, p'əš (p'qəš), pl'əš, tkaš (tkacš), šiš (šieš).

2.2. Консонантизам

- 2.21. По однос на позицијата во збороформите само звучните опструенти се ограничени; тие не можат да стојат на крајот. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции.
- 2.22. Нема секвенци од звучен и беззвучен опструент. Звучните опструенти не можат да стојат пред беззвучните, а беззвучните не можат да стојат пред звучните.

* Во примерите што следуваат редукцијата на |a| на крајот не ја одбележуваме од технички причини.

- 2.23. Консонантите /č ʒ š ž/ без оглед на позицијата по однос на вокалите се изговараат лесно палатализирани [č' ź' š' ž'], сп. č'ij, č'elu, č'arnu, č'opka, č'udu, ž'er, ž'a'de, š'es, š'ał, ž'ał, ž'itu, ž'ěłt, ž'ova.
- 2.24. Сите други консонанти пред предните вокали /i e ą/ со сите нивни алофони се изговараат со слаб степен на палатализација, која не е фонолошки релевантна.
- 2.25. Пред задните вокали /a o u/ можат да стојат и палатализираните и тврдите (непалатализираните) консонанти. Опозицијата по признакот палаталност заправо се реализира во односнава позиција. Сп. 'lam'a, 'm'aňka, 'um'a (: umiš), st'r'an'a, -iš (: st'rana — stra'nata), i'n'a -iš (: i'na ,edna'), di'n'a, diti'n'a, n'u'rija (брзда), 'kol'a -eš (: kol'a), 'b'al'a -iš (: b'ala), b'l'udu, kl'uč, 'd'er'a — d'i'r'eš, 'm'ar'a -iš (: 'm'ara), 'sip'a -iš, 'p'asuk, g'rab'a -iš, 'div'ak, m'rav'a, 'rabut'a -iš (: 'rabuta), b'rata', t'a, t'u't'un', 'rend'a-iš, i'd'upka, 'kos'a -iš (: kosa), 'm'as'a -iš, 's'ara, 'pros'ak, s'ur'tuk, 'l'az'a -iš, k'u'se, 'g'aur, g'oł, g'um.
- 2.26. Мекоста може да биде дистинктивна и на крајот, сп. z'ent 'земен': z'ent 'зет', kat : kat', len : len' (леген). Меѓутоа, во ред случаи мекоста е факултативна со тенденција да се загуби, сп. du'łap : du'łap'ut, rl'zar : rl'zar'ut, или: bu'nar || bu'nar'.
- 2.27. Пред консонантите од палатализираните фонеми може да се јави само /l/ и тоа доста ретко, сп. 'Tul'ka. Кај другите консонанти опозицијата тврди — меки се неутрализира во корист на првите, сп. s'fin'a : s'fin-ski, kon' : 'konski, sol' : suł'ta.
- 2.28. Консонантски групи
- 2.281. Од сонантските групи на почетокот се јавуваат само ml-, ml'- и mr-: m'ladi, m'l'ąku, mras. Групата mn- не е можна (\rightarrow mļ, Qn) сп. m'łogu, młuk покрај nuk. Почетна група од сонант+опструент нема.
- 2.282. Од секвенците на опструенти во почетокот се одбегнуваат: vn- (\rightarrow Qn): nuk, 'nući, 'nestr'l, pč- (\rightarrow pš): p'šeła (додека групата ps- се пази: p'sovani, psalt, p'sałaš).
- 2.283. Ретки се на крајот групите -st, -št, сп. kręs, 'radus, šes, dəš, peš покрај most, post.
- 2.284. Од другите консонантски групи не се можни уште sr, zr, žr (\rightarrow str, zdr, ždr), сп. st'r'ąda, stram, st'r'ądnua, strib'ra, st'r'ęsta, st'r'ątiš, дури и strąpot (srpot), zdr'ął, st'ręci (srce), zd'r'ąpča.
- 2.285. Во најголем број случаи се одбегнува и внатрешната група vn (\rightarrow mn): p'ęmna, u'sęmnuva, 'ramnu, gum'no (govno), p'l'ąmplat.

- 2.286. Има тенденција и за елиминирање на групата *dn*, сп. '*pana* (*padna*), *p'lajna* (*pladnina*), *pui'no* (по *edno*), *pui'noš* (по *ednoš*), '*s'ejnu* (*seedno*), како и групите *dv*, *tv*: *na'javam* (*najadvam*), *na'revam* (*naredvam*), *str'a-vam* (*stretvam*), '*tojut* (*tvojot*).
- 2.287. Групи од два исти консонанти не се констатирани.
- 2.29. Одделни консонанти
- 2.291. Фонемата */j/* пограничичена дистрибуција има на почетокот на збороформите. Во таа позиција не може да стои пред предните вокали, сп. *i'ce* (*jaјde*), *i'deni* (*јадење*), *'elin*, *'endru*, *'entrəva*. Меѓутоа, во интервокална позиција пред истиите вокали */j/* по правило се јавува, сп. *z'mijit*, *'čiji*, *ba'jir*, *ka'jiš*, *u'dajčka*, *du'jiš*, *ri'ješ*, *'nejen*.
По однос на консонантите */j/* не се јавува зад палатална согласка, сп. '*zem'a*, *di'v'ak*, *li'l'ak*, *xi'l'ada*, *'bəl'i* (*билје*), *'z'el'i* (*зелје*), *zd'ravi* (*здравје*), *s'nopi* — *s'nop'itu* (*чопче*), *lu'z'e* (*лозје*), *dəm'b'e* (*дәбје*).
- 2.292. Фонемата */i/* се јавува во два алофона: пред задните вокали, пред консонант и на крајот се реализира како дентален глас [*i*], а пред предните вокали неговата артикулација се поместува на алвеолите кон тврдото непце [*I'*] и во таа позиција неговиот изговор се неутрализира со изговорот на фонемата */i'/*, сп. '*bolna* — *'bołnu*: '*bol'in*, *'bivuł*: *bivuł'ica*, *b'ął* — *'b'ąła* — *'b'ąło*: '*b'ął'i*. На крајот и пред консонант факултативно се јавува и алофонот [*u*]: *żau*, *'doçnu*.
- 2.293. Фонемата */l/* се јавува пред заден вокал, пред консонант и на крајот сп. *si'l'ani*, *'leł'a*, *l'ut*, *'lul'a*, *'lul'ka*, *sol*.
- 2.294. Назалот */n/* пред веларните */k g/* се реализира како [*ŋ*]: *fraŋk*, *'rajlŋk*, *'m'aŋka*, *aŋ'garija*.
- 2.295. Сонантот */t/* никогаш не се јавува во групите *rC-* и *CrC*.
- 2.296. Консонантот */v/*, одн. [*w*] пред лабијалните вокали на почетокот и во интервокална позиција се изговара многу слабо, а често и наполно се губи, сп. '*woda*, *p'rawu*, *ži'wot*, покрај *'oda*, *oł* (*voł*), *'osuk* (*vosok*) (в. 3.43).
По однос на консонантската позиција */v/* не може да стои зад беззвучен опструент, сп. *s'f'ąsta*, *s'finsku*, *s'fir'a*, *'tikfa*, *'žentfa*, *'bənčfa*.
- 2.297. Фонемата */ʒ/*, која е доста ретка, има и доста ограничена дистрибуција. Најчесто се јавува во група со */n/*: *vənʒi'lif*, *'vənʒil*, *in'ʒik*, *'rajlŋʒi*, *pa'lanza*, во одделни случаи и пред вокал: *'buža*, *ci'załnik* (*цедало*), *udu'żat*, *u'żat*, *'żadnu*, *'żidam*, *ʒim'bil*, *ʒin'gija* (*узентгија*).
- 2.298. Фонемата */ʒ/* до колку се јавува во домашни зборови секогаш стои во група со */n/*: *'vənʒi* (*jaže*), *łan'ža*, *łan'žica*, *łan'žif*, *'łenʒiš*, *rljın'žina*, *glan'ži*, *rži'* (*за коњ*).
- 2.299. Фонемите */k' g'/* се многу ретки. Се јавуваат во туѓи зборови и можат да стојат пред сите вокали и на крајот, сп. *biri'k'at*, *k'ef*, *k'u'f'te*, *k'u'tek*, *dju'šejk'*, *i'lejk'*, *il'mek'*, *g'ol*, *g'ub're*, *g'um* (3.2).

2.3. Прозодија

- 2.31. Кај парадигматските зборови разликуваме два основни акцентски типа: парадигма со морфолошки утврден акцент, сп. 'babá — 'bablta — 'babí — 'babite, 'vikl — 'víklaš — 'víklame — 'viklat, и парадигма со подвижен акцент. Подвижноста на акцентот се изразува кај следниве морфолошки типови: а) кај именките: 1. b'rada — b'radi : br'a'data — bra'dite, 2. gglas — g'lasuvi: g'l'sot, 3. peš : piš'ta, 4. 'čendu — 'čendutu : čin'da — čin'data, 5. k'rili : kri'lotu — kri'la — kri'lata; б) кај глаголите: 'bera : bi'reš — bi're, g'rad'a : gr'a'diš.
- 2.32. Во збороформите со четири и повеќе слогови, ако акцентот треба да падне на четвртиот слог од крајот, тогаш се јавува на претпоследниот слог втор акцент, кој е по јачина еднаков со првиот, сп. 'carica : 'ca-ri'cata, 'kožuvi : 'kožu'v'etu, 'jagn'i'čanta, 'košni'cata, 'lobu'data, 'negu'-v'ejut, g'lasu'v'etu, 'kažu'vaxa. Ако е првично акцент на крајните слогови (последниот или претпоследниот), тогаш вторичниот акцент се јавува за два слога напред, сп. kafe'ne : 'kafé'netu.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← е во неакцентиран слог: i'l'en, sfin'tec (2.12)
- e ← є: d'en'
 - ← є: 'm'esu, а најчесто во група со назал /n m/: g'r'enda, k'l'entfa, 'm'enka, na'r'enduvl, 'p'enta, p'ent', 'p'entuk, 'endru, 'r'end'a, 'žentfa, 'čendu, irim'bica (← erem'bica)
 - ← є во одделни лексеми во акцентиран слог, сп. 'v'edru, 't'era
 - ← секундарно во групата čer-: 'červ'a ,црви', čer'va ,опинци', če-'r'qša
- a ← ѕ во акцентиран слог: br'ąk, v'ąk, 'd'ądu, 'd'ąt'a, l'ap, 'l'ątu, 's'ąml, 's'ąjka, ču'v'ąk
 - ← є во одделни случаи најчесто во група со /n/: 'm'ąjka, 'm'ąjłnc, ku'čanta, во неакцентиран слог: 'jagn'anta, 'jagn'λ, v'r'ąm'λ
 - ← а зад /č š/ во одделни случаи, сп. 'čajut, 'čąša, 'šąjka, 'šarika (секогаш под акцент)
- ə ← Ѣ во коренски слог: dəš, dəx, 'dənu (дно), s'nəxa, sən, 'dəska, 'məkn'a, 'səxpnvlam
 - ← у во сите позиции, сп. bəl, 'vəm'a, 'kəsału, 'kətka, 'məška (мишка), 'pətlam (питам), p'fətku (плитко), sən, sət, str'ʌxət'ʌ (← stręxtę), b'fəxla (← blęxy), 'n'egu'vət'ʌ (← niegoytę)

- ← q во коренска морфема: 'gëska, 'këšta, 'mëtnu, 'rëka, и во група со /m/ пред лабијален консонант: 'gëmba, dëmp, rëmp, 'rëmbiš, skëmp, 'sëmbuta, и со /n/: 'vëñzil, 'vëñgil, 'vëñži, 'vënturi, vëñgli'narin, g'rënd'a, 'këndu, kënt, 'këñkul, lëjk, mënc (маж), 'mëndru, 'mëñka, së 'mëñciš, 'rajlyk, prënt', p'rëñčka, 'rëjka, rëj'kaf, rënl'čica, 's'akand'a, sëjk, 'sënduvi, 'sëndiš
- ← секундарното ъ: lëp'ža (лажа), lëp'žica, lëp'žif, 'mëñgla, 'v'at'lx, 'mokrl
- ← r во група со r: 'gërlu, 'kërlis, 'zërnu, b'rëšnił, gral'čarin, trën, v'rëba, x'rësklm
- ← l: žëlt, 'pëlin, 'vëlna, d'këngu, vëk, s'ënci, s'ëza, 'jablka
- ← a, ə со редукција во неакцентиран слог (2.13)
- a ← ě во одделни лексеми: l'ap, 'l'ata (лета), 'p'asuk, cał
← q во суфиксни и флексивни морфеми, сп. 'dignał, 'dignaxa, 'p'era, pi'rat
- u ← o со редукција во неакцентиран слог: 'mozuk, 's'ehu, uda'ja (2.12)
← i со лабијализација зад č, š, ž, нерегуларно: ču'buk, čuf'čija, ču'men', ču'vija, čuv're, čum'ber, šur'bet, žuf
← e во соседство со лабијален консонант во одделни лексеми, сп. pump — 'pumpruvi (папук), 'pumka (пупка), 'muška ruba, пла- 'pułn'ułm
- o ← ę во афиксни морфеми, сп. gal'nok, v'ł'kot, d'en'di'n'ot.

3.2. Консонантизам

Консонантите /j ʃ t d c s z č š ž k g x/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Палатализираните консонанти /m' n' l' r' p' b' f' v' t' d' c' z' s' z'/ се добиени од соодветните тврди консонанти пред предните вокали /i e a/ (в. 2.24). Повеќето од нив ја континуираат старата палатализраност и палаталност и во други позиции на збороформите: пред вокалот /a/ во 1. л. сг. и 3. л. пл. на презентот кај глаголите од и-група, сп. 'um'a, 'um'at — 'um'iš, st'ran'a -iš, 'b'al'a -iš, së 'bor'a -iš, 'sip'a -iš, g'rab'a -iš, 'rabut'a -iš, g'rad'a -iš, 'kos'a -iš, на крајот пред мекиот ъ, сп. d'en', sol', d'ev'it', pënt', p'ent'. Во ред случаи палатализираните консонанти се добиени и по аналогија, морфолошки, како, на пример, во 1. л. сг. през. кај глаголите од типот: 'këlm'a — kël'n'eš, 'm'et'a — mi't'eš, 'rast'a — räs't'eš, p'rend'a — prin'd'eš, 'pas'a — pl's'eš, 'd'er'a — di'r'eš, p'lajna — plav'eš (тематскиот консонант се изедначил во сите лица).

Освен тоа:

- j ← i зад друг вокал во одделни случаи, сп. puj'na (← poina ← po edna), p'lajna (pladnina)

- ← е кај броевите, сп. *idi'najsti*, *dva'najsti*, *d'vejsti*, *t'rijsti*
- ← хијатско во случаи како: *p'raja* (*prav'a*), *'ostaja* (*ostava*), *us'tajl'm*, *'xubla*, *k'lajanc* (*kladenec*), *'caja* (*ceda*)
- ← во група со к' (jk') на крајот во туѓи лексеми, сп. *i'lejk'*, *l'u-'l'ajk'*, *ku'najk'*, *cu'rajk'* (3.2)
- l** ← l во група со /ə/: 'vělna, s'čěza
← ī на крајот во одделни случаи, сп. žał, 'věnžił, 'kěnkuł
- l'** ← lъ: *sol'*
← lj: xi'l'ada, 'lil'ak
- r** ← ŋ во група со /ə/: 'zěrnu, v'rěba
- m** ← ę во секвенцата /em → im/ пред лабијален преграден консонант, сп. *irim'bica*
← ɔ во секвенцата /em/ пред лабијален преграден консонант, сп. 'gěmba, děmp, děm'bok, 'těmbiš, skěmp, 'sěmbuta
← v во секвенцата /vn/: p'rěmnu, si u'sěmna (2.285)
- m'** ← m пред j: 'z'em'a, 'łam'a
- n** ← ę во секвенците en, ąn, пред преграден нелабијален консонант, сп. z'ent', 'endru, 'm'eňka, p'ent', pu'l'ąnta, 'm'ąjłnc, одн. in (← en): *guvin'darin*, *sfín'tec*
← ɔ во група со /ə/ исто така пред нелабијален консонант, сп. 'věnžił, 'věnčił, g'rěnda, gěn'zot, drějk, 'kěndru, 'kěnkuł, 'měndru, měnč, 'rěnka (в. 3.1)
← секундарно во извесен број случаи во секвенцата /ən/, сп. běnc (боз), 'běnčfa (бочва), d'łenuk, ɬn'ža, ɬn'žica (лажица), 'měnġla 'rěnži, s'těngħu (стакло), и во piŋ'teł (петел), 'p'entuk
- n'** ← nъ: d'en', 'kam'en'
← n по аналогија на крајот во одделни случаи, сп. *jur'gan*', *su'mun*', во 1. л. сг. през. кај глаголите од типот 'kěln'a
- f** ← xv: 'fałba, 'fašta, flr'l'ovlam
← x во одделни случаи: ku'žuf — ku'žufut, 'n'ąftu (некој), praf-'čulčł (прасенце)
← v зад беззвучна согласка, сп. 'žentfa, k'lentfa, s'mokfa, 'tikfa, 'běnčfa, sfat, sf'at, s'far'a
← аналошко во некои случаи, сп. 'łofut
← ономатопејско: 'fuči
← туѓо: faj'da, fʌ'nar
- v** ← ɿ (со протеза) пред континуантот на почетното q: 'věnturi, 'věnži, 'věnžił, 'věnġli'narin
- v'** ← vj: 'd'iv'łk, m'rav'a, z'drav'i (здравје)
- t** ← ť во секвенцата /št/: 'kěšta, 'děštira, p'łaſtam
← секундарно во групата sr: stram, st'r'ebru (2.284)

- t' ← тъ: 'd'esit', z'ent', но 'z'entufci, p'ent', pənt' — 'pənt'ut
 ← t_{bj}: b'r'at'a, sf'i't'e (звеке)
 ← t аналошки во одделни случаи, сп. rə'lat', iz'm'et'
- d ← d во секвенцата /žd/: 'v'ążda, 'miždu, 'sažda
 ← секундарно во групите /zd/ и /žd/: zdr'ął, žd'r'ąpčł (ждреbe)
- c' ← s' во 'c'ąja (cejam)
 ← t' во 'c'ąstu (тесто)
- z ← z редовно во групата nz: bʌn'żot, 'vənʒił, gʌn'żot, 'rajnʒi, mun-
 'żura, in'żik, во одделни случаи и пред вокал, сп. 'buža, 'żadna,
 nə'żat
 ← d во 'żiglaš (← digaš)
- s' ← sj: p'ros'łk
- z ← ʒ: z'v'ążda
- č ← š во секвенцата /nš/ во mənč (← mənš ← mənž)
 ← t' во: 'čästu (← t'ąstu), či'če (← t'iče), сп. či'če voda
 ← c во 'čerkfa
- ž ← ž во секвенцата /nž/, сп. ɬan'ža (лажа), ɬan'žica, ɬanži'čarnik, mən-
 'žot (: mənč), ɬan'ži ,ржка', rajn'žina, vən'ža (*qže), tʌn'žiš (*tqž-)
 ← туѓо: ɬan'žija, bil'žuga, žam, žl'mija
- š ← t̪: noš, p'l'eška, и во секвенцата št: nuš'ta, 'gaš'ta, v'r'ešta, 'kəšta,
 p'laštam
 ← č во секвенцата pč: p'šeła, pši'to (2.282)
 ← s во одделни случаи, сп. šl'ąs, š't'erna, l'i'sica
- ż ← d во секвенцата /žd/: 'v'ążda, 'miždu, pu'miždu, 'sadži, nə'xožda,
 'paždlm
- k' ← туѓо: k'u'še, k'u't'ek', k'u'le
 ← k на крајот во туѓи лексеми, сп. k'urk', kə'pajk' — kə'paci, i'lejk'
 — i'leci
- g' ← туѓо: g'oł, g'a'ur, g'em, g'ub're
- k ← g по аналогија, сп. b'r'ąkut : br'ąk (breg), p'łukuvi : pluk (plug),
 ɬəj'kot : ləŋk (leng)
- x ← s во секвенцата /sč/ во одделни случаи, сп. k'гəхčł (: krəs).

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти од звучните се добиени и на крајот.

3.3. Прозодија

- 3.31. Појдовниот прозодиски систем не претрпел понатамошни фонолошки промени, но се извршени значителни морфолошки промени (2.3).

3.4. Губење на одделни Ӏласови

- 3.41. Неакцентираните вокали поради квантитетската редукција во бројни случаи во повеќесложните збороформи често се губат, сп. pun'd'ałnik, t'fojta, 'licinta, 'našta, biv'lica.
- 3.42. Вокалот /o/ редовно се губи на почетокот во примерите: 'paška, 'pinci.
- 3.43. Фонемата /v/ се губи во ред случаи во интервокална позиција, сп. 'nou (novo), p'raiš — p'rajlt (pravat), 'ostlja (ostava), 'xubla (xubava), us'tajlm (ostavam), p'rau (pravo), d'r'au (dr'avi), на почетокот пред лабијален вокал, сп. 'od'a — 'odiš (vodiš), 'oda (voda), oł (voł), 'on'a (von'a), 'osuk (vosuk), u'nest, uš'tina, udi'nica (vodenica), 'ujku (ujko), и во консонантските групи: vn-, сп. nuk, 'nuci, 'nətr'a, tv: 'tɔjut, 'tojta, u'tori (otvori), čit'rətlak (četvrətok), потоа во заменките: se (sve), 's'ąkuj, 's'ąkutri.
- 3.44. Согласката /t/ често се губи во крајните групи -st, -št, сп. šes, pos, mas, 'miļus, děš, noš — nuš'ta, peš — piš'ta, но и čis^t, čus^t (: čuzda) (2.283).
- 3.45. Гласот /d/ се губи во повеќе случаи во интервокална позиција, сп. k'lałnc (kladenec), dλ — 'vijmi (vidime), zvaj (zvadi), 'c'aja — c'as̥ (ceda — cediš), p'lažna (pladnina), во изведените глаголи од „иде“: poj (pojdi), za — 'pojmi (pojdeme), како и во групата dn, сп. puj'no, puj'na, nai'noš (po edno, naednoš), 'pana (padna).
- 3.46. Фонемата /x/ се загубила во неколку одделни случаи, сп. l'ap, mo-'una (moxuna).
- 3.47. Во одделни случаи се губи и /m/: 'ijlam (imam).

3.5. Метатеза

Извршена метатеза наоѓаме во примерите: 'vəngiň (← vəglīn), 'garvan, bərdə'vica (bradavica), av'jar (ajvar).

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

СЕКАВЕЦ (Λιβαδοχωριον; ОЛА 113)

1. ИНВЕНТАР

1.1. *Вокализам*

i	ɛ	u
e	a	o

1.2. *Консонантизам*

1.21. Сонанти

		m
		m'
l	r	n
l'	r'	n'
j		

1.22. Опструенти

p	b	f	v
p'	b'		v'
t	d		
t'	d'		
c	z	s	z
c'		s'	z'
č	ž	š	ž
k	g	x	
k'	g'		

1.221. Нема потврди за постоење на фонемите /f' z' x'/.

1.222. Фонемите /č ž š ž/ фонетски се палатализирани [č' ž' š' ž'].

1.3. Прозодија

- 1.31. Сите вокали можат да бидат акцентирани. Неакцентираните вокали се изговараат нешто пократко од акцентираните.
- 1.32. Акцентот е слободен и подвижен (в. 2.3). Како дистинктивен признак тој се користи кај глаголите за разликување на аористот и имперфектот и аористот и презентот кај некои глаголи, сп. *'vika* (3. сг. през.): *vi'ka* (3. сг. аор.).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Дистрибуцијата на вокалите е релативно слободна. Тие можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот.
- 2.12. Сите вокали можат да стојат во група со секој, со некои ограничувања на фонемата /ə/.
- 2.121. Вокалот /ə/ не може да стои на почетокот и на крајот на збороформите. Во група со сонантите /r ɿ/ а пред консонант на почетокот на збороформите /ə/ редовно се јавува зад сонантот, сп. *gəš*, *'təždə*. Во средината на збороформите во група со /r ɿ/ меѓу консонанти местото на /ə/ во однос на сонантот зависи најчесто од бројот на консонантите што следат, од бројот на слоговите во збороформата, понекогаш и од карактерот на соседниот консонант, сп. *kər'tičiṇa*, *š'tərkəl*, *'zərtu*, *cər'ven*, *'fərlı*, *dər'var*, *žəlt*, *pəlın*, но: *prəč*, *k'rəmnik*, *c'rəŋkə*, *t'rəsi*, *p'rəstɪn*, *b'fəxə*, *g'łətni*, *dłək*, *z'łəčkə*, *s'łəzə*, *s'łəncə*.
- 2.122. Вокалите во група со /r/ доста често се распоредуваат (со метатеза) како во претходниот параграф, сп. *vər'tenu* (\leftarrow *vreteno*), *kur'mit*, *pur'dava* (*prodava*).
- 2.13. Секвенци од два исти вокали по правило во овој говор не се контрактираат, сп. *kum'shi*, *t'riisi* (*triese*), *'saat'*.
- 2.14. Неакцентираните /e a o/ во сите позиции на збороформите се реализираат како [ɛ ʌ ɔ] или се неутрализира нивната опозиција спрема /i ə u/ во корист на последниве, сп. *pe'teł*, *'nepçeto*, *'uixce*, *ra'un*, *rl'a'rok*, *'jałovi*, *dəmə'lzət'*, *čo'v'ače*, или: *zi'len*, *žit'var*, *'jacici*, *'pariti*, *gu'vedar*, *pu'roj*, *'izvir*, *'seļu*, *prə'sincə*, *gəm'nicə*, *gu'l'ami*, *'mejć* (*mesec*).
- 2.15. Вокалот /i/ во позиција зад друг вокал се реализира како [i], сп. *b'lej* (\leftarrow *blei* \leftarrow *blee*), *'laj* (*lai* \leftarrow *lae*), *'mejć* (*meic* \leftarrow *mesic* \leftarrow *mesec*), но и: *dvl'ičl*.
- 2.16. Вокалот /o/ под акцент на почетокот се реализира како [ɔ]: *"ɔkɔ*.

2.2. Консонантизам

- 2.21. По однос на позицијата во збороформите само звучните опструенти се ограничени; тие не можат да стојат на крајот. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции.

- 2.22. Нема секвенци од звучен и беззвучен опструент. Звучните не можат да стојат пред беззвучните, а беззвучните не можат да стојат пред звучните опструенти.
- 2.23. Палатализираните консонанти имаат ограничена дистрибуција. Палатализираноста е дистинктивна по правило пред вокалите, и тоа пред /a/ како континуант на ё во акцентиран слог, како и во случаи каде што меѓу консонантот и вокалот порано имало /j/, сп. 'm'агл, 'T'атъ, n'am, 'r'акл, 'p'апл, b'аl, 'v'агл, 't'асну, 'd'аду, 'c'апл, 's'ану; 'zem'л, z'rav'ё, b'r'ат'л, l'l'ак, 'zel'ё, 'koz'i (zemja, zdravje, bratja, zelje, kozji). Консонантите /l' n' t'/ можат да се јават и пред другите задни вокали, пред консонантите и на крајот на збороформите, сп. kl'uč, 'zel'кл, sol', 'sol'сл, 'ban'л, den', zet'.
- Фонемите /k' g'/ исто така не се позициона ограничени, сп. 'k'егкл, tər'čajk'i, 'k'e'l'af, g'i'mił, g'ol'.
- 2.25. Непалатализните опструенти пред предните вокали се изговараат леко палатализирани, но нема опозиција меѓу палатализираните и непалатализираните.
- 2.26. Консонантски групи
- 2.261. Од консонантските групи на почетокот не можат да стојат секвенциите од r+c, č, како и групата vn, сп. či'післь, če'ларник (pčenica, pčela), nuk, 'nətře (vnuk, vnětre).
- 2.262. На крајот не можат да стојат групите -st, -št: mos, ploš (в. 3.46).
- 2.263. Исто така на крајот се необични групите од r, l+n, сп. 'cərən (cərn), 'rəl'ən (rəln).
- 2.264. Од другите консонантски групи треба да се истакнат како необични: секвенциите str, zdr, ždr, сп. 'bisrø, 'osri, 'sesgr, s'tojnik, z'ravi, ž'r'abi (sestra, zdravje, ždrebe), tsk: b'racki, gu'vecki, stn: 'radosni, šč: 'exči (<-ešče:ež), 'noxči (noxče<-nošče:nož), 'pərxči (<-pərxče<-pərsče:pərst). Меѓутоа, групата tč овде е можна, сп. b'r'atčę, gu'vetčę (: brat, gu'vedo).
- 2.265. Секвенци од два еднакви консонанти се ретки. Имаме по два—три примера само за /j/ и /t/, сп. 'najjak, 'petti, dę'vetti.
- 2.27. Одделни консонанти
- 2.271. Сонантот /j/ не може да стои пред предните вокали во иницијална позиција. Во интервокална позиција во соседство со предните вокали се јавува факултативно, а најчесто и наполно се губи, сп. z'mii, ku'ri(j)l.
- 2.272. Фонемата /l/ не може да стои пред предните вокали и пред /j/.
- 2.273. Сонантот /n/ пред тврдите велари се реализира како [ŋ]: 's'aŋkl, 'maŋgo.
- 2.274. Фонемата /v/ пред лабијалните вокали се реализира како [v]: 'voda, voł, tgl'vutnɪk, а често и сосема се губи (в. 3.45).
- 2.275. Фонемите /k' g'/ се многу ретки; се јавуваат, главно, во туѓи зборови (в. 3.2).
- 2.276. Африкатите /ʒ ʒ/ исто така се ретки. /ʒ/ се јавува претежно во туѓи зборови и морфеми (в. 3.2). /ʒ/ има ограничена дистрибуција; се јавува, главно, во групата зv: з'viska, з'v'azda, поретко и на почетокот пред вокали, сп. 'žigla.

2.3. Прозодија

- 2.31. Кај парадигматските зборови разликуваме два основни акцентски типа: парадигма со морфолошки утврден акцент, сп. 'baba — 'bab — 'babata — 'babite, 'imam — 'imaš — 'ima — 'imame — 'imate — 'imat, и парадигма со подвижен акцент. Се среќаваат следниве модели со подвижен акцент: (кај именките) а) 'grat — g'radovë : grə'do — g'glad'veto, 'zəp — 'zəbi : zə'bə — zə'bitə, b'rada — b'radi : brə'datə — brə'ditə, 'kərf : kərf'ta, 'čelə — 'čelə : če'lotə — če'latə; б) k'riłq : kri'lotə — kri'l'a — kri'l'atə; (кај глаголите) а) p'letə : plə'teš — plə'te — plə'temə — plə'tetə — plə'tat (презент).
- 2.32. Во збороформите со четири и повеќе слогови, ако акцентот треба да падне на четвртиот слог од крајот, тогаш се јавува на претпоследниот слог втор акцент, кој е по јачина еднаков со првичниот, сп. 'jari'bisl, k'rastə'visl, 'biśin'cetə, 'mačin'cetə, 'səbətətatə (: 'səbətə), g'rado'veto.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните вокали во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: 'dirə, 'ribə, sin
 - ← e со редукција: 'poli (pole), pipi'ruga, gəsi'nica, sfi'tul'ka, i'zik (2.14)
 - ← u со делабијализација во одделни лексеми, сп. i'nicə (← junica)
- e ← ɨ: den', u'cet'
 - ← ɛ: g'redə, 'čedə
 - ← ě во неакцентиран слог: rę'katə (: 'r'aka), pęsok'livə 'm'astə (: 'p'a-suk)
 - ← ъ секундарно пред крајното /r/: 'v'atər
 - ← секундарно во примерите од типот 'červə, 'cəren, 'rəl'en покрај 'rəl'en
- ə ← ɿ во коренски слог: 'bəčnə, dəš, məx, sən
 - ← ə во коренска морфема: 'gəbla, 'gəskə, 'kəštlə, pət', p'rəčkə
 - ← ъ секундарно: ɿə'žiçə, 'məgħlə, 'cəfti
 - ← ɪ во група со /r/: 'gərlə, vrəx, c'rəkvə
 - ← ɿ во група со /l/: b'ləxə, g'lətni, žəlt
 - ← ə во неакцентирани слогови (со редукција, најчесто пред сонантите r, ɿ, n): 'večər, 'gabər, 'osər, 'xitər, 'vənʒəl, 'kisəl, š'tərkəl, 'arən, 'žedən, 'kožən, 'sitən
 - ← i во турски зборови: a'xər, 'ajgər, kəs'met'

- a ← q во афиксни морфеми: pl'd'nał, bę'rat
 ← ē во акцентирани слогови: 'd'adq, ʒ'v'azda, ži'l'azu, m'l'aku,..
 n'am, 't'astu, 'c'api, ču'v'ak
- o ← ę во афиксни морфеми: płə'žok, ru'čok, 'noso (← nosot)
- u ← o во неакцентирани слогови (со редукција): gu'l'am, 'gospo',..
 'd'adu, 'denuvi, ħuv'žia, 'nokut', ku'liva (в. 2.14)
 ← i со лабијализација во одделни случаи, сп. ču'reša, ču'vił

3.2. Консонантанизам

Консонантите /j l r m n p b v t d c s z č š ž k g x/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Палатализираните консонанти /m' n' l' r' p' b' v' t' d' c' s' z'/ се добиени од соодветните тврди консонанти во позиција пред вокалот /a/ како континуант на ē во акцентирана позиција (сп. 2.23).

Освен тоа:

- j ← i зад друг вокал во одделни случаи, сп. v'rīj (← vrii ← vrie),
 'meјc (← meic ← mesic) (в. 2.15)
- ł ← ī во одделни случаи: pri'jatēł, du'iłka, ci'diłka, и др.
 ← ī во група со /ə/: věłk, žěłt, d'łego, s'ězla
- l' ← ī: kl'uč, kə'del'ł
 ← lь: sol', 'zel'kla
- n ← ñ во одделни позиции и случаи, сп. i'minł, 'sirəni (← sireńe)»
- n' ← ñ: 'ban'ł, kon'
 ← nъ: den'
 ← n аналошки во одделни примери, сп. bał'kan'
- r ← ź
 ← ź во група со /ə/: sərp, 'sərcę, trən, rəś
- f ← xv: 'fojnł, 'fal'łm
 ← x во поодделни лексеми, сп. 'elfa, 'łopuf, suf
 ← туѓо: fes, 'furnł
 ← ономатопејско: of, 'fuči
- v ← ɻ (со протеза) пред континуантот на иницијалното q: 'vəglin..
 (← vəglen), 'vətuk
- t ← ź во група со š: 'kəštł, p'leštı
- t' ← tъ: zet', 'łakut', pət'
 ← tħj: b'rąt'i, c'vet'ę
 ← аналошки на крајот, сп. a'jat', 'saat', su'fat', u'cet'
- d ← ɖ во група со ž: 'v'aždi, 'meždł
- d' ← dъ: 'gospud' → 'gospo'
- c ← č во групата čr̥: 'cərən
- s ← s во групата ps: 'varcł
- z ← z во групата zv: ʒ'visła, ʒv'ar; и на почетокот пред вокал во поодделни лексеми: ʒɛv'gar, 'ʒiřł

z	← 3
č	← š во групата pš: či'nicл (← pčenica ← pšenica)
ž	← во туѓи зборови и морфеми, сп. žer, žuv'žil ← ž во одделни случаи, сп. nu'žinjka (дем. од noga)
š	← t во група со t: 'kěštl, s'v'aštł, 'faštł
ž	← d во група со d: 'v'aždi, 'meždu
k'	← t во неколку лексеми и во морфемата -jk'i, сп. dōmł'k'in, 'k'erł, (k'e), tət'čajk'i
g'	← во туѓи зборови, сп. g'ol', g'on, g'i'mił
x	← š во групата šč во: 'poxči (← nosče : nos), 'exči (← ešče : ež)

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од беззвучните, а беззвучните од звучните во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти на крајот се добиени и од соодветните звучни парници.

3.3. Прозодија

Појдовниот систем не претрпел понатамошни фонолошки прозодиски промени, но се извршени значителни морфолошки промени (сп. 2.3).

3.4. Губење на иоодделни јасови

- 3.41. Неакцентираните вокали поради квалитетската редукција во повеќесложните збороформи често се губат, особено пред членските морфеми, сп. 'jarbicł покрај 'jari'bicł, bł'bintł (babinata), słł'bintł (slabinata), sp'lintł (splinata).
- 3.42. Вокалот /o/ редовно се губи на почетокот во: 'paškł (opaška), 'pinci (opinci).
- 3.43. Сонантот /j/ се губи пред предните вокали, сп. e'len, 'esin.
- 3.44. Опструентот /p/ се губи во почетната група рč: či'nicł (pčenica) (в. 2.261).
- 3.45. Согласката /v/ често се губи пред лабијалните вокали, сп. 'oda (voda), 'osuk (vosuk), ułu'var (vołovar), u'dar (vodar), udi'nicł (vodenica), 'biuł (bivol), biu'licł (bivolica), p'ravu (pravo), 'ujkø (vujko).
Исто така се губи /v/ и во секвенцата vn на почетокот: nuk, 'nukł (vnuk), 'nətře (vnatre) (в. 2.261), и во заменките 'seki, 'site.
- 3.46. Консонантот /t/ редовно се губи во групата str: 'sesrł, srax, s'r'axł (стреа), во крајните групи -st, -št: pos, 'pars, dəš, ploš, на крајот кај броевите од типот d'vejsi, pidi'se (dvaeset, pedeset).
- 3.47. Гласот /d/ редовно се губи во групата zdr: zraf.
- 3.48. Консонантот /x/ се загубил во групата xl, сп. l'ap, 'ładnø.

3.5. Метатеза

Извршена метатеза наоѓаме во заменските форми изведени од vħs-, сп. s'ak, 's'aki, 'seki, 'sički, 'site.

БОЖИДАР ВИДОЕСКИ

ПЛЕВНА (Петровица; ОЛА 113а)

1. ИНВЕНТАР

1.1. *Вокализам*

i ə u
e a o

1.2. *Консонантлизам*

1.21. Сонанти

m
m'
l r n
l' r' n'
j

1.22. Опструенти

p b f v
p' b' f' v'
t d
t' d'
c s z
c' s' z'
č š ž
k g x
k' g'

1.221. Нема потврда за постоење на фонемата /χ'/.
1.222. Фонемите /č š ž/ фонетски се палатализирани [č' š' ž].

1.3. *Прозодија*

1.31. Сите вокали можат да бидат акцентирани. Акцентираните вокали се изговараат малку нешто подолго од неакцентираните.

- 1.32. Акцентот е слободен и подвижен (в. 2.3). Како дистинктивен признак тој се користи кај глаголите во презентот и аористот кај некои глагол типови, сп. *'igra*, *'nosi* (3. л. сг. през.): *ig'ra*, *no'si* (3. л. сг. аор.).

2. ДИСТРИБУЦИЈА

2.1. Вокализам

- 2.11. Сите вокали можат да стојат на почетокот, во средината и на крајот на збороформите.
- 2.12. Во принцип сите вокали можат да стојат во група со секој.
- 2.13. Исто така е слободна дистрибуцијата на вокалите и во однос на консонантите.
- 2.14. Секвенци од два исти војали не се чести, но во принцип се можни. Само во неколку случаи е констатирана контракција, сп. *'ma:la* (← *ma-la* ← *maxala*), *'sa:t* (*saat*).
- 2.15. Вокалите /e a o/ во неакцентиран слог во сите позиции на збороформите подлежат на редукција и имаат алофони [ɛ ʌ ɔ], сп. *e'zik*, *'kamen'*, *v'i'amɛ*, *'pole*, *'zel'ɛ*, *'vadʌ*, *kʌ'kɛf*, *plu'či*, *sʌ'vej*, *'vinɔ*, *s'tarɔ*, *'dojdɔx*, или се неутрализира нивната опозиција спрема /i ə u/ во корист на последниве, сп. *ri'ra*, *pi'teł*, *gł̄e'vinł*, *sł̄e'ninł*, *du'bər*, *gu'l'am*, *su'kak*, *'łobudł*, *'radus*, *u'reł*, *u'cet*.
- 2.16. Фонемата /ə/ во неакцентиран слог се изговара нешто поотворено од нормалното акцентирано /æ/, поблиску до /a/. Во оваа позиција тоа се изедначило фонетски со редуцираното неакцентирано /a/ и имаме алофон [ʌ], сп. *glaše'niča* (*gəsenica*), *kʌ'de*, *sł̄e'bɪgʌ*, *k'rotłk*, *'petłk*.*
- 2.17. Вокалот /ə/ зад палатализирана согласка во членската морфема за м. р. во неакцентиран слог се изговара нешто понапред и позатворено, сп. *'kon'ɛ*, *'rət'ɛ*.
- 2.18. Вокалот /o/ под акцент се реализира како [ɔ], сп. *"obłak*, *"obras*, *"ogən'*, *"oči*, *g"oł*, *k"on'*, *m"ol'ba*.

2.2. Консонантизам

- 2.21. Сонантите и беззвучните опструенти можат да стојат во сите позиции на збороформите — на почетокот, во средината и на крајот. Звучните опструенти не можат да се јават на крајот.
- 2.22. Нема секвенци од звучен и беззвучен, како и од беззвучен и звучен, вклучувајќи ја и фонемата /v/, само со тоа ограничување што /v/ зад беззвучен опструент подлежи на прогресивна асимилација, сп. *sfat*, *tfoj*.

* Од технички причини во примерите што следуваат ова нема да го предаваме, како и полуредукцијата на /a/ на крајот.

- 2.23. Сите непалатални консонанти пред предните вокали се изговараат со слаба палатализација, која не е фонолошки релевантна.
- 2.24. Палатализираноста е дистинктивна пред задните вокали, пред консонант и на крајот, сп. 'm'ara, 'n'akuj, den', 'ten'k'i, 'l'atq, 'l'udi, 'bol'ka, 'zel'ka, sol', gr'ax, car', b'ał, 'p'ana, 'v'ara (:vara — глагол), dv'a, 'd'adø (: 'dade), d'ał (: dał — глагол), 't'ałq, zet', pet', pət', c'ał, 's'ami (← s'amie : 'sami).
- Фонемите /k' g'/ не се позиционо ограничени, сп. k'ef, k'ar, k'or, k'umk, 'k'itka, g'ol', g'um, 'g'eris.
- 2.25. Фонемата /j/ не се јавува во иницијална позиција пред /e/, а во интервокална позиција пред /e/ се срекава ретко, а најчесто наполно се губи.
- 2.26. Фонемата /l/ има две реализацији — [l] пред задните вокали, на крајот на збороформите и пред консонант, сп. g'łava, g'łuvø, łoj, dał, и лесно палатализирано [l̊] пред предните вокали и пред консонантите /k/ с č/, сп. 'polę, lis, vělk, 'palci, pi'telče (: pi'telj).
- 2.27. Пред веларните /k g/ сонантот /n/ има алофон [ŋ], сп. 'graŋka, f'ranga, а пред палатализираното /k'/ се реализира како /n'/, сп. g'ran'k'i, 'ten'k'i.
- 2.28. Согласката /v/ на почетокот пред заден вокал, а особено пред лабијалните /o u/ се реализира како [w], сп. wał, 'wərba, 'wuijkø, w'øł покрај 'joł.
- 2.29. Фонемите /k' g'/ се многу ретки; се јавуваат претежно во туѓи зборови.
- 2.2.10. Секвенци од два еднакви консонанти се ретки; во материјалот ги најдовме само геминатите dd: nad'davam, и nn во примери како 'panna (padna), 'senna (sedna), 'ennø (edno).

2.3. Прозодија

- 2.31. Кaj парадигматските збороформи разликуваме два акцентски типа:
 а) парадигма со морфолошки утврден акцент, сп. 'babə — 'babata — 'babı — 'babite, и б) парадигма со подвижен акцент. Акцентски модели со подвижен акцент се следниве: (кај именките) 1) grat — g'radøvę : grə'də — g'radø'vetq, g'łava — g'łavi : gła'vata — gła'vetę, 'kərf : kərf'ta ; 2) 'mesø : mę'sotq — mę'sa — mę'sata, 'polę : pɔ'letq — pɔ'la — pɔ'leta ; (кај глаголите) во презентот: 1. p'leta : plę'teš — plę'te — plę'tetę, 'dərža : dər'žiš ; 2. 'obęra : ubę'reš — ubę're (кога се префиксирани).
- 2.32. Во збороформите со четири и повеќе слогови, ако е основниот акцент на почетниот слог, се јавува секундарен акцент на претпоследниот слог, сп. g'radø'vetq, 'katę'rička, 'łastu'vica, 'rastq'vare.

3. ИСТОРИСКИ ИЗВОД

3.1. Вокализам

Вокалите /i e a o u/ потекнуваат од соодветните гласови во појдовниот систем. Освен тоа:

- i ← y: bik, sin
 - ← е со редукција: 'devit, pi'teł (в. 2.15)
- e ← ę: den', len
 - ← ę: e'zik, 'edər, ret
 - ← а зад палатален, одн. палатализиран консонант, сп. pi(j)e'nik, t'kaçč, pø'lena
 - ← со протеза во ęvdø'vica
 - ← секундарно во примерите од типот čerf, čer'venø, čer'nica
- ə ← ę: 'bəčva, dəš, sən, 'səxna, 'vətək, 'petək, kə'kəf
 - ← ə: məš, 'vəžę, 'gəba, pət, 'rəka
 - ← ə секундарно во сите позиции на збороформите, сп. 'məgla, 'cəfti, 'xitər, "ogən"
 - ← ə во група со /ɪ/: sərg, 'sərcə, trən
 - ← ı во група со /l/: vəlk, žəlt, 'rəlnø, dək
 - ← ə во одделни случаи, најчесто пред /l n/ во суфиксите -el, -tel, -en, сп. 'kisəł, pri'jatəł, 'zadən, 'sılən
 - ← a со редукција во неакцентиран слог, сп. slə'nina (в. 2.15)
 - ← турското i: kə'smet, kə'tər
- a ← ə во суфиксот -na-, сп. pləd'nał
 - ← ē во акцентиран слог, сп. b'ał, gu'l'ami, g'r'ax, dv'a, l'ap, 'p'ana, 's'anø
- u ← o со редукција во неакцентиран слог, сп. gu'l'am, su'kak, 'radus (в. 2.15)
 - ← i со лабијализација во одделни случаи, сп. ču'reşa, ču'via, čuf'lik, uču'men', s'ur'max.

3.2. Консонантизам

Консонантите /j g m n p b v t d c s z č š ž k g x/ потекнуваат од соодветните консонанти во појдовниот систем. Палатализираните консонанти /m' n' l' r' p' b' v' t' d' c' s' z'/ се добиени од соодветните тврди консонанти пред ě, сп. 'm'ara, sn'ak, m'l'ako, l'ap, br'ak, 'p'ana, b'ał, 'v'atər', 't'asnu, 'd'ał, c'ał, 's'anø. Освен тоа:

- ł ← ı во група со /ə/, сп. 'vəlna, 'səlza
 - ← ı во одделни примери, сп. krał, pri'jatəł
- ł' ← ī: kl'uč, l'ut
 - ← ī: sol', 'bol'ka, 'mol'ba

- j ← со антиципација на мекоста кај /k/, сп. 'vejk'ę, bu'bajk', spł'najk', mus'tajk', go'lajk'
- n ← d во групата dn, сп. 'panna (padna), 'ennø (edno), 'senna (sedna)
← ñ во одделни лексеми, сп. 'bana
- n' ← nъ: den', 'kamēn', 'remēn'
← n на крајот во одделни случаи, сп. 'balkan' (по аналогија на слични образувања) и пред /k/ во примери како 'ten'k'i
- r ← r во група со /ɔ/: 'sərcę, trən
← ź
- r' ← rъ: car', 'v'atər'
← r аналошки на крајот, сп. mi'sir', žir'
- f ← xv: 'fati
← x во одделни лексеми на крајот, сп. ku'žuf
← v во групата vn, сп. fnuk
← туѓо: fes, fi'ner
← ономатопејско: 'fuči, of
- v ← m во групата mn: s'tovna, 'tevnu
← Ø (со протеза) на почетокот пред континуантот на q, сп. 'vəg-lin, 'vətək, како и во лексемата vл'ltar'
- t ← t̄ во група со /š/, сп. 'kəšta, s'f'ašta
- t' ← tъ: zet', pet', pat'
← tъj: b'rət'a, c'vet'ę
← t пред /k/ во секвенцата -tk'i, сп. 'k'it'k'i и на крајот по аналогија на слични примери, сп. 'lekłt', 'imot'
- d ← d̄ во група со /ž/: 'mežda
- d' ← dъj: 'l'ud'ę || 'l'ud'i
- c ← č во групата čř, сп. 'cərən
← s во групите /ps/, сп. 'vapca, /sk/, сп. g'racki
- s' ← секундарно во примери како 'żalq's', m'ładq's' (← mładost' ← mla-dostъ)
- z ← ȝ: z'v'azda
- š ← t̄ во група со /t/, сп. 'kəšta, ruklaš'tem
- ż ← d̄ во група со /d/, сп. 'mežda, g'ražd'łnę
← ȝ во туѓи лексеми, сп. 'ožłk
- k' ← t̄ во 'vejk'ę
← k на крајот зад /i/, сп. i'zik'/i'zijk', bu'lik'/bu'lijk', и во друга позиција: spł'najk', bu'bəjk'
← туѓо: k'ef, k'ar, k'or

- g' ← во туѓи зборови, сп. g'ak, g'ol', g'um
- x ← j пред /c č/ во одделни случаи, сп. 'jaxçe, jax'činku
 ← k во групата kt, сп. 'laxtę, 'noxtę, 'doxtur
 ← š во секвенцата šč во одделни случаи, сп. 'noxči (← nošče : nož)
 ← секундарно пред иницијалното /i/, сп. 'xidi, 'xima, 'xigla, xim,
 'xistina, поретко и пред /r/, сп. x'ripa.

- 3.21. Освен тоа звучните опструенти се добиени од соодветните беззвучни, а беззвучните од соодветните звучни опструенти во резултат на регресивна асимилација по звучност.
- 3.22. Беззвучните опструенти се добиени од звучните и на крајот на збороформите.

3.3. Прозодија

Појдовниот прозодиски систем не претрпел понатамошни промени, но се извршиле значителни морфолошки промени (в. 2.3).

3.4. Губење на одделни јасови

- 3.41. Неакцентираните вокали поради квантитетската редукција често се губат во повеќесложните збороформи, сп. 'galca (galica), guv'dar (go-vedar), pun'delnik (ponedełnik), 'vašta, 'našta (vaštata, naštata), 'elite (elate, elajte), pul'vina (połowina), s'ur'max (siromax), и др.
- 3.42. Вокалот /o/ редовно се губи на почетокот во лексемите: 'paška, 'pinci, ros'pija (orospija).
- 3.43. Согласката /v/ често се губи пред лабијалните вокали на почетокот, сп. "oda (voda), "oł (voł), "osæk (vosək), потоа во 'imę (vime), во групата sv во заменките s'ak, 'sički, по некогаш и во групите tv, dv, сп. u'tori, zl'tori (zatvori), dor (dvor).
- 3.44. Од другите консонанти во одделни случаи се губат уште: /t/ во крајните групи -st, -št, сп. gros, pros, šes, dəš, priš, čuš, /p/ во почетната група pč-, сп. či'nica, и /x/ во l'ap (xl'ab).

3.5. Метатеза

Метатеза најчесто се јавува во групите со /r/, сп. garni'čar (graničar), gər'dina (gradina), gər'mada, kɔr'mit' (kromit).